„Drob"

ostovanji

polji

L. Möglich sc. 1862.

Prava podoba 800 let starega kipa
Matere Božje v Rušah
na Štajerskem
1865.

Druck v. A. Hofsmann in [illegible]

[illegible]

Učiteljem [illegible]

v [illegible]

[illegible]

Lavantinskega [illegible]

[illegible]

V Mar[illegible]

Natisnil [illegible]

[illegible] ega kipa
[illegible] v Rušah

Slomšekove
DROBTINICE
za
leto 1865-1866.

Učiteljem in učencem, staršem in otrokom v poduk in kratek čas.

XIX. Letnik.

Izdalo ravnateljstvo Lavantinskega semenišča.

Čisti znesek v prid semeniške knjižnice in cerkve.

V Mariboru.
Natisnul E. Janžič.

„Verli Slovenci! ne pozabite, da ste sinovi **matere Slave**; **naj vam** bo **drago materno blago**: sveta věra in pa beseda materna. **Prava věra** bodi vam luč, materni jezik bodi vam ključ do zveličanske narodne omike.“

Slomšek v Drobt. l. 1862.

Predgovor.

Časi hitreje tekó, kakor dela človeške — ta resnica se je nad „Drobtinicami“ že drugipot izpolnila. Tudi XIX. Letnik obsega leti dve 1865 in 1866, kakor je obsegal letnik XIV. leti 1859 in 1860. Tačas je zaverala izdanje „Drobtinic“ preselitev škofovske stolice iz Šent-Andreja v Maribor, ker so Drobtinic naj zvestejši podpornik pokojni škof Slomšek, kakor tudi drugi sodelavci pri novih uravnavah v Mariboru veliko skerbí in dela imeli; in tudi zdaj je nemila prememba pri vredništvu XIX. letnik zaderževala, da se tako dolgo izdati ni mogel, ker so visoko častiti g. Fr. Kosar iz semenišča v drugo službo povzdignjeni bili, ter je tako vredništvo „Drobtinic“ vsaj za čas urne in krepke rôke moralo pogrešati. Le združene moči verlo delajo; razdeljene že manj vspeha imajo, včasi pa tudi nijednega več. „Drobtinice“ so pa ravno tako osnovane, da le združene moči pri njih kaj opraviti zamorejo.

Čeravno so se pa zakasnile, se smejo vendar z dobro vestjo ljubim Slovencem ponuditi, ker obsegajo zopet mnogo podučnega, pa tudi kratkočasnega za pošteno dušno veselje. Na čelu imajo „Drobtinice“ podobo Matere Božje v Rušah; v 3. oddelku najdeš popis ove nekdaj toliko slavne božje poti. Nekdaj — pravimo —; kajti že nekaj časa sem peša slava tega Mariinega čudogodnjega kraja, kakor pisatelj sam piše. — Poljak žaluje gledajé žalostni stan svoje raztergane domovine; če pa čuje ime Čenstohav, slavne Mariine božje poti, mu serce veselja poskakuje, ker ga to ime spominja slave svojih prednikov, ter mu veselo upanje boljših časov v prihodnje daje. Naj bi tudi „Drobtinice“ pripomogle, da Slovenci vnovič začno prav obilno pritekati k Materi Božji v Rušah, in se povernejo zopet časi prejšne gorljivosti in pobožnosti. —

V misjonskih pridigah so nabrale „Drobtinice“ zopet zdrave in tečne hrane, ktero so zamerli pastir Anton Martin sami nekdaj ob misijonih ovčicam svojim delili. Nektere teh predig so bile med spisi Slomšekovimi le osnovane; treba jih je bilo še le izdelati, kar so častiti g. dekan Kosar celó po duhu Slomšekovem storili; druge so sostavljene iz več osnov istega predmeta. Čeravno je zavolj tega, kakor se vidi pri V. predigi str. 48, vnenja oblika nenavadna, ker obsega beseda 4 dele, se nam je vendar bolje dozdevalo, vse drobtinice duhovske hrane Slomšekove skerbno pobrati, kakor pa zavolj oblike jih v nemar pustiti.

Po stari Evropi je dnešnje dni povsodi mnogo „pekočih vprašanj“, ki pa le zato svet pekó, ker se prav rešiti nočejo. Tudi nas Slovence po raznih delih splošne nam Avstrije pêče posebno eno vprašanje, namreč: kedaj za božjo voljo se bode tudi z našim narodom ravnati začelo po vradnijah, kakor se z vsakim drugim narodom pod milim solncem ravna, da namreč vradniki s podložnimi občujejo ustmeno in pismeno v jeziku narodnem, kakoršnega ljudstvo zastopi, ne pa v ptujem, kakor se to žalibog pri nas godi. Očitno je, da dokler slovenski jezik ne dobí pri vradnijah popolnoma svojih pravic, jih tudi v višjih šolah dobiti ne more; dokler pa v šolah ne obveljá, se tudi slovenski narod povzdigniti ne more na višji stopnjo duševnega razvoja; tedaj nas prav nemške vradnije zaverajo v književnem napredku. — Toraj govori „Drobtinic“ letnik XIX. iskrene besede našim slovenskim kmetom, naj bi se dali podučiti in vneti, da si tirjajo svoje pravice pri vradnijah. Bog dal, da niso besede vpijočega v puščavi!

Ako še dostavimo, da se je skerbelo pri ovem letniku za lepši in večji papir, za primerniši tisk, tako da knjiga precej več tvarine obsega, kakor sicer: se nadjamo, da bode slovenski svet dobrovoljno sprejel tudi ta letnik, kakor prejšne.

Slednjič še nekaj zastran prihodnjih „Drobtinic“. Kakor stvar zdaj kaže, bi ne mogli obljubiti, da bode prihodnji XX. letnik leta 1867. izišel, ker le malo pomoči dohaja od slovenskih pisateljev. Posebno oddelka za življenjepise in šolske reči dobivata čedalje manj tvarine. — Premili rojaki, posebno vi narodnjaci! ki gorite za blagor Slovencev, in ste tudi sposobni, jim podati duševne hrane, vabimo vas prav priserčno na delovanje v dušni blagor milega naroda. Vsakdo, ki je v svojem življenji izgled pravičnega vedenja bil in v blagor svojega bližnjega lepo delal, bodisi gospod ali kmet, je vreden, da se mu v „Drobtinicah“ častni spominek postavi. — Ravno tako gospodje učitelji lahko svoje skušnje in vednosti v prid druzih učiteljskih bratov, kakor tudi slovenske mladine po „Drobtinicah“ naznanjajo. — Toraj rojaki! na delo, da nam nasprotnik ne poreče: Slovenci na književnem polji nič ne zamorejo! —

Vsim gospodom pa, ki so do sedaj „Drobtinice“ s peresom podpirali, se priserčno zahvalujemo, ter ob enem prosimo, tudi v prihodnje njim biti v pomoč, da se vzderžijo Bogu v čast in Slovencem v dušni blagor.

V Mariboru na god sv. Antonija Padovana 1866.

Vredništvo.

Kazalo.

E. Ogledalo za šolo in narodnost.

F. Slovenska gerlica.

A.

Pastirska hrana

bogoljubnim dušam dana.

„Da so ljudski misijoni potreba naše dobe, je vam kakor meni gotovo razvidno in očitno; pa od kod dobimo delavcev za naše slovenske kraje? Da namen vsaj nekoliko dosežemo, sem sklenil, družbo misijonskih duhovnov iz domače škofije osnovati. — Kakor hitro 5 ali 6 misijonskih duhovnov dobim, bom sostavil pravila, pripravil osnove in razdelil govore. Če tudi ne bomo čudežev delali, bomo vsaj svojo dolžnost storili.“

(List Slomšekov do nekega misijonarja.)

Misijonski góvori.

Predgovor.

Naše življenje in pa ura sta si močno podobna. Ura se mora o svojem času naviti, da kaže in povĕ, koliko je; tudi človek se mora o svojem času nahraniti in poživiti, da ne opeša na truplu; ima pa tudi za dušo skerbeti, da ne onemaga na potu u večno življenje. To se zgodí po vsakdanji pobožnosti, po občni službi božji, ki se vsako nedeljo in svetek opravlja, in pa po pogostem in vrednem prijemanji svetih sakramentov.

Ura se mora pa včasih tudi celó razdjati, čedno izprašiti in lepo namazati, da na novo gladko teče, dobro kaže in bije, koliko je. Tudi kristijan se ima v svojem duhovskem življenji včasih popraviti, se očistiti svojih slabóst, oživiti milost zveličanja v svojem sercu in si pot poravnati v nebesa. To se po svetem misijonu zgodí; zakaj ravno to delo božje je pravo popravilo našega duhovskega življenja.

Bog sam je imel misijon za Adama po pervem grehu, — Noe za pervi pregrešni svet, — Jona prerok za Ninivljane, — sv. Joan kerstnik za Jude; Jezus za vesoljni svet. Poslal je svoje apostole, pošilja tudi še zdaj njih naslednike, namestnike svoje misijonarje o času posebnega obiskanja in milosti, ktero svojemu ljudstvu ponuja, ako njo hočejo ljudje sprejeti. Gospod terka na vrata človeškega serca o svetem misijonu; ako mu človek ne odpre, Gospod milosti memo gre, in ni ga več, dokler ne pride oster sodnik pravice. Takim ljudem se dopolnuje Jezusova strašna beseda: „*Vi me bote iskali, pa me ne bote našli, in bote v svojih grehih umerli.*“ Joan. 7, 34. — 8, 21.

Sveti misijon, posebno poslanje usmiljenja božjega, je torej velika sreča za vsako duhovnijo (faro), v kteri se obhaja; je čas posebne milosti za vsakega človeka, ki se ga hoče udeležiti. V kratkih dneh, v 8 ali 10 lehko svoj poklic vidi in pravo pot zveličanja svojega živo spozna in čversto nastopi. Božji Duh sveti misijon vodi in vĕrne priganja, si naj boljši del oskerbeti, kteri jim ne bo odvzet.

I.

Nagovor,

kedar g. fajmošter misijonarjem križ podajo.

Preljubi! velike sreče svetega misijona smo učakali, bodi Bogu hvala in čast. Došli so k nam častiti misijonarji, od mene naprošeni in od Boga poslani, ter so prinesli posebnih darov božjega usmiljenja za nas, vaše dušne pastirje, pa tudi za vas, predrage ovčice Kristusove. Prav lepo jih torej pozdravite, in prijazno jim roke podajte; odprite jim pa tudi svoje serca; zakaj oni ne iščejo, kar je vašega, ampak vas zveličati. Da se pa ložej spoznamo in poprijaznemo, naj vam povém, zakaj sem jih naprosil, in po kaj so prišli.

1. *Za nas, vaše domače dušne pastirje, in sosebno za mene, vašega fajmoštra.* — Že je — let minulo, kar sem vaš pastir; v teh — kratkih letih koliko se je pozamudilo za božjo čast in zveličanje vaše! — Lehko sem mnogoterega vas pohujšal, ne poboljšal, ali molče komu v pogubljenje bil. Le eno samo dušo zgubiti, kolika nesreča! in jaz vas toliko v svoji skerbi imam! — Kakor kamen meni ta skerb na sercu leží, in popraviti želim, prej ko pojdem za se in za vas odgovor dajat. To popravilo naj bolje, upam, bo sveti misijon, to božje poslanje do nas! Oh naj bo Bogu v čast, nam vsim pa v zveličanje! — Poklical sim misijonarje pa tudi

2. *za vas, za vaše zveličanje,* ker vas ljubim in za vas po svoji dolžnosti skerbím ter zaupam, da bo ta sveti misijon mnogim v nebesa pomagal, ki bi jih ne bili

našli; bo pa tudi pravične na viši stopnjo popolnosti povzdignil, in jim lepši venec v nebesih preskerbel.

3. Domači pastirji vas sicer učimo in opominjamo; pa le prehitro se nas naveličate: — tuje' peke kruh nam po navadi bolj diší, in tuje učenike boljželčno poslušamo. — Kar v nedeljo čujete, radi skoz tjeden tudi pozabite, posvetne skerbi vam lepe opomine iz glave pobrišejo, in ugasnejo v sercu ogenj božje ljubezni. Sveti misijon je zveličanska luč, pri kteri svoj poklic vgledamo in pot spoznamo, ga doseči. Grešnik ne utegne se zaspano obračati in zopet zadremati v pregrešno spanje. Kakor tromba k sodbi — kliče glas misijonski k milosti. —

4. Spovedujemo domači spovedniki; ali mnogo vas se nas bojí in sramuje, ter celó k spovedi ne pride ali pa zamolčí, kar bi bilo naj več potreba odkriti. Zato je toliko grešnikov brez prave pokore! Sveti misijon vam izverstnih spovednikov na sprebero ponuja, tujih očetov, kteri vas ne poznajo, in ko odidejo, jih ne bote kedaj več videli, kakor enkrat na sodbi. Jim se odkrite, z njimi pogovorite in vsaj enkrat prav izpovedajte se. Perva stopinja prave pokore in poboljšanja je čista spoved.

5. Lepi izgledi pobožnih duš vas hočejo vleči in tudi mlačne ogreti za pravično življenje. Vidili bote lepe verste nedolžnih otročičev, mladenčev in devic, možev in žen iti svojemu nebeškemu ženinu naproti; solze vas bodo polile, in tudi vi bote stopili v lepo versto. In sv. Duh, on oče luči bo doveršil, kar človeška slabost ne premore, po besedah sv. Pavla, ki velí: „*Ob prijetnem času sem te uslišal, in v dan zveličanja sem ti pomagal. Glejte, zdaj je prijetni čas; glejte zdaj so dnevi zveličanja.*“ (II. Kor. 6, 2.)

6. Marsktera duhovnija bila je puši podobna, z plevelom, ternjem in osetom preraščena. Leta in leta so se domači pastirje trudili, jo opleti in rodovitnejšo storiti; pa zastonj; sveti misijon je pusto njivo zopet preoral in v kratkih dneh z božjo pomočjo rodovitno storil. Ne smem reči, da bi naša poštena duhovnija duhovska puša bila; — pa tudi tajiti ne morem, da je potreba marsktero pregreho s korenino izdreti, in mnogo smetja potrebiti; kar

se ni domačim pastirjem dalo, zaupam, da bo o svetem misijonu mogoče. In kakor po silnem vremenu zdrava sapa vse oživí, da na žitnem polji kakor po vinskih goricah se vse omladi in za toliko lepše raste: tako bo, ako Bog da, po svetem misijonu vera oživela, in še enkrat lepše cvetela keršanska ljubézen med nami; ukončalo se bo pohujšanje, minulo grešno djanje in omladela sveta čednost.

7. Izraelci niso le vsak sedmi den praznovali, ampak tudi vsako sedmo leto so posvečevali, in vsako petdeseto leto so sveto leto obhajali, so storjene krivice poravnali in poskerbeli za zveličanje svoje. Naj tudi nam prihodnih deset dni svet tjeden bo, da bomo posvetne dela odložili, kar se da, prav pridno k svetemu misijonu hodili, in svoje domače pošiljali. Zamudo v posvetnem opravilu vam bo Bog popravil. „*Kaj pomaga človeku ves svet pridobiti, na duši pa škodo terpeti!*“ Z vsim dobičkom si nebes kupil ne boš, ako čas zveličanja svojega zamudiš.

8. Pozdravljeni torej bodite častiti g. g. misijonarji; sam Bog vas je poslal! — Vam za te svete dni izročim svoje drage ovčice. „*Pasite moje jagnjeta, pasite moje ovce.*“ Ozdravite, kar je na duši bolnih, poterdite kar je slabih, in prinesite, kar je zgubljenih, na svojih ramah v naročje milosti božje nazaj, naj bo veliko veselje te dni med angelji božjimi v nebesih!

9. Vem, da bi vam radi vsi roke podali in vas prijazno pozdravili; v imenu vsih vam jaz sveti križ podám. To veličastno znamnje vnovič med nami vsadite, v imenu križanega učite in oznanujte pokoro. Vi bote sadili, mi polivali; Bog pa hoče rast dati. Amen.

II.

Navodni ogovor,

kako naj se sveti misijon obhaja.

„Srečne vaše oči, ker vidijo, in vaše ušesa, ker slišijo. Zakaj resnično vam povem, da veliko prerokov in pravičnih je želelo viditi, kar vi vidite, in niso vidili; in slišati, kar vi slišite, in niso slišali.“ (Mat. 13, 16—17.)

1. *Pozdravilo ovčic.* Bodite pozdravljene v imenu Jezusa križanega drago odkupljene ovčice Kristusove! —

Pozdravlja vas *Jezus, vaš naj viši Pastir*, ki je dal za vas svoje življenje in pravi: *„Vnemi se in stori pokoro. Glej! stojim pri vratih* (vašega serca) *in terkam* (posebno te svete dni); *ako kdo moj glas posluša in mi vrata odpre, pojdem noter k njemu in bom z njim večerjal in on z menoj.“* (Skr. raz. 3, 19—20.) To vam usmiljeni Jezus za te svete dni izporoča. — Pozdravljajo vas vsi naši *angelji varhi — vsi svetniki in svetnice božje*, pomočniki in pomočnice vaše in vas opominvajo: *„Naše prebivanje je v nebesih. Posnemajte nas, bratje! in glejte na tiste, kteri tako živé, kakor imate izgled nad nami. Zakaj veliko jih živi, od kterih sem vam že večkrat rekel, zdaj pa tudi jokajé rečem, da so sovražniki križa Kristusovega. In takih se ogibajte.“* (Filip. 3, 17—18. — 2 Tim. 3, 5.) Te svete dni nam hočejo z nebes roke podajati in nam za seboj v nebesa pomagati. — Pozdravljajo vas tudi vaši *pokojni znanci in prijatelji* in vam naročajo: *„Glejte zdaj je prijetni čas, zdaj so dnevi zveličanja.“* (II. Kor. 6, 2.) In *pokojni iz vic* vas še posebej prosijo: *„Usmilite se nas, usmilite se nas, vsaj vi prijatelji naši!“* (Job. 19, 21.) Molitve in solze vašega misijona, za nas darovane, bodo našim terpečim dušam sladko tolažilo in preblago hladilo. — Celó *pogubljeni* v peklu nas pošljejo vam povedat, kakor je želel zaverženi bogatin po besedah sv. evangelja, koliko nezmerno terpé v strašnem ognji, da bi tudi vi ne prišli na ta grozni kraj terpljenja. (Luk. 16, 27.) Z gorečimi solzami obupanja vam pravijo: O naj bi bili mi svetega misijona učakali, ne bi zdaj v tem grozovitnem plamenu goreli! Ali prepozno je za nas, — le vam še solnce milosti sije. To je pogubljenih glas do vas. — Pozdravljamo vas poslednjič tudi *mi*, ki smo dnes kakor *popotniki* k vam prišli, in vender *tujci* med vami več nismo; zakaj že so nam vaš dušni pastir britko martro in žegnano štolo podali, z njo pa tudi za te sv. dni duhovsko oblast črez vas. Zato vas pozdravljam v imenu svojih tovaršev in prav priserčno vam rečem: Bodite te kratke dni naše dobre ovčice, in tudi mi hočemo biti vaši dobri dušni pastirji.

2. *Kdo ste pa vi?* nas bote uprašali. *Misijonarji* smo, to je: *poslanci. Poslani delavci* smo Jezusa križanega v njegov dragi in imenitni vinograd — v to vašo pošteno duhovnijo. On, ki je poslal *svoje apostole* po vsem svetu, pošlje tudi nas v te vinograd svoj na delo; zakaj božje delo je sveti misijon. „*Vsakdo naj nas torej ima, ko služebnike Kristusove in delivce božjih skrivnost.*“ (1. Kor. 4, 1.) Zato pa tudi nas Bog varuj, da bi se s čim drugim pri vas hvalili, *kakor s križem Gospoda našega Jezusa Kristusa, po kterem je nam svet križan, mi pa svetu.* (Gal. 6, 14.) Križani Jezus naj bo te svete dni naše edino veselje, njemu dopasti naše edine želje. Veličastno *znamnje križanega* naj poprej na to sveto mesto njegovega vinograda zasadim *).

3. *Kaj pa iščete pri nas?* „*Ne iščemo, kar je vašega, ampak vas*“, zveličati „*vaše duše.*“ (2. Kor. 12, 14—15.) Ni imenitniše stvarí na tem svetu, kakor je človek; *naša duša je podoba božja.* Nad to skrivnostjo se že kralj David čudi, ko pojė: „*Kaj je človek* (o Gospod), *da se ga spominjaš, in sin človekov, da ga obiskuješ! Le malo si ga znižal pod angelje; s slavo in častjo si ga ovenčal, ter si ga črez dela svojih rok postavil.*“ (Ps. 8, 5—7.) Človek je krona stvarjenja. Ravno pa, ker Bog človeka toliko ljubi in ga vekomaj zveličati želi, si že 6000 let neprenehoma prizadeva, zveličati duše človeške. Komaj sta Adam in Eva grešila in za vgrižljej sadú nebesa prodala in si pekel nakopala, se že oglasi usmiljeni Bog: „*Adam, kje si?*“ — *Eva!* „*zakaj si to storila?*“ S tem očetovskim glasom je zbudil nju vest in ju nagnil k pokori, ker jima je *Odrešenika obljubil, kteri bo kači glavo sterl.* (Gen. 3.) Glejte, to je bil *pervi misijon* usmiljenja božjega. — Adam in Eva, Bogu za toliko milost hvaležna, sta svoj greh britko objokovala in se zanj pokorila vse svoje žive dni; zdaj ju častimo med svetniki. Glejte, to je bil *pervega misijona preblaženi sad.*

Ali ne dolgo in otroci Adamovi so zopet pozabili

*) Pri teh besedah so zasadili na svoje mesto sv. križ, ki so ga seboj na leco prinesli. Vredn.

skerbeti za svojo dušo; popolnoma so se v posvetno pogreznili, da ne rečem, poživinili, tako da se Bog milo potoži, rekoč: *„Žal mi je, da sem jih vstvaril.“* (Gen. 6, 7.) Ali Bog je ljubil človeške duše in mililo se mu, jih pogubiti, akoravno so zaslužile. Zato je zbudil patriarha *Noeta,* da naj oznanuje grešnemu svetu pokoro, kar je zvesto opravljal celih 120 let. Glejte, to je bil *drugi misijon* usmiljenja božjega. Tode poživinjeni ljudje pridige pokore niso poslušali in žuganja božjega se ne ustrašili. Zato se razserdi Bog in pokonča ves človeški rod z vesoljnim potopom, le Noetova rodovina je bila v barki oteta. Glejte, to je *strašna kazen,* ako se glas sv. misijona zaničuje.

Pa komaj so se ljudje zopet na svetu pomnožili, so vnovič na Boga pozabili, — oj in še hujše, kakor poprej! Vsi narodi so Boga zavergli in *krive malike* molili, le edino *Izraelsko ljudstvo* je še hranilo spoznanje pravega Boga. Pa tudi to nehvaležno ljudstvo kako slabo mu je služilo in s kolikimi grehi ga žalilo! Več ko enkrat je zaslužilo, od Boga zaverženo biti in pogubljeno. Ali Bog je ljubil človeške duše in ni jenjal za vseh zveličanje skerbeti. Zbujal je od časa do časa izvoljene možé, svoje *svete preroke,* kteri so z močnim glasom, kakor trombe božjega serda, ljudí dramili iz njih grešnega spanja in budili k pokori. To je bil *tretji misijon,* ki ga je usmiljeni Bog po svojih svetih prerokih obhajal nad 2000 let v starem testamentu. Mnogo jih je poslušalo glas prerokov; poboljšali so se in so bili zveličani. Veliko več pa jih ni poslušalo pridige o pokori, in ti so bili od Boga grozovitno kaznovani, pokončani in pogubljeni.

Bolj pa ko je rasel greh na zemlji, bolj je rastlo tudi v nebesih usmiljenje božje (Rom. 5, 20.); zakaj Bog je ljubil človeške duše in jih ni hotel pogubiti, ampak zveličati. Zato je poslal Bog Oče, ko so dnevi dotekli, *obljubljenega Odrešenika, svojega lastnega Sina, „da vsak, kteri v njega veruje, ne bo pogubljen, ampak ima večno življenje.“* (Joan. 3, 16.) Glejte, to je *četerti in poslednji misijon,* ki ga je napravil Bog Oče na zemlji po svojem Sinu, Jezusu Kristusu. Ta misijon so po njegovem vnebo-

hodu nadaljevali *apostoli* in ga nadaljujejo *katoliški škofje in mešniki* do konca svetá. Ta sveti misijon Jezusa Kristusa vam tudi mi oznanujemo in ga dnes slovesno začenjamo. Kakor Bog v paradižu, kličemo vsakterega zmed vas: Adam, kje si? — Eva, kaj si storila? — Kakšna je tvoja duša? ali se še čista sveti na njej podoba božja, ali pa je otemnela pod prahom mlačnosti, ali je celo ognjušena z blatom smertnega greha? — Budit smo prišli vaše serca, dramit vaše duše, in skerb za njih zveličanje med vami oživit, ali že oživljeno še bolj povzdignit in povikšat. „*Kaj* namreč *pomaga človeku, ako ves svet pridobi, na svoji duši pa škodo terpi.*“ (Mat. 16, 26.) Ako Bog da in vi hočete, se bote teh 8 dni več naučili, ko vse svoje žive dni, — pa tudi zgubili, kar se ne bo dalo popraviti, ako ta sv. misijon zanemarite.

4. *Kaj pa je vender prav za prav sv. misijon,* da nam ga toliko hvalite, dosihmal nam je bila še ta beseda neznana? me utegnete uprašati. Hočem vam povedati.

a. Sv. misijon je posebno *milostljivo obiskanje božje,* je *ponudba naj obilniših gnad božjih.* Bog tistim ljudem misijonarje pošlje, ktere posebno ljubi in zveličati želi. Osnova sv. misijona ni znajdba človeška, ampak sad razsvitljenja sv. Duha. Naj veči misijonarji katoliške cerkve: sv. Ignacij Lojolanski, sv. Vincencij Pavljanski in sv. Alfonz Liguori so dolgo k sv. Duhu molili, naj bi jih učil posebnega pomočka, kako bi se dalo grešnemu svetu pomagati. Sad te molitve je bila od sv. Duha vdihnjena misel, *pobožnost sv. misijonov vpeljati.* Kakor so oni to pobožnost osnovali, takó vam jo bomo mi podali. Kakor v zlat venec vpletene se verstijo v pridigah naj bolj tehtne in presunljive resnice sv. vere, ktere imajo posebno moč, zdramiti spijočo vest in prestrašiti grešne serca, razsvetiti zatemnelo dušo in jo očistiti in očiščeno spraviti in zediniti z Bogom. Sv. misijon je v resnici *binkoštna nedelja* za faro, v kteri se opravlja. Kakor je na binkoštno nedeljo sv. Duh v podobi *ognjenih jezikov* nad apostole prišel, tako se pri misijonu žarki božjega razsvetljenja vtrinjajo v duše vernih poslušavcev. Kakor je na binkoštno nedeljo gnada sv. Duha apostole

ne le razsvetila, ampak tudi očistila, ogrela, navdušila in celó spremenila, tako tudi gnade sv. misijona faro očiščujejo, za vse dobro ogrevajo in navdušujejo in jo celó spremenijo. Zakaj memo pridig se pri misijonu tudi toliko sv. meš služi, toliko moli in poje in toliko svetih solz prelije, da ta združena molitva prav zares gnado božjo s silo z nebes doli na zemljo vleče. O koliko duš se je pri misijonih že spreobernilo in sovražniku naših duš tako rekoč iz ognjenega žrela iztergalo, — to le Bog ve, pa bomo unkraj groba gledali in spoznali tudi mi! Zares; če serce ni kamenito, pri sv. misijonu se mora omehčati, in če ni dobremu celó odmerlo, se mora omladiti. — O kako srečna je tedaj vaša fara! Ako vam dnes sv. misijon oznanujemo, vam binkoštno nedeljo — vam prihod sv. Duha napovedujemo. Da, obilno in preobilno se bodo te dni gnade sv. Duha črez vas razlivale, in celo obličje vaše fare se bo spremenilo, ako se le gnadi sv. misijona ne bote terdovratno ustavljali. Zato sem rekel v začetku svojega govora: *„Srečne vaše oči — in srečne vaše ušesa! Zakaj resnično vam povem: veliko jih je želelo viditi, kar vi vidite in niso vidili, in slišati, kar vi slišite in niso slišali.“*

b. Zlati čas sv. misijona je *ponovljenje* tistih srečnih dni, kedar je *usmiljeni Jezus po svetu hodil, učil in čudeže delal,* ter so od vseh strani ljudje k njemu hruli, na jesti in piti pozabili, da bi njega poslušali. Enako bodo, — tega sem prepričan, tudi k temu misijonu od blizo in dalječ ljudje v celih trumah prihajali, in tudi na jesti in piti pozabili, da bi misijonske nauke poslušali. Tudi te dni se bodo veliki čudeži godili, če ne na telesih, pa na dušah. Veči pa so čudeži na dušah, kakor na telesih; zakaj tako uči sv. Avguštin, da je veči čudež, ako se grešnik spreoberne, kakor ako bi merlič zopet živ iz groba vstal. O sv. dneh misijona Jezus vsem *bogoljubnim dušam* govori: *Srečne vaše oči, da vidijo sv. misijon, in srečne vaše ušesa, da slišijo njegove nauke.* — On pa tudi vse *terdovratne in mlačne kristijane,* kakor nekdaj Jeruzalemčane, s solznimi očmi miluje rekoč: *„O da bi spo-*

znali tudi vi, zlasti te zveličavne dni, kaj je u vaš mir. Zdaj pa je skrito pred vašimi očmi." (Luk. 19, 42.)

c. Sveti misijon je *sveta vojska* med pravičnimi in hudobnimi, — za nebesa in za pekel. Hudo se z dobrim poskuša, ktero bo zmagalo in v prihodnje v fari gospodovalo: ali *usmiljeni Jezus* ali pa *satan peklenski. Dva bandera* se povzdigneta: *sv. križ*, bandero Kristusovo, in vsi njegovi gredo za njim. Pa tudi satan ne počiva, ampak zlasti ob času misijona kakor rujoveč lev okoli hodi, bandero *brezbožnosti* in *razujzdanosti* visoko derži in svoje pomagače podpihuje, naj ljudi motijo, dobre duše zasmehujejo, misijonske opravila grajajo, misijonarje pa preklinjajo; kajti boji se, da bi mu kaka duša ne ubežala, ktero že na vervi večnega pogubljenja ima. Pa ne bojmo se: zmagalo bo bandero Kristusovo. Sam Jezus nas tolaži rekoč: „*Ne bojte se, mala čeda! ker vašemu Očetu je dopadlo, vam dati kraljestvo.*" — „*Zahvalim te, Oče, Gospod nebes in zemlje! da si to skril modrim in razumnim, in si razodel malim. Prav Oče, tako je bilo tebi všeč.*" (Luk. 12, 32. Mat. 11, 25—26.)

d. Sveti misijon je pa tudi *živa podoba sodnega dneva*. Tam bodo *klicali angelji* s trombami božje pravice ljudí od vseh krajev sveta, — tukaj *kličejo misijonarji* s trombami božje besede na sodbo usmiljenja božjega, kteri noče smerti grešnikove, ampak da se poboljša in živi. Tamkaj bodo *angelji odbrali* dobre na desno, hudobne na levo; pa tudi pri misijonu se ločijo dobri in hudobni. Dobri kristjani hitijo veseli, misijonskih prídig poslušat; — zanikarni pa se jim smejé in zveličanski čas zamudé. Vender pa je v tem velik razloček med sodnim dnevom in med misijonom. Takrat vam ne bo na prosto voljo dano, stopiti ali na desno ali na levo; dnes pa si lehko vsakdo sam izbere, da se vstopi ali na desno stran, kjer Jezus misijonski križ povzdiguje, ali pa ne levo stran, kjer se satan zuper misijon vojskuje. Eno pa vam povem, ljubi moji! da se silno in presilno bojim, da kteri se bodo zdaj vstopili na levo — zoper sv. misijon, da bodo tudi na sodni den od angeljev božjih potis-

njeni na levo — vekomaj pogubljenih; tamkaj pa bo jok in škripanje z zobmi. — *„Povzdignite torej te dni svoje glave in poglejte; zakaj vaše zveličanje je blizo.“* Očitna sodba je zdaj, *„da bo vajvoda tega sveta izveržen“*, pekel zapert in nebesa odperte. *„Pravični bodo še pravičniši postali in pobožni še pobožniši“*, pa tudi mlačni se bodo ogreli, in na duši mertvi oživeli in zgubljeni se našli, ako se milosti božje ne branijo. *„In vsi ljudje bodo vidili zveličanje božje.“*

5. *Pa zakaj ravno v naši fari misijon?* slišim mnoge govoriti. Eni pravijo:

a. Čemu pridejo k nam *tuji duhovni*, imamo *domačih duhovnov dovolj,* in smo z njimi prav zadovoljni. Lepa hvala je to za vaše dušne pastirje, da ste z njimi zadovoljni, ali so pa tudi dušni pastirji z vami vsemi zadovoljni? So zadovoljni vsi starši s svojimi otroci? — vsi gospodarji s svojo družino? — Kakor druge gospodinje kruh bolj diši, tako tudi nauki drugih pridgarjev. So še drugi, ki pravijo:

b. Pa kaj nam hočejo misijonarji novega povedati? Imamo doma *dobrih pridgarjev.* Hočemo besedo božjo poslušati, vsako nedeljo in praznik jo lehko slišimo. Tudi *spovednikov* nam ne menjka, ako se le poboljšati hočemo. — Tudi to je lepa pohvala za vaše dušne pastirje; pa ne vem, ali je tudi za vas. *Kar v nedeljo slišite,* preradi skoz tjeden pozabite, takó da veliko ljudi ne vé, koliko je sv. sakramentov in kako se grevenga prav obudi. O sv. misijonu se vam jedro vseh potrebnih resnic *kakor v ogledalu ob enem pokaže,* da spoznate, kaj je volja božja in vam v zveličanje. — *Res da spovednikov imate,* pa mnogo vas se jih boji in ogiba. Oj, koliko je morebit tudi med vami *zastaranih, tako rekoč plesnjevih grešnikov,* kteri že niso več let svoje vesti prav očedili, in že po 10 ali 20 let težek kamen na svoji vesti nosijo. Zdaj imate spovednikov na prebéro znanih in neznanih, kterih niste in ne bote nikdar več vidili. Zdaj tedaj vsak lehko svoj kamen odvali in z Bogom se spravi, da kadar Gospod pride, mu odpre z veseljem in stopi na rajtengo.

Marskterih serce je zapuščeni njivi, terdi celini podobno, ki je z osetom prepražena in z zeljo prekrita. Kaj pa stori kmet, ako tako njivo ima? Še sosede povabi, da mu pripreżejo in pomagajo, preorati zapuščeno, terdo zemljo. Taki sosedje smo mi, od domačih spovednikov povabljeni, da jim pomagamo preorati tudi naj bolj terde in zapuščene serca. — *Res, da vsako nedeljo k službi božji hodite in večkrat sv. sakramente prejemate;* ali sam Bog se nas usmili! mlačni in suhi gremo pogosto v cerkev, pa še bolj mlačni in suhi zopet iz cerkve domú. Če je pa huda suša in zemlja prav žejna, oj kako prosite za obilnega deža! Ako enkrat pomoči, ne zda; vi pravite: naj bi tri dni deževalo, bi zdalo. Glejte, *takemu pohlevnemu in stanovitnemu dežu je podoben sv. misijon.* Celih 8 dni se bodo v nepretergani versti verstile pridige, sv. meše, molitve in sv. pesmi, spovedi in sv. obhajila, tako da se morajo tudi naj bolj mlačne serca ogreti in tudi naj bolj terde serca raztajati in razmočiti za setvo sv. Duha. Zvest sem si, da po končanem misijonu porečete: *„To je bil čas, kterega nam je Bog dal, da smo se razveselili in oživeli v njem.“* — Še na smertni postelji bote hvalili svojega farmeštra, da so vam sv. misijon oskerbili, še na *sodni den* veseli roko podajali misijonskim pridgarjem in in spovednikom rekoč: *„Oj če bi ne bili sv. misijona učakali, bi zdaj na desnici ne stali — se v nebesih ne veselili.“* — So še pa zopet drugi, ki mi ugovarjajo:

c. *Pa moj Bog, celih osem dni vendar ne utegnemo v cerkev hoditi.* Jaz pa rečem: *„O Marta, Marta! skerbna si in si veliko prizadevaš; pa le eno je potrebno.“* (Luk. 10, 41—42.) Ko bi te Bog na boleno posteljo položil, ali bi utegnil osem dni ali osem mescev ležati? — Utegneš počivati, pri jedi sedeti, brez potrebe postajati; kaj bi ne utegnil k sv. misijonu hoditi? *Eno uro* poprej vstani in delati začni, bolj pridno delaj in manj se pogovarjaj in lehko boš vse nadomestil. *Dolge leta* smo za posvetno skerbeli, skerbimo vsaj *ene dni in ure* za večnost. *„Kaj* namreč *pomaga človeku, ako ves svet pridobi, na svoji duši pa škodo terpi.“* (Mat. 16, 26.) — Ako

bi misijonarji *tolarje* delili, gotovo bi jih poberati ne zamudili; povem vam pa, da vsaka misijonska pridiga več velja, ko zlata krona. Zato vam govori sv. Duh: *„Dnes ko njegov glas zaslišite, nikar ne uterdite svojih serc.“* (Ps. 94.)

6. Če je misijon tako dober in vsem ljudem koristen, kako pa je potem to, da ga toliko ljudí tako silno čertí? me gotovo zdaj poprašujete. Poglejmo tedaj tudi sovražnike sv. misijona, oni bodo veliko bolj glasno še pričali, kakor jaz zamorem, kako dober in zveličaven je misijon. Misijon namreč le *tri sovražnike* ima.

Pervi sovražnik je *nevednost*. Hudobni ljudje govorijo, kar ne vedó, in grajajo, česar ne poznajo. Kaj vse in kake neumne in lažnjive reči so hudobni jeziki že o misijonu govorili! Pa kakošni ljudje so to bili? O veliko, veliko misijonih sem že bral in mnoge tudi že sam jih obhajal, ali dosihmal sem se vselej prepričal, da misijone so grajali le taki ljudje, kteri jih niso še nikoli vidili, ali se jih vsaj nikoli resnično vdeležili. Kdo pa bo čenčarije takih ljudí poslušal? Zato vam rečem: Ne bojte se; *le pridite, sami vidite in pokusite, kako sladek je Gospod.*

Drugi sovražnik je gerda *zanikarnost*. Pri nekterih govori: *Čemu meni misijon; vsaj je Bog vsak čas pripravljen, nam odpustiti.* Res da; si pa tudi ti, se prav spokoriti? Vsak človek ima poseben čas usmiljenja. Tako David, sv. Peter, sv. Avguštin, sv. Marjeta Kortonska i. t. d. Kdor svoj čas zamudi, ga več ni. Tako kralj Antijoh, tako Sodoma in Gomora, — tako Jeruzalemsko mesto; tako tudi ti preljubljena fara ravno te dni sv. misijona. Gorje je bilo njim, — gorje bo tudi vam, ako ga zamudite ali celó zaničujete! Taka gnada se vam ne bo povernila več! — Še pri drugih zanikarnost pravi: *Čemu meni misijon, bom brez njega lehko zveličan, če le hočem.* Jaz pa rečem: Lehko lehko da ne; zakaj zapisano stoji: *„Nebeško kraljetsvo silo terpi, in le kteri si s silo prizadevajo, ga na-sé potegnejo.“* (Mat. 11, 12.) Veliko bolj lehko boš pogubljen; zakaj zopet je pisano: *„Ker sem vas*

klical, pa ste se branili; sem stegoval svojo roko, pa ga ni bilo, da bi se bil ozerl, se bom tudi jaz k vaši pogubi smejal, in posmehoval, kadar vas zadene, česar se bojite. Kadar poguba kakor vihar priverši, tadaj me bodo oni klicali, jaz jih pa ne bom uslišal." (Prip. 1, 24—28.) — „*Iskali me bote, pa me ne bote našli, in bote umerli v svojih grehih.*" (Joan. 7, 34—8, 24.) O kakó strašno je to!

Tretji in naj veči sovražnik pa je *hudobija*, in zlasti dvojna: *napuh* in *mesena sladnost*. *Napuh* pravi: *Nisem tolik grešnik, zakaj bi hodil pridgarje pokore poslušat.* Takim sv. apostol Joanez odgovarja: „*Ako rečemo, da greha nimamo, sami sebe zapeljujemo in resnice ni v nas.*" (1. Joan. 1, 8.) *Mesene sladnosti: požrešnost, pijanost, zlasti nečistost* pa pravijo: Ali nas hočeš zapustiti? Boš li zamogel brez nas živeti: Oj kako bo to žalostno! — Tako se je sv. *Avguštinu* godilo! ali besede sv. Pavla: „*Že je ura, da od spanja vstanemo. Verzimo tedaj od sebe dela teme. Kakor po dnevi pošteno hodimo, ne v požrešnosti in pijanosti, ne v nečistosti in nesramnosti, temuč oblecite Gospoda Jezusa Kristusa in ne strezite mesu v poželenji*" (Rom. 13, 11—14.), so ga zdramile, da je serčno sam sebi djal: „*Ako so zamogli ti in oni, zakaj pa ti ne, Avguštin?*" Zlasti nečisti grešniki nad misijoni hudo vdelujejo, ker se boj́é, da bi se njih grešni tovarši spreobernili in jih zapustili. Tako se je zgodilo na Francozkem, kjer se je pri nekem misijonu nečista grešnica resnično spreobernila. To je njenega zapeljivca tako razserdilo, da je sklenil, misijonarja zaklati. Z ostrim nožem v cerkev gre, in misli po pridigi oznanovavca pokore zabosti. Ko pa sliši o strašni večnosti, o nevarnosti pogubljenja, ako se kdo božji milosti ustavlja, ga vse to tako presune in spremeni, da po pridigi hiti, misijonarja prosit, naj ga spovejo. Pri spovedi spovedniku nož poda rekoč: „*To je moj pervi in največi greh, da sem hotel s tim nožem vas zaklati, kterega vam zdaj podam.*" —

Glejte, taki so sovražniki sv. misijona, in drugih v resnici ni. Ako se pa le kar *nevedni*, *zanikarni* in *hudobni* ljudje zoper misijone vzdigujejo, ali nam jih to naj

bolj glasno ne priporoča? Zares bolj kakor pekel zoper misijone hruje, bolj gotovo je, da so misijoni v resnici za pekel velika zguba, za nebesa pa velik dobiček. Ako Bog srečo da, bote velike čudeže milosti božje prihodnje dni gledali tudi vi. Vidili bote, kako si bodo sovražniki roke podajali, nečistniki gerde zaveze raztergovali, krivičniki krivo blago povračevali in zastarani grešniki ponižno klečali pri spovednicah; po končanem misijonu pa bote vsi skupaj s solzami hvaležnosti klicali: „Zares, to so bili blagi dnevi, ktere nam je sam Bog pripravil, da smo se v njih veselili in za nebesa prerodili.“

7. Ko je sv. Peter na binkoštno nedeljo pervo pridigo imel, je poslušavce beseda božja tako presunila, da so začeli na glas klicati: „*Kaj nam je storiti, možje, bratje?*“ In sv. Peter jim odgovori: „*Spokorite se in dajte se oteti od tega hudobnega zaroda.*“ (Dj. ap. 2, 37. 38. 40.) Močno se mi dozdeva, da ste zdaj tudi vi vsi zadosti prepričani o dobroti sv. misijona in da nas z dobrim sercem poprašujete: „*Možje, bratje! kaj pa nam je storiti, da vredni postanemo gnad sv. misijona?*“ Ali na to vprašanje vam ne vemo kaj druzega odgovoriti, kakor z besedami sv. Petra: „*Spokorite se in dajte si oteti svoje duše*“; to je: *ubogajte nas v vseh rečeh, ktere bomo te dni od vas tirjali.* Tirjamo pa od vas, kar je tirjal sv. apostol Pavel od pervih kristjanov: „*Primite za božje orožje, da se zamorete braniti ob hudem dnevu. Stojte opasani okoli svojih ledij z resnico in oblečeni z oklepom pravice in obuti na nogah za oznanovanje evangelja miru. Pred vsem pa vzemite v roko škit vere, čelado zveličanja in meč Duha; in z vso molitvijo in prošnjo molite vsak čas v duhu za vse svéte in za mene, da bi mi bil dan govor, kadar se odprejo moje usta, s svestjo oznanovati skrivnost evangelja.*“ (Efež. 6, 13—19.) *Orožje božje*, pri misijonu vam potrebno, je tedaj *trojno*.

a. *Poslušanje besede božje.* Vsaka zmed misijonskih pridig je tako potrebna, da brez nje cela versta ni, kakor ni cel *roženkranc*, ako le eno samo skrivnost izpustiš. *Vsaj tri pridige in posebni poduk svojega stana* mora sli-

šati, kdor hoče odpustke sv. misijona prejeti. Dajte tedaj gospodarji podložnim pridno poslušati besedo božjo; Bog vam hoče zamudo stoterno poverniti. Bote pa glas Gospodov skerbno poslušali, ga tiho premišljujte — molčite in ne pogovarjajte se nepotrebnih reči, da vam satan dobrega semena iz serca ne ukrade. Prazni marni so tiste tice, ki odnesejo seme besede božje iz naših serc. Sveta *tihota* se vam tedaj priporoča; le v samoti sv. Duh govorí. Veča kakor bo med misijonom po fari tihota, obilniši bo sad misijona.

b. *Molitva združena. „Molite eden za druzega, da bote oteti."* (Jak. 5, 16.) Molitva je *zlati kluč do milosti božje.* Molite tedaj za nas misijonarje; molite za spreobernjenje grešnikov. Celi čas misijona se bo vsak den pozno na večer še enkrat z velikim zvonom pozvonilo, da molite sami posebej za spreobernjenje grešnikov združeni po hišah cele fare vsaj po pet Očenašev in Češena si Marija. Tudi vsi mašniki bodo pri mašah posebne molitve za spreobernjenje grešnikov opravljali *). — Molite pa tudi drug za druzega obilno, zaupljivo, stanovitno. *„Veliko namreč zamore stanovitna molitva pravičnega."* (Jak. 5, 16.) Imaš *mož* hudobno ženo, *žena* brezbožnega moža, *starši* zgubljene sine ali razujzdane hčere; imate sosedje hudobne ljudi v soseski; molite, pa še tudi drugih naprosite, naj vam pomagajo moliti; zdaj je čas usmiljenja. *„Molitva gre gori, usmiljenje pa doli"*, pravi sv. Avguštin. Koliko molitva o misijonskem času pomaga, bote spoznali iz naslednje prigodbe. Imeli so na Francozkem pred nekimi letmi misijon. Nekega dne pride deklica kakih 12 ali 13 let stara k misijonarju rekoč: „Moj oča sveti misijon strašno kolnejo; jaz in mati bi pa sila rade, da bi se oča spokorili in močno naji skerbi, kaj bo za njih dušo. Kaj nama je storiti?" — „Moje dete! tukaj zamoreš ti naj bolje pomagati. Vsaj veš, da kar bomo v imenu Jezusovem prosili, bomo prejeli. Moli prav serčno; Bog bo dopolnil, kar je obljubil." Čez neke dni deklica zopet pride z žalostnim sercem rekoč: „Vse je zastonj; oča še hujše

*) Collecta pro remissione peccatorum.

kolnejo, kakor poprej; še v misel jim sv. misijona vzeti ne smeve." — „Tega si ti kriva, ki nisi dosti zvesto molila. Idi le in bolj goreče moli." Vsa v solzah poklekne deklica pred podobo Matere božje in moli za očeta serčno in zaupljivo, kakor le zamore. Cez dva dni pride hčerka vsa vesela povedat: „Oče so se spokorili! Šli so enkrat sami od sebe v cerkvo, in ravno je bila pridiga o neskončnem usmiljenji božjem. Ta pridiga jih je tako ganila, da so zdaj vsi drugi." — Tako molite tudi vi, zlasti vi otroci povzdigujte svoje nedolžne roke za svoje starše, za brate in sestre! Angeli bodo vaše molitve nosili pred sedež milosti božje in rosilo se bode usmiljenje božje na nas.

c. *Vredna prejema zakramentov sv. pokore in presv. rešnega Telesa.* Mnogoteremu grešniku se godi, kakor *zastaranemu bolniku.* Vse je že poskusil, pa se dušne bolezni le ne more iznebiti. Dolga bolezen pa je gotova smert. Zdaj o sv. misijonu bo spovednikov na sprebero, poiščeš si lehko za svojo potrebo. — Mnogi grešnik je kakti *plesnjev sod;* ves zaraščen od stare grešne navade, dolge leta že ne iztrebljen in izsnažen nosi od mladih dni težek kamen na sercu; zdaj je priložnost se očistiti in kamen krivice odvaliti. Poseben poduk vam bo luč prižgal, da bote lehko vse grehe v svojem sercu zagledali in vest prav dobro izprašali; nikar ga ne zamudite. Spovedniku serce čisto odkrite, da mir vesti dosežete in ravnilo prihodnjega življenja zadobite. O kako lehko vam bo serce po dobri spovedi, kakor detetu novo keršenemu! Kdor to lepo priložnost, se z Bogom spraviti, zamudi, je bo težko kdaj več učakal. — Kadar pojdete *k kraljevi mizi občnega sv. obhajila,* ne bodi vas sram, v lepo procesijo stopiti. Kakor Jeruzalemčani Jezusu, pojdite tudi vi svojemu Zveličarju naproti. Kdor se sramuje pred ljudmi, Kristusa zataji. (Mat. 10, 32.) Ne daj Bog tega!

8. Poslednjič vas še pa mi misijonarji, preden svoje delo začnemo, za *tri reči* prav lepo prosimo:

a. *Radi sosede pod strehe jemljiti,* one pobožne duše, ki od dalječ pridejo, in vsak večer k domu ne morejo;

vam povem, kar bote njim storili, bote Kristusu storili, in prijeli plačilo, ki ga je obljubil rekoč: *„Tujec sem bil, in ste me pod streho vzeli. Resnično vam povem, kar ste storili kteremu teh mojih naj manjših bratov, ste meni storili.“* (Mat. 25, 35. 40.)

b. *Pomagajte nam, da nobena duša ne zaostane in sv. misijona ne zamudi.* Mož naj opominja ženo, žena naj prosi moža, sosed soseda in tovarš tovarša. Te dni je žetva za nebeško kraljestvo, le pridni bodimo! V Ameriki je eden naj bolj slovitih misijonarjev *O. Weninger* v Rišmondu misijon obhajal. Pri pridigi od poslednje sodbe začne fantič, okoli 9 let star, milo jokati. Na uprašanje, zakaj da takó britko joka, odgovorí: „Iz serčne žalosti, da so moj oča luteran, in če tako umerjejo, bodo pogubljeni ob dnevu sodbe; zakaj le perva cerkva sama je prava, tako so rekli pridigar. Povejo očetu; ta preudarja besede svojega otroka in nagne k temu tudi svojega brata in oba se spreoberneta. To slišite dve deklici, hčeri luteranskega očeta; celo noč premolite za spreobernjenje očetovo, zjutraj pokleknete pred njega in ga s povzdignjenimi rokami prosite, da naj posluša glas milosti božje; in glej! Bog gane serce očetu, da se odpove luteranstvu. *) Take izglede posnemajte pri misijonu tudi vi.

c. *Ubogajte radi in prav po otroško.* Čedno vas hočemo v teh duhovskih vajah voditi, kakor Rafael mladega Tobija. Mi smo te dni vaši duhovski očetje, vi naši ljubljeni otročiči; kdor pa ne uboga, bo brez Boga. Ako to našo trojno prošnjo uslišite, bo te dni veliko veselje ne le med nami na zemlji, ampak še bolj med vašimi angeli varhi v nebesih. Oni bodo v zlatih posodah vaše molitve in solze pred božji tron nosili in rosili nad vas vsaktere milosti božje.

Sklep.

Sv. Terezija se je enkrat med premišljevanjem silno britko jakati začela. Sestre jo uprašajo, zakaj da joka? Milo jim ona odgovori: „Tri reči so, ki mi serce preba-

---

*) Zgodnja Danica. l. 1857. str. 126.

dajo: *Le eden Bog je, le ena smert, le ena neumerljiva duša!* Ako edinega Boga zgubim, nimam se k nobenemu več oberniti; ako enkrat nesrečno umerjem, ne morem smerti več popraviti; ako svojo edino dušo zgubim, nimam nobene več zveličati. Oj le eden Bog je, le ena duša, in jaz bi ne jokala?" — Taka je, preljubi moji! le eden Bog je, le ena smert, le ena duša, in mi bi sv. misijon zanemarjali? Zadosti dolgo smo živeli svojemu telesu, darujmo vsaj nekoliko dni svoji duši. Zadosti dolgo smo služili svetu, vsaj enkrat resno zmislimo na smert in večnost. Dolgo, oj predolgo smo živeli brez Boga, obernimo se vender enkrat resnično k Bogu.

Da, k tebi se obernemo o križani Jezus! ki razpete roke deržiš, in vse svoje in moje ovčice objeti želiš. Vsaj so v resnici tvoje, ker za nje si prelil svojo krí; o ne daj, da bi se nam ktera te sv. dni zgubila. Jezus križani! kako ljubeznjivo svojo glavo nagnjeno deržiš, in vsako spokorjeno duša poljubiti želiš; o ne daj, da bi ktera duša pred teboj bežala in te sv. dni sv. zakramentov ne prejela; oj enkrat bi je tudi ti za svojo spoznati ne hotel. Jezus usmiljeni, ki *odperto stran deržiš* in duše v *svoje božje serce* sprejeti želiš, ti boš te dni *pred vratmi stal in terkal;* oj nikar, da bi ti ena sama ovčica svojega serca ne odperla: enkrat bi ona terkala, ali ti bi jo zavernil rekoč: *„Jaz te ne poznam."* — *Le eno samo dušo* imamo, ktero si ti tako drago odkupil; oj če njo pogubimo, smo vse zgubili. *Le enega samega Jezusa imamo,* toliko ljubeznjivega, toliko usmiljenega, ako tebe zgubimo, kam se hočemo sirote še oberniti? Zato se te oklenemo o ljubi Jezus! z vso močjo svete ljubezni, in ker vsem poslušavcem ni mogoče, jaz v imenu vseh o križani Jezus! tebe *objamem,* tebe *poljubim,* *) in ti *obljubim,* da hočemo ta sv. misijon skerbno obiskovati, tebi živeti, tebi umreti, — tvoji hočemo biti živi in mertvi. Amen.

---

*) Pri teh besedah so res britko martro v roke vzeli in jo kaj milo in serčno poljubili. Vredn.

III.

Namen in poklic človeka.

„K svojej časti sem človeka ustvaril, vpodobil in postavil."
Iza. 43, 7.

1. Pred nekoliko dnevi so merliča pokopali. Ko so ga v jamo djali, so mu rekli namestnik božji za slovo: „Vzemi zemlja, kar je tvojega, naj vzame Bog, kar je njegovega. Truplo je iz zemlje ustvarjeno, duh je od zgoraj dan." — Pa zakaj? Veliko ljudi tega ne ve, dokler so na svetu, in še le zvejo, kadar je že prepozno pripravljati se na srečno zadnjo uro. Zato si je dal imeniten gospod nagrobnico zapisati: „Tukaj leži on, ki je le za svet živel, ker vedel ni, zakaj je na svet prišel." Žalosten konec! Le živina ne ve, zakaj je na svetu. *„Človek, ko je v časti bil, ni pomislil, ampak se je poenačil neumnim živalim in je postal njim podoben."* (Ps. 48, 13.) Ali ni takih ljudi veliko tudi med nami?

2. Pervi in poglavitni steber naše prave sreče in zveličanja je, da prav spoznamo, *zakaj nas je Bog ustvaril in zakaj smo na svetu.* Bog pa po preroku Izaiju govori: *„K svojej časti sem človeka ustvaril, vpodobil in postavil."* Sv. Ignacij te besede povzame rekoč: *„Človek je stvarjen, naj bi Boga molil, mu služil, in po tem se zveličal."* Naš katekizem pa uči: Bog je človeka ustvaril, da bi ga spoznal, častil, ljubil, mu služil in enkrat zveličan bil.

3. V severni Ameriki je neki misijonar duhovske vaje obhajal. Pervo premišljevanje je bilo o visokem namenu človekovem: Boga ljubiti, mu služiti in se tako zveličati. Po premišljevanji se vsi ljudje razidejo, le mlada luteranska deklica je za altarjem skrita ostala. Klečala je in kaj britko jokala. Ko jo uprašajo, ki so se zopet v cerkvi zbrali, zakaj da joka, se ji še bolj goste solze ulijejo in odgovorila je: „O moj Bog! že 17 let sem stara, in še nisem vedla, zakaj sem na svetu. Bogu nisem živela in sem vse zgubila, ker večne ljubezni

nisem ljubila.“ — Oj koliko zmed vas mora dnes enako zdihovati: Star sem 20, 30, 60 let in morebit še več, in še nisem ne enkrat ne prav premislil, zakaj sem na svetu! —

4. Oče nebeški! daj mi spoznati, kdo si ti, — kdo sem jaz? — Marija, mati usmiljena! ti mi boš gnado sprosila, vsaj dnes spoznati tri naj bolj imenitne reči: *Od kod sem, — zakaj sem, — in kaj ima nekdaj z meno biti?* — Tebi Marija se priporočam, da svojega namena ne zgrešim!

I. Od kod sem?

1. Človek! od kod si? Svet je bil in mene ni bilo; svet je že stal 6000 let in od mene še ni bilo nobenega sledú. Še pred 30 ali 20 letmi me ni bilo; živa duša še ni mislila na mene, nihče ni klical mojega imena. Ali vsemogočni Bog je sklenil v svoji neskončni ljubezni, mene v bitje poklicati — mene ustvariti. Izgovoril je svojo vsemogočno besedo: *bodi!* in jaz sem bil spočet. Pervini mojega bitja je vdihnil neumerljivo dušo, po njegovi podobi ustvarjeno, in jaz — *človek, — krona vsega stvarjenja* sem bil rojen. To imenitno resnico je pričala pobožna Makabejska mati, ko je svojih 7 sinov navduševala, da naj veseli za božjo postavo umerjejo, rekoč: „*Jaz ne vem, kako ste se v mojem telesu spočeli; jaz vam namreč nisem dala ne duha, ne duše, ne življenja in tudi nisem jaz sklepala uda z udom; ampak stvarnik sveta, kteri človeka ob spočetji vpodobi in ki da začetek vsem stvarem: on vam bo zopet milostljivo dal duha in življenje, kakor zdaj sami sebe zaničujete zavoljo njegovih postav.*“ (II. Mak. 7, 22—23.) Zató toliko lepo moli sv. Avguštin: „*O Bog! ti si nas ustvaril; zato ne najde naše serce nobenega počitka, dokler v tebi, o Bog! ne počiva.*“

In da ljubezen božjo še bolj spoznamo, uprašam: Kaj pa si dal, o človek! stvarniku, da te ni ustvaril kakor *kamen* brez življenja, ali kakor *drevo* brez občutenja? Kako si zaslužil, da nisi *živinče brez uma,* ampak da ne-

umerljivo dušo, pamet in voljo imaš? O večni Bog! nič ti nismo dali in tudi dati ne zamogli, ravno zato, ker nas še ni bilo! *„Ali kdo mu je pred kaj dal, da bi se mu povernilo?“* (Rimlj. 11, 35.) Da si me ustvaril med vsemi stvarmi na zemlji naj bolj popolnoma, da si me celó edino stvar na zemlji po svoji lastni božji podobi ustvaril, to je skoz in skoz nezaslužena dobrota, neskončna milost tvoja! Zato se hvaležno radujem pred tvojim obličjem, o Stvarnik preljubeznjivi! in pojem: *„Vse stvari častite Gospoda; hvalite in poveličujte ga čez vse na vekomaj! Otroci človeški častite Gospoda; hvalite in poveličujte ga čez vse na vekomaj! Moja duša, hvali Gospoda in vse, kar je v meni, njegovo sveto ime; zakaj velike reči je nad menoj storil on, ki je mogočen in sveto njegovo ime!“*

2. Ali s tem o človek, še ni konec dobrotljivosti božje! Bog je ustvaril razun tebe še brez števila drugih stvari na nebu in na zemlji, pa vse le edino zato, da tebe razveseljujejo, da tebi služijo. Zvezde, mesec in solnce — tvoji služebniki so; sapa, voda in zemlja — tvoje služebnice so; tice pod nebom in ribe v vodi in živina na suhem — vse je tvoje veselje in tvoja lastnina! Ti, o človek! si *gospodar* vseh stvari. O moj Bog! ali nisi ti meni predober? Ali sem vreden in zamorem kedaj vreden postati tolike dobrote? Zato se zopet ponižam pred teboj, o Bog! v hvaležnem veselji, in prepevam s kraljem Davidom rekoč: *„Gospod, naš Gospod! kako čudovito je tvoje ime po vsi zemlji! Kaj je človek, da se ga spominjaš, in sin človekov, da ga obiskuješ? Le malo si ga znižal pod angele; s slavo in častjo si ga ovenčal, ter si ga čez dela svojih rok postavil. Njemu pod noge si podvergel vse; ovce in goveda vse, verh tega tudi živali na polji, ptice pod nebom in ribe v morji, ki plavajo po stezah morjá. Gospod, naš Gospod! kako čudovito je tvoje ime po vsi zemlji.“* (Ps. 8, 1—10.) *„Ti o Bog! si človeku vse podvergel, zato da se človek tebi podverže.“* (Sv. Avg.)

3. Pa tudi s tem še ni konec dobrotljivosti božje. Človek je Boga zapustil; ali Bog človeka ni zapustil.

Človek je grešil in se sam vkoval v okove večnega pogubljenja; Bog pa grešnika ni zavergel in ga ni pogubil, ampak je sklenil, v novi in še veči ljubezni mu prijazno roko podati, ga iz brezdna pogubljenja potegniti — *ga odrešiti.* Sam božji Sin sklene, na svet priti in človek postati. Božji sin hoče umreti, da bi človek živel; božji Sin hoče terpeti, da bi se človek veselil in zveličan bil na večno. *„Tako je Bog svet ljubil, da je svojega edinorojenega Sina dal, da kdor koli vanj veruje, se ne pogubi, ampak ima večno življenje. Bog namreč svojega Sina ni poslal na svet, da bi svet sodil, temuč da bi bil svet po njem zveličan.“* (Joan. 3, 16—17.) — O čudo ljubezni božje, kadar razžaljeni Gospod za nevrednega hlapca terpi in umre! Da, o moj Bog! tvoja dobrota do mene je neskončna! Kakor *človek* sem prišel iz tvoje vsemogočne roke, Oče nebeški! Kakor *kristjan* sem rojen in prerojen iz tvoje serčne rane, o moj križani Zveličar, Jezus Kristus! Kakor *dedič nebeškega kraljestva* sem s teboj zaročen o sv. Duh, in je tvoja milost v moje serce razlita!

Ali je mogoče, da bi kteri človek tolikih dobrot kedaj pozabil? In vendar — ravno jaz sem to storil! V jutro sem vstajal, na večer zaspaval, sem hodil od doma in na dom, ali na tebe se nisem spominjal, o moj Bog, in tvojih dobrot nisem premišljeval. Odpusti mi, o večna dobrota! in razsveti temo moje duše, da vsaj v tej uri spoznam, zakaj si me ustvaril, zakaj sem na svetu.

II. Zakaj sem?

1. Dva popotnika sta se v severni Ameriki dolgo po železnici peljala in o mnogih rečeh pogovarjala. Na enkrat duhovnik kupčevavca poprašajo: *„Povejte mi vsaj, zakaj ste pa vender na svetu?“* Ves osupnjen čez to nenadano uprašanje kupec dolgo molči in premišljuje, ter ne ve, kaj bi odgovoril. Boljšega poslednjič odgovoriti ne ve, kakor le-tó: *„Zato, da denar skupaj spravljam.“* O sramota za človeka, pa še veča za kristjana, ako na tako uprašanje boljšega odgovora ne vé! Pa kaj, da ta

Amerikanec ni edini te baže ljudi! Jih je na milijone in milijone kristjanov, ki ne vedo alj vsaj ne pomislijo, zakaj so na svetu. Zato naj upraša zdaj na tihem vsak sebe: *Zakaj sem na svetu?* Ali sem zato, da bi dobro jedel in pil? Pa vôle pitajo den na den, da jih potem pobijejo in snedo. — Ali sem zato na svetu, da bi se lišpal, brado česal, lasé lepo kodral in se šopiril pred ljudmi? Pa takim neumnežem se že vsi pametni smejé, in kdor visoko leta, po navadi nizko obsedi. — Ali sem zato na svetu, da bi denar na kupe spravljal, kakor oni Amerikanec in se bogatil? Bi bilo že prav, ako bi nam zakladi po smerti ostali; pa še beliča seboj ne ponesemo. — Ali sem zato, da si dobim častí pred ljudmi? Pa navadno se taki časté, kterim čast ne gre. — Bom pa po vseh svojih željah živel, to bo moja sreča. Tako živita, pravi sv. Duh, konj in mezeg, ki pameti nimata; ali je to sreča? Vem pa še nekaj: na grešne pote se bom podal in storil, kar se mi bo poljubilo. Toda skušnja uči, da grešno življenje ogenj zbudi, ki se pogasiti ne da, dokler človeka ne požge; to je vseh naj veči nesreča. Za vse to tedaj o človek nisi na svetu! In vendar jih vidimo brez števila veliko, kteri tako delajo in živé. Ali ni to nezapopadljiva neumnost? Prav tedaj reče sv. Duh: *„Človek, ko je v časti bil, ni pomislil, ampak se je poenačil neumnim živalim in je postal njim podoben.“* Vse drugače je mislil kraljevi mladeneč, sv. Stanislaj. Ko so ga na posvetne veselice vabili, je ponosno odgovoril: *„Jaz sem za kaj boljšega ustvarjen!“*

2. Zakaj si tedaj ustvarjen o človek? kakošen je tvoj namen in poklic na svetu? Sam večni Bog ti daje odgovor po preroku: *„K svojej časti sem človeka ustvaril, vpodobil in postavil.“* Pa tudi vsako šolsko dete te bo po katekizmu podučilo, rekoč: *„Bog nas je zato ustvaril, da bi ga spoznali, častili, ljubili, mu služili in enkrat zveličani bili.“* — Imeniten gospod je svoje dni premišljeval, zakaj je na svetu. Ko je prav spoznal, je roke in oči povzdignil rekoč: „V moj Bog, zahvalujem se ti, da si mi dnes oči odperl. Ko sem mali fantič bil, so mi starši

rekli, da je to moj namen, da bi žlahti čast delal in ji koristil. Pozneje sem hotel duhovnik postati, in rekli so mi, da se moram gnati, da postanem škof in kardinal. In ko sem v vojaštvo stopil so mi rekli, da moram biti general. Moje bogastvo in moje meso pa sta mi rekla, da sem zató, da bi svet vžival. — To premišljevanje mi je pa luč prižgalo, da za vse to nisem na svetu, temuč da bi Bogu služil, njegovo sveto voljo dopolnoval, v nebesa prišel in zveličan bil.“ — O prelep in previsok poklic! z angeli božjimi Boga bolj in bolj spoznavati, njemu kakor naj boljšemu gospodu služiti, z vsemi stvarmi na svetu mu hvalo prepevati, enkrat pa nad zvezdami ga na večne čase veselo vživati!

Oj ali prežalosten glas se razlega doli z nebes, in milo tožuje Bog, po preroku rekoč: *„Poslušajte nebesa, in zemlja vleci na ušesa, ker Gospod govori: Otroke sem zredil in povikšal, oni pa so me zaničevali. Vol pozna svojega gospodarja in osel jasli svojega gospoda: Izrael pa mene ne pozna in moje ljudstvo ne razume.“* (Izai. 1, 2—3.) Ali ne zadeva ta tožba tudi tebe in mene? Pri *sv. kerstu* si se odpovedel hudiču, njegovemu napuhu in vsem njegovim djanjem; in vender kolikokrat si služil gizdosti, lakomnosti, nečistoti in drugim pregreham! Pri sv. kerstu si prisegel na ime presvete Trojice in obljubil, da hočeš služiti Bogu Očetu in Sinu in sv. Duhu; ali v svojem napuhu si govoril kakor ošabni kralj Farao: *„Kdo je Gospod, da bi poslušal njegov glas? Ne poznam Gospoda.“* (II. Mojz. 5, 2.) Koliko *dni* je preteklo, da se nisi z enim samim očenašom spomnil svojega Boga; koliko *nedelj in praznikov*, da službe božje nisi obiskal; koliko *let* morebiti, da nisi pristopil k mizi Gospodovi. Imel si *ime kristjana,* živel si pa kakor *nevernik in neznabog*. Povej mi ti mlačna keršanska duša! ali bi bil kralj s svojimi podložni zadovoljen, ako bi mu s tako merzloto služili, kakor ti svojemu Gospodu in Bogu? Ali bi bil gospodar s svojo družino zadovoljen, ako bi mu tako nezvesto služila, kakor ti svojemu Gospodu in Bogu? — Eden naj zvestejših služebnikov cesarja Karola V. je ležal na smertni postelji.

Cesar ga obišče in poln usmiljenja mu pravi: „Poželi še od mene kake milosti; česarkoli poželis, ti bom storil z veseljem.“ Služebnik pravi: „Gospod! podaljšajte mi živ-ljenje le še za eno samo uro.“ Resno mu odgovori osup-njen cesar: „Prijatelj! to pa ni v moji moči.“ — „Oj nesrečnik jaz!“ se razjoka bolenik, „koliko sem se tru-dil cesarju služiti, ki mi ne more zdaj za trenutek živ-ljenja podaljšati, kako slabo pa sem služil Bogu, kteri mi večno življenje obeta!“ — Vse bolj moder je bil kraljevi sin, sv. Stanislaj Kostka, ki je rekel: „Ne za ta svet, ampak za kaj višjega sem na svetu. Bog me je sam za sebe ustvaril. Gospod je naš in mi smo Gospodovi. Sv. Duh pa pravi: *„Boga se boj in spolnuj njegove zapovedi, zakaj v tem obstoji ves človek.“* (Prid. 12, 13.)

3. Kako pa moramo Bogu služiti? *Prostovoljno* ne prisiljeno. Solnce, mesec, zvezde, vetrovi, živina in vse brezumne stvari morajo Bogu služiti po sili narave, pa brez zasluženja. Le človek ima prosto voljo. *„Premisli, da sem ti postavil pred oči dobro in hudo, življenje in smert, blagoslov in prekletstvo. Izberi si tedaj življenje, da živiš in da ljubiš Gospoda, svojega Boga, in da si pokoren njegovi besedi.“* (V. Mojz. 30, 15, 19.) Ne službe sužnih, ampak prostih otrok želi od nas večni Bog. Dokler ži-vimo, se poskušamo: ali Bogu iz ljubezni, ali pa iz strahu služimo. Dokler še dišemo, lehko izvolimo dobro ali hudo; s smertjo pa je volitva dokončana. V dobrem za vse veke je poterjena volja vseh, ki so v Gospodu zaspali; ni se jim treba bati nobene spremembe in to je njih zveličanje. V hudem za vso večnost je oterpnjena volja vseh, ki so v smertnem grehu umerli; nimajo upati nobene spre-membe, in to je njih naj veči muka peklenska. Mi edini imamo še na prebero — dobro in hudo. O keršanska duša! izberi si tedaj dobro, da prostovoljno ljubiš Go-spoda svojega Boga in si pokorna njegovi besedi, *„za-kaj on je tvoje* (večno) *življenje.“* (V. Mojz. 30, 19.) — Bog pa tudi hoče, da mu služimo *po njegovi sv. volji,* to je, da le to hočemo, kar Bog hoče. Vsakemu je Bog odkazal stan, delo, dobrote, pa tudi križe in težave, in

naša dolžnost je, se vselej in v vsem njegovi sv. volji udati. Zato nas uči Jezus vsak den moliti: „*Zgodi se tvoja volja, kakor v nebesih tako na zemlji.*“ Pa tudi z lastnim izgledom nam ravno to kaže, ko na oljski gori moli: „*Oče, ne moja, ampak tvoja volja naj se zgodi.*“ — Tudi mi le tistokrat Bogu vredno služimo, ako se celó v njegovo sv. voljo podamo. To nas srečne stori in zveliča. Zato naj vsak zmed nas vedno moli: Moj Bog in moj Gospod! naj se tvoja sv. volja vselej nad menoj zgodi! Hočeš, da sem od ljudi ljubljen in češen, bodi tebi hvala; hočeš pa, da sem sovražen in zaničevan, naj bo tudi češeno tvoje ime. Hočeš, da sem bogat in zdrav, bodi tebi hvala; hočeš pa, da me stiskajo bolezni in ubožtvo in glad, bodi tudi češeno tvoje ime. Hočeš, da ti služim v znotranjem miru in veselji, bodi ti hvala; hočeš pa, da ti služim v znotranjih britkostih in hudih skušnjavah, naj bo tudi češeno tvoje ime. Edino to hočem, kar ti hočeš; le to želim storiti kar ti zapoveduješ; tvoja volja mi gre čez vse na svetu. „*Svojo edino čast v to stavim: Bogu pokoren biti in križ Kristusov objemati. V tem čutim toliko veselje, da ga ne zamenjam za vse krone svetá.*“ (Sv. Stanislav Kostka.) Razsveti me zdaj, o Bog! da še tretje uprašanje prav premislim:

III. Kaj ima nekdaj z meno biti?

1. *Kaj ima nekdaj z menoj biti?* O uprašanje nezmerne važnosti, pri čigar premišljevanji po pravici vsako človeško serce trepeče! To uprašanje je že velike skerbi delalo modrejšim nekdajnih neznabogov, in jih s strahom in žalostjo napolnjevalo, ker pravega odgovora niso vedli. „V dvomih sem živel, v strahéh umerjem; in kam da grem, tudi ne vem. O bitje vseh bitij, usmili se me.“ Tako je milo zdihoval naj imenitneji modrijan Plato. O žalostna osoda! Pa še stokrat bolj žalostno, ako mnogi kristjani tako živijo, kakor da ne bi vedli, kam gredo. Srečal sem svoje dni človeka, ki je jahal konja brez uzde. Uprašam ga: Kam pa greš? „Sam ne vem; kamor me konj

ponese," je bil odgovor. Tako jaha vsak grešnik konja brez uzde in se mu da nesti, komorkoli le hoče. Glej jih trume zares brezštevilne, kako jahajo na konjih napuha, lakomnosti, nečistosti, pijanosti, jeze in sovražtva! Uprašaj jih: Mladenči, deklice; očetje, matere, kam tako urno po široki in gladki cesti? In glej! vsak ti odgovarja: Sam ne vem; kamor me konj ponese. O nesrečniki, o neumneži! — Srečal je tudi sv. Filip Neri svoje dni mladenča, ki tudi zares ni vedel, kam da gre. Uprašal ga je: „Kaj hočeš začeti?" „Zdaj hočem pridno študirati." „Kaj pa potem?" „Potem postanem visoko učen mož." „Kaj pa potem?" „Potem me bodo vsi ljudje častili in hvalili." „Kaj pa potem?" „Potem pridem v visoke službe in postanem bogat mož." „Kaj pa potem?" „Potem se bom imenitno in bogato oženil." „Kaj pa potem?" „Potem bom živel prav srečno in veselo." „Kaj pa potem?" Mladeneč postane nevoljen in nekako osupnjen, ker zdaj nobenega odgovora več ne ve. Ali svetnik mu ne dá pokoja; resno oči v njega vpre, in še bolj glasno ga upraša: „Kaj pa potem?" Mladeneč ves zbegan začne: „Potem? potem? *Potem bom umerl.*" Ali ta beseda je serce mladenčevo tako presunila, da se je zdajci svetu odpovedel in se popolnoma Bogu posvetil. — Taka je, preljubi moji! *„Potem bom umerl"*, to je pervi in nedvomljivi odgovor na naše uprašanje: *Kaj ima nekdaj z menoj biti? Umerl bom,* in v tisti uri je za mene *konec vsega posvetnega.* Vsa čast tega svetá takrat zgine in vsa dobrota mine. *„Nič nismo prinesli na ta svet, gotovo da tudi nič odnesli ne bomo."* (1. Tim. 6, 7.) *„Svet prejde in vse njegovo poželjenje."* (1. Joan. 2, 17.)

2. Če je pa temu tako, da svet v kratkem za nas prejde in vse njegovo poželjenje, in je naša duša neumerljiva, je tudi gotovo, da s smertjo ne more biti za nas za vsem konec. In zares, vsako dete nam zamore povedati, kar nekdaj naj veči modrijani vedli niso, da smo ustvarjeni za večnost, in sicer za večnost presrečno *za nebesa.* Tako uči Kristus: *„Vaše serce naj se ne prestraši. V hiši mojega Očeta je veliko prebivališč. Ako bi*

tako ne bilo, bi vam bil povedal. In ko odidem in vam mesto pripravim, bom zopet prišel in vas k sebi vzel, da bote tudi vi, kjer sem jaz.“ (Joan. 14, 1—3.) Tukaj smo tedaj le popotniki, v nebesih je naš pravi in stanovitni dom. Ustvarjeni smo in poklicani, v nebesih Boga *gledati* naj večo lepoto, ljubiti njega naj večo dobroto, *uživati* njega naj večo sladkost, *udeleževati* se njegovega božjega veličastva. In to veselje bo tako veliko in nepopisljivo blaživno, da sv. apostol Pavel izkličuje: *„Okó ni vidilo, uhó ni slišalo, in v serce človeško ni prišlo, kar je Bog pripravil tem, kteri ga ljubijo.“* (I. Kor. 2, 9.) Zató pobožnemu kristjanu smert strašna ni, ampak mu je ljuba prijatlica; smertna ura zanj ni britka, ampak vesela selitva mu je iz doline solz v hišo večnega veselja. Tako se je smerti veselil angelski mladeneč sv. Alojzij. Preden je 'sklenil, je na glas zaklical: *„Mi gremo, mi gremo z veseljem!“* Okolistoječi ga uprašajo: *„Kam?“* in odgovoril jim je: *„V nebesa!“* Da, preljubeznjivi! ustvarjeni smo za nebesa, za nebesa prelepe, za nebesa presladke, za nebesa večne in neskončne. Oj da bi jih vsi posedli, kakor so nam vsem pripravljene!

3. Ali to vemo, bratje in sestre moje! da *„kar človek* tukaj *seje, to bo tudi* tamkej žel. *Kdor seje tedaj v svojem mesu, bo od mesa žel pogubljenje; kdor pa seje v duhu, bo od duha žel večno življenje.“* Kdor tedaj tukaj ljuliko pregreh seje, ne more tamkaj žeti čiste pšenice nebeškega veselja. Zato stoji pisano: *„Dobro pa delajmo in se nikar ne utrudimo, ker ob svojem času bomo želi, ako se ne utrudimo. Dokler tedaj časa imamo, storimo dobro.“* (Gal. 6, 8—10.) — Svet pa je tako poln zapeljivih skušnjav, in naše serce takó k hudemu nagnjeno, da *dobrega* delati ne moremo brez mnogih težav, brez vednega zatajevanja in terpljenja, kakor uči Kristus: *„Nebeško kraljestvo silo terpi in le kteri si s silo prizadevajo, ga na se potegnejo.“* (Mat. 11, 12.) In sv. Gregor pravi: *„K velikemu plačilu se ne pride brez velikega truda.“* Pa kdo bi z veseljem se ne vojskoval, ako pomisli, da *delo* je le *kratko, plačilo* pa *večno; vojska časna, zmaga*

pa *neskončna; terpljenje malo, veselje* pa *nezmerno*. Tako namreč uči sv. Pavel: „*Menim pa, da se terpljenje sedanjega časa ne da primeriti prihodnji časti, ktera bo nad nami razodeta.*“ (Rim. 8, 18.) — Ko je rimski vojšak Adrijan na straži stal pri keršanskih mučenikih, ki so bili v smert obsojeni in je gledal njih grozovitne muke, se ni zamogel zadosti načuditi njih vesele poterpežljivosti. Poslednjič enega zmed njih upraša rekoč: „Kaj vender upate za vse te muke po smerti dobiti?“ Ko mu pa začne mučenik razkladati lepoto nebeške krone in sladkost nebeškega veselja, ki jim je pripravljeno, ako za sv. vero umerjejo; je vse to njegovo serce tako prevzelo, da se je zdajci tudi sam kakor kristjana pred sodniki oznanil, da bi zamogel z mučeniki vred terpeti pa tudi z njimi vred nebeško krono prijeti, kar se je tudi zgodilo. — O moj Bog! koliko so si tvoji svetniki prizadevali, da bi nebeško krono gotovo dosegli. Koliko mladenčev in mladic je v naj hujših skušnjavah in nevarnostih svojo nedolžnost ohranilo zavolj krone nebeške, koliko drugih po samostanih in zamotah se poskrilo, da bi nje ne zgubili! Koliko grešnikov je železne okove starih grešnih navad serčno raztergalo, se vsemu priljubljenemu grešnemu veselju odpovedlo in v naj ostrejši pokori živelo, da bi zgubljeno nebeško krono zopet pridobili! Koliko mučenikov je celo v naj grozovitnejših mukah kri prelilo za krono nebeško! Ino jaz ubogi in slepi grešnik! kako malo sem pa jaz do zdaj za nebesa delal in terpel! Tudi meni so posvetni ljudje djali, da sem zato na svetu, da bi postal imeniten gospod ali bogat kmet; moji grešni počutki pa so mi rekli, da sem zato na svetu, da bi svet vžival in se veselil. Denešno premišljevanje pa mi kaže, da sem zató na svetu, da bi Bogu lepo služil in enkrat zveličan bil. Ali sem kralj ali berač, bogat ali ubog, imeniten ali zaničevan, ali jém pšenični kruh ali bodeči ovsenjak; na vsem tem je malo ležeče; vse pa je na tem ležeče, da Bogu lepo služim in enkrat svoj namen v nebesih srečno dosežem.

Sklep.

Gotovo ste se zdaj prepričali, ljubi moji! kako važno je *premišljevanje poslednjega cila in konca človekovega.* Oj koliko luči, koliko tolažbe, koliko veselja je prihajalo v naše serca in duše, ko smo preudarjali trojno uprašanje: *Od kod sem? zakaj sem? kaj ima enkrat z menoj biti? — Od kod sem?* kakor človek iz roke Boga Očeta, kakor kristjan iz serčne rane Jezusa Kristusa, božjega Sina. — *Zakaj sem?* Zato da Bogu služim, Gospodu naj boljšemu in naj dobrotljivšemu. — *Kaj ima enkrat z menoj biti?* V nebesih se bom vse večne čase veselil pred tronom sv. Trojice, ter užival za kratko delo večno plačilo, za kratko terpljenje večno veselje. — Zares ni resnice, ktera bi človeka v terpljenji toliko tolažila, v skušnjavah pa k stanovitni vojski tako spodbujala, kakor premišljevanje poslednjega cil in konca, krone nebeške. Zato je tudi cerkvi toliko ležeče, da bi kristjani to resnico vedno pred očmi imeli. Pri vsaki sv. maši jih, pred ko se „sveto" trikrat zapôje, na njo opomni, ko pôje: *Sursum corda! na kviško serca!* — Ravno to je pa tudi pervi glas sv. misijona do vas: *Sursum corda, na kviško serca* vi nedolžni! poglejte krono vam pripravljeno in nikar se ne dajte svetu zapeljati. Misijon vam bo kazal vse zanjke, ki vam jih svet in satan stavi, oj le pazljivo poslušajte. — *Sursum corda, na kviško serca* vi grešniki! odtergajte svoje misli in želje od sveta in greha in odprite ušesa in serca glasu sv. misijona; on vam bo kazal, kako tudi vi svoje duše še oteti, in zgubljeno krono nebeško zopet pridobiti zamorete. — *Sursum corda, na kviško serca,* vi bogati, imenitni in srečni na tem svetu! Vidim, da imate svoje serca močno na zemljo navezane; odtergajte jih in sv. misijonu jih odprite. On vam bo živo kazal, da skoraj skoraj bo konec bogastva, vaše imenitnosti, vaše sreče; še preden vas v jamo podenejo, se vam bo vse vzelo. Zberajte si za naprej drugih zakladov, ki jih seboj ponesete v nebesa. — *Sursum corda, na kviško serca,* pa tudi vi ubogi in

terpeči! Povzdignite tudi vi svoje užaljene in obtežene serca k misijonskim naukom in k misijonskemu križu. Učili se bote, kako veselo in tolažljivo je Kristusa posnemati na kriţevem potu. Bote kratek čas z njim terpeli, se bote vekomaj z njim veselili. — *Sursum corda!* Vsi vsi povzdignimo serca na kviško, kakor veli sv. apostol Pavel: *„Ako ste ustali s Kristusom, iščite, kar je gori, kjer Kristus sedi na desnici božji; hrepenite po tistem, kar je zgoraj, ne po tem, kar je na zemlji.“* (Kol. 3, 1—2.) Amen.

IV.

Namen posvetnih stvari.

„Bratje! čas je kratek; tedaj naj bodo, kteri ta svet uživajo, kakor bi ga ne uživali; zakaj podoba tega sveta prejde.“
I. Kor. 7, 29. 31.

1. Strašno neumno, gerdo in pregrešno je bilo malikovanje starodavnih dni. Bog je ustvaril človeka, mu podvergel vse stvari pod nebom, na zemlji in v vodi rekoč: *„Narašajta in množita se in polnita zemljo in podverzita si jo in gospodujta čez ribe v morji in ptice pod nebom in čez vse živali, ki se gibljejo na zemlji.“* (1 Mojz. 1, 28.) Kaj pa je neumni človek storil? Stvari je na mesto Stvarnika molil: solnce, živali, kamenje, les i. t. d. O neumnost! Naj ostudniše pregrehe je daroval malikom v čast; celó ljudi je daroval in prelival nedolžno kri. Tako so našli v Ameriki malika z imenom Bicli Bucli, ki je imel bikovo glavo in je stal na altarju, ki je bil sostavljen iz samih človeških kosti, zakaj vsako leto so 300 ljudí njemu v čast zaklali. O gerdoba in hudobija! Pač se spodobi, da se kristjanje hvaležno pozdravljajo: *Hvaljen bodi Jezus Kristus!* kteri nas je pregrešnega in nagnjusnega malikovanja rešil. *„Ko se je dobrota in ljubezen Boga, našega Zveličarja prikazala, nas je, ne po delih pravičnosti, ktere smo mi storili, ampak po svojem usmiljenji zveličal v kopeli prerojenja in ponovljenja sv. Duha.“* (Tit. 3, 4—5.)

2. Koliko neumniši, gerši in hudobniši je pa še le malikovanje sedanjih dni med kristjani, ki pozemeljske reči na mesto v božjo čast in svojo pomoč, za kar jih je Bog ustvaril, obračajo v božjo žaljenje, v svojo časno nesrečo in večno pogubo; še več, kteri se v zemeljske in mesene sladnosti tako zatopijo, da so bolj neumni živini, kakor človeku podobni, kakor govori sv. Duh: *„Človek pa, ko je v časti bil, ni pomislil, ampak se je poenačil neumnim živalim in je postal njim podoben.“* (Ps. 48, 13.) — Da ljudje svojega lastnega poklica ne spoznajo je *perva*, da pa tudi namena drugih stvari na zemlji ne spreviđijo in jih grešno rabijo, je *druga* naj hujši zmota in nezgoda sedanjih dni, je po besedah sv, Pavla pravo in resnično malikovanje. *„Nečistost, nesramnost, hudo poželenje in lakomnost je malikovanje, zavolj kterih reči pride jeza božja nad otroke nevere.“* (Kol. 3, 5—6.) Zakaj karkoli kdo čez vse rad ima, to je njegov bog, pravi sv. Avguštin.

3. *Prav spoznati, zakaj so posvetne stvari, — jih dobro obračati in se vsake potrate varovati,* je druga stopinja na poti zveličanja. — Oh, naj bi jo zamogli prav storiti!

Moj Bog in moj Gospod! koliko stvari si ustvaril v mojo pomoč in službo, zato da bi jaz tebi bolj lehko in boljši služil; jaz pa tebi celo ne služim, ali pa le slabo in mlačno. Gospoda vseh stvari si me postavil, jaz neumnež pa sem postal njih *hlapec!* Sebi v čast in meni v pomoč si mi jih izročil; jaz *krivični hišnik* pa sem jih obračal v tvoje žaljenje in svojo pogubo! Oče luči, od kterega vsak dobri dar pride, razsveti me, namen zemeljskih stvari prav spoznati, in uči me, jih prav rabiti, vsake potrate pa se varovati; zakaj čas je kratek in podoba tega sveta urno prejde, oster pa je odgovor, ki me čaka.

I. Zakaj so vse stvari na svetu?

1. Kdo prešteje zvezde na nebu, ptice pod nebom, listje in travo na zemlji, vsako žival, ki leze in gre? Vprašam: zakaj so vse te stvari? Um in sv. vera mi odgovorita: V božjo čast. *„Nebo oznanuje božjo čast in*

dela njegovih rok obnebje." (Ps. 18, 2.) Toda brez človeka bi bil ves stvarjen svet prelep vert, pa brez venca, častito truplo, pa brez duše, ki svojega Stvarnika ne spozna in spodobno ne moli. Zato je Bog človeka ustvaril in ga vsem stvarem gospodarja postavil rekoč: „*Gospodujte čez ribe v morji in ptice pod nebom in čez vse živali, ki se gibljejo na zemlji. — In Bog je pogledal vse, kar je bil naredil, in bilo je prav dobro.*" (1 Mojz. 1, 28. 31.) Pomisli o človek! svojo imenitnost in hvali Boga, ki je dal vse stvari tega sveta

2. *tebi v pomoč,* naj bi Bogu lepše služil in si ležej zaslužil nebeško krono. Zato je vse drugo poprej, in poslednjič še le človeka ustvaril, naj bi človek, ljubljenec božji, že vse pripravljeno našel, karkoli potrebuje za živež, za obleko, za stanovanje, za veselje. Zato je Bog s pervim hudobnim svetom tudi živali pokončal in vse drugo blago, ktero brez človeka ni nobenega namena več imelo, rešil je pa Noeta, pa tudi ohranil, kar je bilo za njegovo življenje potrebno. Po grehu so se sicer človeku tudi stvari shujšale. Ker je človek Bogu pokoršino odrekel, ga je Bog s tem kaznoval, da tudi njemu niso stvari nič več tako pokorno služile, kakor poprej. Zemlja mu je začela ternje roditi, živali dereče in strupene mu škodo delajo in celó po življenju strežejo; pa vse to le za pokoro in poboljšanje in ako človek voljno terpi, v pomnoženje nebeškega plačila. Vendar pa ostane človek kralj in vseh stvari gospodar, ne pa hlapec, kakor kralj David pôje: „*Kaj je človek, da se ga spominjaš in sin človekov, da ga obiskuješ? Le malo si ga znižal pod angele; s slavo in častjo si ga ovenčal, ter si ga čez dela svojih rok postavil. Njemu pod noge si podvergel vse, ovce in goveda vse, verh tega tudi živali na polji, ptice pod nebom in ribe v morji, ki se sprehajajo po stezah morja.*" (Ps. 8.) Vse je človeku Bog podvergel, in scer

3. *v trojno pomoč.* a. Da bi *v premišljevanji stvarjenih reči Stvarnika vedno bolj spoznaval, hvalil, častil in ljubil.* Sv. Prosper pravi: „Dokler še sv. pisma ni bilo, je služil v spoznanje božje vesoljni svet, čudovita velikost in

lepota neba; to je bilo za človeka tako rekoč ABC, naučna tablica, naj bi na njej božje dela gledal in Boga bolj spoznati hotel in zamogel.“ Zares: ves svet in pa odperte zlate bukve, pisane s perstom božje vsemogočnosti, modrosti in neskončne dobrotljivosti. „*Kar je nevidljivega nad njim, njegova moč in božanstvo, se spoznava po stvarjenih rečeh.* (Rimlj. 1, 20.) Ko so sv. pušavnika *Antonija* uprašali, kako zamore v toliki samoti brez bukev živeti, je odgovoril: „*Moje bukve so vesoljna narava, nebo in zemlja z vsemi stvarjenimi rečmi. Celo stvarjenje je pismo božje, in vsak den zamorem v njem brati o modrosti in vsemogočnosti božji.*“ — Boš premišljeval brezbrojne zvezde po noči, zlato solnce po dnevi, rožo, travo in drevje po zemlji in brez števila čudnih stvari, ali ne boš tudi z Davidom kraljem veselo zapel: „*Nebo oznanuje božjo čast in delo njegovih rok oznanuje obnebje?*“ in hvaležno molil s sv. cerkvijo rekoč: „Svet, svet, svet si ti Bog Sabaot, nebo in zemlja sta polna tvoje časti!“

b. *Da bi jih v hvaležnosti do Boga zaužival.* Za vsako potrebo je ustvaril Bog človeku pomoč: kruh, vino, oblačilo za zdrave, vračtva za bolne ljudí. Vsaka cvetlica, vsak červič ima svojo moč človeku v pomoč, ako le prav spoznati hočemo. Če je sv. *Frančišk Borgija* črez polje šel in po telesu še tako utrujen bil, ga je pogled prelepe narave hitro pokrepčal in oveselil. Gore in gojzdi, reke in potoki, travniki in žitne polja, dobrave in planjave ovenčane s cvetlicami, zeljši in vinskimi tertami: vse ga je vabilo k molitvi in ga budilo, da naj v vsem tem Boga spoznava, spoznanega ljubi, ljubljenega hvali in hvaljenega vekomaj veselo uživa; tako se bere v njegovem življenjopisu. K tej hvaležnosti nas opominja tudi sv. Pavel rekoč: „*Jedi je Bog ustvaril, da jih zaužívamo z zahvaljenjem. Zakaj vsaka stvar božja je dobra in nič se ne sme zametovati, kar se z zahvaljenjem zaužije, posvečena je namreč po besedi božji in po molitvi.*“ (1 Tim. 4, 3—5.) O človek! preštej tudi ti vse dobrote in božje darove, ki si jih zaužil vse svoje žive dni in s kraljevim prerokom

Stvarniku hvalo zapoj rekoč: „*Hvali moja duša Gospoda in nikar ne pozabi vseh njegovih dobrot; ki ti odpuša vse pregrehe in ti ozdravlja vse slabosti; ki oteva pogina tvoje življenje, ki te venča z milostjo in usmiljenjem in tvojo željo z dobrotami napolnuje.*“ (Ps. 102, 2—5.) — Bog je ustvaril in pozemljske stvari tebi, o človek dal,

c. *da se jih tudi večkrat zderžiš iz ljubezni do Boga,* da se tolikih dobrot vreden storiš in še večih zaslužiš. Zato je Bog že v pozemeljskem raju ustvaril prepovedani sad, naj bi se ga pervi starši *zderžali* iz ljubezni do Boga, in tako priznali, da je Bog gospod celega sveta, kteri sme človeku dovoliti ali pa tudi prepovedati užitek svojih stvari. Ali pervi starši se prepovedanega sadú niso zderžali, pa ravno to je bila njih in naša nesreča! *Poterpi in zderzi se!* je srečnega življenja modrost. Koliko dobrega daje zmernost, post, zatajevanje, bogatinu kakor beraču, junaku kakor boleniku! Kdor si pa ničesar odreči in pritergati ne more, je svojo prostost prodal in se poživinil. „*Bratje! čas je kratek, tedaj naj bodo, kteri ta svet uživajo, kakor bi ga ne uživali, zakaj podoba tega sveta prejde.*“ In sv. Ignacij uči: „*Človek naj posvetne reči tako in toliko rabi, kolikor mu pomagajo, svoj namen doseči; naj se jih pa tudi toliko zderži, kolikor so mu na poti.*“

Job v starem testamentu pravi: „*Prašaj živino in te bo učila in ptice pod nebom in ti bodo naznanile. Ogovori zemljo in ti bo odgovorila in ribe v morji ti bodo pripovedale. Kdo ne ve, da je vsé to roka Gospodova naredila?*“ (Job. 12, 7—9.) — Dá, o moj večni Bog! vsaka stvarica meni tebe kaže in me tebe ljubiti učí. Hvalite tedaj Gospoda vse dela Gospodove! Hvalite ga zvezde na nebu, hvalite ga ptice pod nebom, hvali ga vse, karkoli gre in leze po zemlji! Zlasti pa hvali ti, moja duša, Gospoda, in ne pozabi nikdar njegovih dobrot; zakaj vse je ustvaril v svojo hvalo in meni v pomoč!

II. Kako imamo posvetne stvari rabiti!

1. Neki derviš (turski duhovnik) ugleda potovajé poslopje velikega gospoda, gre na dvorišče, se usede in vzame kruha za večerjo, vse tako, kakor da bi bil prišel v kako gostivnico. Strežaj ga pride kregat, rekoč: „Ali ne veš, kde si? Tukaj ni gostivnica; koj se poberi, tukaj je grajšina.“ Gospod sliši in gre sam derviša prašat, kaj tu hoče, vsaj ni tukaj gostivnica. Derviš ga upraša: „Kdo je imel pred teboj to hišo“? Gospod: „Moj oča.“ Derviš: „Kdo pa pred njim“? Gospod: „Moj dedec.“ Derviš: „Kdo pa za teboj“? Gospod: „Moj sin.“ Derviš: „Oj gospod! taka hiša je le gostivnica, in vi ste v njej le gost za kratek čas.“ — Taka je, preljubi moji! ta svet je le velika gostivnica in mi v njej le gosti za prav kratek čas. Kar posedemo, ni naše, ampak nam le dano, da pridno teržimo in gospodujemo, ter si zakladov naberamo za večnost. — Ena naj večih povodinj v naših krajih je bila na vernih duš den 1. 1851. Veličastna Drava je prestopila visoko svoje bregove in postala jezeru enaka. Od Tirolskih mej in globoko tje doli v Ogersko je stalo tisoč in tisoč ljudi ob bregovih, da bi premnoge in raznoverstne reči iz vode ulovili in si jih osvojili. Bolj pridno ko je kdo lovil, več je ulovil, kdor je pa roke križema deržal ob bregu, za njega je blago zastonj memo plavalo in ni priplavalo več nazaj. Mnogoteri zmed ljudi je pa tudi prelakomen bil, se predalječ upal v vodo, in peneči valovi so ga sebó potegnili in požerli. — Prijatelji moji! minljivi svet je tej povodnji podoben, po kteri plava nebrojno veliko in raznih reči. Mi ljudje pa smo ribiči, ki ob bregu stojé lovimo. Pridni moramo biti in ne rok križema deržati; kar zamudimo, se ne poverne. Zato veli sv. Pavel: „*Bratje! čas je kratek in* (hitro) *prejde podoba tega sveta.*“ Vsakemu je Bog poseben kraj in stan odkazal; na tistem stanovitno ostati in zvesto delati je naša dolžnost. Slab ribič, ki le po drugih stanih gleda, svojega dela pa ne vidi, ki se kratkočasi in v senci leži, dokler drugi ribijo. Bog te ne bo

uprašal, v kakem stanu si bil, ampak koliko dobrega si ulovil. Treba je delati, dokler je den, zakaj pride noč, in nihče ni več delati mogoč. (Joan. 9, 4.) Lepo nam kaže Jezus to resnico v priliki od gospoda, ki je pri odhodu razdelil lepo premoženje med svoje tri hlapce. Enemu je dal pet talentov, enemu dva, enemu enega. Perva dva sta pridno teržila in vsak še enkrat toliko pridobil. Tretji pa, prav lenuh, je svoj talent zakopal v strahu, da bi ga ne zgubil. Ko gospod nazaj pride, dva perva hlapca jako pohvali in ju še čez več postavi; nad tretjim pa strašno serdito zagromi rekoč: *„Vzemite mu talent in nepridnega hlapca verzite v vunajno temo, tam bo jok in škripanje z zobmi.“* (Mat. 24, 14—30.) Glejte, tako se bo vsem zgodilo, kteri pozemeljskih reči pridno ne rabijo za večnost: *lenoba* je naglavni greh, ki dušo umori in pogubi.

2. Pridni ribiči moramo tedaj biti, *vendar pa tako loviti, da se ne utopimo.* Rekel sem, da se je pri oni veliki povodnji mnogo prelakomnih ljudi predalječ v Dravo spustilo in utonilo. Koliko merličev so takrat iz Drave potegnili, koliko drugih pa ni nobeno živo oko več vidilo! Memo gredoče blago je bila njih nesreča. Enaka nesreča zadeva den na den milijone ljudi, kteri *prelakomni po dobičku in zaslužku* se časno in večno pogube. Zato rečem: O ribiči posvetnih stvari, lovite pridno, pa lovite tako modro in previdno, da se ne utopite. *„Kaj namreč pomaga človeku, ako ves svet pridobi, na svoji duši pa škodo terpi.“* (Mat. 16, 26). — Utopimo se pa, ako pozemeljske reči preveč, tedaj grešno ljubimo: mladeneč deklico, skopec denar, pijanec vino i. t. d. — Utopimo se, ako serce preveč na posvetno vežemo in zgube prenesti ne moremo. Stvari nam imajo biti peruti v nebesa, ne pa svinec, ki teží in v pekel vleče. Kako lepo je djanje pobožnega Joba, kteri, ko je vse zgubil, je z mirnim sercem rekel: *„Gospod je dal, Gospod je vzel; kakor je Gospodu dopadlo, tako se je zgodilo; bodi češeno Gospodovo ime.“* (Job. 1, 21.) Prelepe so besede sv. Avguština: *„Dvojni ljudje so na svetu. Eni mislijo na nebesa, eni pa*

na zemljo. Serce teh leži pod rečmi pokopano; serce onih pa je z angeli zedinjeno. Eni stavijo svoje zaupanje v zemeljske reči in goljufive zaklade; drugi obračajo vse svoje želje po nebeških zakladih, ktere je Bog obljubil, ki lagati ne more. Estera je bila v časti in veselji, toda je zaničevala vse in je imela svoje veselje le pri Bogu in v premišljevanji božjih reči; — Aman pa v pozemeljskih. Glej konec.“ — Utopimo in pogubimo se, ako se preveč svoje spačene volje deržimo in se božji volji ne udamo: tako le svojo nesrečo ulovimo. Koliko je silno prijetnih posvetnih stvari, ki so nam pa lehko silno škodljive: temu čast, onemu premoženje, tretjemu zdravje ali celó šasno življenje i. t. d. Le tako imamo po časnih rečeh hrepeneti, kakor Bog hoče, kteri edini ve, kaj in koliko nam je v zveličanje. Lepa povest vam bo ta nauk pojasnila. Imeniten kralj je imel veliko podložnikov, ktere je ljubil, kakor svoje otroke, vendar so ljudje nezadovoljno živeli in vsi kaj boljšega želeli. Enkrat se kralj v tujem, neznanem oblačilu med nje poda, da ga niso poznali in jih praša, kaj bi želeli. Pervi hoče premoženja, dosti denarja in lepo stanovanje; drugi bi rad bil žlahten gospod; tretji bi rad brez vsega dela bil; četerti bi se rad oženil; peti bi rad prav dobro jedel in pil; in veliko drugih je želelo, naj bi nobene gosposke in davka ne bilo. Kralj si vse to popiše in hoče njihove želje spolniti. Pervemu da veliko kmetijo in toliko denarja, da se lehko z vsem preskerbi. Drugega za gospoda na eno svojih grajšin postavi. Tretjemu lepo hišo kupi in mu vsak den, več ko potreba, kuhati in peči da. Četertemu pomaga, da se po volji oženi. Petega ukaže brez vsega dela z živežem in obleko preskerbeti; in vsem drugim odloči lep kos dežele, naj jo brez vse gosposke med seboj razdelijo. Vsi so mislili, da so zdaj srečni; ali le počakajte malo. — Bogat kmet nima noč in den pokoja. Med njegovo neubogljivo družino sta bila posebno dva hudobna hlapca, ktera je moral odpraviti. V jezi k tolovajem gresta, ki pridejo, gospodarja zvežejo, vsega obropajo, zadnjič mu še hišo zažgejo, v kteri zvezani si-

rotej zgori. — Drugi za gospoda postavljen se je prevzel, je podložne gerdo imel in hotel, da bi se mu odkrivali. Vse ga čerti; nekoliko hudobnežev ga po noči pričaka in tako strašno otepe, da v bolečinah umerje. — Tretji brez vse mere dobro jé in pije, pa kmalo bolehati začne. Enkrat se prenapije, po stopnicah pade in si vrat ulomi. Četerti ima sicer lepo ali sila hudobno ženo; noč in den se vjedata in tepeta; drugega ne, ko smerti si prosi. Peti brez vsega dela jé in pije, ali toliko mu je dolg čas, da ne more prebiti; zopet prosi gospoda, naj mu delati pusti. Šesti brez gosposke pa so bili naj nesrečniši. Že pri delitvi so se začeli klati in drug drugemu silo delati. Hrame so si požigali in pomorili bi se bili, ako bi jim usmiljeni kralj pravične gosposke dal ne bil; pa tudi sami niso več brez gosposke biti hotli.

Povejte mi, preljubi! ali bi se ne godila nam ravno tako, ko bi Bog vse po naših željah storil? Našega življenja vodilo bodi tedaj sv. Ignacija prelepo pravilo: „*Ne smemo po našem bolj zdravja želeti kakor bolezni, ne bogastva več, kakor uboštva, ne več časti, kakor zasramovanja; ne bolj dolgega, kakor kratkega življenja, in tako v vseh rečeh; takó da edino to želimo, in kolikor je naši prosti volji pripuščeno, to izvolimo, kar nam bolj pomaga, svoj poslednji cil in konec doseči.*“ — Kdor se preveč v svoje slepe želje spusti, se pogubi. — „*Gospod naznani mi pot, po kteri naj hodim.*“ (Ps. 142, 8.) Derži me, da ne utonem; zakaj tudi *lakomnost* je naglavni greh, kteri dušo umori in pogubi.

3. Kar smo ulovili, *moramo po božji volji oberniti,* ne kakor lastniki, ampak kakor hišniki božji. Tako namreč uči sv. Pavel: „*Kaj imaš, kar bi ne bil prejel! Ako si pa prejel, kaj se hvališ, kakor da bi ne bil prejel?*“ (I. Kor. 4, 7.) Ti je Bog dal ljubo zdravje, premoženje, imeniten stan, i. t. d. ne pozabi, da je on gospod, ti si le njegov hlapec. Imaš lepo pohištvo, živino, polje, vinograde: pomni, da nisi lastnik, ampak le hišnik, ki boš moral v kratkem vse posvetno zapustiti. Imaš srečo, ne prevzemi se in Boga ne pozabi, ki ti jo da, ter se upra-

šaj, kako bi vse te reči obernil v božjo čast, sebi in svojim pa v zveličanje; za cerkvo, za šolo, za uboge i. t. d. *„Ako rasejo darovi“*, pravi sv. Gregor, *„rase tudi odgovor. Ako ne zamorete posvetnih reči celó zapustiti, jih tako obderžite, da vas ne bodo one na svetu deržale, da bote vi posvetne stvari imeli, ne pa one vas. Rabimo časno, pa večno poželujmo. Zunajno scer zunaj dobro opravljajmo, pa znotraj za večnim hitimo.“*

Oj abotno serce moje! tako velike so želje tvoje, da jih celi svet izpolniti ne zamore! O človek! zakaj si takó po volčje gladen po njih, in tako nepokojin, ako jih nimaš, ali zgubiš! Ti si za kaj večega ustvarjen, kakor da bi temu svetu služil. Prepusti vse Bogu in stori, kar je tvojega, on za te skerbi; pa skerbi tudi ti, naj se zgodi sveta volja božja. — Božja volja je, da sem v tem stanu, da sem premožen, ubožen, zdrav, bolen; naj bo tudi moja. Bog mi je dal pohištvo, bogastvo i. t. d.; v njegovo čast bom vse obernil, da se zveličam. Za mene so vse posvetne reči, pa ne jaz za nje, da meni služijo, jaz pa Bogu, ne pa minljivim stvarem. O Bog! varuj me lenobe, zaprave, skoposti in potrate! Le tvoja sveta volja naj se v vseh rečeh zgodi!

III. Kako se posvetne reči krivo rabijo.

1. *„Vsaka stvar božja je dobra“*, uči sv. apostol Pavel, le po slabi in krivi rabi si jo sami v hudo obernemo, in ravno ta kriva raba posvetnih reči je mati vse pregrešnosti in nesreče, kadar mi posvetnim stvarem služimo, ne pa one nam. Zato nas tako priserčno opominja sv. apostol Joanez: *„Otročiči! ne ljubite svetá, ne tega, kar je v njem. Ako kdo svet ljubi, ni Očetove ljubezni v njem. Zakaj vse, kar je na svetu, je poželenje mesa in poželenje oči in napuh življenja, kar ni iz Očeta, ampak iz sveta. In svet prejde in njegovo poželenje. Kdor pa stori voljo božjo, ostane vekomaj.“* (I. Joan. 2, 15—17.)

2. Kaj pa je zapeljivi in goljufivi svet? Zapopadek vseh praznih, nečimernih in minljivih dobrot in častí in veselic, ki po besedah sv. Avguština *lažejo, minejo, mo-*

ríjo. Lažejo, ter nam ne dajo, kar obetajo; — *minejo,* poprej ko mislimo; — *moríjo,* ker duši Boga in njegovo milost jemljejo, brez ktere ni večnega življenja. — Na svetu se kakor na igrališču godi. Kralje in oblastniki, dobrovoljci in posestniki so le za kratek čas igre; je igra pri koncu, vsak svojo navadno obleko dobi: je posvetno življenje doteklo, nas vsa posvetna čast, oblast in dobrota zapusti. Kdor torej tako za posvetno skerbi, da na večnost pozabi, posvetne stvari krivo rabi: njemu se bo godilo, kakor Salomonu kralju, kteri od grešne ljubezni do sveta zadosti preslepljen, potem takó žaluje in modruje: *„O nečimernost čez nečimernost, in vse nečimernost! Oko se ne nasiti z gledanjem in uho ne s poslušanjem. Vidil sem vse, kar se godi pod solncem in glej! vse je nečimernost in nadlega duhá. Rekel sem v svojem sercu: Pojdem in se bom vdal sladnostim in bom užival dobrote; pa vidil sem, da tudi to je bilo nečimerno. Velike dela sem počenjal, zidal sem hiše in zasadil vinograde. Imel sem hlapcev in dekel in veliko družine, tudi goveda in velike čede ovac, več ko vsi, ki so bili pred menoj v Jeruzalemu. Nabral sem srebra in zlata in premoženja kraljev in dežel. Poskerbel sem si pevcev in pevk in veselic človeških otrok, kozarcev in verčev v strežbo za natakanje vina. In vsega, kar so poželele moje oči, jim nisem nič odrekel, in svojemu sercu nisem branil, da ne bi uživalo vseh sladnost in se razveseljevalo nad rečmi, ktere sem bil napravil; in to sem mislil, da je moj delež, ako uživam za svoj trud. In ko sem obernil k vsem delom, ki so jih naredile moje roke in k delom, v kterih sem se zastonj potil; sem vidil v vsem nečimernost in nadlego duha in da pod solncem nič ne obstane.“* (Prid. 1. 2.) — *„O človeški otroci! zakaj tedaj ljubite nečimernost in iščete goljufijo?“* (Ps. 4.)

3. Posvetne reči hudobno rabi, kdor jih naravnost v svojo časno nesrečo in večno pogubo obrača:

a. *po krivičnem pridobljenji.* Eden krivičen krajcar deset pravičnih požre in večno težo naloži. Tako pripoveduje sv. pismo o lakomnem Samarijanskem kralju

Ahabu. Nabot, njegov podložnik, je imel vinograd poleg kraljevega dvora. Kralj ga je hotel ali kupiti ali zamenjati; pa Nabot ni bil pri volji, zakaj ljub mu je bil ta vinograd, ker so ga že njegovi starši in dedi imeli. Ahab je bil silno razžaljen. In kaj mu svetuje nja hudobna žena Jecabel? Naj se pozovejo krive priče zoper Nabota in naj bo v smert obsojen. Zgodilo se je tako. Nabot je bil do smerti kamnovan, ali lakomni Ahab in hudobna Jecabel se nista dolgo kervavega vinograda veselila; strašna božja kazen ju je zadela. Ahaba so v boji ubili, ženo Jecabel pa sovražniki skoz visoko okno na tlak mesta vergli, da se je vsa razletela, in psi so lizali kerv moža in njegove krivične žene. (III. Kralj. 21. 22.) Resničen je prigovor: *Krivičen denar ne pride do tretjega roda.*

b. *Po skopem stiskanji.* Skopec je sužen denarja, ima dušo na prodaj in poleg nadevanih omar gladú in revšine umerje. Najde se zapisano od nekega bogatina, kteri se je vedno bal, da ne bo imel do smerti zadosti. Ko zboli in vidi, da mu je umreti, ga prepade nezmerna žalost, da mora vse zapustiti, in ne more misli prenesti, da bi kdo drug njegovih zakladov se veselil. Zato gre, uniči vse, kar ima; celó obleko razreže na drobne kosce; zlato in srebro pa navlašč stopí s svincem vred, in verže vse skupej v globok prepad. Potem se vleže, ne vzame več ne jedi, ne pijače, in gladú umerje 29. Decembra l. 1739. Zato pravi sv. pismo, da je *„skopost malikovanje“* (Kološ. 3, 5.), ker skopec denarju, kakor maliku služi, bogastvo bolj ljubi, kakor Boga. Skopcu pa tudi Bog enkrat poreče: *„Tvoj denar naj bo s teboj vred v pogubljenje.“* (Dj. ap. 8, 20.)

c. *Po zapravljivosti,* kakor oni bogatin, o kterem Jezus pravi, da se je oblačil v škerlat in tenčico in se vsak den imenitno gostil; ubogemu Lazarju, polnemu ran, še pa drobtinic ni privošil, ki so padale iz mize. Prigodi se pa, da umerje ubogi in je bil nesen od angelov v naročje Abrahamovo. Umerje pa tudi bogatin in je bil pokopan v pekel. (Luk. 16.) — Kako strašno še le grešijo, kteri sebi in svojim po igri, pijančevanji

i. t. d. premoženje zapravljajo. *„Kaj to slišim od tebe?“* poreče Bog: *„Daj odgovor od svojega hiševanja, zakaj posihmal ne boš mogel več gospodariti.“* (Luk. 16, 2.) Oj pač stokrat srečnejši bi bili vsi taki, naj bi nikdar posvetnih stvari v svoji oblasti ne bili imeli! Kriva raba je njih poguba. Nas pa naj modrosti uči naslednja povest. — Imeniten mož je poslal svojega hlapca po velikem in širokem morji. Hud vihar ga je na lep otok v sredi morja zanesel. Kakor se je deželi približal, mu vsi prebivavci otočani naproti pritečejo, ga z velikim veseljem za svojega kralja povzdignejo, mu zvesto služijo in z vsem postrežejo, karkoli je njegovo serce poželelo. To se tujcu čudno dozdeva; ne ve, ali so sanje ali resnica. V svojem dvomu modrega moža popraša, ali bo vselej tako ostalo? Pametni prijatelj mu odgovori: „Dežela ta vsako leto od svojega Stvarnika novega kralja dobi. Veselo ga prebivavci sprejmejo, kakor so tebe sprejeli. Kakor hitro pa njegov čas doteče, ga slečejo, v slab čolnič denejo in ga v drug pust kraj prepeljajo. Tam ni pokornih služabnikov, ni dobrih prijateljev, tudi živeža ne; če si vsega tega poprej ne pripraviš, boš konec vzel.“ — „Kaj, jeli se je z mojimi predniki tudi tako zgodilo?“ pobara kralj na dalje. „Ravno tako“, modri mož odgovori. „Vedli so dobro, da njih kraljestvo le kratko je, pa so bili le dobre volje do slednje ure. Zadnjič so zdihovali, pa prepozno je bilo.“ — „Prijatelj“, kralj odgovori, „povedal si mi, kaj me čaka, oj povej mi še, kaj mi je storiti, da v to nesrečo ne zaidem?“ — „Ne mudi se kralj!“ modri mož reče, „pošlji svoje sedajne podložne v svoj prihodnji kraj, naj ga obdelujejo in tebi novo kraljestvo pripravljajo, kjer boš vekomaj srečno živel. Le zapovej: vse bodo radi storili.“ — Kralj je storil tako; ni bilo dne, da bi jih nekoliko poslal ne bil. Silno lepo deželo so mu obdelali in lepo prebivališče pripravili. — Prišla je njegova ura; podložni ga popadejo, slečejo, v čolnič položijo in v namenjeni kraj odpeljejo. Ali on se tega ustrašil ni. Naprej poslani prebivavci mu veseli naproti pridejo in ga v prelepo novo

kraljestvo peljejo, kterega vzeti mu nihče več zamogel ni.

Kdo je tisti tujec za kralja postavljen, kakor ti, o človek! na zemlji. Gol si prišel in gol pojdeš iz tega sveta. Tvoji podložni, ki tebi tukaj le kratek čas služijo, so pozemeljske reči, je časno premoženje, kterega v svoji oblasti imaš. Kratkega kraljevanja čas je tvoje časno življenje. Zdaj je čas, s pozemeljskimi stvarmi dobre dela opravljati in jih v večnost pošiljati; vse drugo bo hitro zgubljeno. Prišla bo ura in slekli te bodo in v ozkem čolniču iz štirih dil na uni svet zanesli. Blagor tebi, ako dobrih del prav veliko naprej pošlješ, tebi tamkaj večno kraljestvo pripravit! Zató nas opominja Jezus naš naj boljši prijatelj in svetovavec: *„Delajte si prijateljev s krivičnim* — to je minljivim *blagom, da, kadar obnemorete, vas v večne prebivališča vzamejo.“* (Luk. 16, 9.)

Sklep.

Prilika, ktero ste zaslišali, vas glasno uči: *„Čas je kratek. Svet mine in vse njegovo poželenje; le kdor voljo Gospodovo stori, ostane vekomaj.“* Premišljevanje teh besed je tisoče vernih zmodrilo, da so svoje premoženje med uboge razdelili in ozko stezo keršanske popolnosti nastopili, posvetno veselje zapustili in si pot ostre pokore izvolili; da je toliko mladenčev in devic svetu slovo dalo in se v samostane ali celó v puščave podalo. *Svet prejde!* to premišljujmo pogosto tudi mi, da ne bomo prepozno zdihovali: *„Prešel je in mi z njim v časno in večno nesrečo.* (S. Avguštin.)

Da bi nas ta nesreča ne zadela, smo ravno zdaj to resnico na vse strani preudarili, in kaj smo se naučili? Treh reči:

1. *Zakaj so nam dane vse minljive stvari?* Zato da nam pomagajo, Bogu služiti in sebe zveličati?

2. *Kako jih imamo modro rabiti?* Kakor pridni ribiči ob bregu urno tekočega časa jih moramo skerbno loviti, pa dobro paziti, da se ne utopimo; in kar smo ulovili, zvesto Bogu v čast obračati.

3. *Ktere krive rabe se moramo zlasti varovati?* Lakomnega pridobljenja, skopega stiskanja in zapravljivosti.

Blagor nam, ako te nauke zvesto v sercu ohranemo in po njih živimo! Blagor nam, ako svojega serca nikdar več na ta svet ne vežemo, temveč svet tako uživamo, kakor da bi ga ne uživali! Minljivi in zapeljivi svet! zató vzamemo v tej uri od tebe slovo. Zadosti dolgo si nas noril in goljufal, za naprej nas več ne bodeš. *Ti* boš nam služil, pa ne *mi* tebi: ti nam, mi pa Bogu. In kadar potem tudi nam ura življenja doteče, nas ne bo strah in groza, ko mali čolnič priplava, da nas prenese na uni svet. Veseli bomo stopili vanj, ker naše dobre dela so že pred nami šle. Radostno bomo jadrali proti obljubljeni deželi, kjer nam bo Jezus naproti prišel rekoč: *„Blagor tebi, dobri in zvesti hlapec! ker si bil v malem zvest, te bom čez veliko postavil. Pojdi v veselje svojega Gospoda.“* (Mat. 25, 23.) Amen.

V.

Kristjana čast in nehvaležnost.

„Otroke sim izredil in povišal; oni pa so me zaničevali.“
Iz. 1, 2.

1. Krona vsih posvetnih stvari je človek. Lepe so rože, verle živali, veličastno solnce in zvezde; pa nad vse veličasten je človek, stvarjen po božji podobi. *„Kaj je človek, da se nja spominjaš in sin človekov, da ga obiskuješ? Le malo si ga znižal pod angele, s slavo in častjo si ga ovenčal in čez dela svojih rok postavil!“* (Ps. 8.)

2. Ne le hlapec je človek svojega Stvarnika, temveč tudi otrok božji; ima Boga ne le gospoda, ampak tudi ljubega Očeta po Jezusu božjem Sinu, ki je človeški otrok postal, naj bi bili mi otroci božji, in ga lehko klicali: „Aba! ljubi Oče!“ Kolika čast in imenitnost!

3. Ali Bogu bodi potoženo! Veča ko je dobrota božja, veča je nehvaležnost naša! Kakor pervi stariši, smo tudi mi nehvaležni otroci, nad kterimi dobri Bog milo tožuje rekoč: *„Otroke sim izredil in povišal, oni pa so me zaničevali.“* — Koga ne bi opeklo to milo toževanje, če prav premisli:

I. Veliko čast, imenitnost kristjana, v ktero ga je Bog povzdignil.

II. Veliko hudobo greha, s kterim so naši pervi stariši Bogu povračevali —

III. Še veči hudobo grehov, s kterimi kristjani Bogu povračujemo.

Pomislimo prav živo, kako so nas botri k svetemu kerstu prinesli — nas namestnik božji sprejeli, kerstili v imenu presv. Trojice, nam kerstno svečo prižgali in belo oblačilo podali, ter nas posvetili kristjane. Kako čisti, prijetni Bogu, — častitljivi angelom in svetnikom smo bili! — Kakšni smo pa zdaj! — O Bog, oče luči, ki si nam dal gledati pri rojstvu belo luč tega življenja, pri sv. kerstu luč svete vĕre prižgal; daj nam prav živo spoznati našo čast, pa tudi nehvaležnost, naj popravimo, kar smo pregrešili. O Marija, pribežališče grešnikov, prosi za nas!

I. Velika čast in imenitnost kristjana.

1. Kralj egiptovski je Jožefa iz ječe na kraljevo mesto povzdignil; namesto železja mu je ukazal zlat lanček okoli vrata djati, na kraljev voz posaditi, in se mu priklanjat. (I. Mojz. 41.) — Še veči čast se nam zgodí pri sv. kerstu. Zato sv. Peter I. 2, 9. velí: *„Vi ste izvoljen rod, kraljevo duhovstvo, svet narod, pridobljeno ljudstvo, da oznanujete popolnosti tistega, kteri vas je iz teme poklical k svoji čudni luči.“* Čudno nas je Bog stvaril in ohranil; pa veliko čudnejše nas je odrešil in posinovil. Včlovečenje božjega Sina je sredstvo; njegova kerv cena našega poveličanja! Ne angelsko natoro, ampak človeško je navzel; zapustil nebesa in stopil v dolino solz, ne kot mogočen kralj, temveč kakor hlapec

nas izveličat. — Oj čudo ljubezni, če kdo za svojega prijatelja svoje življenje da; koliko čudo ljubezni božje, ki je vse to za nas, svoje sovražnike storil! *„Ko smo sovražniki bili, smo bili spravljeni z Bogom po smerti njegovega Sina.“* (Rim. 5, 10.)

2. Naj bi cesar naše kraje obiskal, zapuščeno dete za cesto našel, ga za svojega sina sprejel, kraljevo oblekel, in dediča svojega postavil; kdo bi se ne čudil in takemu otroku ne blagoželel? — Več je storil kralj nebes in zemlje za nas. Boga smo se ločili po grehu in se nismo zamogli povzdigniti k njemu; zato se je božji sin toliko ponižal. Podobo božjo smo oskrunili, zato je našo podobo na se vzel, da bi jo zopet očistil. Grešniki smo bili, zato je hotel Kristus biti grešnikom prištet, in nam v vsem enak, razun greha. (Hebr. 4, 15.) To je naša čast in vrednost. *„Vedite, da niste s strohljivimi rečmi, z zlatom ali srebrom rešeni, ampak z drago kervjo Kristusa, kakor neomadežanega in nedolžnega Jagnjeta.“* (I. Petr. 1, 18—19.) *„O duša! toliko si ti vredna!“* Sv. Aug.

3. V to veliko nam kupljeno čast smo kristjani po svetem kerstu povzdignjeni; tam je dobila duša neizbrisljivo znamnje svoje vrednosti in visokosti. — Odpovedali smo se hudiču, zavezali sami presv. Trojici. Pomazali so nas na persih in med plečami za vojšake Kristusove; omili madežev s kerstno vodo, posvetili so nas s sveto križmo verh glave v kraljevo čast kristjana, oblekli so nas v belo oblačilo nedolžnosti, rekoč: *„Prejmi belo oblačilo, in glej, da ga brez madeža prineseš pred sodni stol Gospoda našega Jezusa Kristusa in prejmeš večno življenje.“* Podali so nam kerstno svečo, rekoč: *„Prejmi gorečo svečo in glej, da ne prelomiš svojega kersta; derži božje zapovedi, da kadar Gospod pride na ženitvanje, mu zamoreš naproti iti z vsemi svetniki v nebeškem kraljestvu in prejmeš večno življenje.“* Kje je kristjan, ki premišljevaje svete kerstne običaje ne spozna svojega častitega poklica, pa tudi velike dolžnosti, kojih si je pri svetem kerstu naložil? Posnemati Jezusa v svojem življenji je vsakega kristjana poglavitna dolžnost: *„Vi vsi, ki ste v*

Kristusu keršćeni, ste Kristusa oblekli.“ (Gal. 3, 27.) Hočemo Kristusovi biti, imamo kakor on le voljo nebeškega Očeta dopolnovati. *„Prišel sem z nebes, ne da bi delal svojo voljo, ampak voljo tistega, kteri me je poslal.“* (Joan. 6, 38.) Tako govori Kristus sam o sebi. — Moramo tedaj tudi mi sami sebe zatajevati. *„Kdor hoče za meno priti, naj zatajuje sam sebe, in naj vzame svoj križ, in hodi za menoj.“* (Mat. 16, 24.) Darovati se moramo za božje kraljestvo in izveličanje duš. Tako je storil Kristus nam izgled zapustivši, naj bi njegove stopinje nasledovali. — Kako pa jaz? Oh, Bogu se usmili! kakor kristjan sem keršćen, kakor nevernik pa živim. Hudiču sem se odpovedal, Bogu zavezal; zdaj pa Boga zapustil, hudiču pa služil. Oh sram me bodi tolike nezvestobe in nehvaležnosti! O botri, kje so obljube, ktere ste za me storili. — Kakšno je belo oblačilo, kterega ste za me prejeli? — Vnovič torej dnes terdno sklenem, kerstne obljube ponoviti in dopolnovati. Odpovém se hudiču in vsemu njegovemu napuhu — in vsemu njegovemu djanju. — Verujem v Boga Očeta, kteri me je ustvaril, — v Jezusa Kristusa, kteri me je odrešil — v sv. Duha, kteri me je posvetil. *„Kdo nas bo ločil ljubezni Kristusove? Ali nadloga? ali stiska? ali lakota? ali meč? Svest sem si, da ne smert, ne življenje, ne druga stvar nas ne bo mogla ločiti ljubezni božje, ktera je v Kristusu Jezusu, Gospodu našem.“* (Rimlj. 8, 35—39.) Jaz sem kristjan, srečen katoličan! Jezus tebi živim, tebi umerjem, tvoj sem živ in mertev!

II. Hudoba greha naših pervih starišev.

Kakor solnce med zvezdami se sveti poklic človeka, kristjana med posvetnimi stvarmi: Boga spoznavati, hvaliti, njemu služiti, ga ljubiti in tako enkrat zauživati v nebesih. Kako malo malo ljudi pa ta svoj imenitni namen doseže! — *„Veliko poklicanih, pa malo izvoljenih.“* (Mat. 22, 14.) — Kaj pa jim brani? — Greh, černa tema, kervoželjna hudoba, ki je pervega človeka nesrečnega storil, in vsakega stori, kdor se mu uda. Oh, naj bi

imel goreče besede, vam popisati in prav živo pokazati v žalostni prigodbi naših pervih starišev:

1. *Gerdobo greha.* — Kako lepa sta bila perva človeka stvarjena! Njujno obličje nedolžno kakor dveh angelov; visokost se jima iz obraza sveti, veselje in zadovoljnost jima iz oči sije. — Bog se prijazno z njima peča kakti oče s svojo deco. In naj bi se za vso večnost tega prijateljstva in te ljubezni božje vredna storila in si nebesa *zaslužila*, jima dobri Bog lehko zapoved dá, vzderžati se sadú nekega drevesa v raju. — Namesto pa Bogu naj svetejšemu, ki jima tolko dobro hoče, verjame Eva hudiču, goljufni kači, in Adam verjame prekanjeni ženi. Sad prepovedani okusita — grešita in mahoma se jima raj v žalosten kraj premeni. Strah, sramota in grôza nju v germovje podí; angel ju iz raja v dolino solz prežene do smerti. Oh, kdo vama je vzel veselo, prijazno obličje? kdo vama iz serca iztergal zadovoljnost in mir? *„Vidi in poglej, kako hudobno in britko je zapustiti Gospoda svojega Boga.“* (Jer. 2, 19.)

2. *Hudobo greha.* *„Zakaj ne jesta“?* je kača djala. *Ne bota umerla ne; zakaj Bog ve, da kteri den koli bota jedla od njega, se vama bodo oči odperle in bota kakor bogova in spoznala dobro in hudo.“* (I. Mojz. 3.) Modrost, svobodo skušnjavec peklenski obeta; neumnost in sužnost pa da. — Bogu nista hotla pokorna biti, zdaj pa svojemu in božjemu sovražniku služita. *„Kdor greh stori, je sužen greha.“* (Joan. 8, 34.) V svetlobi božjih zapoved nista hotla hoditi, mrak nevednosti ju je obdal. Lepega oblačila nedolžnosti, posvečujoče gnade božje nista hotla nositi, gnjusoba hudega poželenja ju je ogernila. Božja otroka biti nista hotla, sužna pregrehe sta postala. *„Glej! Adam je postal kakor nas eden“;* (I. Mojz. 3, 22.) je žaljen Bog djal. Adam se je Boga ločil, hoče sam svoj biti; — zakaj se pa skriva, trepeče? — *„Slišal sem tvoj glas, in sem se bal zato, ker sem nag, ter sem se skril.“* — *„Kdo ti je neki povedal, da si nag, razun ker si jedel od drevesa, od kterega sem ti jesti prepovedal?“* (I. Mojz. 3.) — Vse to hudoba greha stori, strašna sama na sebi, pa še

3. *Strašnej je greh v svojih nasledkih.* Seme storjenega greha rodi sadu brez števila. Sv. Anton puščavnik je videl ves svet z zanjkami skušnjav prepreženen. Od kodi so? Izrastki pervega greha. Vse težave in britkosti, od kodi so? Od enega samega greha. Vse hudobije, goljfije, ropi in morije od kodi so? Otroci pervega greha. — O Adam in Eva! kdo je Kajna bratomorca storil — toliko nedolžne kervi po svetu prelil? — toliko solz in bolezni, in poslednjič neusmileno smert na svet spravil? Oh, vajni pervi greh! *„Bog ni smerti stvaril, in se ne veseli pogina živih“;* (Modr. 1, 13.) pa *„skuz enega človeka je prišel greh na ta svet“* — uči sv. ap. Pavel — *in po grehu smert.“* (Rim. 5, 12.) Oj zares greh je začetek vsih britkosti in nadlog, vse hudobije in gerdôbe na zemlji! Gledala sta Adam in Eva v prihodnje čase; vidila kupe hudobij, hudodelcev; brezbrojne vojske, časnih in večnih kazni gromade; in ker sta čutila, da sta vsega tega ona dva kriva, bila bi obupala, ako bi jima mila obljuba odrešenika zasijala in zaupanja dala ne bila. — Toliko strašnega en sam greh stori; in koliko grehov sem jaz storil? — V Rimu je prešestnik sklenil, veliko spoved storiti in zapustiti prešestnico. K spovedi memo nje gre, se da še enkrat zapeljati in v djanji nagle smerti umerje. V žepu so našli pisano spoved. Gorje, ako bi se tudi meni tako zgodilo! — *„Slišal sem tvoj glas, in sem se zbal“*, je Adam govoril; kaj pa jaz ubogi grešnik porečem? — Adam se je v germovje skril, kam se hočem pa jaz skriti? — *„Ako grem v nebesa, si ti ondi; in ako bi se podal v pekel, si tukaj.“* (Ps. 38, 8.) V svetih pet kervavih ranah Jezusovih se hočem skriti. O Jezus, ti si jagnje božje, ki grehe sveta odjemlješ! Svoje grehe spoznati in se jih spokoriti pomagaj mi!

III. Naj veča hudobija, kadar kristjan greši.

Hudobo in nesrečo greha nam kažejo zaverženi angeli, pervi starši, nam priča zlasti Jezusova smert na

grozovitnem križu. *„Moj Bog, moj Bog! zakaj si me zapustil?“* vpije Kristus. Jezus pa to zapušenje terpi, ker grešnik skoz greh Boga zapusti. — Pa kaj nam pomaga, nesrečo tujih grehov obžalovati, svojih lastnih pa ne spoznati? Odprimo svoje oči in poglejmo:

1. *Kako prederzno je naše grešno djanje.* Kdo žali, koga žali človek? Červič svojega Stvarnika, revni človek svojega Boga. Premisli grešnik in sveti strah te naj obide! Kdo je človek Bogu nasproti? *„Umerljiv človek sem“*, pravi Salomon, *„kakor vsi, iz rodu onega perstenega, ki je bil pervi ustvarjen.“* (Modr. 7, 1.) Naše rojstvo je revšina, naše življenje nadloga, premenjenje v prah naša časna smert. *„Reven červič se prederzne Boga žaliti?“* vpraša sv. Bernard. Kakor Farao prederzno reče: *„Kdo je Gospod, da bi poslušal njegov glas? Ne poznam Gospoda.“* In vender je ta gospod *vsegamogočen:* v tistem trenutku, ko grešiš, te zamore zgrabiti njegova roka in te trešiti v pekel, kakor se je onemu mladenču zgodilo, ki ga je v grešnem djanji nagla smert zadela, kakor sem poprej povedal. — Ta Gospod je *neskončno svet;* vse ljubi, karkoli je ustvaril, razun greha; tega pa sovraži in čerti brez mere in konca in na vse večne čase. *„Bog enako sovraži hudobnega in njegovo hudobijo.“* (Modr. 14, 9.) — Ta Gospod *je neskončno pravičen;* kakor mu je lastno, dobro poplačati, enako mu je lastno, hudo kaznovati; in kakor dobro z nezmernim veseljem v nebesih plačuje, tako hudo v peklu z nezmernim terplenjem kaznuje, kakor sv. Duh govori: *„Moje je maščevanje in jaz bom povernil. — Strašno je pasti v roke živega Boga. — Prišel je pa ogenj z neba in jih je požerl in verženi so bili v ognjeno in žvepleno jezero, kjer bodo terpeli noč in den na vekomaj.“* (Hebr. 10. Skr. raz. 20.) Kar je še pa naj bolj pomisliti: ta vsegamogočni, neskončno sveti in pravični Bog, kterega se grešnik žaliti prederzne, je pa tudi *povsod pričujoč.* Oj da bi ti bilo mogoče takó grešiti, da bi tebe Bog ne vidil, tvoj greh bi ne bil tolika hudobija. Pa kaj da to mogoče ni! Kadarkoli grešiš, grešiš vpričo živega Boga. Ali grešiš

sam ali v drušini; ali grešiš po dnevi ali po noči: božje oko te povsod vidi in gleda, pred kterim je černa noč ravno tako svetla, kakor beli den. Ali bi se ti prederznil, cesarjevo zapoved vpričo cesarja samega, kadar tisoč oborožanih vojšakov z ostrim mečem okoli njih stoji, prelomiti? In ti se prederzneš božjo zapoved vpričo Boga samega prelomiti! Gleda na tebe presveta Trojica: Bog Oče, Sin in sv. Duh, in vsi angeli in svetniki, ki Bogu služijo, v tebe vperte oči imajo; — in ti červič na zemlji rečeš: *Ne bom služil* — in grešiš? — Vse drugače je mislil tisti pobožni mladeneč, kterega je nesramnica v greh napeljevala. Mladeneč se na videz udá, pa samo pristavi: „Pelji me na kraj, kjer sva brez skerbi, da naji nihčer ne vidi.“ Hudobnica ga pelja na zeló samoten kraj, pa mladenču se ne zdi zadosti varen. Pelja ga na drug še bolj samoten kraj, pa tudi ta mu ni dosti varen. Pelja ga prav globoko v temno samoto, pa tudi ta kraj mladenču ni po volji. Resno ji reče: *„Pelji me na tak kraj, kjer Boga ni, in kjer naju Bog ne vidi.“* Te besede so zapeljivki oči odperle, da se je vsa prestrašila, za odpušenje prosila in se resnično spokorila.

2. *Kako zaničljivo je naše grešno djanje.* Kakšen dobiček nam greh prinese? — Malo častí, kak denar, ali kratko slajo. *„Za pešico ječmena in za koščék kruha mene skrunijo, takó da morijo duše, ktere bi ne umerle.“* (Eceh. 13, 19.) Kakor Judež s Farizeji se pogaja grešnik z zapeljivim svetom, rekoč: „Kaj mi hočeš dati in ti izdam Kristusa?“ — Boga in zapeljivi svet na tehtnico polagamo, službo si izberamo, Boga zapustimo in hudemu služimo. O zaničevanje! Kakor Judje na Pilatovo uprašanje: „Kterega hočete da vam izpustim?“ tudi ti grešnik upiješ: Baraba mi daj, Juzusa pa križaj! Daj mi Baraba napuha — ponižnega Jezusa križaj! Daj mi Baraba nečistosti — nedolžnega Jezusa križaj! Daj mi Baraba požrešnosti — žejnega Jezusa križaj! — Daj mi Baraba mehkužnosti — raztepenega Jezusa križaj! O zaničevanje grozovitno! Ali ne slišiš grešnik,

kako milo Bog nad teboj toži rekoč: *„Poslušajte nebesa in zemlja vleci na ušesa, ker Gospod govori: Otroke sem izredil in povikšal, oni pa so me zaničevali.“* (Iz. 1, 2.)

3. *Kako nehvaležno je naše grešno djanje.* Slavni rimski cesar Julij je med vsemi velikaši svojega cesarstva nekega Bruta naj bolj ljubil, ga celó za svojega sina sprejel. Velikaši pa so se zuper cesarja spuntali in tudi Brut je bil med njimi. Ko puntarji v cesarjevo izbo z golimi noži pridejo, se jim cesar hrabro v bran postavi. Ko se pa ozre in med morivci tudi svojega ljubljenega Bruta z nožem v roki zagleda, ga pogled tolike nehvaležnosti tako zabolí, da mu ni več za življenje. Iz roke spusti meč, zagerne s plajšem svoje obličje milo rekoč: *„In tudi ti, moj sin Brut!“* in se prepusti morivcem, in z 23 smertnimi ranami pokrit se zgrudi na zemljo. — O strašna nehvaležnost, bote nevoljno izdihnili, da sin lastnemu očetu nož v serce zabôde! Taka, pa le še tisočkrat gerši je tvoja nehvaležnost, o kristjan, kadar grešiš. Lehko bi serce božje grehe nevernikov še prenašalo, pa da tudi ti kristjan nož na božje serce nastaviš, to je preveč in ni prenesti. *Tudi ti moj sin!* se glasi mila tožba z nebes, kadar se nehvaležna keršanska duša k grehu pripravljaš. Kaj sem ti storil, nehvaležni človek! te upraša tvoj Stvarnik, nebeški Oče. Preštej dobrote, ki sem ti jih skazal od rojstne do sedanje ure! — Kaj sem ti storil, o kristjan! te upraša tvoj Odrešenik, Jezus Kristus. Poglej moje kervave rane, za tebe prejete; poglej moje serce za tebe prebôdeno. — Kaj sem ti storil, keršanska duša! te upraša tvoj Posvečevavec sv. Duh. Povej vse milosti, v sv. zakramentih in v molitvi tebi podeljene. Naj bi bili neverniki le polovico teh gnad in zveličanskih dobrot prejeli, oj svetniki bi že bili, kaj ste pa grešniki vi! — Zato se pa tudi Jezus nad vašo nehvaležnostjo strašno grozi rekoč: *„Gorje tebi Korozajn! gorje tebi Betsajda! zakaj ako bi se bili v Tiru in Sidonu godili čudeži, kteri so se pri vas godili, bi se bili zdavnej v ostrem oblačilu in pepelu spokorili. Pa vam tudi povem: Tiru in Sidonu bo ležej sodnji den, kakor vam. In*

ti Kafarnavm! ali se boš do neba povzdignil? V pekel boš pahnjen; zakaj ako bi se bili v Sodomi godili čudeži, kteri so se v tebi godili, bi bila še do denešnega dne ostala. Pa vam tudi povem, da bo sodomski zemlji ležej sodnji den, kakor tebi." (Mat. 11, 21—24.)

V resnici veči nehvaležnosti ni misliti, kakor če kristjan greši; je pa tudi

IV. Naj veča nesreča za kristjana, ako greši.

1. *Greh vzame kristjanu vse dobro. Vzame mu gnado in prijatelstvo božje. „Vaše hudobije vas ločijo od vašega Boga in vaše pregrehe skrivajo pred vami njegovo obličje, da ne usliši.*" (Izai. 59, 2.) V tistem trenutku, ko smertno grešiš, postaneš iz prijatelja božjega sovražnik božji, iz otroka božjega otrok satanov, in iz dediča nebeškega králjestva rop peklenskega brezdna. *„Vi ste iz očeta hudiča"*; zakaj *„kdor greh dela, je iz hudiča.* (Joan. 8, 44. — I. Joan. 3, 8.) *„Poberite se spred mene, vi prekleti! v večni ogenj, kteri je pripravljen hudiču in njegovim angelom.*" (Mat. 25, 41.) *Greh vzame človeku zasluženje vseh poprej storjenih dobrih del.* Da bi bil ti poprej še toliko molil, še toliko se postil, še toliko milošnje med uboge razdelil, še tolikokrat sv. zakramente prejel, še toliko za Boga preterpel; v tisti uri, ko smertno grešiš, je vse zgubljeno, in ako v grehu umerješ, ti vse te dobre dela ne bodo kaj pomagale, — ti si pogubljen. *„Če se pravični od svoje pravice oberne in počenja hudobijo, bo mar živel? Vse njegove pravične dela, ktere je storil, bodo pozabljene; v svoji spačenosti, s ktero se je spačil, in v svojem grehu, s kterim je grešil, v njima bo umerl.*" (Eceh. 18, 24.) — *Greh vzame kristjanu moč, za nebesa kaj storiti.* Moli, pôsti se, do kervavega se bičaj, razdaj vse, kar imaš, med uboge, dokler si v smertnem grehu, nima vse to nobene cene pred Bogom, ti si in ostaneš gnjusoba pred njim. *„Nikar več darov zastonj ne nosite; kadilo mi je gnjusoba. Mlajev in sobot in drugih praznikov ne morem terpeti. In če tudi svoje roke stegujete, vendar od vas obračam svoje oči; in če tudi*

pomnožujete molitve, vas vendar ne bom uslišal, zakaj vaše roke so polne kervi." (Izai. 1, 13—15.) — Morebiti si pa ti eden zmed tistih, ki pravijo: „*Grešil sem in kaj se mi je žalega zgodilo?*" (Sir. 5, 4.) Sem še ravno tako zdrav in vesel, kakor pred grehom; moje žitnice in vinske kleti so še polne žita in vina, kakor poprej. Poslušaj, kar pravi sv. Duh: „*Nikar se ne zanašaj na blago in ne rekaj: Zadosti imam! zakaj to ti ne bo nič pomagalo ob času maščevanja. In nikar ne rekaj: Kako močen sem? ali kdo mi kaj more zavolj mojih del? Zakaj Bog se bo gotovo maščeval.*" (Sir. 5, 1—3.) Ako Bog grešnika tudi s časnimi nadlogami têpe, je tolažljivo znamnje, da ga še išče in zveličati želi; ako mu pa časne sreče na kupe da, je strašno znamnje, da ga je za vselej pozabil in da je že sklenjeno njegovo pogubljenje. Grešnikova sreča in pa podpisana sodba večnege pogubljenja. „*Svoje dni v dobrem preživijo in v hipu se vgreznejo v pekel.*" (Job. 21, 13.)

2. *Greh napolni kristjana z vsem hudim. Greh oslepí dušo in zaterdi serce.* Jezus pravi: „*Jaz sem luč sveta; kdor za menoj hodi, ne hodi v temi, ampak bo imel luč življenja.* (Joan. 8, 12.) Kdor tedaj po kerstu greši, luč Jezusovo v sebi ugasne in se v temo nazaj poverne, v kteri nesreče ne vidi, kteri naproti gre. „*Kdor v temi hodi, ne ve, kam gre.*" (Joan. 12, 35.) To nesrečno slepoto vidimo pri grešnikih vsak den. Grešnik misli le edino na svojo sladnost, govori le o svoji sladnosti in posluša le tó, kar hvali in zbuja njegovo sladnost; za vse drugo je slep in gluh in neobčutljiv. Govori prešestniku, zapravljivcu, igravcu, pijancu še toliko, da bo spravil sebe in družino v sramoto, nesrečo in britkost; vsaka beseda je bila zastonj. Oznanuj grešnim faram, mestom še tako glasno maščevanje božje; godilo se ti bo, kakor Noetu; še zasmehovali te bodo. Bog namreč, pravi Jezus, „*je njih oči oslepil, in jih serce uterdil, da ne vidijo z očmi in ne razumejo s sercem in se ne spreobernejo, in jih ne ozdravim.*" (Joan. 12, 40.) Zato se je Jezus nad terdovratnim Jeruzalemskim mestom milo razjokal, rekoč:

„O da bi bilo spoznalo tudi ti, zlasti ta svoj den, kar je v tvoj mir! Zdaj pa je skrito pred tvojimi očmi.“ (Luk. 19, 42.) Skerbi, skerbi keršanska fara, da Jezus pri tem misijonu tudi nad teboj jokal ne bode! — Greh kristjana napolni z vsem hudim; ga pa tudi *grozovitno oskruni in poslednjič poživini.* Že David naznanja to grozovitno resnico, rekoč: *Človek ko je v časti bil, ni spoznal, in se je poenačil neumnim živalim in je postal njim podoben.“* Ako to o vsakem grešniku velja, koliko bolj o kristjanu. Zato svarí sv. ápostolj Pavel rekoč: *„Ali ne veste, da so vaši udje tempelj sv. Duha, kteri je v vas, kterega imate od Boga, in da niste svoji. Zakaj odkupljeni ste za drago ceno. Ako pa kdo tempelj božji oskruni, ga bo Bog pokončal. Zato častite in nosite Boga v svojem telesu.“* (1. Kor. 3. in 6.) In zares; poglej mladenča, poglej devico: bila sta nekdaj kakor dve prelepi liliji v božjem vertu, veselje staršev, čast soseske. Poglej pa zdaj potuhnjeno lice, poslušaj nju ostudne besede, premisli nju pohujšljivo zaderžanje; postala sta za starše grenka žalost in sramota za sosesko. Kaj ju je tako poživinilo, ali ne greh nečistosti in pijanosti? — Kako je bil tvoj ženin in kako je bila tvoja nevesta krotka, pohlevna, ljubeznjiva, ko sta si pred altarjem roke podala; vsak zmed vaju je mislil, da dobi angela za tovarša, in da bo vekomaj sladka vajna zaveza. Oj kako pa je zdaj tvoj mož prav satan — tvoja žena hujši kakor peklenšek — in vajni zakon živ pekel postal! Od kod ta strašna sprememba? Nesrečna sumljivost, ostudno prešestovanje in zakonska nezvestoba je poprejšna angela tako poživinila, da ne rečem, satansko podobo jima vtisnila, in ju vsem ljudem v zaničevanje spravila. — In kaj je l. 1848 ljudi tako odivjalo, jih poživinilo in v strašne pošasti spremenilo, ali ne greh napuha, nepokoršine in punta, združen z vsaktero požrešnostjo in razuzdanostjo? — Kdo vtisne ljudem tak černi pečat sramote, popačenosti in grozovitosti, kakor jih mnogo srečamo po cestah in ulicah, po bolenišnicah in norišnicah, da nas je kar strah in groza pred njimi? Vse to je sad nesrečnega greha. — Sv. Antonu pušavniku se je

enkrat satan prikazal, kakor sv. Atanazij pripoveduje in ga uprašal: „Zakaj me preklinjajo ljudje in vse hudo meni pripisujejo?“ Sv. Anton mu odgovori: „Ni čudo, ker si ti vsega hudega začetek in pomagavec.“ „Ti lažeš“, zarjove peklenska pošast, „ne jaz, ampak greh; zakaj greh je moj oča.“ — Taka je; greh je edino hudo na svetu; greh vzame človeku vse dobro, greh ga napolni z vsem hudim, greh ga naj gerše oskruni, poživini in stori peklenskim pošastim tovarša.

3. Pa tudi to še ni vse. *Greh enegá človeka, gostokrat cele družine, národe, deržave nesrečne stori.* Vsi ljudje na zemlji namreč smo *ena družina* božja; še bolj pa smo vsi kristjanje ena družina, *eno duhovsko telo,* kterega glava je Kristus. *„Kakor imamo v enem telesu veliko udov; takó nas je veliko eno telo v Kristusu, posamič pa smo eden druzega udje.“* (Rom. 12, 4—5.) Zato vse dobro, pa tudi hudo enega uda celo telo zadeva. *„Naši očetje so grešili, mi pa njih pregrehe nosimo.“* (Žal. pes. 5, 7.) Adam in Eva sta grešila, britke nasledke njih greha pa čutijo njih otroci do konca sveta. — Kore, Daton in Abiron so se v pušavi spuntali zoper Mojzesa in Arona, pa kazen ni kar njih zadela, ampak zemlja se odpre in požre tudi njih starše in otroke. — Ahan je po tatvinsko tuje blago na se spravil; nasledek je bil, da je bila Judovska vojska od sovražnikov premagana in grozovito pobita; kazen pa je jenjala, ko je ljudstvo Ahana kamnjalo in ukradeno blago požgalo. — Jona, neubogljivi prerok, je hotel bežati pred božjim poveljem, in cela barka pride v naj večo nevarnost; ali vihar zdajci pojenja, kakor hitro Jona v morje veržejo. — Nekaj brezbožnih pisunov je pred blezo sto letmi spisalo na Francozkem mnogo strupenih knjig zoper katoliško cerkvo in zoper Boga; pa kaj se zgodi? Po teh knjigah pohujšani in zapeljani vnamejo grozoviten punt in teklo je v naj strašnejših vojskah na potoke nedolžne kervi, na milijone nedolžnih ljudi je prišlo v naj veče nadloge, nad več ko polovico Evrope je stegnil Bog grozovitno svojo kervavo šibo, ktera še tudi dnes ni pojenjala nas tepsti. Zares

„očetje so grešili, mi pa njih pregrehe nosimo.“ Kar nam priča zgodovina, poterjuje tudi vsakdenja skušnja. Kako je bila ona hiša nekdaj srečna in božji blagoslov je bil očiten nad njo! Zdaj pa je mladi gospodar brezbožen zapravljivec, ali mlada gospodinja nezvesta prešestnica, in — zginil je ves blagoslov božji; prepir in kletev sta se v hiši vselila. Stari v hiši kervave solze pretakajo in nedolžni otroci se z beraško palico za kruhom pomikajo in jočejo: *„Očetje so grešili, mi pa njih pregrehe nosimo.“* — Kako srečne so bile nekdaj naše dežele, ali brezbožnost nekterih je pred nekaj letmi kervavi punt vnela. Leta in leta so že pretekle, mi pa še nosimo težki jarm britkih nadlog, koje so drugi zakrivili, in še ne vemo, kedaj se bo božja jeza utolažila in časi se zboljšali. *„Očetje so grešili, mi pa njih pregrehe nosimo.“* *„Greh dela ljudstva nesrečne.“* (Prip. 14, 34.) O grešnik nesrečni! kako boš stal na sodni den pred pravičnim Sodnikom, ki si toliko nedolžnih za seboj v nesrečo potegnil? Kolikor ljudi si ti v nesrečo spravil, toliko tožnikov se bo zoper tebe vzdignilo in tirjalo tvoje obsojenje v večno pogubljenje.

4. Naj veča nesreča grešnikova pa je *zbujena huda vest in nespokorna smert.* Vest, kolikor bolj pozno se zbudi, toliko huje peče in skli. Že paganski modrijan Seneka pravi: *„Nikogar, ki od tvojega greha ve, se nimaš bolj bati, kakor sam sebe. Vsakemu drugemu namreč zamoreš ubežati, sam sebi pa nikdar.“* Huda sprebujena vest je izdajavcu *Judežu* verv podala, je bratomorca *Kajna* v neznani svet zagnala, in jezero skrivnih hudodelcev, kterim vest ni več pokoja dala, se je prostovoljno kervavi sodbi izročilo. Manj britka jim je bila grozna smert na vislih, kakor pekoča vest na duši. Ako je dobra vest *mehka blazina,* na kteri tudi naj bolj nesrečni človek sladko počiva: je nasproti huda vest *satanov rabelj,* ki tudi sicer naj bolj srečnega človeka že na tem svetu brez usmiljenja davi in muči. Huda vest je začetek kazni peklenske. Vse to pa se godi po besedah sv. Duha, ki pravi: *„Hudobni mira nimajo.“* (Izai. 57, 21.)

Hude vesti navadna spremljevávka pa je *nespokorna smert,* o kteri zopet sv. Duh govori: *„Naj bolj huda je smert grešnikova.“* (Ps. 33, 22.) Ona ustavi grešnika ob uri, kadar se naj manje zanaša, na grešnem potu in izročí sovražnika božjega peklenskim rabeljnom v večno pokorjenje. V farni cerkvi na *Ponkvi* je prelepa prižnica. Ob stopnicah je živo in presunljivo v les izrezana strašna prikazen, kako *terdovraten grešnik* umira. Nespokornež leži na smertni postelji, poleg nje stoji mašnik z milim obrazom, ki ga k pokori nagovarja, grešnik pa mu herbet obrača. Pri znožji joče angel varh z zakritim obličjem in že jemlje slovo. Nad posteljo se prikaže Kristus; v levici ima sv. križ, z desnico pa zajeme iz svoje serčne rane polno pest kervi in jo serdito grešniku v obraz verže, kakor da bi hotel reči: Zastonj je za tebe tekla ta moja kerv, naj ti bo tedaj v večno pogubljenje. Pod posteljo pa se odpira pekel z grozovitnim plamenom, pripravljen dušo terdovratneža požreti. K temu pomenljivemu kipu so me moja pokojna mati peljali, so mi vse posamesne podobe razlagali in potem sklenili: *„Glej, moj sin! tak strašen konec čaka vsakega, kteri se greha ne varuje.“* — Oj in pri teh besedah mi je postalo razvidno, kako resnično je, kar sv. Duh govori: *„Naj bolj huda je smert grešnikova.“* V resnici: storjeni, pa ne spokorjeni greh je *ogenj,* ki nikdar ne vgasne, je *červ,* ki nikdar ne umerje!

Sklep.

Bog, moj Bog! kolika je moja hudobnost, kolika tvoja prizanesljivost! — Kako slabo sem živel svoje otroške dni, kako prederzno v letih svoje mladosti! — Ne morem svojih grehov prešteti, jih imenovati me je sram; med 7 naglavnimi, med 4 vnebovpijočimi, med 9 tujimi grehi jih berem s strahom in trepetanjem. *„Moje pregrehe so me popadle in nisem mogel prenesti njih pogleda. Več jih je, kakor las na moji glavi in moje serce me je zapustilo. Zakaj moje krivice so mi čez glavo zrasle in me tlačijo kakor težko breme. Moje rane gnji-*

jejo in so se usmradile zavolj moje neumnosti." (Ps. 39, 13. — 37, 5—6.) — — Pa morebit nisem vedel, kaj je greh? morebit se ga nisem ubraniti mogel? Toda zastonj je ta izgovor, ker sem še sam druge zapeljal in pohujšal! Bil sem v svoji hudobiji kakor zaderga za memo gredoče, kakor razpeta mreža za nedolžne. (Oze. 5, 1.) Oj koliko zapeljanih duš imam morebiti na svoji vesti! — Pa morebit sem imel kak velik dobiček od svojih grehov? O nezapopadljiva neumnost! kako kratko je bilo greha veselje, kako dolgo pa me že peče vest in se utolažiti ne da, ter mi žuga večno pogubljenje. V resnici, o moj Bog! kedaj že in kolikokrat sem že zaslužil, spred tvojega obličja zaveržen biti na vekomaj. Hvaležno moram spoznati s kraljem Davidom: „*Ako bi mi ne bil Gospod pomagal, bi blezo že v peklu prebivala moja duša.*" (Ps. 93, 17.)

Pa ravno, ker je tvoja prizanesljivost do mene tako velika, o moj Bog! rečem še na dalje s kraljem Davidom: „*Prisegel sem in sklenil, deržati se tvojih pravičnih sodeb.*" — „*Rekel sem: Zdaj začnem; ta sprememba* (v meni) *pride od desnice Najvišega.*" (Ps. 118, 106. — 76, 11.) Trojni sklep pa je, ki ga tebi o Bog! kakor sad te misijonske pridige vsi darujemo. Mi prisežemo in obljubimo:

1. Da hočemo vsak *iz svojega serca* pregnati in s korenino izdreti vsako pregreho.

2. Da hočemo greh pregnati tudi vsak *iz svoje hiše in družine,* kakor je storila kraljeva mati sv. Blanka, ki je rekla svojemu sinu, sv. Ludviku: „*Rajše bi te vidila pred seboj mertvega, kakor pa v smertnem grehu.*"

3. Da si hočemo prizadevati greh pregnati tudi vsak *iz svoje soseske in okolice* skoz prošnje in opomine, skoz molitve in solze, zakaj naj veče in edino hudo je greh. To hudo je *ogenj,* ki nikdar ne ugasne, je *červ,* ki nikdar ne umerje, kakor le v solzah prave pokore. Te spokornosti nam dodeli ti, o večni Bog! In ti nam je izprosi, o Marija, vseh grešnikov pribežališče. Amen.

VI.

Šola smerti in posebne sodbe.

„Človeku je odločeno enkrat umreti, in potem pride sodba.“
Hebr. 9, 27.

1. Redovniki Kartajzerji sila ostro živé. Vsak zmed njih ima posebno stanovanje, eno, v kterem čez dan dela, drugo, v kterem spí, in zraven še majhen vertec, ki ga vsak sam obdeluje. Vsakega stanovanje in vert je z visokim zidovjem obdan, tako da nobeden v svojega soseda stanovanje in vertec ne vidi, pa tudi brez imenitnega vzroka obiskovati drug drugega ne sme. Med tednom obedva vsak v svoji hišici, v ktero se mu iz mostovža skoz lino jed daje. Vsak nosi ostro spokorno oblačilo in nikolj v svojem življenji mesá jesti ne sme. Le v nedeljah in praznikih, in na dan pogreba kterega svojih bratov vsi skupaj obedvajo, toda govoriti med sebó ne smejo. Le enkrat v tednu se gredó vsi skupaj okoli kloštra sprehajat, in tedaj se smejo med sebó prijazno pogovarjat.

2. Posvetni modrijani se jim smejé rekoč: Tem ljudém se meša! Meša se jim nikakor ne, marveč so petim modrim devicam podobni, ki svojega ženina pripravljene čakajo, ki veli: *„Bodite pripravljeni“* in *„čujte, ker ne veste, ktero uro bo vaš Gospod prišel.“* (Mat. 24.) V sveti samoti se ti pobožni menihi po svetem, lepo vredjenem življenji in vednem zatajevanji na srečno zadnjo uro pripravljajo.

3. Tudi jaz — tudi ti — vsi bomo umerli; zakaj: *„Človeku je odločeno enkrat umreti, in potem pride sodba.“* Smreka je že lehko posekana — dile užagane — lopata pripravljena — prostor odločen, kamor nas bodo pokopali. — Vsak dan, vsako uro se grobu bližamo, in smert nam neprenehoma za petami hodi: to vemo; alj kedaj, kje in kako bomo umerli, srečno alj nesrečno? tega nas nobeden ne vě. In vendar se je potreba na srečno

smert pripravljati. *„Pri vseh svojih delih pomni svojih poslednjih reči in ne boš grešil vekomaj.“* (Sir. 7, 40.) To hočemo ravno zdaj storiti in pomisliti:

I. kako draga je smert pravičnih;

II. kako strašna je smert krivičnih;

III. kakoršna smert, takšna bo tudi naša sodba.

Pobožna duša je imela po vseh sobah zapisano: *„Vse svoje žive dni se hočem učiti srečno umreti. Ako se tega ne naučím, vse zgubim.“* — Daj mi spoznati, o Gospod, konec mojega življenja in število mojih dni, ki bodo skorej pri kraji, da se zá srečno smert pripraviti ne zamudim. Pri luči smertne sveče daj viditi minljivost vsega posvetnega, da se v njem ne zgubim, ampak si srečno, lehko smert pripravim. O Marija, mati milosti, sv. Jožef, sv. Barbara in vsi pomočniki umirajočih! sprosite meni milost tako živeti, da bom zamogel srečno umreti.

I. Smert pravičnih.

Kralj Ecehija je bil bolan. Bog pošlje preroka Izaija mu povedat: *„Oskerbi svojo hišo; umerl boš.“* (IV. Kralj. 20, 1.) — Misli, da boš na smertni postelji tudi ti, in pomisli:

1. *Kaj je smert?* — Ločenje duše od trupla. Duša k Bogu — truplo se v zemljo odpravi; pa kako težko! Udje oterpnujejo, lice bledi, pred očmi se jame temniti, vse žilice pokajo; duši se prebivališče podira; ona mora slovo vzeti, in iti v večnost. *„Človeku je odločeno enkrat umreti.“* — Pa zakaj? Zavolj greha. *„Plačilo greha je smert.“* (Rom. 6, 22.) *„Ako bota jedla, bota umerla“*, je zažugal Bog. (I. Mojz. 1.) Jedla sta in grešila; in pravični Bog je djal: *„Ker si jedel od drevesa, od kterega sem ti jesti prepovedal: bodi prekleta zemlja v tvojem delu. V potu svojega obraza boš kruh jedel, dokler se ne poverneš v zemljo, iz ktere si vzet: zakaj prah si in v prah se boš povernil.“* (I. Mojz. 3, 17. 19.) Pervi je umerl Abel, umerlo jih je milijonov in milijonov brez števila. *„Kakor je greh po enem človeku na svet prišel in po grehu smert, takó je smert nad vse ljudi prišla, ker so vsi v njem*

grešili." (Rom. 5, 12.) Umerl je Aleksander kralj (I. Mak. 1, 6.) — umerl Napoleon cesar — umerl požrešni bogatin — umerl Lazar ubožec. Pomerli bomo vsi, pa ne vsi enako. Kakoršno naše življenje, takšna bo tudi smert.

2. Smert pravičnega je draga pred Gospodom. Tudi pravični terpí, in okuša sad pregrehe, zakaj. „*Težek jarm sloni nad Adamovimi otroci od dne njih rojstva do dne njih pokopa v mater vseh ljudi.*" (Sir. 40, 1.) Ali pravični se ogleda na križanega Jezusa, svoje težave z njegovimi sklene, in si jih polajša. — Ozira se na pretekle dni in leta, kakor večerno solnce, vidi skušnjave premagane, težave prebavljene; gleda dobre dela, ki za njim gredó; in če tudi ni brez grehov bil, jih je omil skoz sveto pokoro in zadostil po zasluženji Kristusovem, kojega se je skerbno vdeleževal skoz pogosto in vredno prejemo sv. zakramentov, odpustkov, itd. — Ogleda se krog sebe in vidi svoje ljube, ktere mora zapustiti; pa nobeno se ni po njegovi zanikarnosti pogubilo, on gre kakor Jezus svojim prostora pripravljat, jim hoče pred božjim obličjem še bolj pomagati, in jih lehko Bogu izroči, rekoč: „*Še malo in me ne bote vidili, in zopet malo in me bote vidili, ker grem k Očetu.*" (Joan. 16, 17.) Pogleda v dolgo večnost, in vidi sodnika milega, kteremu je služil. Kakor težak nedelje, popotnik hiše očetove, se veseli pravični s sv. Pavlom ločiti se in skleniti z Kristusom. Tako je sv. Jeronim na smertni postelji veliko veselje kazal, ko je nebeško veselje premišljeval, ktero se mu je bližalo, in po kterem je že tako dolgo in serčno zdihoval.

3. Hudič sicer tudi pravičnega o smertni uri skuša, ker vě, da ima le še kratek čas do njega oblast. (Skriv. razod. 12, 12.) Kaže mu pregrehe in pravičnega sodnika, naj bi obupal; draži ga k nevolji, da nima prave postrežbe, itd. Ali kakor sv. Martin, tako tudi pravični poslednje skušnjave zaverne in srečno prestojí. Bere se namreč, da je hudi duh sv. Martina še v zadnji uri hudo hudo nadlegoval. Toda svetnik se ga ne ustraši; poln zaupanja v božjo pomoč ga zaroti rekoč: „*Kaj stojiš tukaj, kervoželjna pošast! pri meni nimaš kaj iskati.*" Na to je na-

stala sladka tihota v sercu in duša se je veselo vzdignila v nebesa. — Se mu zgrozi trohnobe, se s sv. Hilarijonom oserčuje, rekoč: *„Pojdi, moja duša! zakaj se bojiš? Sedemdeset let si Bogu služila, in bi se smerti bala?“* — *„Mi gremo, gremo“* — je sv. Alojzij poslednjo uro djal. „Kamo pa?“ ga uprašajo. On odgovori: *„V nebesa!“* — Pravičnemu pridejo naproti izvoljeni prijatelji, posebno tiste duše, kojim je v nebesa pomagal. Zato molijo duhovnik umirajočemu, rekoč: *„Pridite v pomoč svetniki božji, pritecite angeli Gospodovi.“* Tako je smert pravičnega srečen vnebohod.

Oh moj usmiljeni Jezus! skoz tisto veliko britkost in grenkost, ktero sta imela ti na svetem križu, Marija tvoja mati pa pod križem, te ponižno prosim za srečno zadnjo uro. — Uči in vodi me tako, da lehko kakor ti porečem: *„Dokončano je! Oče, v tvoje roke izročím svojo dušo.“*

II. Strašna je smert krivičnega.

Na Golgoti vidimo tri križe, na njih trojno smert: v sredi smert nedolžnega; na desni smert spokorjenega; na levi smert terdovratnega grešnika. Ni mu pomagalo, da je na strani Jezusovi umiral in slišal tovaršu sveti raj obljubljen; terdovraten kolne in pregrešno dušo peklu izpusti. Oh, kako strašna je smert krivičnega, nespokorjenega grešnika! Ona je

1. *Konec vsega veselja,* kterega je grešnik ljubil. Kakor hudobni kralj Antijoh se na smertní postelji zvija, rekoč: *„V koliko stisko sem prišel in v kolike valove žalosti, jaz, kteri sem bil vesel in ljubljen v svoji mogočnosti. Sedaj se spominjam hudega, kar sem storil. Spoznam, da me je zavolj tega zadela ta nadloga, in glej, velike žalosti konec jemljem v tuji deželi.“* (I. Mak. 6, 11—13.) Za sebo vidi zgubljene leta, ktere je v pregrehah preživel; nedolžne duše, ktere je zapeljal; krivice, ktere je storil; — vse to ga v večnost spremlja. Minule so njegove dobre volje; zapustiti mora svojo čast in posvetno oblast; drugim prepustiti svoj denar in posestvo. Kar je napčno

ljubil, bo po smerti na večno zgubil. „*O smert! kako grenek je tvoj spomín človeku, kteri svojo srečo v premoženji ima, kteremu v vseh rečeh po volji gre.*“ (Sir. 41, 1.) Ne pomaga grešniku posvetna hvala, ne tolaži ga slaven spomín, ne rezan kamen na grobu, ne nagrobnica zlato pisana. „*Utrudili smo se na potu hudobije in pogubljenja, in smo hodili po težavnih potih; za pot Gospodovo pa nismo vedili. Kaj nam je prevzetnost pomagala? ali bahanje z blagom kaj nam je prineslo? Vse to je prešlo, kakor senca! Tako grešniki govoré v peklu.*“ (Modr. 5, 7. sl.) — Krog sebe vidi zdravnike, kteri mu pomagati ne zamorejo, ugleda duhovnika žalostno stati, kterega zaničuje. Prijatelji in znanci ga zapuščajo, nove britkosti ga obdajajo. — Ogleda se v strašno večnost in ugleda strašnega sodnika nad sebo, goreči pekel pod sebo, cele vojske hudobij za seboj. „*Kar človek seje, to bode žel.*“

2. *Začetek neskončnega terpljenja.* Huda vest, ki je spala, se na vratih večnosti zbudí, grize kot černv, peče huje kot ogenj, ter mu očita, kar je poprej tajil. Satan poslednjo vojsko začne, in nespokornik se mu braniti ne zna; zdaj ga v nevero, zdaj v napuh, naj pogoje pa v nevoljo in nepoterpežljivost napelja. Svoje dni je grešniku pravil, da ni ne Boga, ne pekla, ne nebes; zdaj mu vse to živo kaže in ga straši. Poprej ga je tolažil, da to ali ono ni toliki greh, da je Bog usmiljen, človek pa slab; na smertni postelji mu kaže, kako bi bil lehko dobro storil, hudo opustil, pa ni hotel. V zdravih dneh ga je motil, da je spoved odlagal tako dolgo, da jo je celó opustil; ako se misli poslednjo uro spovedati, mu pravi: *prepozno je; obupaj!* — Prijatelja, ki bi mu rad pomagal, blizo ni pustil; samo ljudí brez věre in brez Bogá krog umerjočega nastavlja, da mu pomorejo nesrečno dušo pogubiti. — Takšna je bila grozovita smert Herodeža, Judeža izdajavca; táka se je godila bogotajcu Voltairu. — Kakó se bo pa tebi, moj brat, moja sestra godilo? — Kakoršno tvoje življenje, bo tudi tvoja smert. „*Kamor se drevo nagne, pade in obleží.*“

3. Smert je gotova, smertna ura, kraj in kakšnost neznana; potreba je pripraviti se. — To resnico nam živo pred oči stavlja naslednja dogodba. *) Nek imeniten mladeneč, ki je bogato dedšino podedoval, se je od zapeljivih prijateljev premoten, hudo v grešno življenje zamotal. Neko nedeljo se zopet na veselico odpravi, pa na mešo in pridigo pozabi. Ko pa memo neke cerkve jaha, ga vest glasno opomne, da naj v cerkvo gre. Bila je ravno pridiga. Pridigar govorijo živo in resno od smerti in pokore:

„Zapusť široko cesto, o grešnik zmoteni!
Tvoj mir je ves goljfivi, iz spanja zdrami se,
Glej den je ljubeznjivi, sam Kristus vabi te.“

„Gorje, kdor v grešnem spanji čas gnade zamudi,
Gorje, če v grešni sanji cló smert ga prehiti:
Ko senca takrat zgine goljfivi bliš svetá,
Al nikdar več ne mine žar ognja večnega.“

„Naglo ure tečejo, ko burja čas hiti,
Morbit še dnes odpréjo se vrata večnosti.
Pokore ne mudimo, dnes še je gnade čas,
Al jutre še živimo, kdo ve to izmed nas?“

Na to sklenejo pridigo s to le pomenljivo priliko: V tamnem gojzdu mlad jelen v mahu sladko spi. Kar puška poči — in jelen skoči! Pa ko se krog in krog nič ne gane, se zaspan in neskerben vnovič potukne v mah. — Ali zopet puška poči, da jelen še bolj poskoči. Pa ko se krog in krog zopet nič ne gane, se zaspan in neskerben vnovič potukne v mah. „O jelen, mladi jelen! ti lovca ne poznaš! O joj spet puška poči — prepozen zdaj je strah; scer enkrat še odskoči — al mertev pade v mah.“

„Neskerbni mladi jelen si ti, oj *grešnik* sam!
Smert pa je lovec zelen, povsod ti za petam’;
En — dvakrat le postraši, predramiť nas želi,
Gorje pa duši naši, ko v tretje zagromí!“

Trepetajé posluša mladeneč, in smertna groza mu kosti preletava. V podobi mladega jelena spozna sam

*) Natanjčniše jo najdeš popisano v „Drobtinicah“ l. 1852. Nr. 185.

sebe, zakaj spominja se, kako je že dvakrat v naj veči smertni nevarnosti bil, iz ktere ga je čudovito le božja moč rešila. Terdne sklepe dela, pri tej priči se svetu odpovedati in spokoriti. Ali zapeljivci ga premotijo, da naj še vsaj ta den vesel bo in spoved za drugi den odloži. Oj in on se da premotiti! Pa ko mu pri obedu ravno na glas navdušeno zdravico *„na dolgo življenje“* napijajo in tudi on kupico že na usta nastavi, obledi hipoma kakor zid, rudeča kri se mu iz ust ulije, na tla se zgrudi in bleda se mu približa smert. V kervi ležeč še enkrat tovarše milo pogleda in zdihne:

„O jelen, mladi jelen! jaz sem tvoj smertni svat,
Je sprožil strelec zelen zdaj tretjo — zadnjokrat.
Še enkrat krog pogleda: „Jezus usmiljeni!“
Je zadnja bla beseda, — smert zápre mu oči.“

Grešnik! ali ne najdeš tudi ti v tej žalostni dogodbi svoje lastno življenje popisano? Morebit je smert tudi tebi že enkrat, dvakrat ali še večkrat koso na vrat nastavila, pa dosihmal ti je še vselej božja milost prizanesla, ker želi tvoje pokore, pa ne tvojega pogubljenja. Ali pa hočeš še dalje skušati božjo prizanesljivost, in prederzno grešiti na milost božjo? — Ne zanašaj se tedaj na svoje premoženje; po smerti ti hasnilo ne bo; ne na svete maše, brez pokore ti ne pomagajo; ne na svete opravila; če bi te vsi duhovniki, kar jih je na svetu, k pogrebu spremili in tvojo truplo v grob Kristusov položili, te ne bodo izveličali, ako čas milosti zamudiš. — Ne zanašaj se na svoje mlade leta, na rudeče lice, na svojo zdravo kerv. Tvoji verstniki in verstnice ti iz grobov velijo: *Dnes meni, jutre tebi.* — Ne prikrivaj si smerti, da bi na njo ne mislil; ako je ti ne vidiš, te ona tenko vidi in spremlja povsod. — Ne odlagaj pokore na poslednjo uro; *„le od enega samega vemo, da je v smertni uri milost dosegel“*, pravi sv. Avguštin, *„zato da ne obupaš, pa tudi zato, da prederzno ne upaš.“* Dizma se je spokoril, njegov tovarš pogubil. *„Dnes ti Bog milost obeta — za jutre ti je ne obljubi.“* Sv. Avg. — O vi ne-

usmiljeni zdravniki, ki umerjočim bližno smert tajite; vi domači, ki jim nevaršino prikrivate, vi ste njih naj grozovitnejši sovražniki! Kako hvalo vam bo vedel pogubljeni v večnosti za nesrečno smert? Ali ni srečnejši razbojnik k smerti skerbno pripravljen, kakor grešnik od svojih lastnih ljudi goljfan? Nagle, neprevidene smerti reši nas, o Gospod!

Dá, o Gospod! poslednja ura se mi približuje! — Umerl bom, pa ne vem kedaj, ne kje in kako; samo to vem, da poprej, kakor se zanašam, in pa tako, kakor živim, bom gotovo umerl. — Nesrečno ne umerje, kdor pravično živí; težko srečno umerje, kdor krivično živí in do smerti pokoro odlaga. — Usmiljeni Jezus, odloži mi še toliko, da se vredno spokorim, se kakor Dizma k tebi obernem, in poslednjo uro z veseljem zaslišim: „*Še dnes boš z menoj v svetem raji.*“

III. Kakoršna smert, bo tuda naša posebna sodba.

Duša se je ločila trupla grešnega. Kam se boš obernila, o duša, kam boš šla? Na sodbo; zakaj: „*Odločeno je človeku enkrat umreti, in potem pride sodba.*“ Truplo bodo k pogrebu spremili; kdo bo pa dušo spremil? Godilo se ji bo, kakor duši nesrečnega bogatina v sv. evangelji: vse vse bo morala tukaj pustiti, le dobre in pa hudobne dela jo bodo na posebno sodbo spremile; spremimo njo tudi mi dnes premišljevajé:

1. *Od koga bomo sojeni?* Od Boga, sodnika *vsevedočega,* ki vse naše misli, besede in naj skrivnejše dela vé; — ničesar ne bo mogoče zatajiti. — Od sodnika *vsemogočnega* in *povsodi pričujočega;* ne bo moč se mu skriti, ne uiti. — Od sodnika *svetega,* ki bo tudi naše na videz dobre dela pretehtal, in jih prelehke našel, če niso bile v pravem namenu storjene. — Od sodnika *ostrega,* ki se ne bo dal preprositi, kedar bo minul čas usmiljenja, in prišel čas božje pravice. „*Resnično! vem*“, pravi Job, „*da človek, primerjen z Bogom, ni pravičen. Ako bi se hotel z njim prepirati, bi mu ne mogel na tisoč ene odgovoriti.*“ (9, 2—3.) Oh, kako vse inače se nam bodo

na sodbi božji prikazale vse naše dela, kakor jih zdaj lastna slepa ljubezen sodi! —

2. *Kako bomo sojeni?* Kakoršni smo. Vse, kar smo od svojih mladih nog storili, mislili, govorili, dobrega zamudili, bo sojeno, na tenko pregledano; kakšen namen smo imeli: ali smo iz ljubezni do Boga, ali le zavolj posvetnega dobička dobro storili, ali opustili hudo? Sojeni bomo po svojem stanu, kako smo dolžnosti svoje dopolnovali? Viši ko je naš stan, ostrejša nas čaka sodba. *„Mi vsi se moramo pokazati pred sodnim stolom Kristusovim, da prejme slehern v svojem telesu, kakor je storil, dobro ali hudo."* (II. Kor. 5, 10.) Tožila nas bo naša vest, pohujšane in zapeljane duše, po krivici oškodovani in stiskani ubogi, zanemarjeni otroci in podložni, itd. — Kako se bomo izgovarjali? Bomo izvračali na svojo slabost, nam bodo pred oči stopile vse milosti svetih zakramentov. Se bomo izgovarjali, da nismo vedli, nas bodo laží prepričali vsi opomini staršev, učenikov in spovednikov. Tožil nas bo naš angel varh, tožila lastna vest. In omolknili bomo, spoznali svojo hudobnost z Jobom rekoč: *„Ako bi se hotel z Bogom prepirati, bi mu ne mogel na tisoč ene odgovoriti."* (9, 3.)

3. *Kam bomo obsojeni?* Kamor si bomo zaslužili: v nebesa, v vice ali v pekel. *„Pravične so tvoje sodbe!"* (Ps. 118.) poročemo, in se bomo obernili v kraj svojega zasluženja, veseli, ako zaslišimo: *„Blagor tebi, dobri in zvesti hlapec! ker si bil v malem zvest, te bom čez veliko postavil: pojdi v veselje svojega Gospoda."* (Mat. 25, 21.) Oh sladka beseda! Ali smem upati jo zaslišati, ako svoj pregrešni stan pregledam? — Sreča bo za me, ako mi sodnik vice odkaže, se očistiti in za storjene pregehe zadostiti — žalostno ječo, *iz ktere ne bom rešen, „dokler poslednjega vinarja ne poplačam."* (Mat. 5, 26.) — Kaj pa bo, če v smertnem grehu umerli strašne besede začujemo: *„Poberite se izpred mene, prekleti, v večni ogenj, kteri je pripravljen hudiču in njegovim angelom?"* (Mat. 25, 41.) — Kam se bomo obernili od Boga zaverženi? Ali k usmiljenemu Jezusu — k Mariji — k svojemu

angelu varhu? — Oh prepozno! — Grešnik mora sojen biti, ako ne na tem, pa na unem svetu. Dvojni sodni stol nas čaka: tukaj milosti polna spovednica, tamkaj ostra božja pravica. Ako se tukaj sami ne obtožimo in ne izpovemo, nas bodo tožili tamkaj naši grehi. Kaj si hočemo izvoliti: poklekniti pred spovednika, ali priti tamkaj živemu Bogu v roke?

Sklep.

O Bog! ne sodi me še v svojem serdu, ne tepi me še v svoji jezi. Spoznam, da sem grešnik, pa tudi vem, da si še moj usmiljeni Oče, ki nočeš smerti grešnika, ampak da se spreoberne in živi. Nė zapusti me, kedar te dni k spovednici pojdem; kedar se bo moja uboga duša trupla ločila; kedar bo na strašni sodbi tvoje pravice stala! O Jezus! tvojega križa se oklenem, v tvoje svete rane pribežim; ne zaverzi me! Amen.

VII.

Šola poslednje sodbe, pekla in neskončne večnosti.

„V vseh svojih delih pomni svoje poslednje rečí, in vekomaj ne boš grešil.“ Sir. 7, 40.

1. Sv. Jeronim, imenitni cerkveni učenik in ostri spokornik, pravi: „Ali jem ali pijem, ali karkoli počnem, neprenehoma mi strašen glas buči: „*Vstanite mertvi, in stopite k sodbi!*“ — Kogar te dve besedi ne zdramite, ne zmodrite, on je kamen, mertev na večno.

2. Kamo so naši rajni, ki smo jih pokopali? — Duše na božji pravici zavživajo svoje plačilo, trupla še tiho počivajo; njih prah zorí za prihodnjo življenje v zemlji, v morji, v zraku raztrošen in vsejan. I. Kor. 15. Čujte! Tromba pervokrat zadoní: „*Vstanite mertvi!*“ in kakor je o času stvarjenja vsemogočna beseda: *bodi!* milijone in milijone svetov ustvarila, — na trobente

mogočni glas se Jerihonsko zidovje poderlo; tako bode o vstajenji glas trombe angelske, ko bi trenil, vse grobove prederl, in mertve k življenju obudil. *„Pride ura, ko bodo mertvi slišali glas Sinu božjega, in kteri ga bodo slišali, bodo živeli.“* (Joan. 5, 25.) Zemlja bo dala svoje mertve in morje svoje; angeli bodo od vseh štirih vetrov tudi solnčni prah mertvih donesli. Duše izvoljenih iz nebés — pogubljenih iz pekla bodo svoje trupla poiskale in se zopet z njimi za večnost združile. Vse bo živo, plašno čakalo, kaj ima priti. —

3. Čujte! Tromba drugokrat še strašneje zabučí: *„Stopite k sodbi!“* In kakor bi trenul, pravi sv. Pavel, pojdemo svojemu Sodniku naproti (I. Tes. 4, 16.) v dolino Jozafat, v kraj poslednje sodbe. — Duše! povzdignite svoje oči, in tenko pogledajte *poslednje reči,* ki nas vse čakajo:

I. strah poslednje sodbe božje;
II. grôzo peklenskega brezdna;
III. sveto resnost neskončne večnosti.

Daj nam zaslišati, vsemogočni Bog, trobentni glas sodnega dneva, naj spreleti naše pregrešne kostí! — Naj nas prestraši grôza peklenske jame, da ji uidemo, dokler še zamoremo! Večnost se nam prikaži, naj bomo vedili, za njo skerbeti. — Kratko naše življenje — večno naše terpljenje ali pa veselje! — in tako malo nas skerbí! — O Bog! ti nam pomagaj!

I. Strah poslednje sodbe.

Sv. Metod je kralju Bogoru poslednjo sodbo izobrazil. — Pogled te strašne le izobražene prigodbe ga je toliko unel, da se brez odloga pokristjani. (Beri: Življ. Svet. I. str. 242.) Kdo pomisli poslednjo sodbo in ga sveti strah ne obide? Rodovi bodo jokali pričakovajé večnega Sodnika. Prikazalo se bo znamnje Sinu človekovega, sveti križ našega odrešenja. Zdaj se prikaže Sodnik sam v oblakih neba z veliko močjo in veličastvom, in truma nebeških angelov ga obdaja. (Mat. 24.) Še so zmešani pravični in krivični; — zdaj pride

1. *Večna ločba.* „*Kakor pastir loči ovce od kozlov, in postavi ovce na desno, kozle na levo* — bo Sodnik ločil dobre od hudobnih. (Mat. 25, 32—33.) Angeli bodo žetvo imeli. (Mat. 13, 41.) *Na desno* nedolžni mladenči, device, skerbni očetje, matere, gospodarji, gospodinje, pravični predpostavljeni, usmiljeni dobrotniki, itd. — *Na levo* zapeljani, zapeljivci, prešestniki, prešestnice, pijanci, goljufi, krivičniki, malopridni hlapci in dekle, hišniki slabi, starši zanikerni. Kakor pšenica od plevela, se bodo pravični odločili od krivičnih: pravični bodo na desni, krivični na levi stali; na kteri strani pa mi? — Oče bo iskal svojega sina, mati svojo zgubljeno hčer; mož se oziral po svoji ženi, dušni pastirji klicali svoje zgubljene ovčice, ki jih med pravičnimi viditi ne bo. — Veselo si bodo izvoljeni na desni roke podajali, hvalili svoje starše srečni otroci, dobre pastirje spokorjene ovčice, itd. — Preklinjal bo na levi nesrečni sin svojega očeta, zapeljana hčer svojega zapeljivca, itd. — Milo se bodo ozirali na pravične na desnici in v veliki britkosti zdihovali: „*Ti so, ki smo jih nekdaj imeli v smeh in v pregovor zasramovanja. Mi neumneži smo njih življenje imeli za nespamet, in njih konec za nečast! Glej kako so zdaj šteti med otroke božje in njih delež je med svetniki.*“ (Modr. 5, 3—5.) Pa hitro nastane grozovitna tihota, kedar se začne

2. *Vesoljna sodba.* Dvojne bukve se bodo odperle: bukve *sv. evangelja,* v kterih boš bral, kako bi bil imel po keršansko živeti; — bukve *tvoje vestí,* v kterih boš našel vse svoje žive dni popisane s perstom božje vsevedejočnosti. V njih boš razločno bral, kar si dobrega zamudil, hudega še tako skriváj storil; zapisane boš našel vse zatajene grehe, vse božje rope itd. Vidil boš grehe vsega sveta, pa tudi tvoje bo celi svet zvedel. Nič ne bo skrito, ne zamolčano ostalo; vse hudodelstvo od pervega bratomorstva do poslednje pregrešne misli bo pred vsim svetom odkrito ležalo. — Od sramote in strahú bodo zaverženi vpili in „*začeli reči goram: Padite na nas! in hribom: Pokrite nas!*“ (Luk. 23, 30.) Kamo se bodo

grešniki obernili? *„Nad sebo bodo vidili ostrega sodnika, pod sebo pekel goreč, na desnej strani svoje pregrehe, na levi satana skušnjavca, zunaj goreči svet.“* (Sv. Anzelm.) Se bodo obernili k Jezusu? On jim poreče: *„Jaz vas ne poznam“;* k Mariji? Ona se bo od njih obernila; — k angelu varhu? Oni bodo za pogubljene žalovali; — k svojim tovaršem? Oni jih bodo kleli. Minul je usmiljenja čas, došel

3. *Čas večne obsodbe.* — Z dvema besedama bo sodba sklenjena: *Pridite!* — *Poberite se!* — *„Pridite izvoljeni mojega očeta! posedite kraljestvo, ktero vam je pripravljeno od začetka sveta! Zakaj lačen sem bil, in ste mi dali jesti, žejin sem bil, in ste mi dali piti; tujec sem bil, in ste me pod streho vzeli; nag sem bil, in ste me oblekli; bolen sem bil, in ste me obiskali; v ječi sem bil, in ste k meni prišli. Resnično vam povem, kar ste storili kteremu mojih naj manjših bratov, ste meni storili.“* (Mat. 25, 34—37. 40.) Pridite nedolžni, čisti, spokorjeni; zakaj: *„Zveličani so čistega serca, ker oni bodo Boga gledali.“* Pridite mirni, prizanesljivi; zakaj: *„Zveličani so mirni, ker otroci božji bodo imenovani.“* — Pridite žalostni, za pravice del lačni in žejni — preganjani in zasramovani; *„veselite se, zakaj vaše plačilo je obilno v nebesih.“* *„Blagor jim, ki bodo vredni tiste ure učakati, kedar bodo oni, ki so svojega ženina ljubili in si prizadevali, njegovo voljo dopolniti, njemu s slavo naproti šli v oblakih!“* Sv. Jefrem. — Druga beseda obsodbe bo zagromela: *„Poberite se spred mene, prekleti! v peklenski ogenj, kteri je pripravljen hudiču in njegovim angelom.* Zakaj lačen sem bil, in mi niste dali jesti; žejin sem bil, in mi niste dali piti; tujec sem bil, in me niste pod streho vzeli; nag sem bil, in me niste oblekli; bolen in v ječi, in me nisteobiskali.“ (Mat. 25, 41 — 43.) Poberite se nečistniki, prešestniki in nečistnice; vaša duša je izbrisana iz knjig večnega življenja! — Poberite se pijanci, požrešniki; taki nebeškega kraljestva ne bodo posedli! — Poberite se krivičniki s svojim nagrabljenim blagom! Vaš denar vam bodi v pogubljenje. Kar niste naj manjšemu mojih bratov storili, niste meni storili. — Strah in grôza bo pogubljene opadla, jok

in trepetanje jih bo obdalo. — Dva sta v eni postelji spala — na enem polji orala — v enem mlinu mlela; zdaj se bota ločila na veke; eden bo sprejet, in eden bo puščen in zaveržen. (Luk. 17, 34—35.) „Pravični pojdejo za Jezusom v večno življenje; zaverženi se bodo vderli s hudičem in njegovimi angeli v večen ogenj. (Mat. 25, 46.) Kamo pojdemu pa mi? —

Strašen den bo den plačila,
K' se bo zemlja v prah zdrobila,
Priča David in Sibila.

Grozen strah bo svet obdajal,
Kadar bo sodnik prihajal,
K ojstri sodbi človek vstajal.

Glas bode trobenta dala,
Grobe čudno razorala,
Vse nas k božjem' tronu gnala.

Smert, natura bo stermela,
Kadar stvar bo oživela,
In račun s Sodnikom 'mela.

Kaj sirota čem začeti,
Koga za prošnika vzeti,
Kdar cló pravičen bo v trepeti.

Spomni se, o Jezus mili!
Da so za-me te vmorili
Prosim, tisti den se smili!

II. Groza peklenskega terpljenja.

Naj veča radost hudiču in njegovim tovaršem je, da ljudje pravijo: „vsaj ni hudiča, ne pekla; s takimi basni le duhovniki bedake strašijo“, itd. — Kakor hitro pekel na unem svetu ugasne, se pekel na tem svetu vname. — Kakor je Bog pravičen, tako je pekel resničen. Ako ni pekla, ni tudi nebés. Herodež in pa nedolžni otročiči — kervolok Nero in pa apostola Peter in Pavel skupej — to bi bila žalostna zmes! — Le s pajčino neverci in hudodelci peklenski brezden zakrivajo. *„Izgovoriti znaš; pa misliti v resnici ne moreš, da ni pekla.“* (Sv. Aug.) Bog nam pravi po naši pameti, in nam priča v svetem pismu grozo peklenskega terpljenja.. — O večni, neskončno pravični, pa tudi usmiljeni Bog, daj nam premišljevati grozo peklenskih muk, dokler živimo, da v nje ne zajdemo, kedar umerjemo! —

1. *Kaj je pekel?* Katekizem učí: Strašni kraj, v kterem pogubljeni večno terpé; in ravno to verjejo vsi národi, nam razločno naša sveta vera priča. Kristus imenuje pekel kraj večnega ognja (Luk. 16, 26.); unajne teme, joka in mraza. (Mat. 22, 13.) Sv. Joan ga primerja žveplenemu jezeru; (Razod. 20, 9. 10.) sv. Pavel ognjenemu plamenu. (II. Tes. 1, 8.) Pa vse te podobe še tako

strašne so le senca grozovitnega kraja, ki nas čaka, ako umerjemo v smertnem grehu. — Kdo zamore razumeti v peklenskem terpljneji:

2. *Kaj so pogubljeni zgubili?* „*Bil je neki bogat mož, kteri se je oblačil v škerlat in tančico in se je vsak den imenitno gostil. In je bil neki ubožec, po imenu Lazar, kteri je ležal pred njegovimi vratmi poln ran, in se je želel nasititi z drobtinami, ktere so padale od mize bogatega, in mu jih nihče ni dal; ampak tudi psi so hodili in so lizali njegove rane. Prigodilo se je pa, da je umerl ubogi in je bil nesen od angelov v naročje Abrahamovo. Umerl je pa tudi bogati in je bil pokopan v pekel.*“ Tako je bila smert za ubogega Lazarja konec terpljenja in začetek veselja, za bogatina pa konec veselja in začetek terpljenja. On, ki se je pred smertjo oblačil v škerlat in mehko tančico, je po smerti ogernjen z ognjenim plajšem večnih muk; in on, ki se je pred smertjo den na den imenitno gostil, terpi po smerti strašno lakoto in žejo. Vse dobro je zgubil, vse hudo je našel. Tako namreč govori na dalje Jezus: „*Povzdignil pa je bogatin svoje oči, ko je bil v terpljenji in je vidil od daleč Abrahama in Lazarja v njegovem naročji. In on je vpil in govoril: Oče Abraham! usmili se mene, in pošlji Lazarja, da pomočí konec svojega persta v vodo in ohladí moj jezik, ker grozovitno terpim v tem plamenu.*“ Tako se ozirajo pogubljeni iz peklenskega brezdna gor proti veselemu raju izvoljenih; vedó tudi, da so med njimi njih znanci in nekdajni prijatelji in vpijejo za pomoč; toda v nebesih za nje ni več pomoči, ni več usmiljenja. Tako namreč je govoril oče Abraham z nebes: „*Sin! pomisli, da si prejel dobro v svojem življenji in ravno tako Lazar hudo; zdaj pa je ta oveseljen, ti pa terpiš. In verh vsega tega je med nami in med vami velik prepad postavljen, da, kteri hočejo od tod k vam iti, ne morejo, in tudi ne od ondod sem priti.*“ (Luk. 16, 19—26.) — Oj malopridni kristjan, nesrečni sin, hčer zgubljena in mož nezvest, kako boš želel svetega raja — tulil ko Ezav, ko je zgubil očetov blagoslov (I. Mojz. 27, 34 sl.); se oziral po

obličji Očeta, kakor hudobni sin Absalom, kteri ni smel pred oči svojega razžaljenega očeta Davida, ter jokal in rekel, da bi rajše umerl, kakor to kazen prenašal (II. Kralj. 14, 32.); iskal boš družbe izvoljenih, pa prepozno. Gledali bodo nazaj preteklo življenje, zapravljene leta, zgubljeno bogastvo, zanemarjene gnade, itd. Vest jim bo očitala toliko zgubo, ki se popraviti več ne da. — Pomnili bodo zapeljanih v življenji, slabo izrejenih otrók in podložnih, in misel, da grejo ti za njimi, jih bo neusmiljeno pekla. Kakor pogubljeni bogatin v evangelji, bi radi kogar poslali, jih posvarit (Luk. 16, 27—31.); pa ga ne bo! — Ta spomin ji tisti červ, ki ne umerje (Mark. 9, 43.); tisti pekoč ogenj, ki ne vgasne. (Mat. 8, 12.) Oh nesrečni pogubljeni! za kakó malo ceno ste prodali zgubljeno časno in večno življenje! —

3. *Kaj ste pa dobili?* Večen ogenj, ki večno peče: „*Oče Abraham! usmili se mene*“, kliče pogubljeni bogatin iz pekla, „*grozovitno terpim v tem plamenu.*“ (Luk. 16, 24.) „*Ako te tvoja desna roka pohujša, odsekaj jo in verzi od sebe; zakaj boljše ti je, da eden tvojih udov pogine, kakor da bi tvoje celo teló v pekel verženo bilo.*“ (Mat. 5, 30.) Tako govori Jezus grešniku, dokler še živi; ali grešnik ne posluša. Oj nesrečnež! tukaj ni hotel ne enemu počutku kaj odreči, zdaj pa v peklu vsi počutki gorijo: gorí duša in gorí telo; in vse dušne močí in vse ude telesne strašni ogenj prešinja. „*Jaz grozovitno terpim v tem plamenu.*“ — Poreče kdo, kakšen pa bo peklenski ogenj? Ne pozemeljski, ki vsako reč hitro požgé; marveč ogenj čudno žgeč, ki žge in vender ne požgé. „*Pozemeljski ogenj proti peklenskemu je kakor namalan proti živemu.*“ (Sv. Jeronim.) Drugačen je nebeški ogenj, ki po oblakih šviga; drugačen ogenj, ki bolnika v vročinici peče; drugačen ogenj jeze božje, ki pogubljene peklí. Pekle te bodo tvoje pregrešne želje — strasti — vsaka pregreha, ktere se ne spokoriš; vsak dar božji, ki si ga zapravil, bo žereč ogel na tvoji duši. „*V čemur se pregrešimo, v tem bomo terpeli*“, pravi sv. Duh, če se ne spokorimo. — Kaj velí Jezus na dalej

od peklenskega terpljenja? „*Veliko jih bo prišlo od izhoda in zahoda in bodo sedeli pri mizi z Abrahamom in Izakom in Jakobom v nebeškem kraljestvu; otroci kraljestva pa bodo pahnjeni v zunajno temo; ondi bo jok in škripanje z zobmi*“ (Mat. 8, 11—12.) t. j. pahnjeni bodo v kraj večne nesreče in žalosti, v kterem bodo pogubljeni od serda nad sebo z zobmi škripali. Ni potreba skerbeti, ali bodo v peklu zobe imeli? Tudi čas ima zobé, ki celó železo oglodajo; tudi večnost bo zobé imela, ki bodo grizli, pa ne zgrizli. Dušne bolečine huje bolijo od vsake telesne, one tudi o smerti ne potihnejo; in take so bolečine pekla. Sv. Bernard je bolnika obiskal, ki se ni hotel spokoriti, in se je grozovitno zvijal, rekoč: „Oh, meni prestati ni, ni mi dalej preterpeti.“ Sv. Bern. ga milo gleda in solze se mu po licu vdirajo. Ko bolniku odlahne, reče: „Gospod! kaj ne, da se vam usmilim? Ali ni moj stan za jokati?“ „*V resnici! tvoj stan je za objokati, ubogi človek; pa moje solze se ne takajo nad tvojim revnim truplom, marveč čez tvojo ubogo dušo*“, velí sv. Bern. „*Vidim, kako bo tvoja duša lehko že čez ene uri v brezdnu večnega terpljenja ihtela, rekoč: „„Joj! meni ni zaprestati!““ in vender bo morala neprenehoma terpeti. O večna kazen od Boga večnega!*“ To je sv. Bernard izgovoril, in grešnik se je spokoril, ter čez tri dni v Gospodu umerl.

4. *Naj grozovitneja muka peklenskega brezdna je hudobna družba samih hudičev in njegovih pomagačev.* „*Poberite se v večen ogenj, kteri je pripravljen hudiču in njegovim angelom.*“ (Mat. 25, 41.) Ko so bili pred (—) letmi neverski Francozi grozoviten punt zoper Boga, sveto věro in kralja vzdignili, so pošteni na vse kraje bežali, kolkor so le mogli; kar jih je ostale, so se med sebo mučili in morili. V deželi, v kteri laž in hudobija gospodinite, ni živeti; in taka je v peklu, kjer satan gospodari, in sosed soseda peklí; kjer prešestniki, pijanci, tatje in razbojniki druzega ne delajo, kakor da se med sebo kolnejo in preganjajo. „*Tamkaj se ne bodo trinogi utrudili, pa tude terpinčani ne smerti našli.*“ (Sv. Bern.) Bodo

smerti iskali, pa smert bo pred njimi bežala. Peklenski ogenj bo pogubljene žgal, pa ne požgal. — In koliko drugih neizrekljivih muk nespokorjene grešnike v peklu čaka! „*Če vidiš kaj strašnega*, pravi sv. Krizostom, *misli na peklenski ogenj, in se boš nad unim smejal.*“ „*Stopi v pekel, dokler si živ, da ti po smerti treba ne bo.*“ Sv. Bern. „*Strašno je, živemu Bogu v roke pasti.*“ (Hebr. 10, 31.) In ta strašni pekel, o grešnik, že ti v sebi nosiš. Perva laž je pervi ud tiste verige, ki te v pekel vleče; perva pregrešna želja je pervi ogel, ki si ga prešestnik za pekel vpihaš. Pekel raste, kakor se grešnik stara; dalej ko grešiš, hujše si pekel kuriš. Tudi tebe čaka v peklu pripravljen kraj. —

Pravični Bog in ostri sodnik! ne sodi me še; daj mi še sijati solnce neskončne milosti svoje toliko, da se vredno spokorim, in strašnemu peklu srečno odidem. Je premišljevanje pekla toliko strašno, kako strašno mora biti terpljenje peklensko, terpljenje večno! „*Gospod tukaj žgi, tukaj reži, le v večnosti prizanesi.*“ Sv. Avg.

III. Nesrečne večnosti groza in strah.

Veliko ljudi na tem svetu veliko terpí; postavim, nesrečni zakonski, bolniki i. t. d.; pa če ravno druzega tolažleja nimajo, jim vsaj misel terpljenje lajša, da ne bo večno terpelo; če ne poprej, jih bo vsaj smert rešila. Te tolažbe pa v peklu ni; pekel vekomaj terpí.

1. Nad 5000 let bratomor Kajn v peklu gorí; pa še ni enega dne odslužil; blizo 2000 let pogubljeni bogatin vpije za kaplico vode, pa je še ne dobí. — Naj bi vsakih tisoč let ptičica priletela, zernce peska pozobala, kaplico morja popila, enkrat bi morja in peska ne bilo; pekla pa nigdar konec ne bo. Naj bi pogubljenim angel oznanil, da kedar bo toliko milijonov let preteklo, kakor je zvezd na nebu, listja in trave na zemlji, bo konec njihovega terpljenja; od veselja bi zaukali, in pekel bi ne bil več pekel; pa nobenega upanja ni, pekel vekomaj terpí. Na peklenskem brezdnu je zapisano: „*Iz pekla ni*

odrešenja." — *„Poberite se spred mene v večni ogenj."* (Luk. 16, 26.)

2. Kako kratko je pregrešno življenje — kako dolga pa večnost! Kako malovredno pregrešno veselje, kako strašno peklensko terpljenje! — Oh naj bi nam zamogli pogubljeni iz pekla glas poslati, koliko terpé, trepetajé bi jih poslušali. *„O strašna, o grozovitna večnost! vpijejo. Gorjé nam, vekomaj gorjé! — Gorjé nam, da smo rojeni; gorjé nam, da ne moremo umreti! Vekomaj umirajé živimo; omagujemo, pa vender ne onemoremo; našega življenja smert ne ukonča; naše pokončanje nima konca. Kratko je bilo naše veselje, večno je naše terpljenje."* Sv. Avg. — Kdo večnost prav premisli, in terdovraten grešnik ostane, njemu pomagati ni. — Pred nekoliko letmi so v nekem mestu na Francoskem mladi dobrovoljci se v kerčmi kratkočasili; in ko jim posvetnih pogovorov zmanjka, se lotijo svetih rečí, in pred drugimi spoved gerdo zasegajo. „Imeli bi pa vender smešno šalo, naj bi nas eden k spovedi šel, pa se le na videz spovedal, saj zvedli bi, kaj spovednik poreče"; je eden noroglavcev djal. „Stavimo toliko bokalov dobrega vina, in jaz hočem ta smeh storiti." Pogodili so se in pogovorili, kedaj se znidejo. — Drugi dan v večerko, bila je ravno sabota, se zasmehovavec med druge k spovednici vstavi, in težko čaka, da na versto pride, ter začne: „Gospod! nisem došel po odvezo, marveč da stavo dobim za grehe, kterih se za smeh izpovem. Izpovem se, da sem prešestoval; pa kaj je meni mar — da sem pijančeval; pa kaj meni mar — da sem goljufal; pa kaj meni mar itd.— Pohlevno mu spovednik velijo: Ti si storil svojo dolžnost in stavo zaslužil; zdaj bom pa tudi jaz svoje dopolnil, in ti za pokoro naložil na tri dni, vsak dan po trikrat zjutraj, o poldne in zvečer prav počasno izgovoriti te le male besede: *„Pride smert, pa kaj meni mar — pride sodba, pa kaj meni mar — pridem v pekel, pa kaj meni mar."* S tem ga spovednik odpravijo. Še tisti večer gre tovaršem pravit, kaj je pri spovedi zvedel, ter hoče, naj plačajo; alj oni se izgovarjajo, rekoč, naj poprej naloženo pokoro opravi.

„Tudi to hočem dostati“, je djal, in spervega prav merzlo važne besede ponavlja. Po malem ga pa te tri strašne resnice toliko vnamejo, da se v enih dneh k onemu spovedniku poverne, se v resnici čisto spové in spokorí. — Smert, sodba in pekel, te tri rečí vam na serce položim. Kdor se nesrečne večnosti ne bojí, bo gotovo svojo slepoto vekomaj obžaloval.

3. Kaj pa nas pekla ohrani? Samo dvojno oblačilo svatovsko posvečujoče milosti božje: belo oblačilo kerstne nedolžnosti in pa violično oblačilo prave pokore. Blagor dušam, ki v pervi nedolžnosti umerjejo; njim je pekel zapert in svete nebesa odperte. Lehko s sv. Alojzijem poslednjo uro rečejo: „Mi gremo, gremo!“ Ga uprašajo: kamo? „V nebesa.“ — Ali kako malo je takih na svetu! — Zato je klical sv. Joan kerstitelj v pušavi: *„Storite vreden sad pokore; zakaj sekira je že v korenino nastavljena. Vsako drevo tedaj, ktero ne stori dobrega sadu, bo izsekano in v ogenj verženo.“* (Luk. 3, 8—9.) Zato je opominjal Jezus: *„Ako se ne bote spokorili, bote vsi konec vzeli.“* (Luk, 13, 35.) Zato smo tudi mi došli vas vabit, rekoč: Pridite in očistite svoje oblačila v studencu svete pokore; *„ako bi bili vaši grehi rudeči, kot škerlat, bodo beli kakor sneg; in ako bi bili rudeči, kakor bager, bodo beli kakor volna.“* (Iz. 1, 18.) *„Bog noče smerti grešnikove, ampak da se spokori in živi.“* (Eceh. 33, 11.) Tudi nas pošlje iskat, kar je zgubljenega. Pritecite k stolu milosti, ter si peklenski brezden zaklenite; zato nam je usmiljeni Jezus kluče nebeškega kraljestva izročil. Dnes vam Bog milost ponuja; jutre bo lehko prepozno. Dnes tedaj, ko glas Gospodov slišite, nikar ne uterdite svojih serc.

O Gospod, pravični Sodnik živih in mertvih! gromeče strele tvoje pravice so nas predramile iz grešnega spanja in kosti nam grôze trepečejo v premišljevanji tvojih strašnih sodeb! — Milost, o Gospod, milost! tako vsi s potertim sercem k tebi vpijemo. — Le zdaj nam še prizanesi, nikdar več ne bomo dražili tvoje strašne jeze. — Ta sv. misijon bodi začetek prave in resnične

pokore. — Daj, o usmiljeni Jezus! da nam misijon pekel zaklene in nebesa odklene. Amen.

VIII.

Pridiga od misijonskega križa.

„Mene Bog varuj, da bi se z drugim hvalil, kakor s križem Gospoda našega Jezusa Kristusa, po kterem je meni svet križan in jaz svetu.“ Gal. 6, 14.

Navod.

1. Kedar se *prijateli* ločijo, davajo za slovo svojim prijateljem lep spomin, ter jim podajo roko, rekoč: Srečno! Zdravo! Ne pozabite nas! Z Bogom! Pridobé *vojšaki* svojemu kralju novo zemljo, zasadijo v tisto bandero v spomin, da je dežela králjeva. — Pokristjanijo *misijonarji* neverno ljudstvo in ga kerstijo, postavijo med njim *znamenje svetega križa* v pričevanje, da se je keršeno ljudstvo k Jezusu spreobernilo, ki si ga je prikupil s svojo drago kervjo, da so njegovi zvesti vojšaki in Jezus njih vojvoda.

2. To smo storili pri vas misijonarji *tudi mi: omladili* vašo sveto vero, poterdili upanje in oživili med vami kerš. ljubezen. *Omili* smo vaše serca, vas oblekli na novo z oblačilom božje milosti, posvetili vašo pošteno duhovnijo v zemljo Kristusovo. Poprej ko se ločimo in vzamemo od vas slovo, vsadimo *veličastno znamenje svetega križa,* Kristusovo bandero vam v spomin, kaj smo vas učili, kaj ste nam obljubili. Poglejte križ! Vsakdo naj s sv. Pavlom v prihodnje govorí: *„Mene pa Bog varuj, da bi se z drugim hvalil, kakor s križem Gospoda našega Jezusa Kristusa, po kterem je meni svet križan, jaz pa svetu.“* Tako bodi! Preljubi! to imenitno znamenje sv. križa vam zapustimo, sv. križa nauk vam poslednjič izročimo:

I. *sv. križ vam bodi življenja luč;* — II. *sv. križ vam bo nebeški kluč,* ako se ga zvesto deržite. Poglejte,

križ Gospodov; pridite ga počastit! Glejte, križ Gospodov; bežite sovražne moči! Oh, pozdravimo ga rekoč: O sv. križ, življenja luč! O sv. križ, nebeški kluč! Ponižno te častimo, zvestobo obljubimo.

I. Sv. križ, življenja luč.

Sv. Frančišk Ksaverijan se je veliko trudil bogatega, pa tudi razuzdanega Portugalca poboljšati, pa vse zastonj. Preveč je ljubil svet in njegovo poželenje, in bil v nevarnosti s svetom konec vzeti. (I. Joan. 2, 15—17.) Za slovo reče sv. Frančišk: Na! spomin; lehko da ti bo hasnil. Vzemi dve besedi: *„Križani Jezus pa jaz!“* Portugalec je spomin sprejel, pa malo obrajtal, in hitro nanj pozabil. Črez dolgo časa je pri nadevani mizi sedé se gostil, in pred sebo na steni razpelo ugledal. Ta pogled ga opomne besed, ktere mu je sv. Frančišk sporočil: *„Jezus pa jaz!“* Sam pri sebi jame misliti: Jezus na križu ves gol, jaz pa v tenčici; Jezus na križu visí, jaz pa za mizoj sedím; Jezus na križu terpí, jaz pa razuzdano živim; Jezus ves poterpežljiv, jaz pa togoten in nevoljen; Jezus na križu žejo terpí, jaz pa črez mero pijem in jém! — Skrivši od mize vstane, se v samoti milo razjoka, se resnično poboljša in sveto živi. Kakor sv. Frančišk Portugalcu sporočamo vam tudi mi sv. križ v slovo; kakor jemu, naj bo tudi vam *sv. križ pravičnega življenja luč:*

1. *V sreči in veselem življenji,* da ne pozabite, kaj vam Jezus iz križa velí: *„Kdor hoče za meno hoditi, naj zatajuje sam sebe, naj zadene svoj križ in hodi za meno.“* Si *mladeneč* zdrav in vesel, si *deklica* čversta in židane volje, pogosto se oziraj na križanega Jezusa, in ne prevzemi se. Pomisli, da pridejo leta, od kterih porečeš, da ti ne dopadejo. Zveličana Katarina iz Genue še le 8 let stara vselej v hišo stopivši britko martro pogleda rekoč: *„O križani Jezus! nobenega greha ne več, nobenega več.“* Tudi ti kerš. mladeneč in ti kerš. deklica se oziraj na britko martro rekoč: O križani Jezus, nobenega greha ne več, nobenega več! — *Kmetič* imaš srečo v

svojem hiševanji, imaš zdravo živino in družino; ne pozabi, da ne more zmiraj tako biti; prišli bodo križi in težave tudi v tvojo hišo. Pripravi se, da se jih ne prestrašiš, ampak pozdraviš križ s sv. *Andrejem*, rekoč: „*Oh prečastitljivi, o sveti križ, ki si telo mojega Gospoda nosil! Mirno in veselo te sprejmem. Sprejmi in izroči me mojemu učeniku Jezusu; naj me po tebi sprejme, ki me je na tebi odrešil.*“

2. *V terpljenju*, v križih in težavah pribeži k križanemu Jezusu; poslušaj, kaj te on iz križa učí: „*Moral sim jaz terpeti in tako v svoje veličastvo iti;* terpeli so vsi svetniki, moji zvesti služebniki; kako hočeš ti druzega pota iskati, kakor *kraljevi pot svetega križa?*“ Tom. Kemp. Poterpi duša; vsaj sem jaz za tebe še več terpel. „*Ako križ voljno nosiš, bo tudi križ tebe nosil in pripeljal k srečnemu koncu, kjer vse terpljenje nehá. Ako pa nevoljno nosiš, si še večo težo napravljaš, in moraš vender nositi. Če se enega križa znebiš, boš hitro druzega, morde še težjega našel.*“ Tom. Kemp. Okleni se svetega križa in v sveto voljo božjo podaj, rekoč: Vse s tebo, vse iz ljubezni do tebe, moj Jezus! Tako bo tebi njegov jarm sladek, in lehka njegova butara. „*V poterpežljivosti bote svoje duše rešili.*“ (Luk. 21, 19.) „*Velika čast je, za Kristusom križ nositi. Gleda te Oče nebeški in mu dopade, gledajo angeli in te hvalijo; svetniki in ti srečo vošijo; ljudje in se čudijo; pravični in te posnemajo; — hudiči, in od jeze škripljejo.*“ (Scut. fid. IV. p. 170.) Sv. Klara je svojim sestram gostokrat podobo sv. križa pokazala rekoč: „*Poglejte tukaj, sestre moje, obilni zaklad, pri kterem najdem v sili vso svojo pomoč. Sem žalostna ali trudna, me križ okreva; sem v dvomu ali v zmoti, me razsvetli; sem boječega serca, me serčno stori; sem žalostna in se jokam, mi solze obriše in me potolaži; v temi je meni luč; v strahljivosti in boječnosti je moje upanje in podpora; v bolezni in bolečinah mi polajša terpljenje. Tudi zaupam, da me bo to sveto znamenje še na smertni postelji mojih nevidnih sovražnikov branilo, in*

da bo enkrat pred nogami mojega Sodnika moja tolažba in moje veselje.“

3. Se *na pot* podaš, in ne znaš, kaj te gredé pričakuje; pobožno se pokrižaj, poklekni pred znamenje sv. križa, priporoči njemu vse svoje pote, poljubi križ in se v imenu božjem po svetu podaj. Kristus bo tvoj pot, sveti križ bo tvoja palica, in sovražnik tebi ne bo mogel škodovati. Če v kako nevaršino prideš, ali te sovražnik napade, hitro pokrižaj se in pobožno reci: „Poglej, križ Gospodov! Bežite sovražne moči!“ Premagal boš v znamenji sv. križa, kakor pervi kerš. cesar *Konštantin*, vse sovražnike svoje. Bil je namreč cesar Konštantin še nevernik, ko je imel boj zoper sovražnika veliko močnejšega. V velikih skerbeh zastran zmage se mu prikaže pri jasnem dnevu nad solncem svitlo znamenje sv. križa z nadpisom: *„V tem znamenji boš premagal!“* Cesar in vsa armada ostermi nad to prikaznijo. Cesar da napraviti vojaške bandera z znamenjem sv. križa, se vzdigne poln zaupanja nad sovražnika, ter ga popolnoma ukonča. — Duša keršanska, v tem znamenji boš zmagala vse sovražnike tudi ti, ako terdno zaupaš v moč sv. križa.

4. Si v hudih *skušnjavah* in v pregrešnih priložnostih, beži v senco svetega križa. Poglej, koliko je Kristus za tebe prestal; in ti bi svojo drago odkupljeno dušo za kratko, malovredno veselje predal, in Jezusa na novo križal? Objemi sveti križ, ponovi obljubo, Jezusu živeti in umreti; pokrižaj se, in skušnjave ne bodo imele oblasti in moči tebi škodovati. Lehko veselo s sv. Pavlom porečeš: *„Bog me varuj da bi se z drugim hvalil, kakor s križem Gospoda našega Jezusa Kristusa.“ „Kteri so Kristusovi, so svoje poželenje s Kristusom križali.“*

5. Grešnik, grešnica, kedar *po krivičnih potih* hodiš, v slabo tovaršijo, na pregrešno dobrovoljo greš, pa memo križa prideš; ozri se in poslušaj, kaj ti križani Jezus veli: *„Oj vi vsi, ki po poti memo hodite, pridite in poglejte, jeli je žalost, kakor moja. Kaj sem tebi storil, z čem te razžalil?“* Za tebe sem terpel, greh in hudiča

prémagal, pekel zaperl, in tebi nebesa odperl; ti pa po široki cesti hodiš, in teptaš prelito rešnjo kerv, za malo ceno hudiču svojo dušo prodajaš, in še druge duše, moje drage ovčice sebo spravljaš!“ Oh, ali boš zamogel gluh ostati? Se ne boš sv. križa oklenil, milo razjokal rekoč: Oh križani Jezus! rajše umreti, kakor v pregrešno veselje iti. — *Pijanec,* ki se memo križa opotekaš, čuješ, kako Kristus na križu vpije: „*Žeja me!*“ — *Igravec!* vidiš, kako Kristus na križu nag visi, med tem ko njegovi trinogi pod križem za njegove oblačila srečkajo; hočeš biti tudi ti eden njih, ki svoji ubogi ženi in deci premoženje na kvarto staviš? — *Sosed,* imaš v soseski veliko *sovražtvo;* ravno si na potu k gosposki, tožbo in pravdo začet; oh, poklekni še poprej pred znamenje sv. križa, poslušaj, kako usmiljeni Jezus za svoje sovražnike moli: „*Oče! odpusti jim; oni ne vedó, kaj delajo.*“ Boš pomislil, kako je bil Jezus ves nedolžen obrekovan, krivo tožen, za Barábom človekomorcem postavljen, neusmiljeno raztepen, s ternjem venčan in celó na križ pribit; — lehko boš sovražnikom svojim roko podal, in Kristus bo tebi svojo desnico iz križa ponudil, kakor sv. *Joanu Gvalbertu.* Srečal je namreč, ko je še v posvetnem stanu živel, ravno na veliki petek morivca svojega lastnega brata. Ker se mu ta nikakor ne more ogniti, pade pred Gvalberta na kolena, roke križema sklene in prosi, da bi mu v imenu Odrešenika našega, kteri je dnešnji den za vse ljudi umerl, njegovo hudobijo odpustil. Joan mu odgovori: „Ker me v imenu tako imenitnega Gospoda za milost prosiš, ti odpustim.“ Joan gre potem v bližno cerkvo in glej čudež! britka martra na altarju se silno prijazno proti njemu nagne, v znamenje, kako močno je tolika ljubezen do sovražnika križanemu Jezusu dopadla. Britka martra na altarji je potem vedno tako nagnjena ostala; Joan pa je prejel v plačilo tako obilno gnado, da je kakor svetnik živel in umerl. — Resnično! komur sv. križ pravičnega življenja luči ne prižgè, on je na duši oslepel na večno. „*Jaz sem luč sveta; kdor v mene věrje, ne bo v temah hodil, marveč bo imel*

luč življenja." (Joan. 8, 12.) — „*Dokler imate luč, v svetlobi hodite, da vas* (večne) *teme ne zgrabijo.*" (Joan. 12, 35.)

6. *Starši!* kedar vas *otroci* ne ubogajo; *gospodarji in gospodinje,* kedar vas *hlapci in dekle dražijo;* tukaj sem k misijonskemu križu jih pripeljajte, ter jim povejte, kaj so obljubili, kako pri banderu sv. križa prisegli zvestobo Jezusu, pošteno po keršansko živeti, se greha (— — —) varovati in svoje dolžnosti na tenko dopolnovati. *Mož,* imaš hudobno ženo, *žena* malopridnega moža, k misijonskemu križu ga pripeljaj in opomni, kaj je dnes križanemu Jezusu s solznimi očmi obljubil. In če on, ona s teboj ne gre, *pa sam pojdi,* poklekni in svojo težavo križanemu potoži. Kristus je porok, da tvoje stopinje ne bodo zastonj. Živ ogenj boš v sercu svojih malopridnikov prižgal, in čudeži spreobernenja se bodo od misijonskega križa godili, potoki usmiljenja se bodo lili na vse kraje po tej revni solzni dolini. „*Pridite k meni vsi, ki ste obtežani, in jaz vas bom poživil.*"

7. Tudi vam, častiti *duhovski pastirji,* tudi vam v pomoč in tolažbo smo postavili sv. misijonski križ. Kedar čujete, da se po duhovniji pohujšanje dela, po noči voglari in zapeljuje, kolne in sovraži, pijančuje in igra; peljajte svojo čedo po svetem opravilu pred misijonski križ, povejte jim, kar so dnes obljubili; opomnite očete in matere, mladenče in dekliče svete obljube, ktero so križanemu Jezusu pri tem sv. misijonu storili. — Ako vas pa ne slušajo, in rajše kakor zgubljene ovce le za pregrešnim svetom letajo, spovednico in božjo mizo pa opuščajo, oj tistokrat vi sami pred misijonski križ poklekníte, svojo žalostno serce odprite in potožite Pastirju naših duš, kakor se vam godí. Začel bo pravični Gospod namesto vas govoriti: poslal bo takim terdovratnežem ogenj, vodo, hudo bolézen, kugo in lakoto; in prisilil jih bo, se k njemu poverniti, kterega so nehvaležno zapustili. Kako vě Bog terdovratneže spokoriti, ali pa, ako se ne spokorijo, strašno pokončati, nam kaže naslednja prigodba, ki se je l. 1830 na Francoskem ravno

pri nekem misijonskem križu pripetila. V nekem tergu so misijon obhajali in njemu v spomin zunaj terga misijonski križ postavili. Že več let je stal ta križ in pobožni teržani so ga radi obiskovali in pred njim molili. Ko se pa l. 1830 nov punt na Francoskem vname, zbere nek zarašen starec, zaklet bogotajec, 12 sebi enakih potepuhov, da mu pomagajo ta križ podreti. Prihrujejo z banderom, ki je imelo znamenje kervavega punta, do križa. Obstopijo ga, grozno bogokletno pesem zapojejo, Boga in mašnike preklinjajo, dokler se starec ne zadere: *„Na tla križ!“* Hočejo ga z rokami podreti, pa mu niso kos. Na to primejo za sekire. Neki mladenec udari pervi s sekiro, in levo nogo vperto na križ derži. Pa ko bi ustrelil, zakriči: O moj Bog! in se zverne. Vsekal se je bil globoko v nogo, da mu kerv curkoma lije. Tovarši ne poslušajo njegovih zdihlejev, in ga pusté brez usmiljenja v kervi ležati. Fajmešter tistega kraja pa ga vzamejo v hišo in ga ozdravijo, ne kar na telesu, ampak tudi na duši. Vsi teržani na kup leté, gledat strašno delo in kakor kamen oterpnjeni poslušajo, kako zarašen starec križ preklinja in svoje tovarše šunta, da naj le krepko mahajo, dokler križ ne pade. Ali glej! na enkrat križ zahruši in omahne, in oj groza! naj serditnišega sovražnika, onega starca namreč, zadene in mu glavo zdrobi. Še enkrat grozovito zakolne in svojo černo dušo izdihne. Poprašajo, kdo bi bil in zvejo, da je nekdaj iz samostana (kloštra) pobegnil, ter se po svetu okoli klatil in ljudí motil. (Drobt. l. 1849. str. 104.) — Tako zaupajte tudi vi, častiti dušni pastirji! v moč tega misijonskega križa. Na vašo molitev se bodo tudi pri njem godili čudeži usmiljenja ali pa ostre pravice božje. — In kedar se zgubljene ovčice zopet povernejo, oh peljite jih k misijonskemu križu, jokajte z njimi, in z Jezusom spravite jih. Jezus svoje roke razpete derži, ter jih želi objeti; ima nagnjeno glavo, in jih hoče poljubiti, jih v svoje svete petere rane zakriti. Povém vam, kakor resnično Bog živi, pohujšanje bo bežalo od vaše črede, in božji mir bo po vaši duhovniji prebival. — Tako, pre-

ljubi, vam bo misijonski križ na ovem svetu *življenja luč;* po smerti pa

II. Nebeški kluč.

1. *Cvetno nedeljo* v lepi procesiji cerkvene vrata zaprò v spomin, da so bile po pervem grehu nebeške vrata zaperte. Trikrat s križem poterkajo, in vrata se v hišo božjo odprejo, nam pokazati, da je *križ nebeški kluč;* kar si je Kristus križ za smertno posteljo izbral in na križu umerl, je nam nebeško kraljestvo odperl. Jezus, naj viši duhovnik je križ za svoj altar izvolil, nebeški kralj za svoje žezlo, dober pastir za svojo pastirsko palico, vsegamogočni premagavec za svoje orožje in bandero. Zato se hvalimo s sv. Pavlom križa Gospoda našega Jez. Kristusa, kakor zmage veličastnega znamenja; zato postavlja sveta kat. cerkev križe po cerkvah, po hišah, za potmi, visoko na zvonikih, pa tudi na globokih grobih, v vedni spomin, da v tem znamenji zmagamo. Sv. križ nosijo na kroni kralje in cesarji, škofje na persih, device na vratu, in umirajoči v svoji roki kakor izvoljeni kluč nebeškega kraljestva:

2. *Na smertni postelji.* Neki dobrovoljec je v terdo noč igral, in ko vse zapravi, začne kleti in se Bogu groziti, rekoč, naj mu še česar hujšega stori, če premore. Zgodilo se mu je, česar je hotel. Po poti pade in se hudo pobije, zboli in na smertni postelji celó Boga preklinja, da mu toliko terpljenja pošlje. Da bi se z Bogom spravil, ni hotel slišati, pa tudi ne mašnika k sebi pustiti. Bogaboječ strežaj k njegovi postelji pristopi rekoč, da je neki star prijatelj zunaj, in bi ga rad obiskal. „Naj pride!“ reče bolnik. Strežaj britko martro (razpelo) prinese, in mu milo reče. *„Poglejte, to je vaš stari prijatelj, on vam želí pomagati.“* Bolnik ostermí, serce se ogreje, oči se posolzijo; on se spokorí in poln zaupanja umerje. — In kedar boš ti na smertni postelji, bodo tebi sveti križ podali; on bo tebi luč, kedar se ti bo jelo temniti. Sv. križ boš poljubil in objel, in od tega svetá slovo vzel. Z znamenjem svetega križa pojdeš v neskončno

večnost, poneseš kluč do nebeških vrat; on bo tebi nebeško kraljestvo odperl. Od zibele do pokopališča je sv. križ naše orožje; pa tudi

3. *Na grobu* naš varh in kažipot v nebesa. Kakor dobri pastir svojo ljubo čedo, varje križani Jezus svoje pokojne, ki krog križa v Gospodu počivajo, v senci svetega križa zorijo za novo večno življenje. Z križa po grobih se razlega Kristusova obljuba: *„Jaz sem vstajenje in življenje; kdor v mene veruje, bo živel, da si je ravno umerl; obudil ga bom poslednji den. — Pride ura, da bodo vsi, ki po grobih počivajo, glas Sinú človekovega slišali, in iz njih pojdejo; kteri so dobro delali, bodo vstali v življenje, kteri pa hudo, bodo vstali v obsojo.“* (Jan. 5, 28—29.) Nobena košica mertvih ne bo se zgubila; vsak solnčni prah rajnih bo enkrat oživel. To nam priča sveti križ na pokopališču, z kterega Jezus govorí: *„Volja njega, ki je mene poslal, je, da kar jih v mene veruje, nobenega ne zgubím, ampak jih obudim poslednji den.“* Joan. 6, 39. *„Slišal sem glas,* pravi sv. Joan, *ki mi je rekel: Blagor mertvim, ki v Gospodu umerjejo! Odslej, reče Duh, naj počivajo od svojega truda; zakaj njih dela gredó za njimi.“* (Skr. raz. 14, 13.) Blagor nam, ako smo v življenji prijateli Kristusovega križa; sladko bomo v njegovi senci počivali, dokler se nam ne prikaže

4. Sveti *križ sodni den na oblakih neba,* veličastno oznanilo Jezusa sodnika. *Zabučala* bo trobenta, in vsi bomo *od mertvih vstali;* dala bo zemlja, morje, pekel in nebesa svoje nazaj. — Zabučala bo trobenta, in ko bi trenul, bomo stali v *dolini Jozafat* zbrani, pravični na desni, krivični na levi strani, ter trepetajé čakali Sodnika živih in mertvih. — Zabučala bo trobenta in *prikazal* se bo veličastni *križ* na oblakih neba. Vidili bomo svetlo znamenje križa, bandero ostrega Sodnika, kakor gledamo tukaj križ, znamenje milega Odrešenika, ki razpete roke derží in nas hoče vse objeti. *Pozdravljali* bodo pravični sveti križ svoje edino upanje, svoje orožje, svojo častito bandero srečne premage. *Kleli* bodo pogubljeni sveti križ, kterega niso ljubili, ampak sovražili; kleli duhovnika, ki

so jim pervi sveti križ na čelo in na persi naredili; kleli svojo mater, ki jih je tolikokrat pokrižala. Znamenje križa bodo nosili, neizbrisljivo znamenje, pa v svojo pogubo; hudič bo poleg njih stal, in se jim smejal. *Zagromele* bote dve grozovitni besedi pravičnega Sodnika: „*Pridite izvoljeni! Poberite se prekleti!*“ Sodba bo sklenjena, in *sveti križ pojde* naprej v nebeško králjestvo, in z Jezusom izvoljeni vsi. Ali pojdemo za njim *tudi mi?* Ali bo nam poslednji den sveti križ nebeški kluč večnega veselja! — Gotovo! ako bomo vse svoje žive dni prijateli svetega križa, kakor smo pri tem svetem misijonu obljubili. Nam bo sveti križ *kerš. življenja luč,* nam bo po smerti *nebeški kluč* večnega življenja.

Sklepanje.

V imenu svetega križa vas prosim, preljubi! prosim vas zavoljo svetih *pet kervavih ran za tri reči:*

1. *Pripovedajte* svojim *otrokom,* kedar jih memo svetega misijonskega križa v cerkvo pripeljate; in otroci naj svojim vnukom pripovedajo, kaj ta sveti križ pomeni, kaj nam kaže, kaj nas učí, kako veselo je bilo, ko smo leta (—) svet misijon obhajali. Dolgo že nas ne bo; sveti misijonski križ pa bo še pridigoval in vaših vnukov vnukom ponavljal, kar ste te svete dni vidili in slišali.

2. *Prijateli bodite* svetega križa, ne pa sovražniki; *pokrižajte* radi svoje otroke starši, svoje podložne predpostavljeni, pa tudi sami sebe v skušnjavah in težavah; in kedar vam bo *enkrat jezik oterpnil,* naj še roka svet križ storí. „*Kristjan ne smě golega čela imeti, ampak s svetim križem ga pokrivati.*“ Sv. Avg.

3. *Pribežite radi* k svetemu križu, in objemite sveto drevo večnega življenja; v veselji kakor v terpljenji oklenite se ga. „*Vedno cvetí svetega križa les, iz njega raste življenje, in balzam milosti se iz nja cedí. Ni nobeno divje drevo, ampak sladko drevo življenja je vsem, ki ga objamejo.*“ Sv. Bern. „*Le v križu je zveličanje naše.*“ „*Ta križ namreč je svet ohranil in preobernil, zmoto pregnal, resnico prinesel, zemljo prenaredil v nebo, storil*

ljudi angele. Skoz moč križa se niso dalej hudiči bati, ampak zaničevati; tudi ni smert dalje smert, marveč le spanje. Naj ti tedaj še kdo poreče: ali križanega moliš? z veselim glasom in jasnim obličjem odgovori: Molim, in moliti jenjal ne bom." Sv. Kriz.

Ti pa sveti misijonski križ, kterega v spomin te svete pobožnosti (— —) sporočamo: bodi *pridigar živim,* in ponavljaj jim, kar smo jih učili, kar so nam oni terdno obljubili. Bodi *varh rajnih,* ki so v Gospodu zaspali, naj njih trupla mirno počivajo, duše pa vživajo, česar so si zaslužile. Bodi nam pa tudi strašni sodnji den *veličastna priča,* da smo svoje svete obljube zvesto dopolnovali; bodi nam *znamenje* veselja, bodi nam častito *bandero* večnega življenja! Amen.

IX.

Od zvestôbe do konca.

„Glej ozdravljen si; nikar več ne greši, da se ti kaj hujšega ne zgodí." (Joan. 5, 14.)

Navod.

1. Kako *veseli in srečni* so bili pretekli *dnevi sv. misijona,* kako hitro so pa tudi minuli! Koliko svetih pridig, molitev, svetih maš, milih solzà — —! V resnici! *„Prikazala se je dobrota in prijaznost Boga, našega Zveličarja, kteri nas je, ne zavoljo del pravice, ampak po svojem usmiljenji zveličal v kopeli prerojenja in ponovljenja svetega Duha, da opravičeni skoz njegovo milost dediči postanemo po upanji večnega življenja."* (Tit. 3, 4—7.) Kar (ta fara) stojí, ni kaj takega bilo, in težko bo kdo nas kaj takega učakal. Lehko rečem: *„Srečne oči, ki so vidile, kar ste vi vidili; srečne ušesa, ki so slišale, kar ste vi slišali."* Duhovsko *polje* te poštene (—) duhovnije zaupam da je lepo obdelano; dragi *vinograd* Gospodov je dobro oskerbljen. V resnici! te dni *„je tej hiši zveličanje došlo."* (Luk. 19, 10.) Veselo lehko v imenu

vseh svojih sodelavcev z Jezusom rečem o koncu tega svetega dela: *„Zahvalim te, Oče Gospod nebes in zemlje! da si te reči skril modrim in razumnim, in si jih razodel malim. Tako, Oče! zakaj to je bilo dopadljivo pred tebó.“* (Luk. 10, 21.

2. Bode pa *to polje* v prihodnje tudi *lepo rodilo?* — bodo *žlahne terte,* serca věrnih obilno sadú donesle? — Ali bo Gospod svojega vinograda vesel? Gotovo! Pa še *edno je potrebno,* takó potrebno, da bi bilo brez tega vse drugo zastonj: zastonj vaše stopinje in naš trud; zastonj vaša pokora in vse lepe obljube in vsi sklepi te dni storjeni. Potrebna je *zvestôba do konca; „Kdor do konca zvest ostane, on bo zveličan.“* (Mat. 10, 22.) *„Začenšim se venec obljubi, obstoječim do konca se krona da.“* Sv. Bern. — Da, preljubi bratje in sestre v Kristusu! *potreba vam je zdaj zvestôbe v dobrem;* in da si to prav k sercu vzamete, pomislimo 1. *da brez stanovitne zvestôbe ni zveličanja;* in 2. *kako da se Bogu zvestôba derži.*

Oh Gospod, ti začetnik in konec vsega dobrega, ki si nam dal to dobro delo sv. misijona srečno začeti; daj nam ga tudi srečno skončati, globoko v serce naših ljubih poslušavcev to poslednjo besedo vtisniti: *Stanovitni bodite do konca, da se nam ne bo sovražnik smejal, rekoč: „Premagal sem jih!“*

I. Brez stanovitne zvestôbe ni zveličanja.

1. Kedar je sv. *Frančišk Serafik* umiral, se je dal na tla položiti, je poklical svoje brate, in jim poslednji nauk sporočil, rekoč: *„Bodite stanovitni v strahu božjem. Zveličani so tisti, kteri do konca v tem stanovitni ostanejo, kar so začeli.“* Ravno te besede tudi jaz vam za poslednji nauk, za slovó sporočam. Z Bogom ste se spravili, krivico poravnali, sovražtva končali, marskteri kamen odvalili, ki je veliko let vaše serce tlačil. Obljubili ste s solzami, Jezusu v prihodnjič lepo služiti in za nebesa skerbeti. Ali vse to je *lep začetek,* delo še ni dogotovljeno; je lepo žlahtno *cvetje,* pa še ne zreli sad. Gorje vam, ki

ste začeli, ako bote pot zveličanja zopet zapustili! *„Nobeden, kteri s svojo roko za oralo prime, in se nazaj ozira, ni pripraven za božje králjestvo.“* (Luk. 9, 62.) — Kralj *Savel* je dobro začel, pa ni bil Bogu stanovitno zvest, in je nesrečno končal. *Judež Iskariot* je lepo začel, za Jezusom hodil, celó čudeže delal; pa je poslednjič Gospoda prodal, in je strašno končal. *„Pri kristjanih se ne uprašuje toliko po začetku, kakor po koncu.“* Sv. Jeronim. Začenja jih veliko, dokončá pa malo, ker stanovitne zvestobe ni. Oh, tega pri vas Bog ne daj! *„Glej, ozdravel si; nikar več ne greši, da se ti kaj hujšega ne zgodi.“*

2. *Bolje bi bilo* poboljšanjc celó *ne začeti*, kakor začetega ne dokončati, in se podati zopet na široko cesto pogubljenja; za toliko bolj globoko se boš pogreznil v peklensko brezdno, za kolikor bližej nebés si bil, ako odpadeš. *„Kedar nečisti duh iz človeka pride, hodi po pustih krajih in išče pokoja, in ker ga ne najde, pravi: Vernil se bom v svojo hišo, iz ktere sem izšel. Tedaj gre, privzame sedem drugih duhov, hujših ko on, in gredo vanjo, in prebivajo tam. In poslednje tistega človeka je huje ko pervo.“* (Luk. 11, 24—26.) Tako bo storil z vami stari greh, ako se ga stanovitno ne varjete. Poboljšanje bo veliko težej, kazen božja veliko strašnej. Ali bi bil zgubljeni sin usmiljenja našel pri Očetu, ki ga je toliko ljubeznjivo sprejel, ako bi ga bil zopet nehvaležno zapustil? Bi bil Jezus 38 letnega bolnika zopet ozdravil, če bi si bil po razuzdanem življenji staro hudo bolezen zopet ponovil? — Bi bil Jezus prešestnici odpustil, ako bi se bila zopet pregrešila? Težko; zakaj: *„Kteri so enkrat razsvetljeni bili, in so okusili nebeški dar* (kakor vi te svete dni) — *in so odpadli: takim je nemogoče, da bi se zopet ponovili k spreobernenju, oni kteri zopet križajo, vsak posebej, Sinu božjega in zasramujejo. — Zemlja namreč, ktera pije dež, ko večkat na njo pride, in rodí prijeten sad tistim, kteri jo obdelujejo, prejme blagodar od Bogá; ktera pa ternje in osat rodí, je malopridna in blizo prekletstva; njeni konec je požganje.“* (Hebr. 6, 4—8.) Oh, ne daj Bog, da bi kdo zmed vas Jezusa po ponov-

ljenih starih grehih v novič križal, nerodoviti zemlji podoben, ki je pila deža milosti božje, pa le ternje in osat obrodila. Jezusu lepo služiti ste obljubili, dober sad pokore prinašati ste terdno sklenili. Prav tako; pa le ednega je še potreba: *stanovitnosti do konca.* Bog ne plača začetka brez dobrega konca, marveč stanovitni zvestôbi plačilo daje. *„Kdor do konca zvest ostane, bo zveličan.“* (Mat. 10, 22.) *„Ni velika reč, kaj dobrega začeti; ali v dobrem do konca ostati, to je popolnoma in prinese venec večne slave.“* Sv. Avg. — Poglejte preljubi, veliko vas je *Bogu do zdaj 20—50 let lepo služilo;* oh ne daj Bog, da bi to lepo pot zveličanja popustili, vse bi bilo zgubljeno. — *„Ako se pravični od svoje pravičnosti odverne in hudo stori po vsej hudobiji, ki je hudobnežem navadna, jeli bo živel? Vse dobro, kar je storil, bo pozabljeno; v svoji hudobiji, v koji se je pregrešil in v svojem grehu, kterega je storil, v njem bo umerl.“* (Eceh. 18, 24.) Veliko vas je te svete dni *krive pote* spoznalo, in se podalo na ozko stezo pravičnega življenja. Oh, kako veselo je to za angele in vse pravične ljudí! Alj kaj bi hasnilo, če bi hitro pozabili, kar ste obljubili; prelomili, kar ste sklenili? Peklensko brezdno je z dobrimi nameni nastlano, ki so jih ljudje imeli, pa ne dopolnili. *„Samo na sebi je že zlo hudo, če človek, ki je dobro podučen, kako dobrotljiv je Bog, koliko je nebeško veselje, kako strašno peklensko terpljenje, in vse druge resnice naše svete vere spozna* (kakor ste jih vi te dni spoznali); *in vender zopet smerten greh stori: ali odpušenje grehov od Boga zadobiti, pa jih zopet storiti, to bi bilo neizrečeno huje žaljenje božje.“* Sv. Krizost. Tak bi bil podoben psu, ki se poverne k temu, kar je zbljeval; skópani svinji, ki se zopet po luži valja. (II. Petr. 2, 22.) Zatorej preljubi, ker ste deležni postali neskončne milosti svetega misijona, v kterem je Bog tako milo vam na serce govoril, ter vas k sebi klical; v kterem ste se vsi, kakor zaupamo, resnično k Očetu neb. nazaj povernili: o ne zapustite ga nigdar več, ampak stanovitni bodite do konca v dobrem, kar ste počeli.

3. *Vojska dušna bo posehmal za toliko huja,* za kolikor veča je bila vaša svetoželja. Hudo in dobro se bo še le od sedaj za naprej goreče poskušalo, ktero bo premagalo. *„Hudič, ki hodi okolj, kakti rjoveč oroslan in išče, koga bi požerl“*, (I. Petr. 5, 8.) vas bo toliko serditniše napadal, za kolikor bolje ste se mu te dni odpovedli. *Lajal bo* nad vami kakor priklenjen pes, gorjé vam, ako se ga skerbno ne zogibate. *Dražil bo* nad vas svoje *tri pomagavce,* da bodo poskušali, kar on sam ne premore: podpihoval bo vaše *meso,* hudo poželenje. Stare *pregrešne navade* vam porečejo, kakor sv. Avguštinu: „Kaj nas boš opustil? Boš zamogel brez nas živeti? Oh kako žalostno življenje bo tako?“ Serčno jim odgovorite: „Ako so oni in one zamogli, zakaj pa bi jaz ne?“ — *Goljufni svet* vam bo kazal lep dobiček, posvetno srečo, veselo življenje, kakor hudič Kristusu na visoki gori, rekoč: *„Vse to ti dam, ako meni služiš“*, kakor si mu služil poprej. Serčno mu odgovorite, kakor Kristus: *„Poberi se satan; samo Bogu hočem zvesto služiti. Svet prejde in vse njegovo poželenje; le kdor voljo božjo stori, ostane vekomaj.“* (I. Joan. 2, 17.) — Naj hujši bodo pa vaši *stari pregrešni tovarši,* kteri vas bodo zopet na stare pote vabili in v pregrešne tovaršije spravljali. Ako za njimi ne potegnete, se vam bodo smejali, in se z vami šalili, rekoč: Glejte jih no! Svetniki bi radi bili. Kaj bi radi topli v nebesa? itd. Ako se jim podate, se vam bodo zopet smejali rekoč: Začeli ste, pa dokončati niste mogli. K čemu vam je misijon? Nam bo bolje ko vam. — Ako se jih bote pa serčno branili, vas bodo zaničevali, vas svetohlince zvali, vas preganjali in z vami hudo delali. *„Pa nikar se ne bojte,* veli Jezus, *jaz sem svet premagal.“ Le kratka* bo vaša vojska, krona pa *večna.* Le ene leta, mesce, dni, in vaše žalovanje se vam bo spremenilo v neskončno veselje. *„Blagor človeku, kteri skušnjavo preterpi; ker skušan bo prejel krono življenja, ktero je Bog tistim obljubil, ki njega ljubijo.“* (Jak. 1, 12.) Tudi vam je krona že pripravljena, angeli vam jo naproti nesó. Prijeli jo bote, ako do konca stanovitni

ostanete; ako odstopite, *so že drugi pripravljeni,* ki bodo vaše krone prevzeli. — Ste slišali ali brali, kako se je 40 mučenikom na ledu godilo?

Za čas ajdovskega cesarja Licinija je bilo 40 mladih in hrabrih kerš. vojščakov k smerti obsojenih, ker niso hotli malikom darovati. Naj poprej so jim s kamenjem vse zobe v ustih sterli, potem jih do golega slekli in v naj hujši zimi črez noč na led postavili, da bi tamkaj zmerznili. Na bregu jezera pa je bila topla kopel za tistega pripravljena, kteri bi od mraza premagan rajše bogovom daroval. Na ledu sedé kličejo vojščaki Boga na pomoč rekoč: *„Štirdeset nas je na jezero prišlo, o Gospod, daj nam vsem venca zmage deležnim biti in nobenega naj ne manjka pri venčanji.“* Stražniki ob bregu slišijo to molitvo svojih tovaršev. Več ur že preteče in stražniki pozaspijo; le eden namesti vseh čuje. Na enkrat pa vidi čudovito prikazen. Angeli se spustijo z nebes in denejo prelepo krono na glavo vsakega mučenca; le eden sam ni prejel krone. Ko še neverni stražnik ves osupnjen premišljuje, zakaj se enemu krona odreka; vidi kako eden zmed mučencev v mukah opeša, z leda beži in v toplo kopel skoči, pa tudi nagle smerti umerje. Oj nesrečnež! bil je že tako rekoč pri vratih nebeškega raja, ali zavolj svoje nestanovitnosti zgubi krono in gre zdaj ne v večno veselje, ampak v večno terpljenje. Tovarši na ledu črez to silno žalujejo, pa še bolj serčno molijo, da bi štirdeseta krona ne bila zgubljena. Stražnik, ki vse to vidi, od gnade božje razsvetljen urno sklep stori, da njegova mora biti štirdeseta krona. Urno se sleče in na led skoči, pa tudi hitro angela zagleda, ki tudi njemu krono prinese. Drugi den so vsi na goreči gromadi smert za Kristusa storili. Vsred posta god teh 40 mučenikov obhajamo.

Tako ljubi moji! tudi vaši angeli varhi v tej uri veliko lepih kron nad vami deržijo; ali je pa krona nad glavo *vsakega* zmed vas, tega jaz ne vem, to le Bog ve. To pa tudi jaz vem in vam na glas povèm, da bodo le tisti zmed vas krono prijeli, kteri bodo misijonske ob-

ljube stanovitno do smerti deržali. Zato je poslednja beseda, ktero Jezus o koncu tega sv. misijona vsakemu zmed vas govori: *„Bodi zvest do smerti, in ti bom dal krono življenja.“ „Glej! kmalo pridem! derži, kar imaš, da ti nihče krone ne vzame.“* (Razod. 2, 10. 3, 11.)

II. Kako se Bogu zvestôba derži.

Postavili smo vam mogočno bandero duhovske vojske z nadepolnim napisom: *„V tem znamenji bote premagali!“* Na to bandero vam imamo *še štiri besede zapisati,* naj vam svetijo v dušni vojski; brez njih ni stanovitosti, brez stanovitosti ni zmage, brez zmage pa tudi ni večne krone. Na vsaki rami svetega križa naj edna beseda stoji, ki jo usmiljeni Jezus vam govori:

1. *Verh križa kratka* pa važna beseda: *Čujte!* Čujte in pazite *dušni pastirji* kakor čuvaji na višavah Siona. Zapazite, da se zopet pohujšanje po duhovniji vnema, ne molčite; marveč povzdignite kakor tromba svoj glas, in oznanujte vernemu ljudstvu njegove pregrehe. (Iz. 58, 1.) Čujte in skerbite *starši, gospodarji in gospodinje,* da se vam pregreha zopet pod streho ne prikrade. Hitro posvarite, ako pri deci ali družini kaj slabega ugledate. Ne molčite kakor mutasti kužeji, da se jihovih grehov ne udeležite. Čujte *vsi predpostavljeni* nad svojimi podložnimi. *Dokler so ljudje spali, je sovražnik med pšenico luljko prisjal.“* (Mat. 13, 25.) *„Kar pa vam pravim, to vsim pravim: Čujte“* vsakdo sam nad sebo! *Vsak večer* ali vsaj vsako *nedeljo* čisto izprašajte svojo vest, in kakor hitro staro zel hude pregrešne navade v svojem sercu zapazite, brez odloga jo izruvajte, naj si bo jeza, sovražtvo, nečistost itd. Pri dušnih boleznih je kakor pri telesnih: urno je treba zdravila, sicer je radó prepozno. Malo iskrico lehko pogasiš, če na njo pluneš; velikemu ognju boš težko kos. Zato vam Jezus velí: *„Čujte; zakaj ne veste ne ure ne dne, kedar Gospod pride.“* Smert se bliža; na vaše dveri bo poklukala, kedar se naj manje zanesete. Čujte! Sodba nas čaka; skoraj bomo zaslišali:

„Daj račun od svojega hiševanja! Blagor hlapcem, ktere Gospod, kedar pride, čuječe najde.“

2. *Na desni* lepa beseda Jezusova naj stoji: *Molite!* Molitva je zlato orožje; kratke molitvice so ognjene pušice nad skušnjave in dušne sovražnike; v to smo vas naučili *„zlate molitvice“*, da jih bote vse svoje dni povsod, s seboj nosili, po noči in po dne zdihovali v vsaki potrebi. Pokrižaj se, kedar skušnjavec pride, poklekni in svetega križa se okleni. *Pokliči Jezusa, Marijo in sv. Jožefa* v pomoč, rekoč: Jezus tebi živim — tebi umerjem; rajše umreti kakor grešiti. Premagal boš, kakor resnično Bog živi in usliši prošnjo tistih, ki k njemu vpijejo. Mólite pa tudi radi vsak sveti večer doma *sveti rožni venec. „Ako so ravno nebesa visoke, in nizka zemlja, usliši Bog prošnje njih, ki so čistega serca.“* Sv. Avg. Zato pravi sv. Terezija: *„Na visoko goro bi rada stopila, in po vsem svetu klicala: Ljudje, molite, molite!“ „Čujte in molite,* veli Jezus, *da v skušnjavo ne padete.“*

3. *Na levi* rami križa naj bo zapisano: *Bežite!* Bežite sami in učite bežati tudi sebi izročene pred vsako hudo, *pregrešno priložnostjo;* ona ima toliko moč, da boš premagan, ako priložnosti ne utekaš. Bežite *mladenči* pred zapelivkami, kakor Egiptovski Jožef; bežite *device* in *žene* pred prilizevavci, kakor čista Susana. *„Kdor nevaršino ljubi, bo v nevaršini poginil.“* (Eccli. 3, 27.) *Dina*, hči Jakoba očaka, je šla gledat dobro voljo Sihemitov, in je zgubila svojo nedolžnost; *David* je le pogledal nevarno ženstvo, grešni pogled ga je zapeljal v prešestvo in prešestvo v morijo. *Greh je kakor peklensk berič,* bližna priložnost je njegova verv in železna veriga. Kakor goreč kolovrat te bo zgrabil, oklenil in na vervi pregrešne navade peljal v pogubljenje. Bežati je lehko; rešiti se, verv raztergati veliko težje. *„Beži, če hočeš premagati!“* Sv. Avg. — *Bežite* pred vsako *slabo družbo;* ona kazi dobro zaderžanje. *Pregrešna tovaršija je hujša kot kuga.* Od enega gnilega jabelka vse sognijejo; ena sama grintova ovca celo čedo okuži. *„Kdor se s smolo peča, se osmoli.* (Eccli. 13, 1.) Ležej v peči beli sneg,

kakor v slabi tovaršiji nedolžno serce ohraniš. *Bežite* pred *lenobo;* ona je hudičeva vratarica, ki z eno roko dobremu vrata zapera, z drugo pa hudemu odpera. *„Neprenehoma posluj, da te hudič praznovati na najde.“* Sv. Jeron. Ako te delati najde, memo pojde; ako pa praznuješ, se te bo skušnjavec lotil, in te lekko premagal. *Bežite iz hude priložnosti,* kakor *Lot* iz Sodome. Kdor se obotavlja, bo oterpnil kakor *Lotova žena.*

4. *Pod nogami* križanega stoji beseda: *Pridite. „Pridite k meni vsi, ki ste obtežani in terpíte; jaz vas bom poživil.“* (Mat. 11, 28.) Oj sladka beseda! Kdo ne bo rad prišel? *Hitro pridite k spovedi,* ako nesrečno v kak greh padete, pri spovednici se obtožite; ljubeznjivo vas bo usmiljeni Jezus po svojih namestnikih sprejel, vam rane zacelil. Stare rane rade ne celijo, zastarane pregrehe se težko odpravijo. *Pridite radi k sveti božji mizi. „Jaz sem vinska terta, vi mladike; brez mene kaj dobrega storiti ne morete. — Kdor zavživa moje mesó, in pije mojo kerv, on ostane v meni in jaz v njem; on bo prinesel obilno sadu za večno življenje.“* (Joan. 15, 5. 6, 57.) Ako le enkrat v letu, ali k večemu po dvakrat svete zakramente prejmete, hitro bote suhe veje, ki so za odrezati in zažgati. Torej pridite radi in pogosto, vsakega mesca ali vsaj vsake kvatre k Jezusovemu sodnemu stolu milosti, k njegovi kraljevi mizi neskončne ljubezni. *„Kakor levi bote strašni vsem svojim sovražnikom.“* Sv. Krizost. *Pridite radi k nogam Jezusovim* v svojih skušnjavah in težavah. Potožite usmiljenemu Jezusu, kar vaše serce teží; povejte radi, kar vaše serce želi. Ako *bi mati zapustila svoje dete,* Jezus vas zapustil ne bo. *Pridite k meni* radi, dokler ste zdravi, vas vabi Jezus, in kedar ne bote vi k meni mogli, *prišel bom jaz po vas.* V 50—80 letih vas nihčer več tukaj trave teptal ne bo. Pridite! Ako ostanete v moji ljubezni, vas bom jaz *k sebi vzel, da kjer sem jaz vaš Gospod, bodete tudi vi, moji služebniki.* Strašni sodnji den vas bom veselo zaklical: *„Pridite izvoljeni mojega Očeta, in posedite králjestvo vam pripravljeno od začetka sveta.“*

Slovó.

Zdaj vas Bogu in Mariji priporočam, pa sv. J. patronu vašemu. Kaj vam hočem še za slovó zapustiti? *„Svoj mir vam zapustim,* pravi usmiljeni Jezus, *svoj mir vam dam.“* Preljubi, dragi dušni mir ohranite, ki ste ga te dni prejeli in sladko vživali. Bodete v tem lepem miru z Bogom, s svojo vestjo in s svojim bližnjim živeli, bodete tudi *enkrat v grobu sladko počivali;* bodo vaše duše zavživale lepo plačilo v nebesih.

Otroci, ljubeji Jezusovi! kaj bi vam v slovó zapustil? Jezusu, vašemu božjemu prijatelju vas izročim; on vas naj bolj za ljubo ima; tudi vi ga čez vse ljubite; *vsaj vas je on poprej ljubil.* Pomnite nauke posebno tri, ktere vam za slovó priporočam: *Molite* radi, *učite* se pridno, in *ubogajte* lepo: tako bote rastli ne le na letih, ampak tudi na modrosti in ljubeznjivosti pri Bogu in pri ljudeh.

Mladenči in device! kaj bi vam za slovo še povedal? Vi ste žlahno *cvetje* vinograda Gospodovega, vi jagnjeta čede Jezusove; naj lepša je doba življenja vašega, pa tudi naj nevarniši. *Jezus in zapeljivi svet* se ravno za vas poskušata, kteri vas bo zderžal. Oh pomnite, kaj ste pri pervem sv. obhajilu obljubili, kar ste pri tem sv. misijonu ponovili. Hitro bote tudi vi po svetu morali, in svet je poln zapeljevanja in pohujšanja. *„Oh ne ljubite svetá, ne tega, kar je na svetu. Kdor svet ljubi, bo s svetom konec vzel.“* (I. Joan. 2, 15.) Ohranite Jezusu čisto, nedolžno serce, naj Jezus v njem prebiva; tako bote srečni in veseli.

Starši, očetje in matere, gospodarji in gospodinje, vam za slovó dam naj dražje blago, ki ga imam: vaše otroke, rejenke in pôsle vam izročim. Zaupam, da vas bodo v prihodnje še bolj radi ubogali, kakor do zdaj. Skerbno jih učite, lepo v strahu božjem redite, varujte jih zapeljivega sveta. Nikarte pohujšanja v svojo hišo, naj sv. Duh pri vas prebiva; tako bo vaša hiša srečna in vesela. *Hišniki božji ste;* skoraj bote zaslišali glas:

„Daj račun od svojega hiševanja!“ Lehek vam bo račun, ako ne bote zamudili, kar smo vas učili. Naš *misijon* dnes *konča, vaš* se pa *začenja.* Vsak naj pri svoji hiši sv. misijon ima, dokler vas Gospod na plačilo ne zakliče.

Vi ljubi *starčeki in babele,* kterim že solnce življenja zahaja, od vas moram slovó pred drugimi vzeti; težko da se bomo na tem svetu kedaj več vidili; oh da bi se v nebesih! Dokler vam še ljubo večerno solnce sije, pridni bodite za nebesa. Poravnajte krivice, ako je še kaj potreba; popravite, kar ste v mladih letih pozamudili. Le *kratek čas* še imate na tem svetu, *večnost pa je dolga;* skerbite za njo takó, da lehko poslednjo uro z bogaboječim starčekom *Simeonom* porečete: *„Zdaj odpusti, o Gospod, svojega služebnika v miru.“*

Kako bi pa *vas* pozabil, prečastiti *domači dušni pastirji,* ki ste nas tako ljubeznjivo sprijeli, tako lepo za nas skerbeli in nam pomagali, to važno delo sv. misijona zgotoviti. Kako plačilo vam hočem dati, kaj za slovó sporočiti? Glejte, vašo drago čedo vam zopet zapustim, z besedo Jezusovo jo priporočim: *„Pasite moje jagnjeta, pasite moje ovčice; in kedar se bo prikazal poglavar pastirjev, bote prejeli nezvenljivo krono časti.* (I. Pet. 5, 4.)

Zdaj pa z Bogom! preljubi vsi, ki ste nas te dni lepo vbogali. Rad bi še vas vsakega videl, rad vsakemu *roko podal,* od vsakega slovó vzel, ga ljubeznjivo objel in poprosil: Ostanite moji, jaz pa vaš, mi vsi pa Jezusovi! — Ker pa vsem roke podati mogoče ni, naj *poljubim in objamem križanega Jezusa:* to naj za vse velja. Amen.

Pokojni knez in škof A. M. Slomšek so zložili za povišanje misijonske pobožnosti tudi dve prelepi in mili pesmici, in sicer: „misijonski križ“ in „sveti misijon.“ — Pesem „sveti misijon“ se je pela pred vsako pridigo; pesem „misijonski križ“ pa pri stavljenji misijonskega križa. Odpevek pri tej pesmi: „O sveti križ, življenja luč! O sveti križ, nebeški ključ!“ jim je dal tudi predmet in razdelitvo za pridigo od misijonskega križa. Pesmi z napevi vred, ki so tudi Slomšekovi, najdeš v poslednjem oddelku „Drobtinic“, v „slovenski grlici.“

Vredn.

B.

Ogledalo

pobožnega življenja rajnim v hvalni spomin, sedanjim v vredno posnemo.

„Rajnih slavno življenje bodi živim podučenje; kajti dogodivščina od slavnih mož pripoveda in uči.“

Slomšek. (V Drobt. l. 1858, str. 109.)

I.

Jožef Walland,

goriški viši škof in ilirski metropolit.

„Vse posebne gnade, ki so podeljene kaki umni stvari, imajo to vesoljno postavo: kadar koli božja milost koga izvoli za kako posebno čast ali imeniten stan, mu tudi podari vse darove, kteri so tako izvoljenemu človeku za njegovo opravilo potrebni, ter ga obilno lepotijo.“ Sv. Bernard sienski.

I.

„Lotili smo se popisovati življenje moža in razlagati njegovo djanje prej in pa tudi v njegovi škofijski časti. Pa vsega nismo mogli zvediti, in toliko manj za tiste njegove dela, za ktere nobene priče nima, razun samega sebe; kajti on se ni le samo človeške hvale zogibal, marveč je tudi želel, da bi se vse njegove zasluge pozabile. Vendar pa prosimo tiste, ki to berejo, da verjamejo našemu pismu, da nismo nič zapisali, kar bi nam popolnoma znano ne bilo, kajti rajše bi molčali, ko pa kaj neresničnega govorili.“ Sulpicij Severij v življenjepisu sv. Martina.

Osem in dvajstega prosenca 1763tega leta se je v Novivasi v radoljski — sedajni leški — fari na gorenskem sinek rodil, ki je pri sv. kerstu ime Jože dobil. Starši so mu bili Jož. Walland in Barbara rojena Fisterjeva, priprosti pa pobožni kmečki ljudje. Zarana smert pa pobere očeta, in mati se je zdaj zavolj pohištva morala v drugo možiti. V zakonu z Janezom Gogolom je rodila sedmero otrok, Jerneja, ki je, ker so Jožeta za šolanje odločili, kmetijstvo prevzel; Antona, ki je od cesarja Franca I. v žlahtni stan s priimkom „Leesthal“ povzdignjen kot predsednik c. k. mestnega in deželskega pravstva v Terstu vmerl; in Janeza, ki je v Mantovi junaško smert storil; dve njenih hčeri, Helena in Mica ste deviški vmerle; Neža je bila omožena z Jožefom

Legat-om, naklanskim učenikom, Urša pa z Jožefom Globočnikom, dobrovskim grajšakom.

Verli in dobroserčni očem Gogola pa je za svojega pasterka Jožeta ko naj boljši telesni oče skerbel. Poslal ga je v Ljubljanske šole, kjer se je tako dobro obnašal, da je od leta do leta v učenosti in modrosti rasel in tako svojim staršem veliko veselje delal. Ko pa osmo šolo dokonča, eno leto s šolanjem preneha, ker ga je nekoliko mikalo se zdravilstva poprijeti; prav za prav pa zato, da si ni enega ali druzega stanú brez pomislika izvolil. Odloči se za duhovski stan, od kterega slavni Frint tako le piše: „Res je velika sreča, imeti možev, ki se neutrudljivo in pogumno za deržavni red, mir in družbeni blagor trudijo; imeti možev, ki naj boljše pomočke rabijo, da bolnikom bolečine zlajšajo ali pa popolnoma odpravijo; imeti možev, ki si prizadevajo, da poškodovani zopet svoje pravice in svoje blago zadobé; véndar je pa izmed vseh stanov gledé na notranjo vrednost in imenitnost naj pervi duhovski, ali sv. vere učiteljski stan. Kajti ta učiteljski stan ni nobena človeška znajdba, temveč se vpira na božjo veljavnost; zraven tega je tudi predmet njegovega djanja že sam na sebi naj imenitnejši, vsakemu človeku v serce vrašen. Duhovnika edino delo ima biti, da razlaga verske in nravske navke, ki zadevajo Boga, naše dolžnosti do njega, pomočke, s kterimi zamoremo že v tem življenji mir, zadovoljnost in naj čistejše veselje zadobiti in tako zaupljivo pričakovati neskončno in naši nravni vrednosti pristojno zveličanje.“ Ko bi pač vsi pri volitvi stanu se po izgledu ranjcega škofa ravnali, in trezno z božjo pomočjo premislili, v kteri stan da so poklicani; živeli bi sami veliko zadovoljnejši in bi svojemu bližnjemu več koristili!

II.

Ko se Jožef za duhovski stan odločijo, se podajo, ker takrat v Ljubljani duhovšnice ni bilo, v skupno duhovšnico v nemški Gradec, in se tam bogoslovskih ved-

nost naučijo. Na to jih dne 15. listopada 1789 tedajni ljubljanski škof in knez, Mihael baron Brigido mašnika posvetijo; kmalo potem pa jih, da bi se za duhovstvo še bolj izurili, za eno leto na dunajsko vseučelišče pošljejo. Ko se iz Dunaja zopet domu vernejo, pridejo za duhovnega pomočnika v Kresnice za Savo v litijski, kmalo potem pa v Lašče v ribniški dekaniji; pa že čez malo mescev jih izvolijo za kateketa c. k. poglavitne šole v Ljubljani. Leta 1798. postanejo profesor djanskega bogoslovja in dušnega pastirstva; učili so tudi kršanski navk v 7. in 8. šoli, ino so učencem ob nedeljah pridigovali. Neki njih bivši učenec nam zastran profesorja Wallanda to le sporoča: „Bili so zgolj ljubezen do šolske mladosti, njih učenci so se več iz ljubezni do njih, ko pa iz strahu učili. Nikdar nisem slišal, da bi se bil kdo čez njih pritožil, pa tudi oni niso, — kolikor mi je znano, — nobenega učenca nesrečnega storili“; mi pa pristavimo, da pač marsikterega srečnega. Da dokažemo, kar terdimo, omenimo samo to le: Komu sta li njih naj imenitnejša učenca, ki sta oba škofa postala, Matevž Ravnikar in Anton Wolf neznana? Walland so na tenko umeli preudariti lastnosti in osebne zmožnosti svojih učencev, in ako so pri kterem dobro glavo in serce zapazili, so ga tako krepko spodbujali, da je, ako se je le voditi pustil, gotovo ravno pot do svoje prihodnje sreče našel. Tako je, da od drugih molčim, omenjeni Ravnikar posebno po nasvetu svojega preljubega učenika in poznejšega serčnega prijatelja Wallanda tretje in četerto leto bogoslovja v enem letu doveršil, in koj po tem se izpitu iz pravoverstva podvergel, pri kterem se je tako slavno znosel, da je kmalo potem profesor poterjen bil, in tako, kar je še več, tovarš svojega spodbudnika in vodnika na ljubljanski duhovšnici postal. Od tiste dobe sta pa tudi bila ena duša v dveh telesih, ali po besedah sv. pisma: „Z bratovsko ljubeznijo sta se med seboj ljubila, s poštovanjem si prišla med seboj nasproti“ (Rimlj. 12, 10.) akoravno so bile njih prirojene lastnosti različne. Bili so namreč Walland priljudni in krotki, Ravnikar pa bolj nagli in

živi, in zato je tudi nekdo pozneje ta dva naslednika apostolov prav prilično primeril: Wallanda svetemu Janezu evangelistu, in Ravnikarja svetemu apostolu Pavlu.

Walland so se po dokončanem opravilu svojega stanú kaj radi sprehajat hodili, pa niso pri tem potrebnem počitku boljšega pajdaša najti zamogli, ko svojega zvestega Ravnikarja, kterima se je pa tudi večkrat pokojni profesor zgodovine in pravstva doktor Juri Dolinar pridružil. Nekaj let poprej, ko so Ravnikar v mašnika posvečeni bili, je bil Japelj slovensko sv. pismo na svitlo dal, ki je pa zastran čistega jezika, kakor tudi zastran prave razvidnosti besede nekoliko pomanjkljivo bilo. Sklenejo toraj Walland, Ravnikar, Zupan, Vodnik in še drugi, novi zakon po gerškem izviru posloveniti. Z eno besedo začetek našega stoletja, v kterem so se razun omenjenih možakov, slavni Kopitar in pa žlahtni baron Cojz, spodbudnik in darežljivi mecen slovenščine, za njo truditi jeli, se sme po vsej pravici nje blažena zora imenovati. Tisto dobo, leta 1805. so Walland korar ljubljanske stolne cerkve postali in oglednik ljudskih šol na Kranjskem.

Pridejo pa čez kranjsko deželo hude ure, kajti leta 1809. pridervijo Francozi, si jo prisvojijo, ter deželsko vlado in tudi šole po svoji sestavi prenaredijo. Nekteri učeniki zapusté deželo, se po mnogih avstrijskih krajinah razškropijo in z njimi vred tudi nekoliko učencev; ostali pa ali na svoj dom se podajo, ali pa kot ovčice brez pastirja po Ljubljani pohajajo; kajti če ravno so prosili dušnega kruha, ga vendar ni bilo, „ki bi ga njim bil lomil.“ (Žal. Jeremija IV, 4.) Pa resnica starega prigovora, da Bog svojih ne zapusti, se tudi v tej zmotnjavi očitno pokaže: vzdigneta se namreč dva moža, kterih imena v domovini vedno slovela bodeta. Bila sta *Walland* in *Ravnikar*. Ljubezen do mladosti nju žene, da Walland prevzamejo vodstvo, Ravnikar pa kancelirstvo viših šol, in ker sta bila „enega serca in enega duha“ (Dj. Ap. 4, 32.), sta seme čednosti in pobožnosti v blagih sercih mladosti ohranila. Da sta pa pri tem svojem

opravilu tudi dosti grenkih ur imela, bo vsakdo rad verjel, kdor težavni posel šolstva pozna. Nekega dne se Ravnikar Wallandu šaljivo pritoži: „O da bi Bog le en sam den vladarstvo sveta meni izročil, jest vem, kaj bi storil.“ Pa Walland ga prijazno zavernejo rekoč: „In kaj bi storili? Ko bi mogoče bilo, da bi Bog to storil, in bi vi za en dan vladarstvo sveta v roke dobili, bi gotovo prav tako ravnali, kot mili Bog sam, in vse bi pri starem ostalo.“ Ravnikar so te besede poterdili; kajti neskončno modri Bog tudi luliki med pšenico rasti pusti — in tako je tudi po šolah plevela med čverstim zernjem. — Od teh dveh možev velja, kar sv. Bazilij v 154. listu Aškoliju piše rekoč: „Ako po vaših delih sodim, se mi zdite kakor zvezde na oblačnem nebu, ktere tu pa tam bliščé, kterih svitloba je scer zmerom prijetna, še bolj pa takrat, ko nje naj manje pričakujemo. Taki ste tudi vi, cerkvene luči, ki vas je pràv za prav le malo, in vas toraj lehko preštejemo; pa v teh žalostnih okolšinah se bliščite kakor zvezde na nebu v temni noči; in ne le samo zavolj čislane čednosti, timveč, ker ste redki, se goreče želje po vas vzbujajo.“ In resnično, notranja vrednost teh dveh možev, ki sta previdno in mirno pot svojih zavez hodila, ki sta bila *„stanovitna in nepremakljiva v veri, v Gospodovem delu vselej obilna, za česar voljo tudi ni bilo njujno delo v Gospodu zastonj“* (I. Kor. XV, 58.) je bila vzrok, da so nju tudi tuji ali francoski oblastniki in pa gospôske na Kranjskem v velikem spoštovanju imele.

Ko se pa zvezda Napoleonove sreče nagne in na otoku sv. Helene popolnoma zaide, ter Kranjska zopet pod krilo avstrijanskega orla pride, ostanejo Walland profesor djanskega bogoslovja; in ko kmalo potem kranjska dežela svoje poročnike na Dunaj pošlje, da bi se Njih veličanstvu cesarju Francu I. poklonili, in ga vdanosti dežełne zagotovili, so bili tudi Walland med njimi. Kmalo potem pride deržavni svetovavec Jožef Jüstel, ki je še le pred malo letmi vmerl, v Ljubljano, da bi se kranjska dežela na novo vredila, ter si pri tem

delu Wallanda in Ravnikarja v pomoč odbere; ker sta pa ona dva želela, pri šolah ostati, mu v ta namen nasvetjeta škofovega notarja Wolfa, ki je po takem bil poklican za komisijnega uda. Leta 1815. pošljejo cesar Franc I. Wallanda za svetovavca k c. k. primorskemu poglavarstvu v Terst, pa jih že prihodnje leto v ravno tisto službo v Ljubljano nazaj pokličejo; njih naslednik v Terstu pa postane leta 1817. omenjeni Anton Wolf. Skoz to spremembo se pa Lamberško korarstvo ljubljanske stolne cerkve izprazne. Slavni baron Cojz in še več druzih slavnih možev svetuje Ravnikarju, se za to korarstvo oglasiti; on se pa še zmenil ni za ta nasvet. Nekega dne hoče Ravnikar svojega zvestega prijatelja, deželnega svetovavca Wallanda obiskat, da bi se po stari navadi sprehajat šla; pa na verhu semeniških stopnic najde že prijatelja na palico naslónjenega. „Ne bo nič z najnim sprehodom“, reče Walland, „danes vam napovém hišni zapor. Pa veste, po kaj da sem prišel? Precej se za miso vsedite, pa prošnjo za lamberško korarstvo pišite.“ Ravnikar, kakor je sam pravil, v sercu ganjen odgovori: „Res da me ni kaj volja bila; pa na Vaše meni kaj blago besedo bom to storil, če ravno je že skoraj prepozno.“ Na to si verla moža roke podasta in in se poslovita. — Ravnikar dobi korarstvo. — Pa le pre hitro pride ločitve den, ki je Ravnikarjevo serce pre globoko in britko zadel — ostal je sam.

III.

Dne 8. sušca leta 1818. izvolijo cesar Franc I. svojega zvestega Jožefa Wallanda za škofa goriške cerkve in Njih svetost, papež Pij VII. jih poterdijo, tadanji ljubljanski škof Avguštin Gruber jih 2. vinotoka v stolni cerkvi svetega Miklavža posvetijo in 10. prosenca 1819 začnejo goriško škofijo vladati. Razposlali so pri svojem nastopu sledeči pastirski list:

„Tu Nas imate, preljubi bratje! po usmiljenju božjem, volji Njih veličanstva našega cesarja in privoljenju svetega Očeta papeža Pija VII. svojega škofa.

S priserčnim veseljem smo slišali, še prej ko smo med vami bili, od verjetnih prič, da imate do Nas neko posebno nagnjenje in ljubezen, in da ste prav zato našega prihoda serčno želeli. In glejte! to je znaminje resnične ljubezni, da si prizadevamo, želje tistih, ki jih v resnici ljubimo, popolnoma dopolniti. Zato pa tudi ne dvomimo, da vi med tem, ko prevzamemo pastirstvo te slavne škofije, gotovo želite vediti, kako da bi se v Našem duhu in po Naših mislih v cerki božji obnašati imeli. Mnogo izmed vas, posebno pa mlajši, so Nas že prej poznali, in toraj tudi vedó, kakega duha in kakih misli da smo; zakaj to smo njim kot njihovi javni učenik odkritoserčno razodeli. Pa tudi vam, ki vas ali mnoge leta ali pa zasluge vse časti vredne storé, in ki Nas zato, da ste se kje drugde bogoslovstva učili, in ki vam toraj nismo učenik bili, in Nas za tega voljo ne poznate, Naše želje ne smejo skrite ostati.

Tega pa, kar je Naša volja in kar želimo, ni treba ne prenapeto vzeti, pa tudi ne iz neznanih studencev zajemati. Prosimo vas toraj, berite sveto pismo, prebirajte svete cerkvene očake, berite sklepe svetih cerkvenih zborov, pobožne poročila sv. matere kat. cerkve, sostavke takih razlagovavcev sv. pisma, ki zavolj učenosti in pobožnosti slové: in bote Našo voljo in Naše želje sami našli; kajti nočemo nobenega novega nauka, nobene nove učenosti, timveč je Naša edina želja ta, da se tega deržite in po tem ravnate, kar se je zmerom, povsod in od vseh verovalo in učilo, in kar so naši višji (predniki) v svoji pobožnosti poterdili. Zato pa bratje! mislimo, da bi ne bilo spodobno, še manj pa potrebno, vam zdaj resnice svete vere, djanske nauke, cerkvene zapovedi in pa opomine zastran vredne delitve sv. zakramentov ponavljati; vsaj ste se tega v šolah učili, ali pa iz verskih bukev, ki jih gotovo imate, in pa, kar ni dvomiti, pridno, kakor se spodobi zvestim Kristusovim služabnikom, ki resnico poznati pa tudi učiti želé, prebirate. Toraj vam pa le samo to, kar Nam je posebno pri sercu, in česar se bomo tudi zastran vas deržali, že zdaj, ko nekoliko Kri-

stusove cerkve, ki je Naši skerbi izročena, vladati začnemo, ob kratkem naznanimo in živo priporočimo.

Preljubi bratje! vi sami veste, kako težka je butara Nam naložena; vi veste, kaj in koliko glava in mojster naš Jezus Kristus in pa njegovi zvesti služabniki, apostoli, zastran vrednega opravila škofovskega tirjajo; tako tudi veste, da so se Naši dnevi že nagnili in da Naša moč od dne do dne pojema; in vendar bi imeli biti *luč sveta, sol zemlje, delivec božjih skrivnost, nesvarljiv služabnik Kristusov, doskušen delavec in izgled črede.* Ako pomislimo, koliko to pomeni, Našo dušo in telo strah spreletava. Od kod li luč dobiti, da se vselej čiste resnice deržimo in njo tudi drugim pristojno razodevamo? Od kod li moč in krepost duha, da zamoremo toliko skerbi, opravil in težav, ki so s škofijsko častjo zvezane, prenesti? Od kod li dar modrosti in ozirnosti, da zamoremo v tolikih opravilih in pogosto težavnih rečeh po pravici soditi in dostojno razsoditi? Od kod Nam li bodo prišle izverstne čednosti, ki bi Nas kot izgled črede kinčati imele? Za to le Očeta svitlobe, od kterega vse dobro pride, prositi in moliti zamoremo. Za tega voljo pa vas preljubi! zarotimo, da vsak den neskončno dobrotljivega delivca vseh dobrot za Nas molite, in vselej, kadar nekervavi dar Bogu prinesete, na Nas zmislite in z vso gorečnostjo Očeta svitlobe poprosite, da bi Nam razsvetil um z duhom zastopnosti in modrosti, da bi slabo Našo voljo z močjo svoje gnade podpiral, in kar je v Nas ranjenega, ozdravil, da bomo zvest služabnik Kristusov spoznani, in pa, kar Bog varuj, da ko druge učimo, se sami ne pogubimo.

Pomislite pa to bratje! da ste tudi vi delež Gospodov in za delavce v njegov vinograd poslani. Vem nekoliko iz lastne skušnje, nekoliko pa po pričevanju zanesljivih možev, da jih je veči del izmed vas v božjih rečeh dobro zvedenih, v svojem zaderžanju izglednih in polnih svetega ognja v Gospodovem vinogradu, in v svojem ponašanju lep izgled vernim ovčicam. Imamo jih toraj veliko, ki z Nami vred delajo, ki so pripravljeni

z vso voljnostjo in ročnostjo Nam pomagati. In ravno to je, kar Nas posebno serčne dela in tolaži; kajti, kar en sam ne zamore, jih zamore več skupaj. Zato vas pa prosimo, ker veste, da Mi vsem ne zamoremo ugoditi, da z Nami delate, se trudite, Nam o prilikah ali v težavah svetujete, in pa s svojo vednostjo Nas radovoljno podpirate. Ako si bomo v bratovski ljubezni drug drugemu v svoji slabosti pomagali in enega duha z zedinjenimi močmi v Kristusovi ljubezni sadili in polivali, smemo za gotovo pričakovati, da bo neskončno dobri Bog, ki tako za nas in za izročene ovčice skerbi, našemu pobožnemu prizadevanju rast in svoj blagoslov dal.

Da pa naše dela obilniši sad prinesejo, in da s srečnim vspehom, kar zadeva dušno zveličanje, napredujemo, je pred vsem potreba, da se pri duhovskih opravilih primernega reda deržimo, da se enakost v božji službi ohrani, ker to sv. cerkveni očetje, kakor tudi postave cerkvenih zborov gorko priporočajo. Enakost v zunajni službi božji je lepa podoba edinosti sv. kat. cerkve, razločnost pa je navadno mati različnosti in razkolništva med pastirji in čredo, pa tudi med pastirji samimi. Zato vas pa z vso ljubeznijo prosimo, da se reda pri službi božji, kakor je v tej škofiji zapovedan, natančno deržite, da po zapovedi ob nedeljah in praznikih sploh pri rani meši homilije imate, to je, da zapopadek lista ali evangelja po svetem pismu razkladate; pri velikem ali farnem opravilu pa pridigvate, pri popoldanski božji službi pa otroke kakor tudi odrašene v keršanskem nauku podučujete; ne pa, da bi namesto tega kako drugo, če tudi ne ravno nekoristno opravilo imeli. V šolah pa otročiče tako keršanski nauk učite, da ga bodo lehko razumeli; kajti otročiči potrebujejo mleka resničnega in svetega nauka, da postanejo terdni v veri in sramožljivosti. Ko vam to z vso ljubeznijo priporočamo, vam tudi obljubimo, da bomo na tiste, kteri se bodo v tem posebno skazali in obilni sad svojega truda tudi djansko spričali, pri vsaki priložnosti tudi posebno pomislili.

Da bodo božje opravila, pridige in keršanski nauki v korist za povišanje svete vere, v lep izgled pravovernikom, in pa k časti božji, moramo tudi mi s svojim djanjem pokazati, da z vso gorečnostjo po resnici in čednosti hrepenimo. Ne le samo z besedo, tudi z izgledom moramo učiti; kajti človeška natura je že taka, da besede le takrat poslušavcem v serce sežejo in jih zadovoljne storé, kadar spoznajo, da pridejo pridigarju iz ganjenega in gorečega serca, ki je vneto svetega ognja. Ali brez sadu je dar zgovornosti, če djanje besede ne podpira. Zato pa opominja sv. Pavel svojega učenca Timoteja, rekoč: *„Skerbno si prizadevaj, skazati se Bogu doskušenega delavca, kteremu se ni treba sramovati, kteri prav oznanuje besedo resnice.“* (II. Tim. 2, 15.) Zato vas, ljubi bratje, tudi zarotimo pri zveličanju vaših duš, kakor tudi tistih, ki so vašemu pastirstvu izročene, da si na vso moč in z vso previdnostjo prizadevate, da trezno, pravično in bogaboječe na tem svetu živite, nobenemu pohujšanja ne dajete, ampak da ste čredi izgled iz serca, da vidijo vaše dobre dela in časté Očeta, ki je v nebesih. Nasledujmo presvetega učenika in zveličarja svojega Jezusa Kristusa; bodimo luč sveta ne samo v besedi, temuč tudi v djanju; bodimo sol zemlje, ter varujmo lastno, kakor tudi drugih življenje kužne in smerdljive hudobnosti; bodimo dober duh Kristusov v svetem in nesvarljivem obnašanju; nič ne bodi v djanju nespodobnega, v vedenji nič pohujšljivega, v besedah nič nesramnega, v hoji nič prevzetnega in v pogovoru nič omazanega; temuč po besedah aposteljna *„karkolj je resnično, karkolj sramožljivo, karkolj pravično, karkolj sveto, karkolj ljubeznjivo, karkolj dobrega imena, če je kaka čednost, če kako hvalevredno obnašanje, to mislimo in djansko storimo.“* (Filip. 4, 8.)

Le če bomo tako živeli, delali in se obnašali, bo naša škofija z božjo pomočjo cvetela in v luči svete vere, v čistem vedenji in v spodobni lepoti se svetila. In to bo Naše nar veče veselje in tolažba, vam pa bratje bo to po pravici v čast, hvalo in zaslugo pri Bogu in lju-

deh. Mi pa bomo z božjo pomočjo take vaše zasluge, od kterih se bomo prepričali, po pravici in vesti cenili, kakor tudi napčnosti, ako jih zvemo, kaznovali; vselej bomo pa pripravljeni, ravno tako dobre in koristne nasvete, kakor tudi vse, kar zadeva korist naše škofije in pa zveličanje duš, sprejeti in po svoji moči tudi djansko doveršiti.

Gnada gospoda našega Jezusa Kristusa in moja ljubezen bodi z vami vsemi. Amen.“

IV.

Res je bilo veliko veselje med duhovnimi in med ljudštvom, ko so svojega toliko zaželjenega viši pastirja sprejeli. Ali vse drugače je bilo pobožnemu škofu pri sercu; imeli so zaceliti rane, ki jih je bil cesar Jožef II. zadal goriški škofiji po svojih prenaglih in dostikrat cerkvenim pravicam nasprotnih premembah. Jezuite so spodili, njih hišo v vojašnico prenaredili; v duhovsko semenišče so vrinili vojšake rejence; in tako so morale bogoslovske in modroslovske šole same po sebi nehati; še le 34 let potem so zopet oživele. Kdor se je hotel ene ali druge teh vednosti učiti, je bil primoran ali v Ljubljano, nemški Gradec, Zagreb ali pa na Dunaj se podati. Ker so pa v nekterih teh omenjenih mest učenci preveč se navdali slabega, sv. kat. cerkvi nasprotnega duhá, je prišlo tudi v Gospodov vinograd goriške škofije najemnikov, med kterimi so se pa pravi služabniki božji kakor zvezde na nočnem nebu toliko bolj svetili. Zato sklenejo skerbljivi pastir Walland temu zlegu, naj velja kar hoče, v okom priti. Že v začetku šolskega leta 1818 prevzamejo začasni učeniki podučevanje bogoslovcev; v prihodnjem letu pa so bili za redne učitelje poklicani: *Anton Peteani*, pozneje škof poreški, brata *Jakob* in *Jožef Stibil*, že oba v večnosti; *Jernej Arko*, sedanji infulirani prošt v Novem mestu na dolenskem; *Jožef Krobat* v dobro zasluženem pokoju, in pa *Jožef Poklukar*, zdajni korar stolne cerkve v Ljubljani. Že v drugem letu so blagi škof zopet vredili semenišče kakor je bilo

poprej; ker pa profesorji niso imeli gotovega plačila, njim je začelo potrebnih denarjev pomanjkovati; pa tudi tej stiski so radodarni viši pastir v okom prišli. Sposodili so si denarjev in za naj hujše potrebe vsakemu učeniku sto goldinarjev podelili, ter so tako djansko pokazali, kar sv. Avguštin v razlaganju 95. psalma terdi: *„Ta ima vedno kaj dati, čigar serce ljubezen napolnuje.“*

V priznanje zaslug so pa bili tudi za višega nadzornika semenišča postavljeni, ktero pravico so bili tačas škofom ukratili. Ko toraj iz Dunaja nekega človeka, ki je v pridigah in poduku merzli, sveti veri nasprotni materijalizem trosil, v semenišče za profesorja pošljejo, se škof, ki niso bili zaspani, hitro naravnoč do cesarja obernejo, in moral se je mlačnež umakniti, kakor megla pred juternim solncem zgine.

Pri izpraševanju bogoslovcev so bili vedno pričujoči in so si napredovanje vsakega posebej začertali. Tudi so veliko na to gledali, da se je zraven drugih šolskih reči liturgija (vednost svetih obredov) popolnoma učila, ker so bili terdno prepričani, da ni dosti, da so tisti, ki v duhovski stan stopiti želé, samo le v šolskih zadevah izvedeni, in da bi samo božjo besedo verne učili, ampak morajo tudi, ker skoz polaganje rok in sveto maziljenje postanejo oskerbniki božjih skrivnost, vernikom pomočke v zveličanje, ki so sv. zakramenti, deliti. Kar se pa od takih oskerbnikov terja, naznanja sv. Pavel s sledečimi besedami: *„Tako nas naj ima vsak kot služabnike Kristusove in delivce božjih skrivnost; od delivcev pa se terja, da se vsak zvest spozna.“* (I. Kor. 4, 1—2.)

Posebno so svojim novo posvečenim priporočevali, varvati se drugega spôla gledé na velikega cerkvenega učenika Jeronima, ki zastran tega svojemu učencu Nepocijanu takole piše: „Z vsemi devicami tudi s Kristusovimi zaročnicami bodi neznan, ali jih pa vse enako spoštuj. Ne zanesi se preveč na svojo dosihmalno čistost. Vsaj svetejši ko David, močnejši ko Samzon, modrejši ko Salomon tako ne moreš biti. Vselej pa pomisli, da je

obdelovavca pozemeljskega raja — Adama — ženska iz njegovega posestva iztirala."

Ravno tako so tudi skerbni škof, ki so bili previdni in so že mnogo skusili, ki so naturo človeško dobro poznali, vedno opominjali duhovne, naj se tudi tistih oseb varujejo, ki se navadno tercijalke ali svetohlinke imenujejo, to je pred takimi, o kterih učeni *Alban Stolz* piše, da se skoraj neprenehoma po cerkvah plazijo, se pogosto spovedujejo, ter mislijo, da prav za prav v nobeni greh zamotane niso. Razloček med njimi in resnično pobožnimi kristjanskimi dušami je ta, da tercijalk tako imenovana pobožnost nobene keršanske ljubezni in ponižnosti ne pozna, in da se njihove misli več z duhovnom, ko pa z Bogom pečajo. Te tetke imajo vedno kake posebne skrivnosti, serčne zadeve, ki jih spovedniku na široko razlagajo in njim tako zlati čas kradejo; ti dvomi takih nježnih duš so nalašč izmišljeni in v hinavskem duhu skuhani. Gorjé duhovniku, ki njih zanjke ne pozna in ne poterga; zakaj, ako takšna tercijalka vidi, da se duhoven njeni svetosti le čuditi noče, da ne ostermi nad njenimi dušnimi boji in čudovito stanovitnostjo, ga berž zaničevati začne, in kakor je prej hinavka spovednika hvalila, do nebes povzdigovala, tako ga zdaj razžaljena gerdi in opravlja rekoč, da ni na dosti visokej stopnji pobožnosti in duhovskega življenja, da bi njo voditi in nje stan prepoznati zamogel.

Dalje so svojim duhovnim priporočevali, da se naj v svojih pridigah svetega pisma deržé, ali da s svetim Paveljnom govorimo: *„da naj govorijo, kar se spodobi po zdravem nauku"* (Tit. II, 1.) in da naj ne vpletajo v nebeški venec praznih pravlic, kakor ravno omenjeni apostol uči: *„da naj ne pazijo na prazne povesti in brezkončne rodopise, da naj ne ugibajo* (vganjajo) *babjih praznih kvant,* (I. Tim. I, 4. IV, 7. — II. Tim. IV. 4.) *da ne bodo od resnice ušes odvračali, k basnim se pa obračali."* Enako piše sv. Peter: *„Nismo se namreč izmišljenih povest deržali, ko smo vam oznanjevali moč in pričujočnost Jezusa Kristusa."* (II. Pet. I, 16.)

Zraven sv. pisma so njim tudi priporočevali cerkvene očake; kajti mislili so o njih, kar je tudi resnica, da so prelep zaklad sv. katolške cerkve. O njih piše sv. Jeronim svojemu učencu Nepocijanu to le: „Sveto pismo večkrat prebiraj in nikoli tega branja iz rok ne deni. Uči se, česar se imaš učiti; terdno se derži resnične besede prav tako, kakor je učena bila, da zamoreš v zdravem nauku druge poterditi in pa protivnike ugnati. Ostani pri tem, česar si se učil in kar se je izročilo, ker veš, od koga da si se učil." — „Kaj li", piše nek pobožen nemšk duhoven, „kaj li rečejo k temu tisti slabi duhovi, ki tako rekoč z nekim zaničljivim omilovanjem omenjene velike očake v misel jemljejo, in se le poveršnega znanja in osebnih misli nekterih vodnikov novega kopita deržé? — *„Pošla bo modrijanov modrost in previdnost previdnih bo otemnela."* (Izaija 29, 14.) Pa hvala Bogu, vstajajo zopet in scer v sedanji dobi v resnici razsvetljeni možje, ki si prizadevajo, da se bogoslovci in sploh šolska mladost s temi zakladi sv. kat. cerkve bolj na tenko soznani. Gotovo bi bilo sv. pismo brez očakov to, kar hieroglifi ali podobopisi brez tolmačev; to terdi tudi učeni Möhler v svoji patrologiji rekoč: „Moč cerkve je še vedno tista, nepohabljena; pa ona se ne znajde na plitvem, ampak živi v globočini serca, kjer korenini in plodi. Prav zato pa morajo tudi tisti, kterih dolžnost je v njej učiti, v duhu zidati, voditi in vojskovati se, duha tistih navdati se, kterim ga je nekdaj cerkev vdahnila, in sprejeti v odperto serce tisto moč, ktero je po očetih rodila, in tako še le žile lastnega življenja s serčnim bitjem matere kat. cerkve v eno razmero spraviti."

Zapovedali so tudi, da se imajo duhovni rimskega ritvala ali obrednika deržati, in so ob enem prepovedli vsako blagoslovljenje, ki ga ni v njem najti. Overgli so tudi duhovske preskušnje za poddružne kaplane. Njihovemu prizadevanju gre čast, da so se dohodki goriških korarjev do 1000 in 1200 goldinarjev povišali. Koliko so pa pri presvitlem cesarju Francu I. veljali, se iz tega

prav lehko prevdari, da so na njih priporočenje sledeči duhovni goriške škofije: *Leonardis Anton* za škofa v Terstu, *Pateani Anton* za škofa poreškega, *Giuriceo Anton* za škofa dobrovskega in *Godeasi Jožef* za viši škofa zaderskega in za poglavarskega svetovavca v Dalmaciji izvoljeni bili. Tudi se je za njih dobo veliko cerkev in farovžev ali iz nova pozidalo ali pa popravilo.

V.

Kadar so Walland doma ali na svojem sedežu bili, so se kaj radi z učeniki svojega semenišča pogovarjali in posvetovali, ter jih napeljevali, kako da imajo svojo učenost v prid sebi izročene mladosti obračati. Večkrat so jih sprejemali v svojem velikem in prijaznem vertu, in obdajali so jih ti učeniki kakor ubogljivi sinovi svojega častitega očeta, ter so poslušali njih modre nauke, kajti: *„usta pobožnega govorijo modrost in njegov jezik to, kar je pravičnega; zakaj božja postava mu je v sercu.“* (36. Ps. 30—31.) Pa tudi drugim duhovnom je bilo dopuščeno, se po vertu sprehajati in se tam s svojim škofom pogovarjati, da so tako blagi škof njih dvome pozvedli in njih težave zlajšati zamogli. Take pa, ki so iz bolj oddaljenih krajev s kakošno prošnjo ali v kterem drugem opravilu k njim prihajali, so sploh k svoji mizi povabili in njim tudi v svoji škofji hiši stanovanje odkazati dali. Tako ravnanje se dobro prilega besedam sv. Pavla, ki jih piše svojemu učencu Titu: *„Bodi do tujih postrežljiv in dobrotljiv.“* (Tit. 1, 8.)

Kadar so pa škofovsko obiskavo po deželi imeli in pa zakrament svete birme delili, jih je vse duhovstvo kakor tudi verni z velikim veseljem pričakovalo in sprejemalo. Slovesno so zadonele orglje, kadar so v hišo božjo stopili, in med navadnim cerkvenim petjem: „Glej veliki duhoven! ki je dopadel Bogu v svojih dnevih, zato je prisegel Bog ga povišati med svojim ljudstvom. Blagoslov vsih ljudstev je nanj izlil in svojo zavezo ž njim poterdil. Čast bodi O. S. D.“ — so verni ganjenega serca za svojega milega pastirja molili. Za birmo odločene

otročiče so tako prijazno nagovarjali, tako priljudno izpraševali in tako detinsko se ž njimi pogovarjali, da so si berž njih nedolžne serca pridobili, ter so tudi prav veselo in serčno odgovarjali. Ako je kteri birmancev pri odgovarjanju posebno se odlikoval, so ga očitno pohvalili. Ko so spraševanje z birmanci doveršili, so tudi odraščene v keršanskem nauku poskusili in njih opominjali, po Jezusovem nauku in, kakor se pravemu kristjanu spodobi, živeti. Pri izpraševanju so imeli navadno kratek nagovor, v kterega so vpletali lepe prilike iz svetega pisma, kakor od Jezusa *vinske terte,* od *modrih* in *nespametnih devic,* od *zgubljenega sina* in drugih več. Ker jim je verh tega tudi slovenska beseda prav gladko tekla in prav priserčna bila, je njih govor vsem poslušavcem globoko v serce segal, ter se je tako resnica besed Kristusovih očitno pokazala: *„Jest vam bom dal usta in modrost, kteri se ne bodo mogli ustavljati.“* (Luk. 21, 15.)

Ko so se po birmi v farovži z duhovniki, župani in cerkvenimi starešini o potrebnih rečeh zgovorili, so se podali k obedu, pri kterem so bili pošteno veseli in zgolj priljudni. So pa tudi med obedom sem ter tje kakšno vprašanje postavili ali iz veronauka, ali nravne, iz duhovskega pastirstva, kakor so previdili, da je enega ali druzega bolj potreba, in so tako tudi pri dobri volji učenik ostali. Vedli so pa tudi včasi koristnemu kaj kratkočasnega pridjati pripovedajé nedolžne pravljice in mične povestice. Kaj radi so svoj materni jezik govorili in toraj v vsaki slovenski duhovniji popraševali, kaj da pomeni njeno imé, in od kod da izvira? Ker se jim je pa zavolj pomanjkanja potrebne korenite vednosti slovenskega jezika to malokedaj dostojno razjasnilo, so pa sami take imena raztolmačili in pojasnili, ter tako razločno dokazali, da so proti severni meji goriške škofije sosedni Nemci, na južni pa Lahi imena marsikterih krajev popačili, čemu se ni nikakor čuditi, ker se slovenščine niso učili duhovniki in ne prosto ljudstvo, in scer večidel zato ne, ker niso k temu nobenih pomočkov imeli; zora slovenščine je namreč, kakor smo že omenili, še le

z začetkom tekočega stoletja napočila. Po kosilu so, ako jim je le njihovo opravilo in pa vreme pripuščalo, podružnice obiskovali, da so se z lastnimi očmi prepričali, ali so tudi te božje hiše s potrebnim preskerbljene, dosti čedne in spodobne za božjo službo. Od njih veljajo psalmistove besede: „Gorečnost za tvojo hišo me izjeda.“ (Ps. 68, 10.)

Ko so po končanem apostoljskem opravilu zopet domu prispeli, so naj poprej začertane opazke na tenko pregledali, in saj mesec potem duhovnom po njih zaslugi ali pohvalne ali grajavne liste razposlali, in bolj zaslužene priporočili, da so od deželskega poglavarstva, ali celó nekteri od presvitlega cesarja pohvaljeni bili. To pa je storilo, da se je med duhovnimi hvalovredno skušanje za vse dobro in pobožno vnelo in tudi ohranilo.

Kakor pa nič na svetu popolnega ni, tako se je tudi pripetilo, da je kteri njihovih podložnih bratov v kako zmoto zabredel. Takega niso samo le enkrat, temuč večkrat podučili, opomnili in posvarili, kakor sv. Pavel veli: *„Prepričuj, prosi, svari z vsim poterpljenjem in učenostjo.“* (II. Tim. 4, 2.) Če pa vendar vse to pomagalo ni, so se pa tudi krotki in blagodušni apostolj v „gromovega sina“ (Mark. 3, 17.) spremenili, in nespokornega ugnati in pokoriti vedli, kakor se je spodobilo.

Tako je v vednem spreminjanju med žalostnimi in veselimi čuti njih za blagor in zveličanje sebi izročenih ovčic vneto življenje potekalo. Devetega sušca 1829. leta pokliče Bog njih preljubo 86 let staro mater *Barbaro* k sebi, ktera zguba jih je britko zadela. Bili so njo, od ktere nek vreden mož priča, da je bila živ izgled verne in pravične matere, vernivši se iz Tersta v Ljubljano k sebi vzeli, in leta 1819 se je tudi ž njimi v Gorico preselila, in je pri njih do svoje zadnje srečne ure ostala. Vsako jutro je z Bogom pričela in tako rano vstajala, da je v jezuitarski ali farni cerkvi sv. Ignacija vselej pri pervi sv. maši bila; domu pridši se je zopet v škofovi kapelici daru svete maše udeležila. Tu je vidila svojega preljubega sina, in je navadno po svetem

opravilu ž njim se pomenkovala; potem je vse izbe pregledala, in tenko na to pazila, da je bilo vse v lepem redu in da je v kropilnici v škofovi spalnici dosti blagoslovljene vode bilo; potem se je pa v svojo izbo podala, kjer je celi božji dan zdaj to, zdaj uno opraviti našla. Škof so toliko dobro mater svojo *blago Moniko* imenovali in kot tako tudi spoštovali; pač veljajo tudi od nje besede svetega pisma: *„Svojo roko odpira ubogemu in svoje dlani prostira potrebnemu. Njeni otroci pridejo na visoko in njo blagrujejo. Mnogo hčeri zbira si bogastva; ali ti premagaš vse.“* (Prig. 31, 20. 28. 29.)

Po smerti svoje predrage matere so ljubljeni škof sami hirati začeli. Kakor nam je zanesljiv mož *) sporočil, so Walland že tisto leto pri škofovskem obiskovanju tako zamišljeni, otožni in bolehni bili, da so se vsi za njih življenje bali. Vendar njim je pa milost božja na večer življenja še posebno čast naklonila, postali so namerč — *goriški nadškof in metropolit ilirske okrajine,* kakor bomo slišali.

VI.

Leta 1830. tretjega velicega serpana pride v Rimu sledeče papeževo pismo na svetlo: „Pij škof, služabnik služabnikov božjih, v vedni spomin resnične prigodbe. Postavljeni, če ravno nevredni, na veličastno stopnjo apostolske časti **) je naša skerb, da tiste stolne cerkve, ki so jih že naši predniki poprej k časti metropolitanskih povzdignili, ki so pa sčasoma svojo metropolitiško pravico zgubile, na prijetno nam prošnjo katoliških vladarjev zopet k časti metropol. cerkev povzdignemo. Ko je bil naš prednik blagega spomina Benedikt XIV. Goriško škofijo med nadškofije povzdignil, so tako težavni časi nastopili, da njo je že naš prednik častitega spomina Pij VI. zopet med škofovske cerkve vverstil. Potlej so

---

*) Zraven prečastitega izvira gre hvala za poročila tega življenjepisa v. č. g. Andreju Kocmanu, korarju in komenskemu dekanu, in pa v. č. g. Jožefu Krobatu, dosluženemu bogoslovja profesorju v Gorici.

**) „In supereminenti Apostolicae Dignitatis specula —“ je naslov pap. pisma.

pa v imenu našega preljubega Frančiška avstrijanskega cesarja, českega in ogerskega apostolskega in lombardobeneškega kralja podane bile prošnje, da bi se duhovske zadeve tiskih ilirskih pokrajin, ki pod avstrijansko oblast spadajo, gledé na potrebe časa in kraja kolikor je mogoče uravnale in scer naj več zato, da bi se ondotne škofije pristojniši omejiti dale. Prav zato sklene naš prednik blagega spomina Pij VII. to cerkveno zadevo častitemu bratu Jožefu goriškemu škofu v presojo izročiti in scer s tem vprašanjem, koliko in kaj bi se ilirski cerkveni okrajni in njeni metropoliji pridati imelo. Ko na to papež Leon XII. to cerkveno presojo prejme, dovoli v novo osnovo škofij v buli (razpisu) od 30. rožnika 1828., ki se začenja: „*Locum Beati Petri*..“ (mesto sv. Petra) in tako menjkalo druzega ni, kakor poterjenja od apostolskega sedeža. To se je pa toliko ležej zgodilo, ker je po želji preslavnega cesarja in kralja Frančiška ljubi sin in žlahten mož Rudolf grof Lützov, cesarjev poročnik pri nas in tem apostolskem sedežu, spodobno poprosil, da bi to, kar se je iz presojenih spisov in po razsodbi našega prednika za prav spoznalo, zdaj apostolska oblastnija poterdila. Ker je toraj naša želja, da v prošnjo njih veličanstva, kolikor v Gospodu zamoremo, dovolimo, in zastran poterjenja vsak zaderžek odvernemo: povzdignemo in ponovimo Bogu posvečeno in s pomočjo svetih mučenikov Hilarija in Tacijana postavljeno cerkev v Goriškem mestu zopet na stopnjo nadškofovske cerkve z metropolitanskim sedežem in korarstvom, s tremi častniki, s štirimi korarji in s šestimi korskimi namestniki, ter dovolimo, da ima tudi goriški nadškof kakor drugi nadškofje plajšek in križ, dohodke in pečatnik, ter se posluži za naprej vedno vsih nadškofovskih častnih znaminj, pravic, prednost in časti, kakor jih druge metropolitanske cerkve imajo. Odločimo dalje, da škofije, do sedaj samemu svetemu sedežu podložne: ljubljanska, teržaško-koperska, poreško-puljska, ki ste do zdaj podveržene bile Beneški patriarhalni cerkvi, in tudi kerška (veljanska), ki je bila pod zadersko nadško-

fijo, za vselej pod metropolitansko pravico Goriškega nadškofa spadajo.“

In tako je Goriška nadškofija čez 50 let (njeni tačasni viši pastir, *Rudolf Jožef Edling*, mož žlahtnega serca in vitežki zagovornik cerkvene pravice so leta 1784. v pregnanstvu umerli) zopet oživela, ko so *Walland* nje škof bili. Šestega prosenca 1832. so jih v njihovi stolni cerkvi prečastiti videmski škof *Emanuel Lodi* v pričo premilostljivega škofa Matevža Ravnikarja z nadškofovskim plajšekom okinčali. Ali na tej visoki apostolski stopnji se je *Wallanda* luč le kratko svetila. Po večkratni bolehnosti, ktero so srečno prestali, pride križev teden leta 1834, v kterem bolani obležijo. Perva dva dni so še procesijo spremljali, pa že tako slabo se počutili, da so morali v postelj. Ko njim je nekoliko odleglo, so hotli na praznik vnebohoda Gospodovega veliko mašo služiti; ker so njim pa to vsi odsvetovali, so ubogali in v postelji ostali. V petek prosijo za presveto popotnico. Sledečo noč pa se jim sanja, da vidijo v stolni cerkvi svojo pokojno mater, ki njim prijazno miga, za njo priti, kar se je tudi v kratkem zgodilo. V nedeljo 11. majnika ob treh zjutraj so prejeli sv. poslednje olje; potem pritisne pljučni mertvud in o poldne so v naročji svoje jokajoče žlahte mirno v Gospodu zaspali.

Ko preč. teržaško-koperski škof Ravnikar to žalostno poročilo prejmejo, se precej v Gorico podajo in spremijo svojega nepozabljivega nadškofa, učenika, prijatelja in rojaka zadnjo pot na zemlji. K imenitnemu pogrebu je prišlo mnogo duhovnov, vsi deželski stanovi, gosposka, množica mestnega in kmečkega ljudstva. Njih truplo so položili v rako nove kapelice na goriškem pokopališču, in izrekajé besede: *„Iz persti si ga naredil, s kostmi in kitami si ga sklenil; obudi ga o Gospod poslednji dan po Jezusu Kristusu Gospodu našem“*, so škof Ravnikar trikrat z lopato černe persti na mertvaško škrinjo svojega prijatelja vergli, in se pač na besede sv. pisma zmislili: *„Zvest prijatelj je močna bramba, in kdor ga je*

našel, je zaklad našel.“ (Sirah 6, 14.) Z ginjenim sercem so vzeli od svojega naj boljšega prijatelja slovó.

Pa ne le samo zvestega prijatelja Ravnikarja, temuč slehernega, ki je tako srečen bil, z višim pastirjem Wallandom v kaki zavezi biti, je poročilo njegove smerti globoko ganilo. Zaslišimo le besede pokojnega ljubljanskega kneza in škofa Antona Wolfa, ki so o tem gospodu Krobatu, profesorju v Gorici, pisali rekoč: „Bral sem vaše pismo s prebritkimi občutki in serčno ganjen od blažene smerti moža, na kterega so me vezali mnogoteri več ko 30 letni spomini, in kteremu sem s priserčno ljubeznijo in spoštovanjem udan bil, od kar sem njegov učenec bil. Dne 16. tega mesca sem opravljal slovesno duhovno opravilo v svoji stolni cerkvi za v Bogu zamerlega. O da bi on, ki mi je v svojem življenji podpornik in prijatelj bil, zdaj v nebesih, ki si jih je s svojim lepim življenjem gotovo pridobil, za nas vse prosil vsegamogočnega, čigar pomoč v tem britkem času posebno potrebujemo.“

Menimo, da tudi rajnemu nadškofu Wallandu veljajo besede, ki jih je veliki sveti Bazilij v 28. listu Novocezarjanom pisal, ker so po svojem rajnem škofu serčno žalovali in ki se tako le glasijo: „Redkih lastnost tega moža ob kratkem gotovo ne moremo popisati; kajti vse njegove dela naštevati nam naša serčna žalost ne pripušča. Ktero njegovo djanje bi pač pozabiti ali zamolčati zamogli? Ker se pa vse na drobno povedati ne da, se bojimo, da bi se mu krivica zgodila, če bi le o posamesnih delih govorili. Umerl je kot mož, ki se je med svojimi verstniki slavno ponašal.' Bil je podpora deržave, kinč cerkve, steber in temelj resnice, podlaga Kristusove vere, bramba svojih, protivnikom nepremagljiv, varh dednih postav, nasprotnik novarstva, ki je podobo (svete) cerkve sam na sebi skazoval, in sebi izročeno cerkev po starem kot po neki sveti sliki obrazoval. Zgubili so duhovni v njem vodnika, otroci očeta, sivi možje verstnika, imenitneži pervaka, ljudstvo prednika in revni krušnega očeta.“ — Prav take misli, menimo

so pri smerti tega svojega višega dušnega pastirja duhovščino in ovčice goriške cerkve sprehajale in tolažile.

Preden se ločimo slavnega pastirja, naj omenimo še dve posebne reči. Perva je, da sta zvesta prijatelja Walland in Ravnikar oba v 26. letu svoje starosti novo mešo pela, v 42. korarja, v 50. gubernijalna svetovavca izvoljena, v 55. škofa posvečena bila, in okoli 70. svoje duši Bogu izročila. — Drugo je, da sta pokojni Walland in njih naslednik sedanji nadškof, prevzvišeni gospod *Andrej Golmajer* pri istem kerstnem kamenu keršena bila; in da sta *Golmajer* in sedanji milostljivi in prečastiti gospod *Jernej Legat,* teržaško-koperski škof in Wallandov sestrič, oba učenca Ravnikarjeva bila.

Jožef Kovačič.

II.

Mihael Stojan,

knezo-škofijski Lavantinski duhovni svetovavec, dekan in farmešter Braslovški, začasni vrednik „Drobtinic.“

Hvaležnost je lepa, pa redka čednost. *Drobtinice,* na svetilnik verne Slovenije postavljene, so tedaj toliko bolj dolžne, tudi v tej čednosti lep zgled dajati čitateljem svojim. Gre sicer njih hvala vsem njihovim podpornikom, se spodobi vender perva zahvala njih *vrednikom;* kajti dosihmal so vsi vredniki le z zatajevanjem samega sebe to butaro na vse vzeli, tako da je v 19 letih vredništvo že zdaj na *sedme* rame preloženo. Zmed verste vrednikov je dosihmal večni Bog dva na zasluženo plačilo poklical: *pervega* vrednika in „Drobtinic“ *starašina* kneza in škofa *Antona Martina Slomšeka,* in *četertega* vrednika dekana *Mihaela Stojana.* So preslavljale predlanske Drobtinice zasluge škofa Antona Martina in njih spomin kakor nebeško cvetlico v venec svojih životopisov povile; naj slavijo letošnje tudi zasluge in lepe zglede pokojnega

dekana Stojana, kteri so bili v resnici mož po volji božji, duhovnik poln duha Kristusovega, dušen pastir z apostoljsko gorečnostjo, rodoljub z neutrudljivo delavnostjo in neusahljivo darežljivostjo in eden zmed pervih in naj bolj pridnih pisateljev, od kar je slovenska pisava po Slomšeku vzbujena vnovič v naši škofii oživela.

I.

Rojeni so bili Mihael Stojan 1. Septembra 1804 v *Teharjih,* vesi blizo Celja, od zares pobožnih pa na časnem premoženji jako ubožnih staršev. Razun male in borne hišice na prijazni ledinici vsred vesí stoječe še za četert orala niso zemlje posedli. Naj več je k živežu pomagalo očetovo rokodelstvo. Bil je namreč oče *zidar,* delavec neutrudljiv in z zaslužkom jako hranljiv, ki je marskteri lepi denar iz Celjskega mesta domu prinesel. Otrók jima je Bog dal devetero: štiri sine in pet hčer. Med vsemi otroci se je naj bolje že zgodaj odlikoval mlajši sin Mihael.

Že v otroških letih se je kazala pri njem neka posebna ukaželjnost, velika pazljivost in redka znajdenost, tako da je fantič vse skozi kaj novega si izmislil ali izdelal, kar je bistro glavo kazalo, in da so se sosedje pogosto čudili nad njim rekoč, da iz tega fantiča bo kedaj še kaj več, kakor le kmet ali rokodelec. V šolo, ki je bila v domači vesi, fantiča ni bilo treba priganjati; le čakal je komaj že ure, da je smel stopiti v versto učencev, in ko je pervokrat v šolo šel, še bolje pa, ko je perve bukvice v roke dobil, mu je bila to posebna čast in neizrekljivo veselje. Bukvic se fantič ni mogel nagledati in jih tudi ne iz rok položiti; od kar se je pa enkrat brati naučil, je hotel pa le vedno v bukvicah tičati, takó da so ga morali mati večkrat s silo naganjati, da je bukvice pustil in kako potrebno domače delo opravil. To posebno veselje do knjig in branja jim je prav do smerti ostalo; naj bolj vesele so jim bile ure, kadar so zamogli drugih opravil prosti knjigo v rokah deržati in preberati; in naj so prišli v hišo gospôsko ali kmetijsko,

da so le kako knjigo zagledali, niso se mogli zderžati, da bi je ne bili v roke vzeli in urno pregledali in to in ono prebrali. — Blagor otroku, ki že v pervi mladosti veselje do lepega branja dobi! Kajti dobre bukve so več vredne, ko dober prijatelj; dobrega prijatelja namreč ne moreš vedno pri sebi imeti, da bi te varoval hudega in podpiral v dobrem; dobre knjige pa so ti noč in den pri rokah, da kadarkoli si željen ali potreben, lehko iz njih zajemaš nedolžni kratek čas ali pa resno podučenje, ki hude strasti v tvojem sércu kroti in zatira, lepe občutke pa žlahtni in dušo za vse dobro in čedno vnema.

Tri reči pa so bile zlasti rajnemu Stojanu iz otroških let dobro v spominu in so kaj radi svojim prijateljem o njih pripovedovali.

Pervo je njih *veselje do duhovskih opravil.* Tačasni teharski dušni pastirje so bili za čedno izrejo mladosti posebno goreči, in kakor takrat še ni bila splošna navada, so otročiče zlasti za *pervo sv. obhajilo* kaj marljivo pripravljali. Pobožna Stojanova mati je dušne pastirje pri tem blagem prizadevanji po vsi svoji moči podpirala, in ker je bila sama jako prebrisane glave in dobro podučena, je neutrudljivo z malim Mihetom keršanski nauk ponavljala, molila in sv. pesmi prepevala. Niso mogli pokojni dekan zadosti dopovedati, kako globok vtis je pervo sv. obhajilo v njih mehko serce storilo, in kakoršne so tudi poznejše leta prišle nevarnosti in skušnjave, duhovno veselje, ki so ga pri pervem sv. obhajilu okusili, jih je spremljalo povsodi, kakor poseben angel varh, in ljubezen do božje službe in božjih naukov v njih ohranilo. — Dušni pastirje in matere keršanske, ne pozabite nikdar imenitnosti pervega sv. obhajila! Pri njem obhaja nedolžno otroško serce zlato poroko z nebeškim ženinom. Skerbite, da se bo ta poroka vselej vredno in po moči slovesno obhajala, da ostane zaveza ljubezni med otrokom in Bogom za ves čas življenja stanovitna!

Drugo je *poštena* in *pobožna tovaršija.* Radi so pravili, da kar jih je v otroških letih posebno k pobožnosti nagibalo, je bila neka presilno pobožna deklica kake dve

leti memo njih starejša, s ktero sta po Teharskih gričkih vsak svojo kravico skupaj pasla. Malo let pred svojo smertjo so se z nekim prijateljem po teh gričih sprehajali in z velikim navdušenjem o presrečnih otroških dneh govorili. Še vsak germič in vsako drevo jim je bilo dobro v spominu. Zdaj so pokazali na hrast, ter rekli: „Glej, pri tem hrastu mi je ona pobožna deklica takó lepo *veselje nebeško* razlagala, da ne bom nikdar pozabil, in kolikor sem pozneje spoznal, popolnoma v duhu kerš. nauka.“ Zopet so na drugo drevo pokazali in rekli: „Tam le pa mi je od Marije toliko milo govorila, kakor še dobro pomnim, in mi je res veliko ljubezen do nje v sercu užgala. — Tukaj pa mi je drugo pot pravila od angela varha, kako da nas povsod spremlja in se veselí, ako smo pridni in pobožni, pa se joka in preč oberne, ako se nespodobno zaderžimo, in kako je Bog povsod pričujoč. — Pri drugi priložnosti mi je razlagala, kako lep in svet je duhovski stan, in mi je res tako goreče želje po njem unela, da jih nobena moč ni mogla več ugasiti. — V takih pogovorih sva si kratek čas delala, in mnogo lepo pesem zapela, kterih sem se veliko od nje naučil, pogosto pa sva tudi skupaj molila.“ — Ker so bili Stojan že od mladih nog tako mehkega in bogoljubnega serca, so jih tudi vsi dobri otroci sploh kaj radi imeli in pri vsaki igri jim pervo mesto dali. Zlasti pa če so, kakor je pobožnih otrok navada, kako procesijo ali drugo duhovsko opravilo napravili, so vselej Miheta za *duhovnika* izvolili; ktero službo je vselej neizrečeno rad prevzel in drugim otrokom *pridigoval* in *maševal.* Pač se angeli varhi v nebesih veselijo, kadar se nedolžni otroci v takih svetih pogovorih in pesmih in molitvah na paši radujejo.

Tretje pa je *velika dušna britkost,* ki jo že dete v svojem sercu čuti, *ako se v božjem poklicu overa, ki ga že zgodaj v sebi zasliši.* Da je zares Bog sam že v zgodnji mladosti Miheta v duhovski stan klical, priča nja neugasljiva želja po šolskih naukih in ljubezen do duhovskih opravil, kakor smo že dosihmal nekoliko omenili

in bodo poterdile tudi naslednje čertice. Ravno tisti čas, ko je Mihec v teharsko šolo hodil, so nastopile znane hude leta, da je bila lakota v mnogih krajih tako velika, da so ljudje gladú umirali. Da so si lakote skušali tudi v borni Stojanovi hišici, kdo se bo čudil? Ker tedaj starši še za naj potrebniši živež niso zmogli, koliko manj jim je bilo mogoče, Mihetu kupovati bukve in papirja, in ravno tega je sila veliko potreboval. Pa kaj si umisli ukaželjni in znajdeni fantič? Nabere si, kjer je le mogel, gladkih dilic in lepih tresek, da na nje svoje šolske naloge piše in si pesmi zaznamnjuje, ki jih je vnovič kje slišal, da jih ni pozabil. Večkrat ga je mati, v sercu tolike marljivosti vesela, smehljajé pokregala rekoč: „Oj neumni fantič! vse deske in treske in celo bajto si že opisal, kam boš še pa zdaj čečkal?“ — Pred vsem tedaj pesmi, in zlasti pobožne, so bile Miheta posebno veselje, kterega se je menda že z maternim mlekom navzel. Mati namreč je imela za petje posebno lep glas, in kakor se najde pri mnogih Slovenkah, tudi jako natanjčen glasbinsk posluh. Rada je prepevela sama, pa še rajše z otroci, med kterimi ji je pa Mihec naj lepše prilagal. Še ni bil 13 let star in že je več kakor 50 pesem in napevov na pamet znal, kakor nam je sam pravil. Tako je živel Mihec svoje otroške dni, pogosto sicer lačen, pa vender vedno vesel in v duhovske reči zamišljen, ter se je že zibal v veselem upanji, da postane sam še nekdaj duhovnik. Ko je tedaj čas prihajal, da je imel doveršiti teharsko šolo, je prosil neprenehoma in pogosto z britkimi solzami svoje starše, da naj ga dajo v Celje v latinske šole; tudi tačasni teharski kaplan g. Kafú, ki so fantiča lepe zmožnosti poznali, so njegovo prošnjo podpirali. Pa enkrat so se že starši sami bali, da pri svojem ubožtvu in pri takó hudih letih tolikim potroškom ne bodo kos; za drugo je še pa vsa žlahta bila fantičevim željam nasproti. „Kaj, od take koče bote otroka v viši šole dali? Služit naj gre, za pastirja je že močen zadosti.“ Take in enake grenke in terdoserčne besede je moral pogosto slišati Mihec in njegovi starši. Takó so

pa slednjič tudi res obupali in sklenili, fantiča dati v službo. In pa še le kako daleč! Moral je iti sirotej še daleč unkraj Rogatca na Horvaško k nekemu stricu za pastirja; tudi zato, da bi mu šolske muhe toliko hitreje iz glave prešle. Večkrat so pravili rajni dekan, da se popisati ne da, s kako žalostnim in otožnim sercem so to pot nastopili in v kakih dušnih britkostih in v koliko skrivnih solzah so eno celo dolgo leto in še nekoliko črez na Horvaškem preživeli. Le tri reči so jih v tem znotranjem terpljenji še tolažile. Pervič neki znotranji glas, ki jim je vedno pravil, da to ne bo zmirom terpelo, da še gotovo pridejo v šole in postanejo duhovnik; — drugič toliko lepih pesem, ki so jih na pamet znali, in s kterimi so si doma in na paši otožno serce razveseljevali; še stric in stričevi so jim pogosto velevali, naj jim ktero slovensko pesem zapojejo, in ravno s petjem so se domačim ljudem, akoravno so sicer terdi in sirovi bili, tako prikupili, da so jih vsi radi imeli; — tretjič šolske in še druge lepe knjige. Kar namreč tudi očitno priča od njih duhovskega poklica, je to, da so vse knjige povezali in seboj na Horvaško vzeli. Tamkaj so Miheta ročno v horvaško obleko preoblekli in jim tudi národno torbico okoli ram navezali; razun kruha pa in kosa slanine, so pravili, je bila torbica vselej s knjigami napolnjena, ko so na pašo gnali. Pa tudi doma so hotli vedno le v bukvah biti, za česar voljo so bili velikokrat od strica hudo zmerjani. Tako so preživeli na Horvaškem menda naj bolj žalostno dôbo svojega življenja; kajti verh znotranjih britkost tudi v zvunanjih pobožnih vajah niso našli nobene tolažbe. V stričevi hiši ni bilo ne pobožnih pogovorov, ne skupnega branja, ne skupne molitve in veselega petja, kakor nekdaj pri starših domá; pa tudi v cerkvi se jim je zdelo vse merzlo in mertvo, toliko bolj, ker tudi pridig v horvaškem jeziku še niso mogli razumeti. Zanimivo je tudi, kar se jim je pri velikonočnem izpraševanji zgodilo. Tisti čas so bile šole na slovenskem se ve da skoz in skoz nemške; celó katekizma so se morali ubogi otročiči v nemškem jeziku učiti. Ko tedaj Mihec na versto pride, ga barajo kaplan

po horvaško, pa sirotej ves žalosten molči. Ko ga hudo v strah vzamejo, rahlo odgovori, da zna sicer moliti, pa le nemško; na kar kaplan nevoljno odvernejo: „Nemački pak ja neuměm.“ Ker se tedaj z gospodom nista mogla porazumiti, je slednjič sicer prejel spovedni listek, vender z neprijaznim obrazom. Takó od vseh strani zapuščenemu fantiču ni bilo dalje obstati. Ker je znal že prav čedno pisati — imeli so namreč pokojni dekan izversten rokopis — je pisal neprenehoma prežalostne liste do staršev, naj se ga vender usmilijo in po njega pridejo; pa tudi do teharskega kaplana, naj ga rešijo iz te neprenesljive otožnosti in naj mu v šolo pomagajo. Pa tudi Bogu se je zdelo zadosti, skušati 14 let starega fantiča, ali bo stanoviten in zvest božjemu poklicu, ki ga je neprenehoma v sercu slišal. Ura rešitve je prišla. Stricu samemu se je začel otožni fantič smiliti; spoznal je, da v resnici ni za službo, ampak da sodi le za šolo. Dal ga je tedaj staršem nazaj, pa še tudi, gotovo od Boga omehčan, pridjal denarno pomoč, da je zamogel fantič šolo v *Celji* nastopiti. — Naj se iz tega vsi dijaki, ki mislijo kedaj duhovski stan nastopiti, učijo, da duhovski poklic je velika in celó posebna gnada božja, ktera pa tudi od naše strani mnogih žertev tirja. Tudi je duhovski stan sam po sebi stan vednega zatajevanja in žertvovanja; zato Bog tiste, ktere v resnici on sam v duhovki stan kliče, že zgodaj v šolo terpljenja pelja, naj se že od mladih nog križa privadijo in ga ljubiti se učé. Kdor od mladih nog mehkužno živi, on za duhovski stan gotovo ni. Zato naj nijen dijak serca ne zgubi, ako duhovnik postati želi, pa morebit že od začetka veliko zaderžkov in težav najde in od vseh strani pomanjkanje terpi; velikoveč naj mu bo vse to le tolažljivo znamnje resničnega duhovskega poklica. Šola zatajevanja je namreč perva in naj bolj potrebna pripravna šola za duhovski stan. Po takem križevem potu je Bog tudi rajnega Stojana vodil ves čas njihovih šolskih let, ali prav skoz to so si pridobili junaško serce in močne rame, da so lehko in slavno nosili težko butaro duhovskega stana.

II.

V jeseni l. 1817. so stopili v Celji v tretji ali sedanji četerti razred nemških šol in prihodno jesen v pervo latinsko šolo. Stanovali so doma pri starših in so vsak den malo uro hodá v Celje v šolo hodili. Takrat je bila v naših krajih še huda lakota. Mnogokrat so nam pravili, kako so morali na vse zgodaj v hosto po derv, ali pa v mlin, da so za kake groše moke prinesli, in mati zajuterk skuhali, preden je Miha v šolo šel. Takó pa se je zgodilo, da je sirotej večkrat kaki del šolske meše zamudil, in zavoljo tega v 1. latinski šoli iz *narava* (vedenja) le pervi red dobil. Za vzrok zamude ga nihče ni uprašal, sam si tudi ni upal povedati, ter je tiho in mirno terpel kazen, ktere v resnici ni zaslužil. Obleko je nosil, kakoršno mu je mati pri dobrih ljudéh izprosila. „Se vě da“, so nam večkrat pripovedali, „je bila moja obleka res včasi nekoliko smešna, vender globoko me je v serce ranilo, ko me je neki terdoserčnež med učitelji od nog do glave preměril in vpričo cele šole zasmehoval rekoč: „Du siehst ja aus wie ein Hottentotte“ — (to je po našem: fant, ti si kot pustna šema). Tudi šolskih knjig si niso mogli vseh omišljevati; zdaj pri tem, zdaj pri onem součencu so si jih izposojevali, da so se potrebnega naučili. Da v takih razmerah niso mogli izverstno napredovati, je očitno, vender so šole po versti dobro doverševali. Kakor so pa tudi bili ubogi in zapuščeni, in so veliko mrazu, pa še več gladu morali terpeti, so se čutili vender le presilno srečni, da so bili le enkrat v šoli in tedaj na potu v duhovski stan. Pa ko so bili v tretji šoli, jim pošlje Bog vnovič hudo poskušnjo: skoraj poslednja zvezdica upanja se jim je stemnila. Že omenjeni teharski kaplan Kafú so jih dosihmal še naj bolj podpirali. Ko pa enkrat ta gospod že o poznem mraku iz Celja domu pridejo in ravno tata srečajo, ki je od njih čebelnjaka panj čebel nesel, ga na vso moč zgrabijo, — bili so namreč mož visoke in silno čverste postave. Ko tat čuti, da uiti nikakor ne more, večkrat po-

novi: „Gospod, naj me izpustijo, sicer ne bo dobro.“ Ker pa le ne izpustijo, jim na enkrat nož v persa zabôde, da pri tej priči padejo; — drugo jutro so jih mertvih pri čebelnjaku našli. Po več storjenih hudodelstvih se je tat sam gospôski izročil, kjer je to prigodbo povedal z dostavkom, da med vsemi hudodelstvi ga je ta grozovitna morija naj bolj na vesti pekla, in da mu je smert ljubši, kakor dalje ta kamen na sercu nositi; vender morivec poprej v ječi ves skesan umerje, preden je smertna sodba obtekla.

Smert naj večega dobrotnika je Miheta tako omamila, da ni vedel, ne kod ne kam; ali od šole jenjati, mu vender nikakor ni dalo. V mnogih britkih premiselkih pa od drugih dijakov zve, da v Mariboru je življenje veliko boljši kup, da se tudi ložej še po strani kaj zaslužiti da, ali z učenjem ali pisanjem v kresiji, kjer so ljudomili uradniki po tem načinu že mnogim ubogim dijakom pomagali. *) Sklep je bil tedaj urno storjen, se podati v 4. šolo v Maribor, zlasti ker mu tudi starši zavolj ubožtva niso branili. Za slovó so mu napravili oče še resno in dolgo pridigo in mu dali na pot *en goldinar šajna* ali okoli 40 krajcerjev sedanjega denarja! Ta pičla popotnica se je Mihetu nekoliko smešna zdela, tako da je ves muhast odgovoril: „Oj ljubi oče! rajše več denarjev, pa bolj kratko pridigo.“ Pa kaj — da ni bilo kje vzeti!

Marsikteri dijak bi bil v takih okolšinah gotovo obupal in odstopil; drugače pa so mislili Stojan. Dobre volje se podajo na pot; njih zaupanje je Bog v nebesih in znotranji glas, da nekdaj še gotovo bodo duhovnik. V Mariboru se jim je od začetka presilno hudo godilo; terpeli so gladú, da je bila grôza, ker vbogaime prositi jih je bilo vendar le sram. Pa v kratkem je bila njih prošnja v kresiji uslišana in za prepisavca so bili sprejeti. Pravili so nam: „Kadar sem zopet kake groše dobil, sem šel na terg in si živeža kupil, ter ga gospodinji

---

*) Menda so pisali dijaki namesto sedanjih dninarjev ali diurnistov.
Pis.

nesel, da mi je kuhala.“ Dalje ležej pa so izhajali, in ker so imeli, kakor smo že spredej rekli, izversten in tudi silno nagel rokopis, so si v šesti šoli mnogi den, kadar so več prostih ur imeli, že po goldinarji zaslužili. Da so v takih razmerah tudi tukaj v šolskih naukih le bolj srednje napredovali, gotovo ni čuda. Po dokončani šesti šoli pa je hotel Bog po novi in silno nevarni skušnjavi njih zvestobo v poklicu skusiti. Po svoji pridnosti in čednem naravu (deržanji) so se namreč tačasnemu kresijskemu tajniku, ki je bil jako pobožen mož — Jožef Bankalari po imenu, sosebno priljubili. Ker so se mu zavolj tolikega ubožtva smilili, in ker je po svoji misli sodil, da brez vsake pomoči v Gradcu, kamor je bilo treba v sedmo šolo se podati, nikakor ne bodo mogli izhajati, jih je začel nagovarjati, da naj pri kresiji za službo prosijo, in on jim je porok, da bodo v kratkem stalno mesto dobili. — Oj koliko drugih dijakov bi bilo v takih razmerah toliko vabljivi skušnjavi se udalo; nikakor pa ne Stojan. Njih popotna zvezda, ki jim ni v hudih in dobrih dneh nikoli spred oči zginila, je bil duhovski stan. Zahvalijo se tedaj prav serčno za ljudomilo ponudbo, in akoravno od nijedne strani pomoči pričakovati ni bilo, se vendar v jeseni l. 1824 veseli in serčni v Gradec v modroslovske šole padajo.

Ali ravno v Gradcu je moral blagi mladeneč naj britkejšo, pa tudi poslednjo skušnjavo zavolj poklica prestati. Mali goldinarčki, ktere si je nekaj v Mariboru poslednji čas prihranil, nekaj v šolskih praznikih od dobrotnikov prejel, so pošli v kratkih tjednih; postranskega zaslužka pa se tudi nikakor ni dalo najti, kolikor si je tudi prizadeval. Zopet nastopi glad, hujši kakor kedaj poprej. Več dni že ni drugega zavžival, kakor po malem kruha s sirovim čebulom, da je želodec dalje se motil. Zdaj pa tudi za kruh ni bilo krajcarja več, vbogaime prositi pa se ni upal in ga je bilo tudi sram. Že doteka tretji den, da razun vode ni trohice dal v usta; noge so začele omahovati in pred očmi se mu je delala tema. Ker od nijene strani pomoči ni upati bilo, kolikor je tudi

k Bogu za njo zdihoval, mu pride hipoma misel: morebiti me pa Bog vendar ni za *svetni* duhovski stan namenil, ampak me hoče s silo prisiliti, da stopim v kakoršnikoli samostan. Imeli so namreč Stojan od mladosti in prav do smerti veliko nagnjenje do samostanskega življenja; še kakor dekana smo jih dokajkrat slišali izdihovati: „Naj rajše bi v kak samostan šel, da bi se tamkaj v miru na smert pripravljal.“ Rekli so tedaj tisti večer sami sebi: „Ker duhovnik po vsaki ceni moram postati, v svetni duhovski stan pa, kakor se kaže, mi božja previdnost brani, se podam jutre k očetom Frančiškanom v Klanjec na Horvaško, bom razodel vse svoje razmere in bom prosil za sprejembo.“ Ko v takih dušnih in telesnih britkostih po mestnih ulicah proti svojemu stanovanju tavajo, srečajo nekega lahkomišelnega součenca, ki je bil na Bizelskem doma. Uprašajo ga: „Imate morebit do svojih staršev kaj sporočiti?“ Stermo jih součenec pogleda rekoč: „Pa kako hočete vi zdaj do mojih staršev?“ Odkritoserčno mu razodenejo svoje razmere in svoj sklep. On pa jih krepko zaverne rekoč: „Sramota bi bila, da bi Slovenec nad božjo previdnostjo obupal. Za dnes pojdite z menoj in jaz vam hočem plačati večerjo; za juteršni den pa bo Bog skerbel.“ Te takó zanesljivo izgovorjene besede jim pokrepčajo serce, dobra večerja pa oslabljeno teló. Polni zaupanja na božjo pomoč grejo drugi den zopet v šolo; in zdaj gledaj resnico božje besede: da Bog nikogar nad njegovo moč ne skuša! Še preden šola začne, poterka priprosta ženka na vrata in prosi, da naj Stojan vunkaj pride, ter jim reče: „Zvedla sem, da bi si radi kakor domač učitelj kaj zaslužili. Uboga sem in veliko dati ne morem, pa eden goldinar na mesec vam dam in še včasi kak grižlej kruha, ako mojega sinka vsak den eno uro učite.“ V resnici malo! ali Stojanu se je zdelo v tisti uri, kakor da bi jim bil kdo tisoč goldinarjev obljubil. Vsi pa vemo, da dobre ženke so enako usmiljene kakor zgovorne. Ponižni mladeneč se dobri materi v kratkih dneh priljubi; priporoči ga svojim znankam in Stojan so v kratkem z vsem

potrebnim za silo preskerbljeni, da so zamogli srečno modroslovske šole doveršiti.

V osmi šoli nastopi za vsakega dijaka naj važniši čas, ki razsodi večidel o njegovi ne le časni, ampak tudi večni sreči, namreč čas, si *stan za celo življenje izvoliti.* Stan, kamor Bog koga kliče, se da spoznati, ako z mirnim in treznim duhom premišljujemo svoje dušne in telesne zmožnosti, nagnjenja svojega serca, dobre kakor tudi pregrešne zvunanje razmere, božje voditve od mladih nog; — ako poprašamo za svêt modre in skušene možé, zlasti pa spovednika svojega; pred vsim pa, da Boga v obilni in ponižni molitvi pri tem opravilu za luč in pomoč prosimo. O da bi se vsi ljudje pri volitvi stanú po teh pravilih ravnali, in mi bi ne imeli v vsakem stanu toliko nepoklicanih in nesrečnih! Ali kaj da moramo vsak den gledati, kako zlasti dijaki v grešni ošabnosti pri volitvi stanú ne mislijo ne na molitvo, ne na dobri svêt modrih ljudi, in spovednikov ne poslušajo, ampak le na tisti stan gledajo, kjer se jim naj več časti, dobička in posvetnega veselja obeta. Zato pa se toliko dijakov pri volitvi stanú hudo goljufá; prepozno britke solze pretakajo, nesrečno žive in se vekomaj pogube, če jim Bog poslednjič ne da spoznati greha in se spokoriti. — Vse drugače so ravnali rajni Stojan. Temu, kteri to piše, so pokojni Stojan skozi več kakor 16 let serce tako popolnoma odkrivali, kakor ga odkriva le brat bratu in prijatelj prijatelju. Njemu tedaj so pravili, kako so poslednje mesce v osmi šoli obilniši kakor sicer molili, zlasti pa Marijo na pomoč klicali; kako so pogoje sv. zakramente prejemali; si prizadevali vsega se odvaditi, kar ne pristje za duhovski stan in se privaditi tega, kar samotno duhovsko življenje tirja, da bi spoznali, ali bodo zmožni ves čas svojega življenja po stezi zatajevanja hoditi. Tako postavim so slišali, da tobak kaditi želodec moti, da glad manje občuti in ga ležej prenaša. Res da so že nektere leta kadili. Za duhovnika pa se jim je zdela ta navada nespodobna, in kakor tudi težko, pri tej priči in za vselej to priljubljeno navado opustijo. Ne

zadosti; da bi jih večni Bog na pragu duhovskega stanú toliko bolj usmiljeno sprejel, sklenejo dolgo spoved, ali spoved od celega življenja opraviti. Dolgo in resno se na to opravilo pripravljajo, slovečega spovednika si poiščejo in z njegovo pomočjo si prizadevajo vest tako očistiti, kakor da bi veljalo za smertno uro. O da bi jih vsi dijaki pri volitvi svojega stanú posnemali!

Po takó resni pripravi so stopili v jeseni l. 1826 v *Celovško semenišče,* kjer so takrat Lavantinski bogoslovci svoje šole imeli. Dozdevalo se jim je, kakor da bi bili zopet našli zgubljeni raj; le kar peli so si od veselja, kodarkoli so hodili. Prav zavolj takó prijaznega in veselega serca so jih vsi verstniki ljubili, in kjerkoli je bila veselica, je moral Stojan priti in veselo zapeti. Radi so prebirali šolske knjige; ker se je pa takrat cerkvi sovražni duh jozefinizma še jako v knjigah šopiril, je Stojanu tudi eno in drugo hudo zamerzelo; zato so še rajše prebirali druge bogoslovske knjige in spise, v kterih je vel zdravejši cerkveni duh. Malo pa pomaga učenost brez pobožnosti, kajti „modrost brez ljubezni le napihuje“, uči sv. Bernard. Zato so zlasti ljubili životopise Svetnikov, sosebno *svetih duhovnikov,* in že takrat se jim je posebno češenje do sv. Vincencija Pavljana in do sv. Frančiska Salezija v sercu vnelo, ki so ga do smerti ohranili. Memo bogoslovskih naukov jih je že takrat jako zanimivala *slovenščina;* marljivo so se vadili v branji in pisanji slovenskem; in kar znanje slovenskega jezika zadeva, so bili brez dvombe takrat pervak v celem semenišči, ter so še nektere verstnike v slovenščini podučevali. Še bolj pa se jim je nepokvarjena duša za narodnost vnela, ko so v jeseni l. 1829 pokojni knez in škof Anton Martin Slomšek za špirituala v Celovško semenišče prišli, ko so Stojan ravno zadnjo bogoslovsko šolo nastopili. Zavolj pridnega učenja in lepega zaderžanja so bili Stojan že po končanem 3. letu na praznik *male Gospojnice* 1829 mešnik posvečeni in so v svoji rojstni farni cerkvi na Teharjih pervo daritvo sv. meše opravili. Bogoslovci 4. razreda pa so morali za vajo

večkrat v raznih cerkvah v mesti in v mestni okolici pridigovati, še večkrat pa že posvečeni mešniki se na deželo podati in dušnim pastirjem z mešo in pridigo pomagati. Slovenske pridige pa so se morale poprej špiritualu pokazati, da so jih pregledali. Stojana, ker so bili v slovenščini naj bolj izurjeni, je tudi naj pogoje versta zadela, iti na razne fare z božjo službo na pomoč. Pa ravno zavolj tega so pa tudi večkrat, kakor drugi bogoslovci, prišli k špiritualu Slomšeku, in ste se te dve blagi duši vedno bolj spoznavale in ljubiti začele. Tudi so Slomšek ročno po svojem prihodu osnovali slovensko šolo za bogoslovce in obilne vaje v slovenski cerkveni zgovornosti. To pa je bilo še le pravo veselje za Stojana; prav s sinovsko ljubeznijo so se vdali Slomšeku in jim bili pri slovenskem uku prava roka. Slomšek so bili pa tudi poseben prijatelj lepega petja; zlasti navdušeni za povzdigo *koralnega cerkvenega petja;* so tudi nauk iz tega predmeta sami pri bogoslovcih prevzeli. In to je bil nov vzrok Stojanove vdanosti in ljubezni do Slomšeka. Tudi Stojan, ki je imel po naturi izversten glasbinsk posluh in prelep, krepek glas, so silno ljubili koralno petje. Gotovo malokdo se v bogoslovji toliko od tega predmeta nauči, kakor so se oni naučili; še s svojimi verstniki so koralne nauke ponavljali.

Tako se je izcimila in uterdila dalje bolj serčna ljubezen med Slomšekom in Stojanom; ne več kakor učenik in učenec, ampak kakor prijatelj in prijatelj sta se ljubila in ta prijatelska ljubezen je postala stanovitna do smerti in je dokaj žlahtnega sadu rodila v blagor škofije in slovenske domovine. V takih razmerah so Stojanu veselo in srečno in urno tekle štiri bogoslovske leta, kterega blagega časa niso nikdar zamogli pozabiti, toliko bolj, ker jim je Bog tudi težave njih ubožtva ljubeznjivo lajšal. Le slabo obleko so seboj prinesli v duhovšnico; v tem ko so v hudi zimi njih verstniki v tople plajšče zagernjeni hodili, so oni v golem talarji zmerzovali. Pa neki den jih pokličejo podvodja semeniški in jim nov in prav lep in topel plajšč podajo, rekoč, da neki dobrotnik

v mestu, kteremu se smilijo, jim ga daruje in se njih molitvi priporoča. Imena blagega dobrotnika pa niso nikdar zvedli. Zavolj lepega rokopisa so jih ravnatelj Koben za svojega pisavca izvolili; marskteri lepi goldinarček so za to pisavo v dar prejeli, pa še več v blagih pogovorih z učenim in modrim ravnateljem za svoj lastni značaj pridobili, da so postali duhovnik takó možkega in neomahljivega značaja, kakor se redko kdo po svetu najde.

Preden jih spremimo v duhovsko službo, naj še nekaj omenimo, kar zamore mnogemu dijaku tudi v lep zgled služiti. Ker v šolskih praznikih niso imeli doma pri starših ne pravega stanovanja ne živeža, so jih skozi vse šolske leta večidel na *potovanjih* doprinesli. Prehodili so vso Štajersko, Kranjsko in Koroško; — vso Horvaško, Slavonsko in vojaško Krajino z lepim delom Primorja; — vso Avstrijansko, Solnograško in Tirolsko; — lep del Moravske in zgorno-Ogerske. Potovali so pa takó, kakor se spodobi mladenču, ki hrepeni po vsestranski učenosti in izobraženosti. Skerbno so opazovali národne običaje, národno nošo in petje; razmere cerkvenega in družbinskega življenja; čednosti in napačnosti ljudstva; obiskovali muzeje in bukvarnice, tudi mnogega duhovnega in svetnega gospoda, kteri je slovel ali zavolj pobožnosti ali učenosti; zlasti pa so jim bile pri sercu cerkve, samostani, črez vse pa *božje poti,* kjer so radi sv. zakramente prejemali in se več časa mudili. Na takih potih se jim je godilo večidel dobro, včasi tudi prav dobro, nekterekrati jih je pa tudi glad stiskal, ako niso nikjer na dobrotne ljudi naleteli; vselej pa so več denara domu prinesli, kakor so ga od doma seboj vzeli. Ker so si toliko sveta dobro ogledali, toliko reči vidli in toliko ljudstev spoznali, je bila tudi njih drušina jako zanimiva, in njih pogovori zlasti za mlade ljudi podučljivi; vedno namreč so vedli kaj kratkočasnega ali podučljivega od teh svojih potovanj povedati. Veliko bi se dalo od tega pisati, pa povejmo le nektere male reči.

Posebno ljubi so jim bili spomini na Tirolsko. Pri starših nekega dijaka, s kterim so na potovanji se so-

znanili, se prijazno povabljeni nekaj dni pomudijo. Pred odhodom jim pobožna mati reče: „Ali imate kak rožen-kranc pri sebi?“ Skoraj nekoliko razžaljeni odgovorijo, da domá ga že imajo, pa na pot ga niso seboj vzeli. Na to se ona začudi rekoč: „Pa moj Bog! ako bi na poti umerli in rožkenkranca pri vas ne našli, bi še ne vedli, da ste katolišk kristjan“, in jim je prijazno rožen-kranc za pobožen spomin podala.

Enkrat so primorani v kerčmi prenočiti. Našli so notri veliko mladenčev, ki so bili kakor serne živi, ter blizo do stropa poskakovali in med seboj šalili, da je bilo veselje, mlade korenjake gledati. Ali vse je bilo priprosto in nedolžno, ni bilo slišati ne ene kletvice ali nespodobne besede, da so se Stojan kar čudili. Točarica, prav čedno skoraj celó černo oblečena mlada deklica, se je silno resno med njimi obnašala. Kar zazvoni v vesi *angelsko češenje.* Vsi pri tej priči potihnejo in skoraj enoglasno rečejo: „Točarica, moli!“ Deklica se čedno pokriža in tako pobožno naprej moli, fantje pa tako krepko in veselo z njo, da je bil mladi Stojan prav v serce ganjen. Po molitvi grejo vesele šale naprej, kar še nek mladenеč v izbo stopi. Kakor iz enega gerla mu zadoni naproti: „Molitvo si zamudil!“ — „Kaj je že zvonilo?“ vpraša. „Da“, je bil odgovor. Pa urno eden na kupico poterka in ko pozvana točarica pride, ji reče: „Točarica! boš še enkrat molila, ta le je molitvo zamudil.“ Vsi se vzdignejo in še enkrat za točarico angelsko češenje lepo molijo, potem se pa zopet k veselemu kratkočasu povernejo. — O da bi se hotli *slovenski mladenči,* ki tolikokrat tako sirovo in grešno po kerčmah razsajajo, od tirolskih junakov učiti, ravnati po besedah sv. Pavla, ki pravi: *„Veselite se vselej v Gospodu; še enkrat rečem, veselite se. (Ali) vaša spodobnost bodi znana vsem ljudem; (zakaj) Gospod je blizo.“* (Filip. 4, 4.)

Zopet drugo pot so z nekim tovaršem prisiljeni, v kerčmi prenočiti. Pohlevno za mizo kruhek večerjata, ker za boljši večerjo tisti den nista zmogla, v tem ko se pri drugi mizi zopet nekoliko mladih korenjakov

kratkočaši. Hipoma pa eden zmed njih, kteremu sta se gotovo zavoljo ubožtva usmilila, pred nja stopi, rekoč: „Kaj pa mislita vidva enkrat postati?“ Stojan nekoliko nevoljni nad tem nadležnim vprašanjem, kratko odgovorijo: „Kaj še vema, kaj pride?“ Oni pa reče: „Da bi jaz vedel, da enkrat duhovnika postaneta, bi vama dnes dobro večerjo plačal; ako bi pa vedel, da bota oderuha kmetov, bi vama pa kar s to le sekiro glave potrupal.“ Pri teh besedah je začel sekiro tako krepko nad nju glavama sukati, da so se Stojan res bali, da bi kterega ne zadel. Pa črez malo se prijazno nasmeji rekoč: „No, bodita že karkoli, za dnes vama plačam večerjo; pa to vaju prosim, v kteri stan koli stopita, ne pozabita, da kmet je tudi človek, in molita za mene.“ In res sta prav dobro večerjo brez vse plače dobila.

Ko so pa mešnik postali, je bila njih perva pot — *božja pot v Marija Celj*, da bi se Materi božji za to veliko milost zahvalili, ker njej zlasti so uslišanje svojih dolgoletnih molitev pripisovali.

III.

V jeseni l. 1830 so stopili v duhovsko pastirsko službo in sicer so bili v Trebovlje za kaplana postavljeni k farmeštru pobožnemu, pa že tako bolehnemu in postaranemu, da razun sv. meše niso zamogli kaj več opravljati. Vse pastirstvo silno gorate, težavne in obširne fare, ki je tudi takrat že nad 2000 duš imela, je slonelo na njih ramah, kakor tudi skoraj vsa farna pisarija. Več pa ko je bilo dela, bolj so bili veseli, akoravno je njih šibko zdravje večkrat hudo pešalo pod težkim bremenom. Farmešter so namreč dalje bolj bolehali in ko je tretje leto teklo, že tudi maševati zamogli več niso. Stojan so morali več mescev po dvakrat ob nedeljah sv. mašo služiti, tedaj tudi po dvakrat pridigovati, verh tega še tudi kerš. nauk imeti in cele ure v spovednici prebiti. Kakor pa struna na citrah pokne, če je preveč napeta, tako tudi dušne in telesne moči opešajo, ako se preženejo. Tudi Stojanu se je enako zgodilo. Od kar so v Gradcu toliko

gladú prestali, niso bili nikdar več prav zdravi. Želodec jim je tako oslabel, da veliko jedí celo niso jesti smeli, pa tudi druge so le težko prebavljali, in hudo se jim je prepogosto v drobovini zaperalo. Zdaj pa še toliko študiranja in v spovednici toliko sedenja! Enkrat veliki tjeden jih telesne moči celo zapustijo. Jesti niso mogli in noge so postale tako okorne, kakor mertve, da so jih v izbi komaj za silo prestavljali. Veliko skerb jim je delalo, kaj bo velikonočne praznike, ako bota oba farmešter in kaplan v postelji. Neka usmiljena ženka se jim ponudi, da jim bo napravila iz zdravilnih rož pijačo in kopel; pa tudi tukaj se je pokazalo, kako nevarno je, neučenim zdravnikom se prepustiti. Na večer se v kaplanijo zaprejo, pijačo spijejo in se v kopel spravijo. Pa sam večni Bog ve, ali je žena po nevednosti in nesreči tudi kakih strupenih rož vmes spravila, na enkrat jim začne po vseh žilah kri strašno hudo vreti, serce jim hoče utisniti in drobovino raztergati, — smertne težave jih napadejo. Bogu in Mariji se priporočijo, misleči, da je zadnja ura, potem omedlijo. V omedljevci pa vidijo presilno lepo in nepopisljivo krasno oblečeno ženo poleg sebe stati, ktera jim je ljubeznjivo stregla in jih tolažila. Ko se iz omedljevce predramijo, so že toliko terdni, da v posteljo zamorejo. Okrevali so pa tako hitro, da so na veliko noč že zopet veseli in čversti dvakrat božjo službo opravljali. Nikdar niso drugače mislili, kakor da je tista vzvišena žena sama Marija bila, ktero so ves čas svojega življenja toliko iskreno častili; povedali pa te prigodbe nikomur niso, kakor le kteremu prav zvestemu in molčečemu prijatelju.

Razun duhovskih opravil jim je dala tudi šola veliko dela; pa tudi naj več veselja. Takrat še ni bila navada, otroke v šoli peti učiti; njim pa je ljubezen do otrok to žlahtno misel vdahnila. Imeli so rajni Stojan tudi *pevskega duha,* in so v svojem življenji veliko lepih pesem zlasti otroških in pobožnih, posebno v čast Matere božje zložili, ktere so v mnogih knjigah natisnjene in se še zdaj po mnogih cerkvah prepevajo. Perve pesmice so

zložili v Trebovljah, velikokrat tudi napeve sami izmislili, in njih z otroci veselo prepevali v delavniški pa tudi v nedeljski šoli. Otroci so jih pa tudi neizrečeno radi imeli, kar se je zlasti pokazalo, ko se je po oni strašni noči drugi den po vesi razvedilo, da so kaplan nevarno boleni. Otroci so iz šole gredé na glas se jokali; ena deklica pa zlasti britko domú prijoka in na glas vpije: „Molite, molite, da g. kaplan ne umerjejo.“

Bilo je tudi v Trebovljah, da so se kakor *slovenski pisatelj* poskušati začeli. V Lavantinski škofii je namreč navada, da se ob kvaternih nedeljah in veliki tjeden tudi pri božjem grobu molitevna ura pred sv. Rešnjim telesom opravlja. Za to pobožnost pa ni bilo pravega navoda; kar urno se vsedejo in s pomočjo neke nemške knjižice slovensko knjižico spišejo, ktera je bila pod naslovom „Molitevna ura pred sv. Rešnjim telesom“ v Celovcu natisnjena.

V Trebovljah so začeli tudi s pokojnim knezom Slomšekom pridno si dopisovati. Kjerkoli so dobrega svêta potrebovali, pri Slomšeku so ga iskali pa tudi zadobili. So jim pa tudi Slomšek veselje storili, da so jih enkrat v Trebovlje obiskat prišli. Ker so peš hodili in se jako spotili, prosijo Stojana za srajco po pranji, da bi se spreoblekli. Podajo jim naj bolj lepo in tenjko, ki jo premorejo. Slomšek pa odkimajo rekoč: „Ali vi takó mehkužne srajce nosite? němate nijene bolj debele?“ Na to jim Stojan debelo in še ostro srajco prinesejo, in ta je bila Slomšeku po volji.

Takó so preživeli v Trebovljah terpljenja polne pa srečne leta; so kakor sin staremu farmeštru stregli, jih v bolezni večkrat sami s sv. zakramenti previdili, — farmešter namreč so si jih tudi za spovednika izvolili — in jim tudi na smertni postelji svečo v roke podali. Po farmeštrovi smerti so še kratek čas za namestnika tamkej ostali; leta 1833. pa so bili k Novi cerkvi za kaplana prestavljeni.

Če je kteri sin četerto zapoved do staršev in do bratov in sester dopolnil, so jo oni dopilnili. Zmed sester

je bila ena, Jedert po imenu, presilno pobožna pa vedno bolehna. Ker ji ubogi starši niso imeli s čim postreči, so jo Stojan že v Novi cerkvi k sebi vzeli in po očetovsko za njo skerbeli. Ker jim je pa ta čas tudi oče umerl, se jim je zapuščena mati silno usmililo in tudi njo bi bili radi k sebi vzeli, pa kaj da ni bilo mogoče. Bog pa jim da drugo misel in pošlje dobremu sinu v kratkem pomoč. Pridno se začnejo učiti in na skušnjo za samostalno dušno pastirstvo pripravljati, ktero so l. 1835. tudi dobro doveršili. Primeri se, da je bila ravno Reška fara (lokalija) blizo Trebovelj na visokem in dolgočasnem hribu izpraznjena. Kar bi gotovo nikdar ne bili storili, to storijo iz ljubezni do svoje matere: prosijo za to faro in jo tudi prejmejo. Preden se pa v novo službo podajo, primejo za romarsko palico, in se podajo peš v Marija Celj na božjo pot, da bi se za prihodnjo službo Materi božji priporočili. Marija jim je pa še drugo milost naklonila. V Gradcu se zglasijo pri Jezuitih, imeli so namreč tamkaj nekega znanega patra. Po kratkem pogovoru jih pater milo pogleda rekoč: „Kaj pa, ko vas je Bog ravno k nam pripeljal, ali bi ne hotli *duhovskih vaj* pri nas opraviti?“ Stojan se branijo, razne vzroke napeljavajo, zakaj da ne morejo; pater jim pa reče: „Vsi ti vzroki niso veljavni razlogi, po resnici so le skušnjave. Veči pa ko so skušnjave, obilniši bo milost, ako jih premagate.“ Stojan ubogajo, ostanejo in perve Ignacijanske ekscercicije v svojem življenji z veliko gorečnostjo obhajajo, ktere so se jim tako priljubile, da so jih v poznejših letih še večkrat ponovili. V duhu prerojeni in pokrepčani se vernejo veseli domu.

IV.

Zares čudežni so poti previdnosti božje. Ko so šli na kaplanijo v Trebovlje in so z ceste v samotni gori Reško cerkvo zagledali, so memogredočega kmeta pobarali: „K kteri fari pa spada ta podružnica?“ Kmet jim odgovori: „To ni podružnica, ampak farna cerkva Matere božje v Reki.“ Naprej grede sami pri sebi mislijo: Moj Bog, kako težavno in dolgočasno pač mora biti v takih

hribih pastirovanje in življenje! — In glej komaj preteče 5 let in sami za to faro prosijo, in najdejo ne pusto samoto, ampak sladek paradiž, kajti na tem hribu so naj bolj srečne leta svojega dušnega pastirstva preživeli, kterih niso nikoli pozabiti in prehvaliti mogli. Sv. Frančišk Salezijan res uči, da ima samota za človeka velike nevarnosti, mnogo hudih skušnjav in nevarnih znotranjih bojev; pa le za tistega, kteri je prav porabiti ne ve. Kdor se pa ve v samoti neprenehoma s telesnim in duhovskim delom pečati, in kdor molitev ljubi, temu postane samota blažen raj, mirno zavetje nebeškega veselja, prav tako, kakor je Stojanu postala.

V svoji hiši so imeli lep red in mir. Mater in sestro so že seboj pripeljali in jima še pobožno deklo pridjali. Posvetnih skerbi ni bilo, pa še kar jih je bilo, so jih materi in sestri izročili. Vendar pa, kakor poseben prijatelj vertnarstva tudi sami niso počivali. Prijeli so za motiko in na stermem griču kamnito zemljo tako dolgo razkopavali, da so si prav čeden vertič napravili, v kterem so z rožami in drevesci veliko nedolžnega veselja našli. Da bi se ljudi ne odvadili, so šli vsakih 14 dni enkrat kterega sosednega duhovnika obiskat, naj pogoje rajnega Pečovnika, farmeštra v šent Pavlu, svojega prijatelja in spovednika. Pa tudi njih so prišli duhovni gospodje iz bližnjih in daljnih krajev, celo iz Kranjskega in Koroškega kaj radi obiskat, ker njih druščina je bila silno priljudna, kratkočasna in podučljiva.

Pa tudi v domači fari ni bila hišica ne tako nizka, ne tako borna, ako je bila le poštena, da bi je ne bili na svojih sprehodih radi obiskali, ali vsaj nekoliko postali in se prijazno z ljudmi pogovorili. Njih misel je namreč bila, da ni dobro, ako si duhovnik le eno ali dve hiši izbere, ktere večkrat obiskuje, ker to druge poštene farmane žali; zdi se jim namreč, kakor da bi oni pred svojim dušnim pastirjem manj veljali. Večkrat so rekli: „Dušni pastir naj gre enako rad v vsako hišo, kakor priložnost nanese.“ Tudi ako so bili na kako gostijo povabljeni, se niso odrekli, kajti tudi pri takih

priložnostih najde duhovnik lepo priliko, s svojim govorjenjem in vedenjem marsiktero dobro zernce vsejati. Svatje so jih le kar poslušali, kadar so jim toliko zanimivega pravili, kar so v mladih letih vidili, doživeli in si skusili. Mlade ljudí pa so nagovarjali, da naj ktero veselo pa pošteno, še rajše pa, ktero sveto pesem zapojejo, pa tudi sami so s svojim lepim glasom krepko poudarjali. Ljudje do tistih dob še kaj takega niso učakali, in ker so bili ob enem o njih resnični pobožnosti popolnoma prepričani, je šla govorica, gotovo njim v čast, po celi fare: „Lejte, mi smo mislili, ako je človek pobožen, da se mora vedno čmerno in nekako potuknjeno deržati, naš gospod nas pa vse drugače učijo. Zdaj vidimo, da zamore človek prav pobožen in vender zmirom vesel in dobre volje biti.“

Take in enake veselice pa so si mladi farmešter le dovolili, da so si dušne moči nekoliko opočile; zakaj reči se mora, da razun potrebnih sprehodov in včasnega obiskovanja dobrih prijateljev je bil ves njih čas posvečen Bogu v čast in bližnemu v zveličanje. Dela so našli v Reki namreč zadosti, ker so prejšni stari in bolehni farmešter svoje dolžnosti le nepopolnoma že opravljati zamogli.

Njih perva skerb je bila cerkev, ktero so toliko bolj ljubili, ker je bila Mariji posvečena, in so velikokrat farmane srečne imenovali, da Marijo za farno patrono imajo. Tisti čas je še malokdo na lepšanje cerkev mislil, tudi ni bilo toliko podobarjev in malerjev, kakor jih, hvala Bogu, zdaj imamo, in vender so v kratkem cerkvo tako zlepšali, da v okolici ni imela sebi enake. Povzdignili so cerkveno petje, v kterem so sami mladino vadili, zlasti pa po lepih in jedernatih pridigah ljudi privabili, da so pridno v cerkvo hodili. Zanimivo je, da so osnutke svojih pridig tačas večidel v latinskem jeziku si pisali, kakor so si tudi s Slomšekom radi v latinskem jeziku dopisovali. Veliko so sloveli kakor pridigar, vendar so pa ljudje rekli: „Ako bi naš gospod tudi ne pridigovali, bi nas že z lepim zgledom in prijaznim obnašanjem zadosti lepo učili; zdi se nam, kakor

da bi nam bil Bog angela z nebes poslal.“ Vendar se pa to ne sme tako umeti, kakor da bi jih bili vsi ljudje takó radi imeli; zakaj mnogi so jih prav zavolj njih gorečnosti nezmerno čerteli in njim navlašč nagajali. Ali kakor so bili tudi sicer v svojih naukih pohlevni, so znali takega rogoviležа tako v strah vzeti, da se je tresel pred njimi, kakor šiba ob potoku.

Njih druga skerb je bila *šola.* Sami tako goreč prijatelj lepega branja, so toliko težej terpeli, da je le malokdo v fari brati znal, zakaj prave šole fara ni imela in je menda tudi nikdar imela ne bo. Pa kaj storijo? Sami začnejo otroke v mežnariji zberati; napravijo nekako šolo, v kteri so sami kateket in učitelj bili. Rekli so otrokom: „Kdor bo prej brati znal, bo prej molitevne bukve dobil.“ To je pomagalo; v dveh letih je imela mladina že večidel pri božji službi bukvice v rokah.

Pri vsi tej marljivosti pa jim je vendar še mnogo lepega časa ostajalo, in kako so ga obračali? Prijeli so za peró in *pisali za Slovence.* Tačasni učitelj *porodništva* v Gradcu je želel šolsko knjigo o tem predmetu v *slovenski jezik* prestavljeno imeti, da bi se Slovenke, ki želijo *babice* postati, toliko ležej učile. Po nasvetu Celjskih duhovnov je bilo to težavno delo Stojanu izročeno. Težavno pa je bilo to delo v resnici in sicer v trojnem oziru. Pervič, ker takrat slovenski pisatelj še ni toliko pomočkov zlasti slovarjev imel, kakor jih zdaj imamo; drugič, ker znanstveni tehniški izrazi sploh, sĕ celó pa iz porodniške vede še niso bili najdeni, še manje pa ustanovljeni; tretjič, ker njim kakor duhovniku je bil ta zdravniški predmet celo neznan in mnogi izrazi silno temni. Ker so ljudomili gospod potrebo in dobroto take knjige za slovenske matere spoznali, so prestavo radi obljubili, ali jo silno težko izpeljali. Več tjednov so knjigo prebirali in posamne izraze premišljevali, preden so se upali, za peró prijeti. Napravili so si naj poprej dotičen slovar, da so ene in tiste besede in izraze v celi knjigi enako prestavljati zamogli, ter so zadosti urno obširno knjigo poslovenili. Da bi se jim pa njih misli

v tem zgol naturoznanskem predmetu preveč ne razgubile in ne raztrosile, in da bi njih duhovsko življenje kake škode ne terpelo, so sklenili, kar sosebno njih bogoljubno in čisto serce kaže, ob enem se še drugega dela lotiti. Sklenili so, v prid bogoljubnim Slovencem posloveniti *„Filotejo“* ali navod k pobožnemu življenju, ktero knjigo je sv. Frančišk Salezijan spisal. Porodniško knjigo so že v Reki zdelali in je bila v Gradcu natisnjena; Filotejo pa so še le pozneje v Gomilski doveršili.

Pri takem neutrujenem delanji so jim tekli v ljubljeni samoti dnevi in leta urno in veselo. Bog pa svoje ljubljence tako vodi, da jih nikdar dolgo ne pusti brez britkih težav in križev; tudi Stojanu se je takó godilo. Jedert, njih sestra, biser dekliškega stana in zgled neomadežvane nedolžnosti, ktera se je z bratom junaško skušala v keršanski pobožnosti in popolnosti, in jim je bila pri vodstvu mladine v veliko podporo, ker so jo vse poštene dekleta kakor svojo voditeljico ljubile in rade ubogale, ta blaga dušica je dalje bolj bolehala in slednjič dolgo v postelji ležala, dokler ni mirno v naročji svojega brata v Gospodu zaspala. Dolgo so britko za njo žalovali, nikdar pa nje in njenih visokih čednost pozabili.

Po Jedertini smerti so svojo mlajšo sestro Lenko v nemški Gradec poslali, da bi se tamkaj pri keršanski, njim še od dijaških let dobro znani družini kuhanja in hiševanja naučila in nemškega jezika privadila. Ker je imela dobro in brihtno glavico, jim je bila že črez pol leta dobro podučena nazaj poslana, ter jih je do svoje smerti zvesto gospodinila. Akoravno so bili pa njih dohodki le pičli, so vender še tudi bratu Antonu, ki je zdaj sam doma ostal, ker se je med tem tudi njih slednja še živa sestra omožila, lepo pomagali, da si je hišico čedno popravil in se pošteno oženil.

Nikdar jim ni prišla želja, Reko kedaj več zapustiti, akoravno je bila ta fara silno odročna in težavna. Ali stara in bolehna mati in sestra Lenka ste jih vedno nadlegovali, da naj za kako bolj priložno faro prosijo.

Nju željam in modremu nasvetovanju dobrih prijateljev se slednjič udajo. Bila je ravno *Gomilska* fara, pri podnožji Reške gore v prelepi Savinski dolini izpraznjena; za njo se oglasijo in jo tudi prejmejo.

V.

Pervi den oktobra l. 1839. so Gomilsko faro nastopili. Pri njih odhodu je bila v Reki silno velika žalost in mnogo faranov je solznimi očmi svojega duhovskega očeta do Gomilske spremilo. Pa tudi v Gomilski pri njih prihodu ni bilo veselja, ampak otožnost in pri mnogih neka skrivna jeza in nevolja. Od kod pa to? Veliko so slišali Gomiljani od ostrosti in terde volje novega gospoda, ki se nikakor ukloniti ne da; ravno to pa jim ni bilo po volji. Gomilska fara, ki zdaj zavoljo svojega čednega in keršanskega zaderžanja tako lepó med sosednimi farami sluje, je bila takrat, kakor starejši farmani še zdaj sami pripovedujejo, zapuščen duhovski vert — nerodovitna celina. Prejšni postarani in onemogli farmešter so že več let le kar na pol svoje dolžnosti opravljali in niso bili več kos težavnim okolšinam te fare, ki je krepkega voditelja potrebovala. Sred fare je namreč peljala velika cesta iz Dunaja v Terst. Po takih cestah pa se vedno veliko tujih malopridnih ljudi pritepa, kteri seme pregrehe in nevere med ljudi trosijo. Tudi so imeli ljudje pri tej cesti vedno veliko zaslužka: gospodarji s pripreganjem, mladenči in dekleta s posipanjem in snaženjem ceste. Denar pa daje možkemu spolu priložnost k pijančevanju, ženskemu k gizdosti, obojnemu pa k ošabnosti in razujzdanosti. Ves resničen je namreč starodavni prigovor: „Kodar cestni biči pokajo, in kakor daleč se cestni prah kadi, se angeli varhi jokajo, hudi duh pa smeji.“ Stojanu, tihe samote vajenemu, pervi čas ni bilo obstati; po dnevi so vidili okoli sebe le merzle obraze, po noči jim vedni krik in vpitje ni dalo spati; kakor je še dan denešnji po lepi Savinski dolini in po mnogih drugih krajih gerda in sirova razvada, da po noči razujzdani fantalini po cestah in ulicah kakor ponočne sove

se derejo in kakor divji volkovi tulijo. Primeri se pa, da ročno perve dni 19 let stara pobožna deklica umerje, ki je dolgo dolgo bolena ležala. Na grob se vstopijo in svete jeze polni takó ostro govorijo in z božjo jezo žugajo, da so jih ljudje kar oterpnjeni poslušali. Med drugim so rekli: „Kolikor sem slišal praviti, zaupam, da je ta deklica prišla pred sodnika še z neomadežvano lilijo v roki, ktero je sam večni Bog s ternjevim plotom hude in dolge bolezni ogradil; vsaj v tem zapuščenem pašniku res ni mogoče, da bi ktera lilija še cvetela, ako je sam Bog ne ogradi.“ Potem so se obernili proti Reškim hribom in izkliknuli: „Oj kje ste moje pohlevne ovčice, tukaj v tem divjem kraji le volkovi tulijo!“

Začetek je bil tedaj res silno težaven. Poslužili so se pa dvojnega pomočka, da bi to divjo sirovost odpravili in pregreho vsaj toliko užugali, da bi se očitno takó nesramno ne šopirila. Pervi pomoček je bil, da so starše in gospodarje milo prosili, pa tudi ostro opominvali, da naj v strahu imajo otroke in družino, ter jim živo pred oči stavili njih in njihovih otrok časno in večno nesrečo, ako dušnemu pastirju ne pomagajo. Modrejši očetje in gospodarji so stopili na stran gorečega farmeštra, so začeli ponočnim potepinom bolj ostro na pete stopati, in razujzdanost se je začela skrivati. Drugi pomoček pa je bila molitva. Urno so vpeljali bratovšino naj svetejših serc Jezusa in Marije, da bi se več molitve storilo za spreobernjenje grešnikov; prosili so pobožne duše in duhovne brate, naj prav obilno za njih faro molijo; pa tudi sami so iz globočine serca k Bogu za milost zdihovali. In zares; skoraj čudovito jim je Bog pomagal. Kdorkoli namreč se jim je terdovratno ustavljal, je v kratkem umerl; tako da so se jih začeli potepuhi in pijanci jako bati, in je šla govorica po fari: „Z našim fajmoštrom ni dobro kaj opraviti imeti.“ Bili so celó bedaki, ki so jih ogovarjali, da farmešter znajo narediti, da hitro umerje, kdor se jim zameri. Slepci, ki niso hotli spoznati, da se le pravični Bog za svojega maziljenca skuša. Povemo le nektere zglede ponočnim vlačugarjem v strah.

Pervi čas so jim nekteri hudobni potepini navlašč nagajali in po noči okoli farovža se derli. Eden vsaj malo modrejši med njimi jih posvari rekoč: „Nikar se vendar tukaj pri cerkvi ne derite, da fajmoštra žalili ne bote. Pojdite rajše na oni konec vesi, da vas vsaj slišali ne bodo.“ Naj prederzniši med njimi pa se zadere: „Kaj se boš ti za farja vlekel? Far se mora navaditi.“ Ali v kratkih dneh hudo zboli in očitno spozna, da ga je božja kazen zadela. Tudi farmeštra očitno za odpuščenje prosi, ki še le zdaj zvejo, kakó gerdo je zoper njih govoril. V kratkem ves skesan umerje in farmešter so še prav lepo in ganljivo govorico na njegovem grobu napravili.

Nekega pijanca so velikokrat z lepim in hudim svarili, on pa je jih nauke nesramno zaničeval. Poslednjič zapade v tisto strašno bolezen, kteri zdravniki pravijo „pijanska norost“. Menda drugim v strah dopusti Bog, da so ga v tej bolezni grozovitne prikazni mučile in preganjale, kar je tudi sam za božjo kazen spoznal. Nekdo nam je pravil, da ga je sam vidil, kako je nekega večera ves preplašen z britko martro v roki v farovž letel, farmeštra na kolenih za odpuščenje prosil, ker jih ni ubogal, pa tudi za pomoč v teh strašnih dušnih britkostih. Skoraj se vleže, dolgo bolen leži in ves skesan umerje.

Enkrat so se strašni oblaki skupaj dervili, naj veče nesreče se je bilo bati; in res se je že toča vsipavati začela. Nek možiček, ki se je skoraj den na den po vesi pijan opotekal, prileti k farmeštru in ostermi, ko jih najde, kako sklenjenimi in povzdignjenimi rokami, v kterih so roženkranc imeli, urno po izbi gori in doli hodijo in na glas molijo in k Bogu za pomoč zdihujejo. Možiček jih prederzno opomne, *da naj toče varjejo.* Strašno hudo ga farmešter pogledajo, rekoč: „Vi pijanci ste tiste copernice, ki točo delate, ko Boga žalite, da nas potem s točo kaznuje. Ti povem, da ni boljšega pomočka zoper točo, kakor ta-le, kazajé mu roženkranc. Namesto, da cele dni v kerčmi posedaš, večkrat molek v roke vzemi in moli, da bi te Bog razsvetil, in tudi svoje vinske brate posvari,

da naj molijo. Ti povem, če se bote resnično poboljšali, da ne bo več nobenega takega pijanega copernika v fari, da ne bo več toča šla.“ Ko pride nazaj k svojim tovaršem, jim pripoveduje, kako farmešter toče varujejo in kako so tudi njega podučili. Res se je začel od tistih dob pijančevanja bolj ogibati, pa tudi kmalo bolehati in je v tisti bolezni še dosti skesan življenje sklenil.

Nek doslužen vojšak, kteri je v tujih krajih vso vero in sramožljivost zgubil, je domu pridši neko grozovitno in ostudno pregreho dopernesel, ktera ne le po božji, ampak tudi po deželjski postavi ostro kazen zasluži. Po svoji dolžnosti tedaj Stojan njegovo pregreho cesarski sodniji naznanijo, ki ga je na dve leti v težko ječo obsodila. Ta zveržen človek pa si zaslužene kazni ni v prid svoje duše obernil, marveč je kuhal v sebi grozovitno maščevanje zoper dušnega pastirja, in sklenil, da bo nja pervo delo, ko iz ječe pride, jih umoriti. Neki večer urno po stopnicah v gospodovo izbo smukne, ko so celó sami bili; sestro pa in deklo kar merzel pot oblije, ko divjaka zagledate. Ker ste se hudega bale, urno za njim greste, in si daste zvunaj izbe vedno kaj opraviti, da bi si bil v strahu. Hudo zagromi nad gospodom, ko v izbo stopi, pa tudi gospod mu s tako serčnostjo nasproti stopijo, da mu hitro serce upade in mu ni bilo moč grozovitnega sklepa izpeljati. Ves poparjen in osramoten iz izbe prileze, pa ne dolgo potem je na nekem samotnem potu od žganja pijan v snegu obležel in brez vse pomoči umerl.

Ker se je Bog takó očitno za svojega služebnika skušal, so si pridobili dalje veči veljavo in spoštovanje pri faranih; hudobni so se jih bali, pošteni se pa serčno na njih stran vstopili, ter jim zvesto pomagali, nesramnost in hudobijo preganjati in zaterati. Tako se je začel stan fare po malem boljšati in v kratkih letih se je njeno obličje popolnoma prenovilo; in Stojan, kterih so se od začetka farani bali, so poslednjič njih posebni ljubljenec postali. Je bilo pa tudi v resnici veliko in ostane za

vsakega dušnega pastirja posnemanja vredno, kar so za faro storili in koliko so se trudili.

Farno in podružne cerkve so popolnoma obnovili; šolo, poprej razderti kočuri podobno, v lep in častitljiv hram spremenili; farovž z lepim sadonosnim vertom obdali in kos občinskega pašnika, jim odkazanega, ki je bil zgol germovje, jama in mlaka, v lepo rodovitno polje spremenili.

Služba božja je morala pri njih vselej biti častitljiva in vesela; oznanovanje besede božje pa so za toliko važno opravilo spoznali, da kakor skerbno so se tudi na pridige in kerš. nauke pripravljali, so še vedno po svoji tenjki vesti se bali, da še premalo storijo. Spovednica je bila njih radost; več ko so v njej terpeli, bolj so bili veseli, in manj ko so imeli opraviti, bolj so bili otožni. Ravno zató pa, ker so tako radi v spovednici postrezali in božjo službo tako lepó opravljali, je toliko tujih ljudí v Gomilsko zahajalo, kakor da bi na božjo pot hodili. Že njih predpoprejšni sprednik g. Fričko so bili jako pridni v spovednici, zato so imeli stari ljudje še navado, da so vsake kvatre sv. zakramente prejemali; ali pri mlajših ljudéh se je ta lepa navada bila že skoraj celó pozgubila. Zaničevajé one, ki so večkrat k božji mizi pristopili, imenovali so „kvaterne babe in dede.“ Zdaj pa ni pretekla nedelja, da bi ne bila dolga versta starih, pa še bolj mladih pri mizi Gospodovi, in tudi med tjednom je bilo le malo dni, da bi nikogar obhajali ne bili.

Sercalo njih očesa pa je bila farna šola; v kteri so bili otrok z otroci, v svojem obnašanji gola ljubezen, ponižnost in milota. Je pa tudi nekdo nam pravil, da so jih otroci bolj ljubili, kakor lastne starše. Ker so še dobro pomnili srečo svojega lastnega pervega obhajila, je bila tudi vsako leto njih posebna skerb, otročiče za to opravilo preskerbno pripravljati. Dogodilo se je večkrat, da so želeli otroci celó dolgo spoved poprej opraviti, to je: vse prejšne spovedi ponoviti; tako živo se jim je pri tem poduku vest zbudila in želja vnela, sv. obhajilo po

moči vredno prejeti. Poslednje dni pred sv. obhajilom pa so celó nekake duhovske vaje ali ekscercicije z otroci obhajali, kakor tak navod za tri dni, od njih roke spisan v Drobtinicah l. 1850 (str. 46—58) najdeš. Njih misli zastran tega kažejo vvodne besede k tem vajam, ki se takó glasijo: „Veče sreče ni, ko pervo sv. obhajilo; pa tudi imenitnejšega opravila ne, kakor pripravljanje otrok k pervi mizi božji. Celo leto jih je treba pripravljati, vsak tjeden enkrat ali po dvakrat podučiti; posebno pa 2 ali 3 dni pred sv. obhajilom je za pripravo nauka in molitve potreba. To-le ogledalo bo pomagalo njim, ki se ga radi poslužijo.“ — Bila je pa tudi res ta pobožnost vselej tako mična, veličastna in ginljiva, da nam je nekdo rekel: „zdelo se mi je takó, kakor zdaj pri kakem misijonu“; farani so pa rekli, da ta pobožnost tudi za odraščene več pomaga, kakor pridig dolga versta.

Da bi pa pri otrocih, ki so šoli odrastli, ljulika posvetnega življenja semena pobožnosti s trudom vsajenega ne zadušila, so jih napeljevali, da so se dali po večem v razne bratovšine zapisati, ktere so skerbno vodili, ob enem pa tudi mladino vedno pred očmi imeli. Takó pa so si mladino izredili, ki je bila zares čast fare in krona dušnega pastirja. Zadosti je rečeno, ako povemo, da ko je nek kerčmar o pustnem času ples napravil, in se je res nekaj fantalinov zbralo, ne enega dekleta niso mogli na ples dobiti, akoravno so jih po hišah takó rekoč lovili, ter so bili tako prisiljeni, osramoteni oditi.

Lehko bi kdo mislil, da pri toliki pridnosti v dušnem pastirstvu jim ni kaj časa za druge opravke ostalo; in vender ni takó bilo. Kdor namreč kako delo ljubi, še vedno časa zanj najde; tako tudi oni za sebi priljubljeno učenost in pisavo. Zlasti v Gomilski so svojo knjigarnico z mnogimi lepimi in slovstvenimi deli pomnožili, in jih kaj pridno, zares prav neutrudljivo prebirali. Poleg velikih kupov bogoslovskih knjig in časopisov si našel pri njih vse, karkoli se je v *slovenskem* jeziku tiskalo, pa tudi v *ilirskem* jeziku so se marljivo vadili; in s posebnim veseljem poezije „Kačičeve“ prebirali. Razun

„Novic“, kterim so bili od pervega začetka poseben prijatelj in priden dopisovalec, so ležale na njih mizi tudi *„Ilirske narodne novine“* z ilirsko *„Danico“* in njeno sestro *„Zoro dalmatinsko.“* Od vseh knjig in časopisov so vsakemu iz serca radi posodili, mnogemu mlademu duhovniku pa tudi eno in drugo vsilili, da so ga za dobro in národno stvar uneli.

Spisali so v Gomilski veliko lepih in podučljivih člankov za „Novice“; na prošnjo kmetijske družbe v Ljubljani tudi visoko cenjeno knjižico *„Miloserčnost do žival“;* zastran ktere je zanimivo opomniti, da se z nemško dotično knjižico njim poslano, ki po neverskem modrovanji žival preveč, človeka pa premalo obrajta, nikakor niso mogli sprijazniti. Dolgo so jo na vse strani ogledovali, enkrat že hotli delo odpovedati, poslednjič pa so se le usedli, čversto za pero prijeli in knjižici prav čedno slovensko pa tudi keršansko obleko dali; s čemur so se pa tudi kmetijski družbi tako prikupili, da jim je častni diplom poslala in za svojega uda jih izvolila. Spisali so na dalje dve molitevni knjižici: *„Ključek zlat nebeških vrat“* in *„Dušni raj“;* perva je bila *trikrat,* druga pa *petkrat* v Gejgerjevi zalogi natisnjena. — Na dalje so dodelali že v Reki začeto prestavo *„Filoteje“*, ktera je bila v Celovcu v Leonovi zalogi l. 1842 pervokrat, l. 1851 pa drugokrat natisnjena. — Na novo so spisali po neki nemški knjigi bukve za bolenike pod naslovom: *„Voditelj proti obljubljeni deželi“*, tudi pri Leonu l. 1842 natisnjene, kterih drugi natis se ravno zdaj pripravlja. S posebno marljivostjo pa so pisali povsod znano knjigo: *„Sveti evangelji“* itd. s pridjanim katekizmom, z molitvami pri službi božji in lepo in obširno zberko cerkvenih pesem. Ta knjiga jim je zlasti zato toliko dela napravila, ker so si prizadevali tako besede in oblike izvoliti, da bi se lehko po Krajnskem, Koroškem in Štajerskem rabila. Res je ta knjiga povsod veliko prijateljev našla, in je bila v Gejgerjevi zalogi pri Blazniku v Ljubljani l. 1845. pervokrat, l. 1850. drugokrat in l. 1857. (v novem pravopisu) tretjokrat natisnjena.

Pri vseh teh knjigah je štela vsaka izdaja po 1000 iztisov, iz česar se vidi, koliko dobrega so Stojan po svojih knjigah med Slovenci storili. To dobro delo pa ima še večo ceno, ako pomislimo, da pri svoji pisavi niso nikoli nijenega dobička iskali; svoje rokopise so založnikom vselej brez plačila prepustili z edino pogodbo, da naj knjige toliko cenejše prodajajo, kolikor bi njim navadnega plačila išlo. Zato so bile pa tudi vse njih knjige neizrečeno dober kup, zlasti knjiga „sv. evangelji", ktera nad 40 pôl obsega in se je v pervem natisu nevezana le po 1 gl. prodajala. — Res je sicer, da kar slovniško pravilnost tiče, se najdejo v vseh teh knjigah mnogi pogreški, pa tačasna pisava se ne sme meriti po stopnji sedanjega jezikoslovnega znanja. Reči se mora, da za svojo dôbo so bili Stojan eden zmed tistih, ki so naj bolj čisto slovenski pisali, zlasti pa slog naj bolje v slovenskem duhu obračali.

Kakor se grešno veselje naposled v žalost, takó se pa tudi pobožna žalost naposled v veselje spremeni: kdor se hoče v Kristusu veseliti, mora s Kristusom prej terpeti. Tudi Stojan v Gomilski so si te tolažljive resnice skusili. Ternjeva pot od začetka se je proti koncu v rožnato stezo spremenila. Silno srečno in zadovoljno so na tem mestu živeli; oni so farane ljubili ko svoje otroke, in farani njih kakor svojega očeta. Niso mislili več na drugo službo, naj manje pa na bolj visoko in častito. Pa človek obrača, Bog pa oberne, in tudi nad njimi so se dopolnile besede sv. pisma: *„Kdor se ponižuje, bo povišan"* (Mat. 23, 12.) in *„mešniki, kteri so dobri predpostavljeni, naj se dvojne časti vredni štejejo; posebno kteri se trudijo v besedi in podučevanji."* (I. Tim. 5, 17.)

VI.

V spomladi l. 1846 je bila sosedna *dekanijska fara v Brašlovčah* po preselitvi dekana Jožefa Batistika na Laško nadfaro izpraznjena. Ravno rajni škof Slomšek, takrat korar in šolski nadzornik Lavantinske škofije so

bili, ki so Stojana s tehtnimi razlogi tako dolgo nagovarjali, da so se za to dekanijsko faro oglasili; pa tudi oni so bili, ki so jih Ljubljanskemu rajnemu škofu Antonu Wolfu priporočili, da so jo tudi prejeli, akoravno naj mlajši zmed treh na izbero postavljenih prošnikov.

Na den odhoda so še služili peto mešo z žegnom, in v kaj milem ogovoru prežalostne farmane tolažili, jim pokoršino do novega dušnega pastirja živo zaterdili in blezo tako-le sklenili, kakor smo po ustnem izročilu zvedli, kar svedoči, kako globoko so si poslušavci besede ljubljenega pastirja zapomnili. „Vaša fara, so rekli, se mi zdi, kakor pozemeljski paradiž. Po celi fari lepa ravnina z lepo obdelanim dobrim poljem. Prijazno jo kinčajo rodovitni zeleni travniki, ktere obilno studencev in potokov napaja; in vaše vesí s sadunosnim drevjem gosto obsajene v kinču dišečega cvetja lesketajo. Oj zato le varite, da tega božjega verta z grehom ne ogerdite; velikoveč si vsi skupaj prizadevajmo tako živeti, da po smerti vredni postanemo, v še lepši nebeški paradiž sprejeti biti, kjer ne bo več nobene ločitve." Po meši so se podali še na pokopališče, v pobožni molitvi vzet slovo tudi od rajnih farmanov, ktere so k grobu spremili. Pred farovžem je že stala dolga versta vozov, s kterimi so prišli Brašlovski teržani novemu pastirju naproti, in v tem, ko se je tak silen jok zlasti med šolskimi otroci vzdignil, kakoršnega ljudje še niso pomnili, so se vsedli s svojo staro boleno materjo na voz njima pripravljeni, ter se odpeljali na novi kraj, kjer je bil materi in sinu grob odločen.

Lepó se je primerilo, da so svojo častito službo kakor dekan in farmešter ravno na *binkoštno nedeljo* nastopili. Malo tjednov poprej so prišli rajní Slomšek za opata v Celje. Spremljeni od čast. g. dr. Robiča, učitelja bogoslovskih šol v Gradcu in g. Plaskana, takrat farnega vikarja v Celji, so se pripeljali Slomšek v Brašlovče, da bi svojega ljubljenca v novo službo vpeljali in pri tej slovesnosti primerno keršansko besedo govorili. Zgodilo pa se je, da sta si pridigar na leci in

mešnik pred altarjem že v tej uri ljubezen in spoštovanje cele fare pridobila.

Ne bomo na drobno popisovali vseh njih del in djanj v Brašlovčah. Ker smo že poprej njih pastirsko delovanje zadosti popisali, le rečemo: po enakih načelih in z enako gorečnostjo, kakor v Reki in Gomilski, so pastirovali tudi v Brašlovčah. Razloček bi bil le ta, da v tem ko so v prejšnih službah še le bolj kakor novinec začenjali in poskušali, so tukaj kakor dozorjen mož, kakor mnogo skušen in v vseh opravilih dušnega pastirstva dobro vajen dušni pastir za kormilo fare prijeli, in zato je bilo njih delo še bolj zdatno in rodovitno.

Le v poglavitnih obriskih povzamemo *njih čednosti in lepe zglede,* ktere so nam kakor dekan zapustili, ter še eno in drugo vpletemo, kar smo poprej zato izpustili, da se nam spis preveč ne raztegne. Stojan so nam zapustili zgled

1. *Pravega katoliškega mešnika.* Izobraževali so se v bogoslovskih šolah, kjer so se knjige še rabile, ostrupljene z nauki cerkvi neprijaznega Jozefinizma. Do takih knjig se jim je že takrat iz cele duše merzelo. Zato so zmed vseh učiteljev zlasti enega in sicer tistega ljubili, kteri je naj bolj krepko in neustrašeno te nauke spodbijal, in ta mož je bil pokojni Jožef Poklukar, takrat učitelj nravne v Celovcu, potem pa korar stolne cerkve v Ljubljani. Od njega so velikokrat z navdušeno hvaležnostjo in pohvalo govorili. Čutivši pomanjkljivost svojega izobraženja so pozvedali po knjigah, v pravem duhu kat. cerkve pisanih, in si jih obilno nakupili in do smerti marljivo preberali. Reči se jim sme, da so bili *bogoslovsk samouk.* In karkoli so našli pri branji v cerkvenem *pravstvu* in *zgodovini* uterjeno, ali po *postavah* (rubrikah) *bogočastja* predpisano, to vse jim je bilo častito in sveto; po tem se ravnati je bila jim sv. dolžnost. Res je, da so se zavolj tega ljudem mnogokrat zamerili, ker postavim niso hotli ob viših sopraznikih (fest. dupl. 2. cl.) černih meš brati, kakor so bili ljudje poprej vajeni jih najemati; ali ker niso smeli ljudje po svoji volji podob

in altarjev kinčati; ker niso strela in muzike vselej dovolili, kakor so ljudje hotli; da je morala svečava in perilo in še marsikaj druzega skoz in skoz po postavah biti; večkrat so ljudje godernjali rekoč: „Če je bilo pri prejšnih gospodih dobro, zakaj bi pa zdaj ne bilo“; pa za vse to niso marali. Ako je veljalo božjo čast, se niso bali zamere pred ljudmi. — Ako se je pa kdo prederznil, vpričo njih kaj izgovoriti, kar je bilo zoper sv. vero ali čednost, ali cerkvenim postavam in obredom nasprot, takrat niso poznali ne prijatelja, ne še takó visokega gospoda; sv. serd jim je oči in lica užgal in tako krepko so nad njim zagromeli, da je moral omolkniti. Pisavec tega sostavka je bil večkrat pri takih dogodkih pričujoč, zlasti pa se spominja, kar se je godilo, ko je enkrat z njimi v nekih toplicah bil, in je pri obedu nek obema neznan gospod vpričo obilne gospôde začel nekaj kvasiti, kar je bilo enako zoper vero kakor zoper sv. čednost. Nekteri so se mu pohvalno smejali, drugi pa po videzu jako nevoljni bili, ali nihče se ni upal, ga zaverniti. Hipoma pa se Stojan vzdignejo, ga z ostrim pogledom prebôdejo ter nad njim zagromijo: „Gospod! jaz plačam pri tej mizi ravno toliko kakor vi, in imam pravico terjati, da se vsakdo takó zaderži, da zamorem mirno in nežaljen svojo jed zaužiti. Ako pa pri tej priči od svojega gerdega govorjenja ne jenjate, pokličem gospodarja, da zvem, ali je moj denar tudi toliko vreden, kakor vaš, ali ne.“ Vsa gospôda je osupnjena in z upertimi očmi serčnega Stojana gleda. Mnogim se je zahvala za to besedo na licu brala; oni gerdež pa in njegovi pomagači so postali, kakor da bi jih bil kdo z vrelim kropom poparil; niso zinili več besede. Ovi gospod pa tolikega osramotenja ni zamogel prenesti, še tisti den je kopita pobral in se odpeljal. — Tudi skozi tako obnašanje so se mnogim zamerili; rekli so jim, da so prenapeti, prestrastni. Njim pa je bilo malo mar, kako jih svet sodi, temoč deržali so se besed sv. Pavla, ki pravi: *„Ako bi ljudem dopadel, bi ne bil služebnik božji.“* (Gal. 1, 10.) — Posebno čversto pa so se potegovali za sv. Očeta in njih

pravice. Velikokrat in navdušeno so v pridigah in kerš. naukih od sv. Očeta govorili in visokost in potrebnost njih službe razlagali. Ko so l. 1848 pokojni škof Slomšek *družbo sv. križa* v brambo kat. vere vpeljali, so bili Stojan ako ne naj pervi, pa vsaj gotovo med pervimi, ki so jo tudi v svoji fari osnovali. Vsak mesec so zbrali lepo število možev okoli sebe, jim to in ono iz časnikov brali in jim razmere in nevarnosti cerkve in rimskega sedeža razlagali. Z eno besedo: njih geslo je bilo: misliti, kakor Rim, govoriti, kakor Rim in delati, kakor Rim. In ravno iz tega je izviral tako obilen blagoslov za vse njih početja.

2. *Zgled pobožnega duhovnika.* Natanjčno so molili svoje duhovne ure, prav mnogokrat vsi bolehni in utrujeni še v pozni noči. Jih je kteri duhovnik obiskal, so ga radi povabili, da je z njimi ktere duhovne ure molil; in taki bogoslužni gostje so jim bili posebno ljubi in dragi. Pa tudi njih pobožna sestra Lenka je takim gostom s posebnim veseljem stregla, ktere je vidila z bratom pobožno moliti. Svojih kaplanov sicer niso silili, da bi ž njimi molili; pa ako so kaplani sami to želeli, so bili silno veseli. Večkrat, ko smo duhovne ure odmolili, so dali južine prinesti, ter so se prijazno nasmejali rekoč: „Zdaj smo pa že zaslužili, da se malo pokrepčamo.“ — Sveto mešo so služili pobožno, zato so se jim ljudje kaj radi v to sv. daritev priporočali. Posebno priljubljena jim je bila molitva sv. roženkranca, kakor tudi obiskovanje sv. rešnjega Telesa. Imeli so lastni cerkveni ključ in se mnogokrat v cerkvo zaperli in na tihem za svoje ovčice in za celo cerkvo molili. — Že kakor bogoslovec so si izvolili dva svetnika v posebna patrona: Sv. *Frančiška* Salezija in sv. *Vincencija* Pavljana. Životopisa teh svetnikov si našel vedno na njih klečavniku. Večkrat so rekli, naj sem še takó otožen in žalosten, ali naj se mi še taka nesreča zgodi, vzamem eno teh knjig in jo odprem, kakor se samo po sebi nameri, in vselej kaj primernega najdem in nikoli je iz rok ne denem, da bi serce ne bilo oveseljeno in potolaženo.

Niso si poprej odjenjali, da so v lepem ovitku svetinje obeh svetnikov dobili, jih vedno poleg sebe imeli in jih dokajkrat poljubili. — Kar jih je pri selitvi v Brašlovče zlasti tolažilo, je bilo, da so zopet prišli k farni cerkvi, ktera je bila, kakor v Reki, Materi božji posvečena; Marija namreč jim je bila vedno v sercu in na jeziku. V mešah, kadar so priprošnje zaukazane, so v molitvi „A cunctis" pri čerki N., ki patrona cerkve pomenja, vselej ime svojega ljubljenca sv. Vincencija vverstili, ker je bila Marija kakor patrona že poprej imenovana. — Ljubili so pobožno branje, zlasti sv. pisateljev in še posebno cerkvenih očakov, kterih so tako lepo zberko imeli, kakor menda nihče drug v škofiji. So našli v kaki knjigi kaj posebno lepega, so jo radi k mizi prinesli in med obedom svojim duhovnim pomočnikom ali tudi gostom brali in se potem črez brano pomenkovali. Ko so bili pa enkrat spoznali, da duhovnima pomočnikoma tako branje dopada, so urno predlog napravili, da naj bi vsak den po večerji bilo kratko, pobožno branje pri mizi (lectio pia), in tako se je zgodilo. Ker je pa eden kaplanov na očeh bolehal, so vselej oni sami namestu njega brali. Bili so zares prijetni, gotovo pa tudi Bogu dopadljivi večeri, in v enem samem letu so se po tem načinu štiri precej obširne knjige prebrale. Bolj pa ko človek življenje svetnikov prebira, bolj svoje lastne pomanjkljivosti spoznava in bolj skerbno svojo vest očiščuje. Tako so tudi Stojan prav pogosto svojega soseda in prijatelja, šent Pavelskega farmeštra Pečovnika obiskali in pred njim v ponižni spovedi svojo vest očistili, pa jim tudi ni bilo težko, kterega svojih lastnih kaplanov za to pomoč prositi. Škof Slomšek pa so nekdaj pri duhovskih vajah rekli, da ni zadosti, ako se ura le vsak den navije, ampak treba je vsako leto enkrat jo popolnoma razdjati in vsak kolésček posebej izprašiti in osnažiti, da ne obstane in natanjčno gre. Tako tudi človek z navadnimi duhovskimi vajami za svoje znotranjno življenje ne shaja. Treba je, da od časa do časa celo serce in vso dušo bolj natanjko pregleda, osnaži in popravi, kar je pomanjklji-

vega. K temu opravilu pa dajejo navod veče duhovske vaje ali *eksercicije.* Zato so jih tudi Stojan ljubili in še druge duhovnike za nje unemali. Ko jih še v Lavantinski škofiji ni bilo, so v Gradec hodili, pozneje pa se domačih, ako jim je bilo le mogoče, vdeleževali. Vselej so si poglavitne resnice pismeno zaznamvali, da so še pozneje slišanih naukov se ležej spomnili in duhovnim tovaršem še doma bolj obširno povedati zamogli, kar so lepega vidili in slišali. Škof Slomšek pa so velikokrat pri eksercicijah učili, da jed ni dobra brez solí; pobožnost pa brez *zatajevanja* nima ne pravega okusa ne obstanka; le zatajevanje jo varuje, da ne opeša in se ne spridi. Po tem nauku so ravnali tudi Stojan. Če tudi vedno bolehni, so bili vendar ostri v zatajevanji, zlasti kar zadeva sv. post. V Reki enkrat celi štirdesetdenski post niso mesa okusili; pozneje pa si post le toliko polajševali, kolikor je neogibljivo njih bolehnost tirjala. — Po njih zgledu naj vsak mešnik, kterega dolžnost je, druge k svetosti napeljevati, nar poprej skerbi, svoje lastno serce posvečevati. Kdor za lastno zveličanje ne skerbi, kako je upati, da bo skerbel za zveličanje drugih?

3. *Zgled zvestega in milostnega predpostavljenega.* Ne kakor gospod s podložnimi, ampak kakor brat z brati so želeli s svojimi kaplani živeti. Bili so do njih kakor prijatelj odkritoserčni; za vse stvari, ki so dušno pastirstvo zadevale, so se z njimi posvetovali, in ne verjamemo, da bi bili kedaj kaj storili, ako niso tudi kaplani za dobro spoznali. Ker niso za denar nikdar porajtali, so tudi že perve leta, akoravno so v silnih denarnih stiskah bili, prav radi kaplanom dali pri cerkvi zaslužiti, kar je bilo mogoče. Tako postavim so pri pogrebih le takrat sami meševali, ako so se bali, da bi bila sicer družina rajnega razžaljena, sicer so vse te meše kaplanom prepuščevali in le sedmi den, ako je bil najet, sami opravljali. Tudi pri drugih plačanih opravilih so se s kaplani verstili, pa večidel jim še prednost prepuščali. So imeli kaplani kako težavno pot ali je bilo v cerkvi veliko opraviti, so jih radi k sebi poklicali, omilovali in jim

postregli, kar je hiša premogla. Akoravno na želodcu vedno in hudo bolehni mnogih jedi celó niso zauživati mogli ali smeli, vendar niso nikoli dovolili, da bi se bilo zavolj njih kaj posebnega pripravilo, kar bi pa morebit drugim manj všečno bilo; veselili so se, da so bili le kaplani s postrežbo zadovoljni, in takó se je prav mnogokrat prigodilo, da zlasti pri večerji druzega zaužili niso, kakor malo juhe in kupico vina. — Škof Slomšek so velikokrat rekli, da dekani so škofova desna roka; in tudi Stojan so bili v resnici kakor dekan desna roka škofova. Ako so škof še takó rahlo kako željo izrekli, Stojan so si že po vsi moči prizadevali, jo izpolniti, naj jih je še tako težko stalo; pa tudi duhovnike svoje dekanije so k enaki pokoršini prijazno napeljevali. — Druge ljudi rajše hvaliti, kakor grajati, je bila njih posebna lastnost, naj bolj pa naproti podložnim duhovnikom. Nezmerno so bili veseli, ako so zamogli koga pri škofiji pohvaliti in mu k boljši službi pomagati; pa tudi presilno žalostni, ako je bilo kedaj potreba, kaj neprijetnega naznaniti. Po več dni so žalostni in otožni okoli hodili, preden so za pero prijeli; in ko so že spisali, so radi kakega prijatelja poklicali, mu brali in prosili, jim odkritoserčno povedati, ali ni morebiti preostro rečeno, ali bi se ne dala beseda še takó in takó oberniti, da bi obdolženca manj britko zadela, pa tudi škofu dolžna odkritoserčnost se ne žalila. Škofu je bilo vse to dobro znano, in pisavec je slišal, kako so jih škof v prijazni družbi prijatelsko dražili: „Vi svoje duhovnike vse preveč hvalite, in hočete, da bi vse naj boljše fare duhovnikom vaše dekanije dal, pa jaz drugih dekanij tudi ne smem pozabiti.“ Kaj neprijetnega brez vseh ovinkov povedati, so morali večidel prisiljeni biti. Tako je enkrat pisavec sam v nekem škofovem listu do njih bral: „V tej zadevi tirjam od vas čisto resnico, naj bi mojemu sercu še takó britka bila.“ Ta edina Stojanova lastnost priča očitno zadosti resnično pobožnost njih serca; bi hotel Bog, da bi jih vsi predpostavljeni posnemali!

4. *Zgled gorečega dušnega pastirja.* To gorečnost bodo rade pričale vse fare, kjer so kedaj služili, zlasti pa Brašlovška, kjer so naj dalje, namreč celih 16 let pastirovali, in od ktere tukaj posebno govorimo. Do farmanov niso bili mehki, se jim niso nikdar prilizovali, tudi se ne po njih volji ravnali, marveč tirjali natanjčno pokoršino. Mnogokrat so ž njimi bili ostri in tudi silno ostri, in kdor se jim je ustavljal, tega so takó hudo prijeli, da si gotovo ni želel, še kedaj njih svete jeze si skusiti. Zavoljo tega je bila tudi pri mnogih zamera in včasi prav huda zamera. Pri vsem tem pa so bili vender ljubljeni in sicer od leta do leta bolj priserčno ljubljeni; fara, ki je vedno nove dokaze njih gorečnosti gledala in se prepričala, da vselej prav izide, ako jih uboga, je spoznala in hvaležno pričala, da ima v svojem farmeštru pravega očeta. V kratkem času so bili v farni cerkvi trije novi stranski altarji in nova prižnica postavljena. Naj lepši zmed njih je altar sedem žalost Matere božje, ki je stal nad 700 gl. Nekdo, ki je njih denarne razmere popolnoma poznal, nam je pravil, da so kakor v Gomilski, tako tudi v Brašlovčah k vsakemu popravilu toliko ali tudi dvakrat toliko priložili, kakor ktera cela soseska. Tudi zastran omenjenega altarja so nekdaj pisavcu rekli: „Altar sedem žalost Matere božje je res tudi meni sedem žalost napravil. Težko mi bo priložiti 200 goldinarjev, ki jih še manjka, pa ker fara ne more več, naj pa bo v božjem imenu.“ Ta darežljivost je toliko bolj občudovati, ker so bili po odpravljenji desetine od l. 1848 do leta 1854, razun kmetije popolnoma brez vseh dohodkov, ter so se toliko zadolžili, da so komaj do smerti poplačali. — V lepi cerkvi se je opravljala pa tudi lepa in častita služba božja. Bila je za njih čas Brašlovška farna cerkva kakor misijonska; od vseh strani so se namreč shajali tamkaj ljudje, razveselit in pokrepčat se pri slovesni službi božji in poiskat si duhovske pomoči. Bili so namreč Stojan tudi v spovednici neutrujen delavec Gospodov od perve ure svojega mešništva do poslednje ure svojega življenja, ter radi po-

stregli domačim kakor ljudskim in mnogokrat spovedovali do terde in pozne noči. Večkrat so rekli, ako bi mi Bog na voljo dal, da od dveh težav moram eno vzeti: ali da postanem gluh ali pa slep; bi hotel veliko rajše popolnoma slep biti, ker zavolj slepote bi še vendar spovedovati zamogel, zavolj gluhôte pa ne; ta pa bi bila za mene naj britkejša pokora. Bog jim je pa tudi dal poseben dar modrosti in priserčnega usmiljenja, s kterim so pač mnogo grešnikov na pot pokore napotili. Naj podamo en sam zgled iz njih mlajših let. Enkrat potujejo iz Reke k svoji žlahti v Teharje; pot jih pelje skozi Petrovče. Tamkaj zvejo prežalostno novico, da se ravno kar Žavski kaplan s sv. rešnjim Telesom domu so vernuli, ker nek tuj barantavec, za smert bolen, po nobeni ceni od spovedi nič slišati noče. Mislijo si, tega človeka bi pa jaz tudi rad vidil; morebit Bog ravno meni milost da, da mu ganem oterpnjeno serce. Obišejo ga in prijazno se pogovarjata to in uno. Uprašajo ga, kje je doma in on pravi: „Iz Wienerneustadt." „Ali tamkaj ljudje kaj radi v cerkvo hodijo?" „Radi." „Ste vi tudi hodili?" „Vsako nedeljo in praznik." „Kaj pa k spovedi ljudje tudi radi prihajajo?" „Kmečki in priprosti ljudje, kteri sami sebe prav voditi ne znajo, tudi grejo, drugi pač ne." „Pa vi ste vender tudi hodili?" „Tega pač ne." „Tedaj pa res niste prav storili." „Zakaj pa ne? Moj Bog! vsaj si zamorem sam pomagati, da vem kako je treba živeti." Ko Stojan vidijo, da bi po tej poti težko do serca prišli, drugače besedo obernejo in rečejo: „Kako vam je pa ime?" Bolenik pove svoje kerstno ime. „Spoštujete svojega patrona?" „To se zastopi." „In glejte! vaš patron je tudi k spovedi hodil." Bolenik se začudi rekoč: „Menda ne vender?" „Gotovo je hodil in ravno on še le prav pogosto." Bolenik ostermi, omolkne in še le čez nekaj časa spregovori rekoč: „Če je moj patron k spovedi hodil, tedaj pa jaz res nisem prav storil, da nisem hodil." „Pa zdaj bi se hotli spovedati?" „Rad bi hotel." „Ko sem ravno jaz pri vas, bi se hotli morebiti meni spovedati?" „Vam še pa naj rajše." In tako je bila spoved opravljena;

Stojan so šli veseli svojo pot naprej, bolenik pa je v kratkem potem sklenil.

Razun navadne službe božje so še pa veliko drugih lepih opravil vpeljali. Slovesne so bile molitevne ure pred sv. rešnjim Telesom ob kvaternih nedeljah, še bolj slovesne veliki tjeden pred božjim grobom, kjer so tako krepko in navdušeno peli, da se je po vsi cerkvi, ki je od stoglasnega petja donela, njih lepi in mili glas razlegal. Bili so tudi oni, ako ne pervi, pa vsaj med pervimi, ki so Šmarnice v Lavantinski škofiji vpeljali in sicer l. 1855, pa tako, da so z enim svojih kaplanov nemško knjigo, ki jim je kakor navod služila, ob enem v slovensko prestavljali, ktero je pozneje družba sv. Mohorja izdala. — Pridno obiskovanje cerkvenih opravil pa so podpirali z bratovšinami. Nad vse ste jim bili pri sercu bratovšini od naj svetejših serc Jezusa in Marije, ter so nju godove s sjajnim kinčanjem altarjev, s pridigami in slovesno službo božjo prečastito obhajali. Družbo sv. križa, ko so časi mirniši postali, so premenili v bratovšino živega roženkranca, po stanovih razredjeno, ter so jo v mesečnih zborih lepo vladali, pa te zbore tudi v to obračali, da so vsestransko omiko po fari širili, ker so udom v domači in prijazni besedi vse povedali ali deloma tudi brali, karkoli se je za nje podučljivega od zadnjega zbora po svetu zgodilo. Po tej bratovšini so tudi možki spol, ki se težej za sv. pobožnost vname, dalje bolj ogreli in pogostejše prejemanje sv. zakramentov med njim oživili. Da bi se pa bratovšina svojega poklica bolj zavedala, so dali natisniti vodila in dolžnosti za vsak stan posebej, takó da ta bratovšina še zdaj tako imenovane in povsod silno koristne stanovske zaveze (Standesbündnisse) nadomestuje. *)

5. *Zgled dobrega hišnega gospodarja.* Njih družina v resnici ni čutila, da služi: imeli so jo kakor svoje otroke, pa jih je tudi ona ljubila kakor očeta. Pri delu je niso presiljali, plačilo pošteno odrajtovali in še vseskozi

*) Te tiskane pravila za bratovšino živega roženkranca se še dobé pri Gejgerji v Celji.

kaj nametovali. V bolezni so milostno za njo skerbeli, v nevarnosti celó iz Celja učene zdravnike na svoje stroške v pomoč poklicali. Za duhovske vaje so družini dosti časa dovoljevali, ter želeli, ako delo ni presilno, da naj gre družina vsak den k sv. meši. So tudi družino, ako jim je čas dopuščal, radi obiskovali, ji kaj lepega brali, z njo molili ali tudi sv. pesmi v ponižni pobožnosti prepevali. — Do tujih, bodi si duhovskega ali svetnega stanú, so bili silno postrežljivi in gostoljubni, bi skoraj rekel, več kakor je njih premoženje premoglo. Vsakdo jim je bil ljub in drag, in kdorkoli jih je obiskal, je bil k mizi povabljen in postelja za črez noč mu bila prijazno ponujena. Bili so pa tudi v resnici malokdaj sami; ne kar iz domače, tudi iz tujih škofij so jih duhovniki radi obiskovali; zlasti pa taki, ki so se s slovenskim slovstvom pečali, niso zamogli iti skozi Savinsko dolino, da bi Stojana ne bili obiskali. Dijaki v šolskih praznikih pa so vedli posebno veliko od njih gostoljubnosti pripovedovati; mnogega so po več dni, nektere tudi celi čas počitnic v svoji hiši imeli. — Naj bolje pa so njih dobrotljivost in radodarnost okušali *ubogi*, domači kakor tuji. Že v Gomilski, ko so še sami tako ubogi bili, da so komej imeli potrebnega perila, da se je zamoglo od tedna do tedna prepĕrati, so težko ubožcu kako srajco odrekli, ako jih je zanjo prosil. In ako je hotla sestra kaj slabega odbrati, so jo posvarili rekoč: „Raztergano sam imá, kaj boljšega mu daj.“ Posebno dobri so bili ubogim bolenikom. Ker jim je sicer tudi silno dobroserčna sestra vender le večkrat prijazno očitovala, da več dajo, kakor pohištvo zmore, so večkrat na skrivnem si polne žepe kave in sladkorja nasuli, ako so bili k bolenemu ubožcu poklicani in jih tudi pri boleniku kolikor mogoče skrivaje izpraznili; če pa za tako milošnjo skrivne priložnosti niso našli, so v žep segli in kar so denarja zgrabili, so ga dali, brez da bili pogledali, kaj in koliko so dali; hotli so se namreč ostro deržati nauka Kristusovega, da „naj ne ve levica, kar da desnica.“ Njih cerkovnik pa nam je pravil, da je večkrat od strani vidil, da so

v svojo precej veliko škodo včasi preveč zagrabili in dali. V Brašlovčih je še pa rastla njih radodarnost. Njih posli so nam pravili, pa tudi z lastnimi očmi smo vidili, da je bilo zlasti ob nedeljah in praznikih toliko ubožcev v farovžu, kakor pri kakem samostanu, in večidel je bilo vsem s kuho postreženo; če ne, pa vsaj z lepim koščekom kruha. Velikokrat so namreč družini naročali, kar smo včasi na lastne ušesa slišali: „ako vas lačen človek za kruha prosi, le lep kos mu urežite. Jaz in sestra dobro vema, kako glad bolí in kakó sladek je kruhek lačnemu človeku.“ Druge krati so zopet naročali: „Ubogim le postrezite, kar naj več zamorete; če tudi nisem bogat, pa toliko že imam, da zgube ne bo nihče imel za menoj.“ Ko je pa na spomlad l. 1853 veči del Brašlovškega terga pogorel, ve le sam večni Bog, koliko ubožcev je pri njih dolgo časa hrane in še druge pomoči dobivalo. — Akoravno sami hudo zadolženi, so vender še ubogim radi, kolikor so le zmogli, posojevali, vselaj brez obresti; in ako jim je kdo obrest tudi plačati hotel, so jo nazaj dali, pa še kaj privergli. Pa tudi zastran istine so ubogemu rekli: „Če moreš kedaj verniti, je prav; če ne, pa pusti.“ — Akoravno so z vertnarstvom in poljedelstvom, kakor smo že omenili, veliko veselje imeli, radi po nauku „Novic“ eno in drugo na svojem zemljišči drugim v poduk poskusili, lep, umetno osnovan vert z obilnim sadunosnim drevjem napravili, se vender, v duhovske opravila celó zamišljeni, z gospodarstvom nikakor niso preveč pečali, da si je tudi pri Brašlovški fari velika in lepa kmetija. Pogosto so se vsi travniki pokosili ali druge važne dela opravile, da dekan od tega še vedli niso. Tudi prodajo živine in žita so hišniku in sestri prepustili. Pa ako jim je kupec denar prinesel, so urno za ceno poprašali, in ako se jim je previsoka zdela, mu berž nazaj odšteli, ali če je že odšel, tudi denar za njim poslali, da bi ne imel škode, oni pa ne krivičnega denarja na vesti. In če se je družina nad takim nenavadnim ravnanjem čudila, so jo podučili rekoč: „Le krivice se varujmo; en sam kri-

vični vinar uje deset pravičnih. Išimo vselej le nebeško králjestvo in nja pravico, vse drugo nam bo priverženo.“ In ravno zato, ker so po tem nauku živeli in za posvetno blago niso marali, jim ga je Bog v obilnosti privergel. Setve na njih polji so bile navadno naj lepše in njih hišnik je pravil, da od vsakega kupa žita so vselej več odmerili, kakor so poprej na kup namerili. In če je že bila tudi včasi zmota, pa vselej tudi ni mogla biti, je pristavil, ampak jaz sem bil prepričan, da tukaj je očiten božji žegen. So se pa tudi radi, ako so le kolikaj časa imeli, po svojem polji sprehajali, in med tem ali duhovne ure molili, ali kaj pobožnega brali ali premišljevali, tako pa spravljali na svoje polje blagoslov božji. Niso namreč zato obiskovali družine ali delavcev, da bi jih k delu priganjali; temoč da bi jih oveselili in potolažili in s prijaznimi pogovori svete misli in pogovore pri njih zbudili. Radi so jih milovali zavolj težkega dela, pa tudi krepčali rekoč: „Vi ste pač srečni, ako po dnevi svoje delo zvesto opravite, na večer svojo vest izprašate in sebe in svoje delo Bogu izročite, potem lehko mirno zaspite. Meni pa ni zadosti, da bi le svojo vest izprašal, ampak poleg moje vesti me še mnogo drugega pri sercu boli, ko pomislim, koliko duš je še po fari, za ktere bom moral odgovor dati in ktere še vedno po poti pogubljenja hodijo, in me skerbi za nje.“ Blagor hiši in družini, ktera takega gospodarja ima!

6. *Zgled zvestega deržavljana.* Avstrijo, našo vesoljno domovino, so ljubili z vso močjo možke in darežljive ljubezni; s sinovsko vdanostjo pa so bili vdani svetlemu cesarskemu prestolu in hiši Habsburški. Niso terpeli ne knjige ne časnika v svoji hiši, kteri ni dihal popolne vdanosti do cesarskega prestola. In ako jim je bil kteri časnik sicer še tako ljub in drag, če se je pa le eno samokrat zoper poštljivost temu prestolu dolžno, ali zoper podslombe njegove: vero, čednost in pravičnost pregrešil, jim je tako zamerzel, da so ga nevoljno od sebe vergli in ne več v roke vzeli. Radi in z veseljem pa so brali in podpirali vse, karkoli je služilo v vterje-

vanje gosposkine veljavnosti in sreče deržavljanske. Nismo še slišali dušnega pastirja, kteri bi bil v svojih pridigah tolikokrat in tako navdušeno od deržavljanskih dolžnost in od dobrot, ki jih od vlade dobivamo, govoril, kakor oni. Zlasti pa, ako so ktero posebno blago djanje udov naše cesarske hiše brali ali zvedli, so ga gotovo pri pervi priložnosti v cerkvi povedali, v zgled postavili in takó vdanost do cesarja v sercu svoje črede budili. Pa nam še tudi ni znan zgled, da bil kje, kakor se je l. 1848 v Brašlovški fari zgodilo, kmet pri svojem farmeštru oznanjeno mešo najel v ta namen, da bi Bog cesarju moč dal, vse britkosti voljno preterpeti in sovražnike srečno premagati. In zares; ravno leta 1848. so se skazali kakor skala in steber deržavljanske mirnosti in postavnosti v vesoljnem neredu in prevratu. V izborih družbe sv. križa, spredej omenjene, so razlagali možém, kaj cesar želijo, na kaj pa njih nasprotniki nameravajo; so spodbijali zmote in razjasnovali laží, ki so jih hinavski sleparji takrat zoper cesarja in papeža po deželi trosili. Okrajna cesarska gosposka se je v tistem viharnem času sama na nje in njih stopinje naslanjala, večkrat jih za pomoč prosila; zlasti da so pri raznih volitvah oni besedo povzeli in zbrane volivce podučili. Njih beseda je pa tudi zdala in obveljala. In ako takrat, ko so se v sosednih okrajih mnoge homatije godile, v Žolneškem okraji mir in red nikdar ni bil kaljen, gre njih vpljivu perva hvala. Koliko veljave je njih beseda imela, vidi se iz sledeče prigodbe. Ko se namreč nesrečne volitve za nemški Frankobrod nikakor niso ubraniti dale, so gospod dekan Zolneškim volivcem pri odhodu v Celje naročili: „Če že volitva mora biti, izvolite možá (I), od kterega vem, da je dober kristjan in deržavljan“; in volivci so zares s toliko silnostjo še druge kmete nagovarjali in na glas ime tega gospoda imenovali, da je bil v resnici ravno on izvoljen. In ko je izvoljeni gospod, od obnašanja teh volivcev osupnjen, po volitvi jih uprašal: „Od kod me pa vi poznate?“ so mu odgovorili: „Mi vas ne poznamo, pa Brašlovški dekan so nam rekli, da naj

vas volimo, in na njih besedo se zanašamo.“ Pa ne le v besedi so bili dober deržavljan, ampak tudi *v darežljivem djanji.* Sami še ubožec so po dvakrat polovnjak vina hrabrim vojšakom poslali, enkrat na Laško, enkrat na Ogersko. Ko se je pa pozneje zvedilo, da so vojšaki od tistega vina, ki je skozi nezveste roke šlo, malo dobili, so si l. 1859, ko so nove vojske nastopile, drugo omislili. Ko so po končani vojski mnogi vojaki na odpust domu prišli, so vse vojšake svoje fare, bilo jih je 19 po števìlu, v farovž povabili in njim lepo veselico in gostijo napravili. Sami z obema kaplanoma so bili ves čas pričujoči, ter so ljubeznjivo mladenče opominovali: „Le prav po svoji šegi bodite dobre volje; jejte in pijte, kolikor se komu poljubi.“ Vsakega posebej so izpraševali, kaj vse je na vojski doživel; milovali so jih zavolj težav njih stana, pa jim tudi srečo vošili k lepi nebeški kroni, ki je poštenim vojšakom pripravljena. Mladenči so bili prav židane volje, so v štirih jezikih mnoge pesmi prepevali, zlasti pa veliko poštenih slovenskih, in duhovni gospodje so jim lepo prilagali. Mladenči še pomnejo tega dne in pravijo, da ga nikdar pozabili ne bodo; gospod dekan pa so rekli: „Vojšaki lehko pozabijo keršanske spodobnosti in še radi kakih drugih slabih navad seboj domu prinesejo; zatorej je potreba po kakem posebnem načinu jih dobiti na svojo stran in jim s kako veselico serce zrahljati, da pri drugi priložnosti nauke rajše sprejme.“

7. *Zgled gorečega rodoljuba.* V Avstriji namreč ne more biti dober deržavljan, kdor ni goreč rodoljub; kajti v Avstriji, ki iz toliko različnih narodov obstoji, je potreba, da vsak narod svoj očetovski dom marljivo oskerbljuje: le iz blagostanja posamnih narodov procveta Avstriji splošna deržavljanska sreča. Stojan, ker dober deržavljan, so bili tudi goreč rodoljub. Rodoljubnost Stojanovo od mladih let do tiste dôbe, ko so bili za Brašlovškega dekana postavljeni, smo že popisali. Nek le premnogokrat resničen prigovor sicer pravi: da čast rada značaj spremeni. In zares vidimo, da so mnogi, ki

so se v nižjih službah zvesti rodoljubi kazali, v viših službah na nemškutarsko stran zasuknili, ktera je dosihmal v edini posesti vse časti in veljave v Avstriji bila. Ne tako Stojan. Nikdar in nikoli se niso sramovali ne svoje národnosti, ne svojega maternega jezika; prav do smerti so ostali zvest sin svoje matere Slave; in kdor je v njih hiši kaj zinil zoper slovenstvo, ta je na mah spoznal, da je zgrešil prave vrata; tako so mu brez ozira na osebo odgovor zasolili. Njih hiša je imela prijazno lice slovenske priprostosti in gostoljubnosti, in enako podobo vsem hišam po fari vtisniti, so bile njih želje. Šola Brašlovška, ki je do tistih dob gerdo nemškutarsko šemo nosila, je morala brez odloga se preobleči v čedno obleko slovensko in krepko so zagovarjali učitelja in kateheta zoper napade ošabne nemškutarske stranke. Po zgledu Brašlovške šole so povzdignile tudi kmalu druge šole po dekaniji slovensko bandero; in *s slovenskim jezikom se je povernilo med otroke tudi veselje do uka in šole.* Učitelji so toliko marljivše slovensko polje obdelovali, ker so se prepričali, da ne zaidejo s slovenstvom v meržnjo svojih viših, temoč da si le njih pohvalo in pozornost pridobijo. — Da bi se širila med ljudstvom domorodna omika in da bi mladež, ko šoli odraste, imela dostojnega branja, so napravili *farno bukvarnico,* ktero so do smerti v svojem farovžu imeli in tudi sami oskerbovali. Naj več knjig se ve da so sami bukvarnici ali kupili ali darovali; pri njih smerti je že nad 300 zvezkov štela. Farna bukvarnica je dobivala tudi svôjo „Danico“ in „Novice“ in ravno to je bilo vzrok, da so sčasoma tudi premožni kmetje do njih veselje dobili in si jih na lastne stroške naročili; kakor je tudi branje lepih knjig vzročilo, da so si ljudje sami mnogih lepih knjig nakupili.

Prav slovensk Mecén so podpirali z darežljivo rokó slovstvo slovensko. Ni menda izišla slovenka knjiga, gotovo pa ne slovensk časopis, da bi si ga oni ne bili naročili. Še dobro se spominjamo, da smo leta 1848 v njih hiši brali 13 časopisov, med njimi 7 slovanskih. In ako

se je sestra pohlevno pritožila, da venderle preveč denarja za knjige in časopise potrošijo, so njeno in svojo vest potolažili rekoč: „Drugi gospodje se radi okoli vozijo, ali tudi za ktere veselice kaj potrošijo; jaz pa, ko si vse to pritergam, menim, da smem tukaj prihranjeni denar za kaj boljšega: za svoje in drugih izobraženje oberniti.“ — Pa ne kar z naročilom, temoč tudi s peresom so podpirali slovstvo slovensko. Akoravno so bili kakor dekan z mnogimi opravili obloženi, vendar peresa niso iz rok položili, dokler jim ga ni smert vzela. Ostali so do konca verni pomočnik „Danice“, „Novic“ in „Drobtinic.“ Komaj v Brašlovče prišedši so začeli prestavljanje lepe, zlasti za žalostne in boječe serca tolažljive knjige, ki je s pomočjo nekega pisatelja na Kranjskem l. 1847 v Ljubljani na svetlo prišla pod naslovom: „Napeljevanje Ludovika Blozija k kerš. življenju. Na svetlo dala dva mlada duhovna.“ — Šmarnice od njih in njih kaplana poslovenjene je na svetlo dala l. 1855 družba sv. Mohorja pod naslovom: „Marije rožen cvet.“ — „Drobtinice Slomšekove“ pa so od leta 1856 do leta 1860 s toliko večim trudom vredovali, ker so tiste leta cvetečega nemškutarstva le premnogi slovenski pisatelji zadremali in zaspali, ter so imeli le malo pomoči. Le bolehnost in mnoge težave so jih prisilile, da so leta 1860 Drobtinic starašina, pokojnega škofa Slomšeka preprosili, da so jim butaro vredništva zopet odvzeli.

VII.

Duhovnik, kteri takó neutrujeno dela za blagor cerkve in domovine, kakor pokojni Stojan, kteri prekratkim dnevom pozne noči dostavlja in telesu tudi naj potrebniši počitek odreka, si pač lehko dni svojega življenja prikrajša. Vender mu izide to le v šę viši zasluženje, ker po besedah sv. pisma tisti, kteri se ves za Boga in bližnjega daruje, da si tudi kratko živi, dolgo življenje pred Bogom izpolne. Tudi Stojanovo zdravje je dalje bolj pešalo in že celo leto pred smertjo so od nje bližnosti kakor od kaj celó gotovega govorili. „Me

bote skoraj k Plaskanu (blizo tega kmeta je namreč pokopališče) za soseda nesli“, je bila njih navadna šala. In 6 dni pred smertjo, ko so ves postni čas leta 1863 tako rekoč v spovednici presedeli, so se tako slabo počutili, da so vpričo mnogih teržanov zdravniku šaljivo rekli: „Gospod! menda bote tudi meni skoraj zapisali: 5. aprila umerl in 7. pokopan.“ In čudo! le samo za tri dni so se ušteli.

Veliki tjeden so še s posebno gorečnostjo sv. opravila v cerkvi obhajali, zlasti navdušeno pa pri molitevni uri pred božjim grobom molili in peli. Njih poslednja pomenljiva molitva je tamkaj bila: „O Jezus! prosimo te vsi, ki smo te tukaj s svojo revno militvijo in petjem počastili, dodeli nam milost, da bi se tudi enkrat tam v nebesih skupaj znašli okoli tvojega trona, in se na vekomaj pri tebi veselili in ti hvalo prepevali.“ Bilo je ravno med 7 in 8 uro na večer, ko so to molitvo molili; in kdo bi si bil mislil, da bodo osmi den potem ravno v tisti uri stópili v večnost pred tron tistega, ki so ga pri božjem grobu častili. Sosebno čudežno pa je to, ko so ta den po dokončanih molitvah domu prišli, da so celó resno in mirno svoji družini rekli: „No, zdaj sem pa zdelal za vselej; na veliki petek ne bom jaz nič več opravila imel.“ Te besede so družino takó užalile, da velikonočne praznike nobenega pravega veselja v hiši ni bilo; vse je bilo presilno otožno in nekako poparjeno. Velikonočno nedeljo in pondeljek so še s posebnim navdušenjem božjo službo opravljali, in akoravno se jim je v pondeljek pri pridigi že močno poznalo, da jim v persih hudo zalega, so še vender v spovednico šli in tamo ostali, dokler niso poslednjega odpravili. Iz spovednice pa so se proti farovži že kar opotekali in o poldne že v posteljo vlegli. Trije zdravniki so si vse prizadevali, kar le človeška umetnost zamore; ali spoznali so, da ni več v njih moči, vnetja pluč in še druge drobovine utolažiti. Pri vseh bolečinah so bili vender dekan perve dni vedno veseli; in ko je družina, njih nevarnost zvedši,

se okoli postelje v solzah topila, so jo še smehljajé tolažili rekoč: „Kaj bote toliko žalovali za menoj, vsaj imate dobrega Očeta v nebesih, le na njega zaupajte, On vas ne bo zapustil, akoravno vas jaz zapustim, in veseli bodite; vsaj kar Bog stori, vse prav naredi. Le v voljo božjo se podajte, in Bogu zvesto služite. Kar mene zadeva, sem čisto miren; naj Bog z menoj naredi po svoji sv. volji. Se ve da, ako bi bila njegova volja, bi še rad kake leta živel, ko še imam marsikaj opraviti, posebno pri farnih in cerkvenih računih in še pri marsikteri drugi zeló potrebni pisariji, kar bom moral vse nedodelano pustiti. Ako pa Bog hoče, da moram zapustiti svet, mi je pa tudi prav, bo že On skerbel, da se bo vse tudi brez mene poravnalo.“

Ko se je po fari in v soseski razvedlo, da so dekan za smert boleni, so ljudje toliko bolj ostermeli, ker so jih malo dni poprej še tako čverste in vesele v cerkvi vidili; vse je prepadla nezmerna žalost in veliko se je za ljubljenega duhovskega očeta jokalo in molilo. Ko se je pa v četertek jutro veliki zvon oglasil, so vsi ročno razumeli, kaj jim oznanuje. Velika množica se je zbrala k molitevni uri, ki se je za dušnega pastirja opravljala. Hlapcu pa so sami ukazali, da naj urno napreže in se k farmeštru v šent-Pavel pelje, da naj prej ko prej pridejo: „če tudi nisem še tako slab, so rekli, je vendar bolje, da se dam previditi s sv. zakramenti, da sem potem brez skerbi in čakam, kaj bo volja božja.“ — Pa kakor Bog navadno svoje ljubljene služebnike poskuša in tudi lastnemu Sinu ni prizanesel, je hotel tudi njih pred smertjo še s posebno britkim kelihom poskusiti. Začelo se jim je v duši temneti, serce v telesi koperneti, in globoka otožnost se njih duha polasti. „O moj Bog!“ so vedno bolj pogosto zdihovali, „tako sem pa nekako otožen in suh, da mi ni mogoče, nobene sv. misli obuditi. Oj kako sem tolažbe potreben! Pa namestu da bi vi mene tolažili, moram še pa jaz vas tolažiti.“ V petek zjutraj pridejo njih spovednik, jih spovejo in jim sv.

popotnico podajo. Z njo se je tudi mir in veselje serca povernilo. Ko jih po tem sv. opravilu spovednik na oporoko opomnejo, se nasmejijo rekoč: „Moj Bog! kakó bom naredil testament; vsaj še sam ne vem, kaj imam. Denarja ni bilo nikoli veliko pri menì in še zdaj ne; bo že hišnik vedil, naj le na kratko popiše vse, kar je mojega; on bolje ve, kakor jaz, kaj je mojega, in naj možje precenijo, koliko bi bilo vrednosti, potem še le zamorem testament narediti.“ Oporoko so napravili tako, kakor se spodobi oskerbniku uboge žlahte in za družino skerbnemu gospodarju; za kaj več ni veliko ostalo. Naj večo vrednost so imele knjige, ktere so sami večkrat nad 2000 gl. cenili; te pa so sporočili Brašlovški fari, naj bi bile domačim dušnim pastirjem pa tudi duhovnikom cele dekanije v poljubno porabo in pomoč. Ko je bila pa oporoka že spisana in njim prebrana, na enkrat nekako prestrašeni zdihnejo: „Na uboge sem pa pozabil!“ Ali nek moder gospod, ki je vse njih djanje in nehanje dobro poznal, jih potolaži rekoč: „Gospod dekan! dolžnost do ubogih ste vse svoje življenje zvesto dopolnovali, takó da vam zdaj ni treba več na njo misliti.“ In pri tem je ostalo.

Popoldne tisti den so prišli večidel vsi duhovni cele dekanije po poslednje slovó; in z vsakim so se še posebno ljubeznjivo in po domače pogovarjali. Proti večeru so bili od svojega spovednika vpričo 10 duhovnov v sv. olje djani, pri kterem opravilu so še vse molitve prav krepko in serčno molili. Proti noči so še vstali, ter se malo po izbi sprehajali in od vnenjih gospodov prav ginljivo slovo vzeli. Potem pride družina, vsa v solze vtopljena; od vsakega posebej vzamejo slovo, in vsakemu posebej še dajo takó rekoč že z na pol mertvo roko sv. žegen; nektere jim posebno ljube pa še zlasti milo po glavi pobožajo. Prihajalo je tudi veliko farmanov, prejet še od njih poslednji žegen. Blagoslovljali so jih, dokler so še zamogli roko vzdigovati; ko pa slabost velika nastane, želijo sami ostati. Celó strežniku so ve-

leli: „Le tudi ti pojdi in z drugimi sv. roženkranc moli — v prednji izbi so namreč domači duhovni z mnogimi ljudmi sv. roženkranc molili, — bom že pozvonil, ako te bom potreboval.“ Ravno tjeden poprej namreč so si bili mali zvonček v ta namen kupili. Pa še ni bila molitva sv. roženkranca na pol končana, že zvonček zapoje. Ko strežnik pristopi, ga prosijo, naj jim iz postelje pomaga. Pa komaj so iz postelje, prosijo že zopet nazaj rekoč: „Le hiti, se mudí!“ In komaj so v postelji, izdihnejo: „Zdaj je pa koli hudo!“ Pri tej priči celó pri miru obstojijo, mertvaške znamnja se prikažejo na očeh in licu; urno pristopijo duhovni in družina, ter začnejo molitve za umirajoče. Dekan še pobožno poljubijo križec, vzamejo v roke mertvaško svečo, in brez vseh daljnih smertnih težav kakor doslužen delavec v vinogradu Gospodovem tudi mirno v Gospodu zaspijo; ravno ob uri, ko so osem dni poprej tako priserčno pri božjem grobu za gledanje božjega obličja prosili.

Ko se je veliki zvon iz turna oglasil in smert g. dekana oznanil, je vse iz hiš vunkaj letelo in na glas jokalo in vpilo; in še zdaj pravijo ljudje, da takrat, ko je bil ves terg v ognji, takega joka in tarnjanja ni bilo, kakor zdaj pri smerti toliko ljubljenega duhovskega očeta. Enak jok in enaka žalost se je širila drugi den po vsi fari od soseske do soseske in celó po sosednih farah; povsod je bilo, kakor da bi se bila naj veča nesreča v soseski zgodila. Farovž pa je bil že tisti večer in prihodnje dni od jutra do večera ves ljudi natlačen, domačih kakor tujih. Vsak je hotel milo lice duhovnega očeta še enkrat viditi, vsak njih mertvaški oder z žegnano vodo poškropiti, vsak njih dušo milosti božji priporočiti; pa tudi skoraj vsak je želel nekak spominek, naj bi tudi še tako mali bil, za njimi dobiti; in prav mnogim se je tudi postreči zamoglo, ker so bili vedno s sv. podobami in kipi in svetinjami obilno oskerbljeni. Mnogo pobožnih duš pa je skoraj noč in den pri njih čulo, ker se še od mertvega telesa niso zamogle ločiti, kakor one pobožne žene od groba Jezusovega. Dva dni in tri noči so

ležali na mertvaškem odru, ker se jim je hotel častitljiv pogreb pripraviti, ki je bil na pondeljek po beli nedelji (13. aprila) odločen. Sprevod so vodili prečastiti g. Celjski opat Matija Vodušek; spremljalo pa je k grobu ljubljenega dekana 49 duhovnov, mnogo deželske gospôde iz bližnih in daljnih krajev in množica ljudstva takó velika, da kakor ljudje pripovedujejo, še na nijeni novi meši niso tolike množice vidili in je bilo prostorno pokopališče popolno natlačeno. Jok je bil tako silovit, da je prebritka žalost serce tergala vsem pričujočim, zlasti ko-so g. opat v premilem govoru ovčicam kazali, kakšen zaklad so nad rajnim dekanom imele, in kakšen zaklad so zgubile.

Tako počivajo Stojan, kakor věren sin slovenski v blagoslovljeni slovenski zemlji, — kakor zvest duhovnik v naročji domače škofije, — kakor dober pastir v sredi svojih ovčic. — Naj lepši grobni spomeniki so tisti, ktere si človek sam v življenji postavi s krepostjo in dobrimi deli. In tako so storili Stojan. Kakor *pisatelj* so si častit spomenik postavili na zemlji slovenski; njih ime se bo v versti duhovskih pisateljev hvaležno imenovalo od roda do roda. In zato jim bodi slovenska zemljica lehka! Kakor *mešnik* so si s svojimi čednostmi sjajen spomenik postavili v Lavantinski škofiji; njih ime se bo v versti naj boljših Lavantinskih duhovnov vselej s poštovanjem imenovalo. Učili so nas, kako zamore mešnik pobožno ljubiti národ svoj in ta zgled *pobožnega rodoljubja* hočemo posnemati. Kakor *dušni pastir* so si postavili s svojimi dobrimi deli krasen spomenik po vseh farah, kjer so služili, zlasti pa v fari Brašlovški. Še pozni vnuki bodo vnukom svojim od pobožnega farmeštra Stojana pripovedali. Zato ostane njih spomin v blagoslovu. Trojni spominek pa jim pripravijo tudi njih duhovni otroci, njih znanci in prijatelji. Hvaležna *Brašlovška fara* je postavila na njih grob lepo kapelico, ki je stala nad 400 gl. Dolžnost *škofije* in *slovenskega národa* pa so letošnje *„Drobtinice“* prevzele. Ravno s

tem životopisom so hotle Stojanu spominek postaviti v *domači škofiji,* da se Stojanovo ime hrani kakor žlahtna svetinja za zgodovino škofijino; pa tudi spominek za *slovensko zemljo,* da kadarkoli se bo zgodovina slovenskega slovstva pisala, se tudi dostojno opominjajo dela Stojanove. *)

Fr. Kosar,
dekan Kozjanski.

---

*) Mnogo tvarine za ta življenjepis je podal Fr. Zupan, verni in zvesti hišnik Stojanov.

C.

Prigodbe

žalostne in vesele mladim in starim v poduk in svarilo.

„So, ki želijo kaj vedeti le zato, da bi vedli; in to je gerda vedičnost; so, ki bi radi kaj znali, da svojo znanost prodajo, in to je gerda dobičkarija; so, ki bi radi kaj znali, naj jih ljudje spoznajo, in to je gerda nečimernost; so, ki želijo kaj znati, naj bi bližnjega podučili, in to je ljubezen; so, ki bi radi kaj vedli, da sami sebe podučijo, in to je modrost.“

Sv. Bernard. (Gov. XVI. o vis. pes.)

I.

Ruše,

starodavna božja pot in nekdaj učenosti zibela.

Letošnje „Drobtinice" imajo na čelu čudodelno podobo *Ruške Matere božje.* Kteremu Štajercu niso Ruše znane vsaj po imenu? Slovijo že od starodavnih časov kot zeló obiskovana božja pot, kar med drugim to svedoči, da še zdaj štajarski Slovenci sploh poznajo ruško nedeljo in ruški tjeden. Posebno znamenitost pa jim pred vsemi slovenskimi kraji dajajo tukajšnje nekdajne *latinske šole,* ktere so domači pridni duhovniki osnovali, zderžavali, in s takim vspehom v njih učili in mladino izrejevali, da so nar žlahtneji in imenitneji gospodje iz daljnih krajev svoje sine v Ruše v šolo pošiljali. Iz te učilnice je izišlo troje nadškofov in kardinalov; 5 škofov in 17 prelatov ali drugih imenitnih duhovnikov. Ob tistih nemirnih časih, ko so grozovitni Turki ljuto divjali, in nepokorne puntarske vojske hudo razsajale, so bile Ruše mirno zavetje znanosti, gojišče keršanske omike, varni kraj svete pobožnosti in tolažljivo pribežališče v mnogokterih stiskah in bolečinah. — Spodobi se, da se mi Slovenci s svojimi imenitnejimi kraji bolj soznanimo, zlate drobtine svoje zgodovine skerbno pobiramo, in svoje može, ki nam delajo vso čast, vredno častimo. Zato hočejo letošnje „Drobtinice" svojim slovenskim bravcem podati popis Ruš in jih soznaniti z nekterimi slavnimi imeni slovenskih rojakov; kajti Slovenci so bili ustanovniki in učeniki omenjene učilnice in razširjevavci Marijine pobožnosti in keršanske omike.

Zajemali pa bomo iz ruške kronike ali letopisa, v kterem se od leta 900 do 1760 poredoma vse znamenitosti ruške z imenikom tukajšnjih dijakov vred popisane nahajajo. Početek tej dragoceni knjigi so dali marljivi farmeštri: *Janez žl. Lihtenhajn, Juri Kozina* in *Luka Jamnik,* ki so jeli znamenitnejše dogodbe zapisovati; ali nar

veči hvala gre *Jožefu Marianu*, tudi rojenemu Rušancu, nekdajnemu tukajšnjemu učencu, potem kaplanu in naslednjič beneficiatu, ki so z vsim trudom omenjeno knjigo zložili in spisali in tako pervotne pičle ostanke starinstva pozabljivosti rešili. Ruše so namreč večkrat po ognju silno terpele. Pervi ogenj, ki je vse pokončal je bil leta 1713, ki je v farovžu nastal in razun cerkve vse požgal; drugi še hujši je Ruše vpepelil adventno kvaterno nedeljo leta 1779. Zatrosil ga je neki nemarni zorničar, in ravno med zornicami se pri hudem vetru s tako silo vname, da je kmalu vsa vès z farovžem in cerkvijo začela goreti. Hvala mogočni priprošnji Marijini, da je cerkev znotraj nepoškodovana ostala; le stari zvonovi so bili iz zvonika skapali in se deloma raztopili. Po takih nezgodah so zgorele stare kerstne bukve in druge stare listine, ali k veliki sreči se je pri drugem ognju imenovana ruška kronika pogube rešila, mende v sedanji kaplaniji, ki se je nar krepkeje ognju stavila. Ta knjiga ni samo važna za Ruše, temveč sploh za zgodovino štajerske zemlje; veliko žlatnih rodovin si jo je že izposojevalo, in v imeniku učencev svojega kolena slavne imena iskalo; zato so jo dali čast. gospod Marko Glaser, rojen Rušanec, častni korar in farmešter pri sv. Petru, drago vezati, pa tudi prepisati, da se ložej bere in iz latinščine v nemščino prestaviti; ona nam bode tedaj pri popisovanji Ruš kot voditeljca služila.

Vem, da me marsikteri vnenji bravec poprašuje, kde da prav za prav leži ta slavni kraj? Spremljaj me v duhu iz Maribora ob desnem bregu Drave proti Koroškej gor skozi snažni Limbuš (Lembah) mimo žlahtnih Pekerskih vinogradov, in v dveh urah dobrega hodá sva v Rušah. Zunaj Bistrice, perve ruške vasi, se Dravska dolina širi in precej globoko v planino sega, tako da imaš prijazno, skerbno obdelano, skoraj okroglasto ravnino pred seboj. V tem izbokanem zavetji ležijo Ruše tik tamnega in visoko stermečega Pohorja, kakor da bi se pod njegovo senco skrivale in v njegovih soteskah varno pribežališče iskale. So tudi resnično leta 1704 pred ogerskimi pun-

tarji semkaj bežali ljudje iz Lotmerga, Ormuža, Velike Nedelje in Središča, in so tukaj mesec dni ostali; in razvaline turškega zida med Dravo in planino više Ruš so še zdaj priča, da so ljudje tukaj pred sovražniki varstva iskali. Berž ko ne se je ravnica okoli cerkve nar poprej izkerčila in obdelala, in verjetno je, da so Ruše od tod ime dobile, ker se kraj goščave otrebljen, izkerčen in s trato prerasen imenuje *ruša* ali rušina, nemški *Rasen.* *) Nemško *„Maria am Rasen“*, (na obljubnih podobah se pogosto bere *„Maria Raas“*), se je vtegnilo v zdajno nemško pisavo *„Maria Rast“* spremeniti. Od daleč že zagledaš visoki zvonik, cerkvo pa zakriva deloma drevje, deloma vas, ki je pred cerkvijo, kakor čreda pred pastarico, in se proti Pohorji razprostira. Vas šteje 51 večidel zidanih hiš; starejše lesene molijo le na pol iz tla v znamenje hudih povodenj, ki so jih s prodom obsipale. Radi tu po letu hudourniki s planin pridervijo, visoko nanesene potoke pretergajo, in dereča voda se po vsi vasi tudi v hrame, hleve in kleti razlije. Zastran tega žalostno slovijo leta 1703, 1737, 1738, v kterih je v cerkvi voda do zagreje prednjega altarja segala. Skoro vsako leto voda v cerkev pridere.

Posebna znamenitost je, da je svitli cesar Friderik III. ob priložnosti, ko je leta 1444 ruško cerkev obiskal, Rušancem meščanske in cestninske pravice za štiri tedne v letu podelil, ktere so do leta 1704 vživali.

---

*) Na spominski tabli, ki predstavlja požár v farovži l. 1694., bere se, da je poslópje pozidano bilo s privoljenjem gospôske „Grünen Waasen.“ To je jako znamenito. Tabla je malana v istem veku; in če se je gospôska imenovala „grün - Wasen“, je očitno, da je ime „Ruše“, ali (po Kozlerju) „Rušenje“ pervotno in pravo slovensko ime kraja; kajti Wasen in Rasen ravno isto pomenja, in odgovara slovenskemu „ruša“. Že ta nestanovitnost nemških imen kaže, da niso pervotna, marveč po stalnem slovenskem ponarejena. — Ker že o imenu kraja govorimo, naj še omenimo, kako znani pisatelj nemški Puff to ime razlaga. V koledarji l. 1857. piše, da je ime „Maria Rast“ od tod nastalo, ker je na mestu poznej pozidane cerkve stara kapelica stala, ki je posvečena bila spominu počitka Mariinega (Ruhe-Rast Mar.) na potu iz Nazareta v Betlehem. — To očitno zopet spričuje, kako potreba je zgodovinarju, ki o slovenskih stvareh piše, poznati dobro jezik slovenski; sicer pa se mu pri izpeljavi in razlaganji slovenskih imen godí, kakor Puffu, ki je mislil, da Slovenci niso imeli imena za svoj toliko priljubljeni božji pot, dokler jim ga niso Nemci dali. Vred.

Tisto leto so se pa pod svojim vodjem Janežom Santeljnom spomenutih pravic odrekli. Letopis pravi, da so to storili, ker so se bili navolili vojakov, ktere so morali pogosto .prezimovati. Zna biti, da so zavoljo posebnih pravic (privilegij) Rušanom vojakov čez zimo pošiljali; da pa jo rečeni Šantelj ni dobro pogodil, spričuje njegovo odstavljenje od službe, berž ko ne, županstva. — Ruše pa še ostanejo vedno imenitne zavoljo fabrik, fužin in bogate kupčije z lesom; štejejo namreč dve fabriki za steklo, eno za papir, eno za cikorjino kavo in dve fužini za motike, sekire i. t. d. Koroška železnica, ki tukaj postajo ima, bode še obertniji sčasoma veči delavnost odperla.

Ali imenitneje so še Ruše zastran svoje starodavne romarske cerkve, ktero hočemo zdaj pogledati. Velika je in zares lepa tako, da ji daleč okrog ni najti enake. Nje dolgost znaša eden čevelj manj 17, in širjava blizo 13 sežnjev. V začetku je bila izdelana v gotiškem zlogu, in je imela brez stranskih kapel podobo ladije; ob času Lukeja Jamnika so bile štiri stranske kapele prizidane, in za Štefana Jamnika vsa cerkva znotraj predelana po šegi rimskega zidanja, tako da je zdaj znotraj celo cerkvam rimske stavbe podobna in ima podobo križa.

Prej ko se po njej od znotraj razgledamo, hočemo nje čudovitni začetek pozvediti. Ruška kronika pripoveduje: Okoli leta 900 je živel na Štajarskem žlahtni in pobožni gospod *Edmund Vajsek* s svojo zeló bogabiječo ženo *Irmengardo*. Silno premožna sta imela vsega dovolj; le ena edina žalost jima je zakonsko srečo kalila, da že dvajset let v zakonu brez otrok živita. Po nasvetovanji pobožnega mašnika Janeza, Vajsekovega brata, se zdaj enodušno zaobljubita, da hočeta na mestu stare na pol poderte kapele ruške matere božje veči in veličastniši cerkev postaviti, ako Bog po priprošnji Marijini ju goreče prošnje spolne in ju zakon z zarodom blagoslovi. Kmalu sta bila uslišana, in presrečna Irmengarda porodí v sedmih letih petero ljubeznjivih otrok, troje sinčekov in dve hčerkici. Imena sta jim odbrala iz sv. rodovine, ter sta

nje takole poimenovala: Jožef, Joahim, Janez, Marija Ana, Marija Elizabeta. Še zdaj se nahaja pri cerkvi zelo stari kelih na podnožji od petero vlitih podob obdan, ki je naj berž Irmengarde srečnega zakona hvaležni spomin. Po takošni očitni milosti z nebes se hvaležna žlahtnika koj lotita obljubljenega dela in 1. jun. 900 je bil pervi kamen nove ruške cerkve položen. V petih letih je bila dodelana, in začetka sept. 905 se je stara podoba ruške Matere božje z velikim veseljem in slovesnostjo iz domače poshrambe v novo cerkev prenesla in množini ljudstva očitno za češenje izpostavila. Po napisu nad velikimi cerkvenimi vratami: *AeternI MarIa regIna regnI* (t. j. Marija, kraljica králjestva večnega) pa bi bila cerkev še le leta 1004. celo dogotovljena; zato se je leta 1804. osemstoletnica njenega srečnega obstanka obhajala.

Stopimo sedaj v njo in si razgledamo nje imenitnosti in lepoto. Zaljša jo sedem umetno izdelanih altarjev; osmi, ki je na sredi cerkve stal, je bil konec preteklega stoletja odpravljen. Vsa je zmalana in obok ves z bogatimi arabeskami prepréžen in umetnimi slikarijami napolnjen. Ali pobožnega romarja naj bolj mika čudopolna podoba ruške Matere božje, ki je še vedno ravno tista, če tudi slej večkrat na novo pobarvana in pozlačena, ki se je pred začetkom cerkve v starodavni ruški kapeli častila.

Milo se ozira po vsi cerkvi iz sredine velikega altarja, pod nebom stoječa in ednajst angelov okoli sebe. Roke sklepa k prošnji in je povzdignjene derži na persih, pod kterimi nosi presveto ime Jezus; črez belo oblačilo nedolžnosti je ogernjena z rudečim plaščem goreče ljubezni, ktere je bila vneta do sadú svojega telesa. Okoli glave ji miglja venec dvanajsterih zvezd od sprednjega okna razsvetljen. Hitro pri vstopu premorejo pobožnega romarja nje proseče roke, nje milo obličje, da pade na kolena in ji zaupljivo pritoži svojega serca težave in bolečine. Tu je našel že marsikter žalostni razveselenje, boleni polajšanje, stiskani tolažbo, zgrevano

serce zaželjeni mir, in prelila se je mnogotera solza vesele hvaležnosti.

Nad Marijino podobo plava kakor nad svojo nevesto sv. Duh, in z višine altarja se prijazno ozira na svojo nar ljubši hčer Bog Oča od mnogo angelov obdan; spodi v tabernakeljnu, ki je namesto prejšnjega pred nekterimi leti napravljen, kraljuje nje Sin v presvetem sakramentu. Ves altar nosita dva velika zunajna stebra z izrezanimi svetimi podobami ozaljšana; okoli nju stojé štirje svetniki. Napravljen je bil leta 1728 po mojsterski roki graškega podobarja Janeza Šoja in mizarja Bernarda Vogerla; pozlatil ga je Valentin Karkar iz Celovca, vse na stroške Štefana Jamnika, ki so za to odrajtali 2200 gold.

Ko si romar prednji altar ogleda in se Ruški materi božji ponižno priporoči, ga še mika stranske altarje pogledati in tu svojo pobožnost opraviti.

Na možki strani najde altar umirajočega sv. Jožefa, in vštric njega na ženski strani umirajoče sv. Ane, kar ga na smert pravičnih opominja, kterim Jezus in Marija poslednjo uro na strani stojita. Altarja sta umetno delo celovškega podobarja Kristofa Rudolfa od leta 1735; ju podobe je zmalal Janez Straus iz Slovenjega Gradca, vse na stroške Štefana Jamnika; le za pozlačenje je darovala gospa Ursula Wagner 600 gold.

Štiri stranske kapele, namreč sv. Florijana in žalostne Matere božje na možkem, in sv. Dizma in sv. križa na ženskem kraji, so bile ob času Luka Jamnika prizidane in sicer 1676 križeva, 1680 žalostne Matere, 1682 sv. Florijana, in 1697 zavolj lajšega obhajanja romarjev kapela sv. Dizma. Med kapelinimi altarji nar stareji je sv. Florijana od leta 1675, ki je že zelo poprave potreben; umetni altar sv. Dizma je tudi napravil Kristof Rudolf l. 1738 na stroške Stefana Jamnika.

V velikem češenju sta jako ginljiva altarja žalostne Matere in sv. križa, ki sta pred dvanajstimi leti bila ponovljena. Posebno znamenita in spomina vredna je božja martra križevega altarja, celo živo in umetno iz-

delana, ker jo je leta 1522 povodenj po Dravi prinesla in tukaj izvergla. Pobožni farmešter Janez pl. Lihtenhajn so jo dali s procesijo v cerkev zanesti in tukaj slovesno za vedno češenje postaviti; še zdaj je pri dravskih plavničarjih v veliki časti.

Razun mnogih obljubnih podob, darovanih v hvaležni spomin srečnega ozdravljenja in rešenja iz raznih nesreč, visi ob stebrih ednajstero simboličnih kipov, na kterih se v podobah kažete številki 7 in 8, kar na slovesnost sedme in osme stoletnice tukajšnje cerkve kaže.

Sosebna znamenitost, ki se redko v naših krajih najde, je cerkveni obok (velb). Oko si nemore zadosti nagledati premnogih kraž, slikarij in malarij.

Nad mnogibnim bogatim obrobom, s kterim je poveršina sten prepasana in prejšnje visoke okna pretergane, se obok na mnogih krajih vboknjen k višku povzdiguje, ves pokrit s slikarijami na mokro podelanimi.

V njih se predstavlja Jezusovo in Marijino življenje, kakor nad korom: Marijino spočetje, nje poimenovanje po angelih z nebes, rojstvo; v sredini cerkve: nje darovanje, zaročenje, oznanovanje, obiskovanje i. t. d. in nad velikim altarjem nje vnebovzetje. Okoli tih malarij je razpeljal umetnik 35 emblemov ali podob v pomembah, ki so nauka polne; predstavljajo večidel Marijine čednosti in njeno mogočnost. Skusil jih bom nekoliko razložiti. — Nad velikimi vratmi je viditi žena, ki edina zaklenjene duri ječe odpira; ali ne kaže to na Marijo, ktero z besedo „vrata nebeške“ pozdravljamo? Dalje se vidi zmaj s sedmerimi glavami, nad kterim ptica svobodno v zraku plava; nasproti pa nad imenom Marije juterna danica, pri ktere prikazni bežijo zveri in ponočne ptice v svoje zakotje. Ali ne kaže to lepo Marije čistega spočetja, ki je bilo mila juterna zarja pregrešnemu svetu? Zraven njenega rojstva ste namalani dve roki, zmed kterih ena derži meč, druga vejico mirú, in majhno dete zavezuje skupej meč in vejico. S tem je očevidno razjasnjeno, da je Marija božjega

Sinú rodila, po kterem ste se začele pravica in milost božja sprijaznovati. Okoli njenega darovanja zapaziš otročiča, ki se željno od stopnice do stopnice više spravlja; solnčno rožo vedno k solncu obernjeno; altar z gorečim sercem in nasproti otroka, ki pri bučelnjaku stoji, in s perstom na podobo Marijinega darovanja kaže. Te podobice nam naznanjajo Marijino čast in svetost. Urno je stopala od kreposti do kreposti, zvesta milosti božji; zato gleda tako ljubeznjivo božje oko na otroka, ki više in više po stopnicah navzgor se spenja. — Kakor solnčna roža proti solncu, tako je prečista duša Mariina vedno po Jezusu, solncu pravice, se ozirala. — Serce goreče na altarji kaže čisto ljubezen serca Mariinega, kterega posvetna ljubezen nikoli oskrunila ni. — Kakor bučelnjak hranjuje sladko sterd: tako je Marija posodva vse pravice, ker je polna milosti. — Nad njenim zaročenjem je predstavljen fantič, ki z grozdjem obložen ters k drevesu privezuje; kar naznanja podporo, ktera je bila po božji volji Mariji po sv. Jožefu, izvoljenem ženinu dana. Poleg njenega oznanovanja se vidi na eni strani prileteti ptica, ki sede na poln, pripognjen klas, zaničujê klase ravne, pa puhle; kar nas tako lepo uči, da je Marija po svoji ponižnosti Bogu toliko dopadla, in med vsemi drugimi izvoljena bila za mater božjega Sina. — Na drugi strani podobe oznanenja Mariinega vidi se polni mesec, kako sije nad zemljo v nočno temo zavito, kar pomenja, da je Marija vse milosti od Boga prijela, kakor luna tudi od solnca svojo luč dobiva; in da je čista Devica te neskončne milosti v prid pregrešnega, v temo neverstva zakopanega sveta, zadobila.

Nad velikim altarjem krog njenega vnebovzetja zagledaš Elija na gorečem vozu; ptico z odpertega katiča zleteti; tiča fenisa, ki se prerojen iz ognja vzdiguje, kar vse opominja na Marijino toliko zaželjeno smert in vnebovzetje z dušo in telesom. Slednjič vidiš barko na morji; podobo žene, ki v vertu stoji in kteri iz glave in rok studenci tečejo vert močêči; celó navzadi pa tempelj vsem odpert. Ni li Marija edino upanje rešenja na nevarnem

morju grešnega življenja; pravi vodotok božjih milosti in edino tolažljivo zavetje v vsih nadlogah in britkostih? — Živa vera in gorečnost do Marije je nekdanjim malarjem dajala prelepih misel, po kterih so umeli skrivnosti Mariine v pomenljivih podobah predpostavljati. Z belimi iz mavca (gipsa) napravljenimi in na žolto steno prilepljenimi cvetlicami ali arabeskami in enakimi angelskimi in drugimi podobami so vse te malarije obdane in ves obok ž njimi prepreženi, kar mu posebno lepoto in dragocenost daje. S temi kražami je bil obok nad cerkvijo prevlečen po Petru Caru, izmalan pa po Janezu Vogelnu, in sezidan po domačem zidarju Pilihu leta 1721; sprednji nad duhovnišem je bil pa postavljen 1710 ob času za Mariino čast toliko vnetega Štefana Jamnika. Sicer žaluje naš letopisec, da so se odpravili prejšnji stari dragoceni oboki, ker se je z njimi veliko spominkov starinstva pokončalo in je od začetne cerkve malo sledú ostalo; ali potreba se je kazala zavoljo starosti. — Ostane še nam v cerkvi pogledati skerbno izdelano prižnico in orgle.

Prejšnja prižnica, napravljena l. 1678. je stala več let na možki strani; l. 1724. se je umaknila zdajni novi, ki drugoč stoji na ženski strani in je dar pridnega soseda lembaškega farmeštra Pavla Černogoja, ki so zraven za spomin tudi slavonske evangeljske bukve v dar poslali. Vkusno narejen je tudi kor s prijaznimi orglami vred. Leta 1677 je bil povekšan; malarije na njegovi ograji predstavljajo rešitve iz mnogoterih nesreč. Prejšnje orgle so bile l. 1687 z Gradca spravljene za 160 gold. in leta 1753 za 39 gold. k sv. Kunigundi spod Kanco prodane; zdajne so delo celjskega orglarja Janeza Janžeka in so bile l. 1755 dogotovljene in pozlačene. Krasna Davidova in dve angelski podobi zaljšajo jih zunajno stavbo, in dasiravno imajo samo 13 spremenov, vendar delajo svojemu mojstru čast, ker so se do zdaj še dobro ohranile in že marsiktero pohvalo od zvedencev na orglah prejele.

Zares z enako umetno in lepo cerkvijo se malo kteri kraj ponašati more; še zdaj nje lepota, akoravno so marsiktere zlatarije ponovila potrebne, vsako leto veliko občudovavcev posebno iz bližnjega Maribora k sebi privabi.

Po razgledu cerkve prestopimo nadalje k popisu romanja k tej starodavni cerkvi. Če ti čas dopušča in te spokorno serce priganja, ruško nedeljo v praznik Mariinega imena semkaj priromati, najdeš še zdaj neštevilno ljudstva iz raznih krajev; ali to je le slab sled obilnih množic prejšnjih spokornih romarjev. Zdajni kažejo sploh malo duha prave pokore, zato pa tudi za nje vsahnuje zmiraj bolj studenec Mariinih milosti, tako da bi za nektere boljši bilo, da bi Marije žalit ne prišli. Ne da bi proti romanji sploh bilo to rečeno. Romanje iz pravega namena in v duhu pokore je steza proti nebesam. Romanje je tako staro ko človeški rod. Neka skrivna moč goni človeka spod domače strehe na ptuje, kakor da bi ne bil na pravem domu. Išče si mir svojega serca, želi se znebiti domačih skerbi, ki ga noč in dan vnemirujejo in v pobožnosti motijo; zato hiti na svete kraje tihega miru, kder se nebesa s svojimi milostimi nižej k zemlji spuščajo in bogatijo te, ki so jih vredni. Neoveržljiva resnica je, da si Bog posebne kraje izvoli, kder naj rajši po Mariinih rokah obilniši svoje gnade deli, skeleče serčne rane ozdravlja, in žalostnim vroče solze briše. Da si je Bog med drugimi tudi ruško cerkev v to odbral, ne pričuje samo nje čudežni začetek, ampak mnoge obljube semkaj storjene in neštevilne po Mariji sprošene dobrote v dušnih in telesnih nadlogah, od kterih zapisniki govorijo in razne podobe v cerkvi pričajo. Že k pervemu shodu 8. sept. 905 se je velika množica pobožnega ljudstva različnih jezikov sošla in Mariinega usmiljenja sladkost občutila. Od te dobe je narašala od leta do leta božja pot ruške matere božje, in ko še glasovite romarske cerkve, Marije celjske, ni bilo, ktero je v štirnajstem stoletju ogerski kralj Ludovik I. postaviti dal, je že ruška daleč okrog slovela, zato so si že pervi farmešter Janez žl. Vajsek dvoje duhovnih pomočnikov

privzeli in sedmi Alfonz Marian, ki so l. 1150 faro nastopili, so imeli že štiri. Ko so gospod Filip Švajgar (1469—1485) razne odpustke iz Rima priskerbeli, še se božja pot bolj pomnoži in vterdí. Vedno več prihaja romarjev ne samo nizkih, temveč tudi zelo visokih stanov, iz soseščine in daljnih mest, posamesno in v procesijah z duhovniki, ne samo ob godu, ampak ob raznih časih leta. Posebno so se množile procesije konec sedemnajstega stoletja ob žalostnih časih pomora, lokote in turške vojske. V tem času se je veliko molilo, spokornih solz prelivalo; Rušanci so se goreče Mariji svoji priprošnici v varstvo izročevali in obljubili, se v predvečerih zapovedanih praznikov k lavretanskim litanijam z dvema žegnoma in drugi dan ob devetih k molitvi sv. roženkranca z lavretanskimi litanijami vred shajati. Res je za tim tri leta poredoma po mnogih krajih razsajala strašna kuga, ktere je vendar Marija ruško sosesko ovarvala, ker sta le dva človeka umerla, en otrok in dekla. Kar je kuga pustila, je pobrala lakota, in kar je lakoti ušlo, je zaterl turški meč, pred kterim tudi nedolžno dete ni usmiljenja našlo. Leta 1683 so kervoločni in divji Turki vse svoje moči napeli, naše cesarstvo in po njegovem padu vse keršanstvo zatreti. Ropajé in požigajé priderejo do Beča (Dunaja), ga z 200000 vojšaki obležejo in hudo stiskajo. Vse je trepetalo pred njimi ne samo na Dunaju, temveč po celem cesarstvu; kajti kristjani tolikrat prepričani turške grozovitosti so si svesti, kaj njih čaka po padu poglavitnega mesta. S silnimi prošnjami se tedaj povsod zatekajo k Mariji, ki se je v enakih nevarnostih mnogokrat že skazala mogočno pomočnico. Tačas je klečalo pred ruško materjo božjo noč in dan neštevilno ljudstva, zakaj samo v teh devetih tjednih, ko so Turki Beč oblegovali, je v Ruše prišlo nad 50 velikih procesij. Vse je vpilo: „O ruška mati božja, ti nam pomagaj!“ Zraven sivega starca moli krepki mladeneč, kterega čaka ali smert na bojišču ali turška sužnost; zraven solzne matere joka in trepeče nedolžna devica, se milo ozira k Mariji, naj bi jo ovarvala turške divjosti. Niso bile te

goreče prošnje zastonj; kajti ravno ruško nedeljo 12. sept. 1683, ko je neštevilno serc goreče zdihovalo: „*O milostljiva mati ruška! usmili se nas!*“ so bili Turki pred Bečem strašno pobiti, ujeti kristjani rešeni. Prišel je Bečanom pobožni poljski kralj Janez Sobieski na pomoč, kteri je svojo majhno vojsko zoper neštevilnega Turka z besedami spodbudil: „Serčno zdaj naprej, vsaj smo pod varstvom matere našega Boga!“ Ker se je ruška mati božja zoper neverne Turke tako usmiljeno skazala, se ni čuditi, da so se keršanski vojaki raznih krajev, ki so bili od Turkov vlovljeni, v ječe zaperti ali kot sužnji prodani, radi ruški čudodelni materi za srečno rešenje zaobljubljali. Letopis govori o deveterih, ki so z pomočjo ruške Marije bili srečno turške ječe in sužnosti rešeni. Prinesli so seboj turške okove in jih tu v vedni spomin Mariine milosti ob stene obesli solze veselja in hvaležnosti prelivajé. Tako pride sem zahvalit se ruški Mariji za srečno rešenje leta 1684 iz Tesalonike nek Tomaž Iglar; 1690 iz Drenopolja nek Horvat Štefan Turnovič; 1691 Janez Mrak in Anton Zemlar; 1695 nek Starmon iz Koroškega doma in Svarc iz Hartberga. Leta 1696 prinese sem Peter žl. Weufler banderjaš turško svilnato z zlatom vdelano bandero, ktero po pripuščenju viših tej cerkvi daruje. Vojskoval se je ta hrabri vojak pri Salankamenu zoper Turka. Dve krogli mu greste skoz usta; zdaj pade iz konja; ali v tem hipu napravi obljubo ruški čudodelni materi božji. Čudovito! koj na novo oživi, ne občuti ran, zajaše drugoč konja in se tako pogumno in srečno vojskuje, da veliko Turkov pobije in imenovano turško bandero pridobi. Do leta 1728 še je bila tukaj viditi.

Posebnega spomina vredna je tudi zgodba Bolfanjka Serepca, kteri je sedem let v turški sužnosti veliko terpel. Bil je že izučen bogoslovec, ko ga zavolj pomanjkanja službe v vojake vzamejo in na vojsko pošljejo, kjer ga po nesreči Turki vjamejo. Po storjeni obljubi k ruški materi srečno uide iz turške ječe in leta 1703 v hvaležni spomin semkaj turške okove prinese. Z pomočjo Štefana

Jamnika in Bistričanov, ki mu preskerbljenje zagotovijo, je bil v mašnika posvečen, in je do svoje smerti 1711 v Rušah za kaplana služil. Bil je izversten godec in goreč duhovnik. Cerkvi je sporočil za sv. meše 100 gold., bukve svoje pa kaplanom.

Tudi o mnogoterih drugih stiskah, kakor ob nevarnostih ognja, ob časih živinske kuge, v različnih boleznih so ljudje iz bližnjih in daljnih krajev ruško mater božjo na pomoč klicaje čedalje bolj skušali njeno milo pomoč. Skoraj vsako leto so hodili Marburžani z obilnimi darovi v procesijah zahvalit se Materi božji v Rušah za prijete milosti.

Med njimi sta bila posebna darovnika kovač Matija Antauer in vdova Marija Franzin: z njih pomočjo je cerkva dobila troje srebernih kelihov, sreberno monštranco in 600 gold., naj bi se vsak mesec sv. meše služile. Razun tega še je Franzinova v dar zročila svoj poročni perstan velike vrednosti, svojo ženitvansko obleko in mešne oblačila. — Leta 1693 priroma sem žlahtna Marija Eleonora grofinja Rozenberška, ki je prinesla seboj v dar sreberno serce zraven druge srebernine iz hvaležnosti, ker je po priprošnji ruške matere božje nevarne bolezni ozdravila. Iz enakega namena prinese tri leta slej Gabriel Radičnik, vradnik v Marnberzi, v dar drag zlat perstan in težko sreberno krono, ker je bil z pomočjo ruške matere božje smertne nevarnosti rešen. — Leta 1694 spolnejo svojo obljubo in pridejo zahvalit se ruški materi božji Radgončanje, ker so bili v nevarnosti hudega ognja milostljivo od nje vslišani; v ta namen so cerkvi zročili hvaležen spomin. — Leta 1714 priroma iz Beča Marija pl. Schneeweis in pripoveduje se solznimi očmi o velikih milostih in tolažbah, ktere sta si ona in nje pokojni mož v smertnih težavah skusila po pobožnem spominu na ruško milostljivo mater božjo. Po volji rajnega moža je prinesla v dar pozlačeno krono in serce iz srebra, Ime Jezus za na persa milostljive podobe, drago obleko za Marijo, nebo i. t. d., vse skupej nad 500 gold. vrednosti. Leta 1736 pride veliko pobožnih romarjev iz Celovca, Gradca in

Beča. Bečani s svojim duhovnikom Francetom Gutsoldom prineso žrebelj po podobi Bečkega napravljen in izvirnemu sv. križa enak; iz Gradca pa pošljejo usmiljeni bratje po svojem duhovniku ponapravljeno podobo sv. Janeza Nepomučana. Ravno to leto je bila darovana roka sv. Anę iz ostankov svetničinih sostavljena. — Premudno in preobširno bi bilo, ako bi imenovali posamesno vse čudežne ozdravljenja po priprošnji ruške pomočnice, naštevali vse bogate in obilne darove v hvaležni spomin poklonjene; zadosti naj bode, če povemo, da se razun mnogih darovanih srebernih serc, kron, svetilnic, v kroniki najde zapisanih šestero srebernih kelihov, dvoje srebernih moštranc, nad 40 zlatih zaročnih perstanov; kajti iz posebne pobožnosti do ruške priprošnjice srečnega zakona so se dali tukaj poročati mnogi zaročenci tudi iz daljnih mest, kakor iz Gradca, celo eden par iz Beča. Navada je bila tudi poprej, Mariino podobo oblačiti; in v ta namen je bilo podarjenih več dragih z zlatnino in srebernino vdelanih oblek, zmed kterih je edna pri 500 gold. vrednosti imela. Ravno tako je zapisanih 17 *vinogradov,* ki so bili sčasoma večidel po domačih farmanih cerkvi sporočeni. Med temi dobrotniki se berejo imena: Krabat, Lešnik, Mandel, Pavrič, Urbanjak, Štefancel i. t. d. Sedaj cerkva glešta samo pet vinogradov. Ne moremo izpustiti nekterih posebnih dobrotnikov te cerkve, kakor Uršule Barbare Wagner, žene studeniškega grajšinskega oskerbnika Leopolda Wagner, ki je razun že omenjenih 600 gold. leta 1740 sporočila cerkvi za preskerbljenje dveh kaplanov 6000 gold. s to pogodbo, da se za njo v gotovih dobah sv. meše služijo. Enako je sporočil l. 1723 na svete meše 1000 gold. Jožef baron Javornik, častni vojak v Celovcu, in ud tukajšnje nadbratovšine sedem žalosti dev. Marije. Nadalje naj še opomnemo onih dobrotnikov, ki so v cerkvi pokopani v čast in znamenje njih posebnih zaslug za vero in cerkev; in sicer počiva v tej cerkvi imenitna in pobožna rodovina Jamnikov, Blaž na sredi cerkve, Vid presrečen oča petero duhovnikov pri velikih vratah; farmeštra Luka in Jakob v raki med altarjem sv. Dizma in

sv. Ane. Od teh nar večih dobrotnikov bomo še slej več slišali. Na evangeljski strani velikega altarja počivajo Janez Caharija žl. Wajsek, pervi ruški farmešter, ki so celo svoje premoženje cerkvi izročili; blizo tam je tudi pokopana Magdalena Baumeister, ki je razun svojega pohištva še 300 gold. cerkvi podarila. Na sredi cerkve počiva tudi Ana Benigna Pavrič, iz imenitne ruške rodovine; in pred Jožefovim altarjem Martin Solhart in nja žena Marija Eleonora roj. Hornburg, ki sta bila l. 1712 pokopana. Posebno moramo v misel vzeti preimenitno pobožno rodovino Lešnikov, ki v Rušah svojo domovje ima. Arné Lešnik, slej oskerbnik Viltuske grajšine, je bil tukaj rojen, učenec ruške učilnice, tudi tukaj poročen 1677 s Kristino roj. Pavrič, Rušankinjo. Bil je dobroserčen in pobožen mož, ljubljenec duhovnikov; pa tudi Kristina se hvali kot posebna prijateljca duhovnikov, kterim je s vso vljudnostjo in postrežljivostjo kaj rada stregla. Kristina je umerla v Mariboru l. 1724 štiri leta po smerti svojega moža, oba sta v ruški cerkvi in sicer v novi raki pokopana. Leopold Lešnik tudi rojen v Rušah, oskerbnik Meljniške grajšine umerje v Gradcu 1750 in je pokopan tam v dominikanski cerkvi. Ta je sporočil za cerkvene potrebe ruški cerkvi 1000 gold. Razun več duhovnikov, počivata v cerkvi Jožef Feliks Marin in njegova žena Marija Margareta, ki sta s pomočjo Urbana Hleba l. 1719 kalvarski breg napraviti dala in vse svoje premoženje deloma v ta namen, deloma v cerkvene potrebe podarila.

To vse je živa priča velikega češenja, zaupanja in otročje ljubezni, ktero so imeli daljni in bližnji verni do milostljive matere ruške. Tako je ruška božja pot vedno bolj slovela in romarjev število od leta do leta narašalo. Med temi so bili tudi plemenitega rodú in visokega stanú, kakor grofje, deželni poglavarje, škofje in drugi imenitni duhovni, celó kronana glava svitlega cesarja Friderika III. se je leta 1444 ruški materi božji priklanjala. Leta 1705 obišejo ruško cerkev knez in škof Lavantinski spremljeni od štirih grofov, in leta 1741 prošt Stanjski Amand žl.

Baumgarten s četerimi korarji, Mariji v dar sporočivši dve sreberno zlate kroni z žezlom vred. Bili pa so tudi romarje z dušno hrano vselej postreženi. Razun da je po petero domačih duhovnikov potrebnim vedno streglo, se je ruško nedeljo vnenjih vselej mnogo zbralo. Da nekoliko previdimo, s kako slovesnostjo se je ruška nedelja navadno obhajala in koliko ljudstva se je zbiralo, vzamemo le ono leta 1711 v misel. Takrat so Vilhelm grof Leslie častno imenovani škof Vacovski, generalvikar in nadžupnik Vozeniški (zraven viši diakon Celjski) služili skofovsko mešo, zraven je maševalo 20 farmeštrov in 17 drugih duhovnikov. Ljudi je bilo ta dan obhajanih nad 5000 v znamenje pridnega delovanja obilnih spovednikov. Z letom 1645 se je začelo zapisovati število vsakoletnih obhajil in prerajtalo se je, da je bilo od l. 1645 do 1759 obhajanih 2,886.686 in sicer nar več v letu 1726 namreč 42.510. Pa tudi domači farani niso zaostajali v keršanski pobožnosti; kar poterdujejo mnogotere bratovšine in nabožnosti tukaj vpeljane. Bratovšina lepo vrednjena in zvesto deržana je krepka zveza slabih moči, vedna buditeljca k bogoljubnosti in močna podpora na težavni stezi proti nebesam; zato jih je cerkva toliko poterdila in priporočila. Že ob letu 1360 so duhovski pastir Joahim Ebner vpeljali pobožnost sv. roženkranca, kterega so sosešćani predvečere zapovedanih praznikov skupaj molili. Ta pobožnost se je slej ob času kuge, lakote, vojne, kakor je bilo že rečeno, poterdila in z molitvijo lavretanskih litanij in sv. blagoslovom pomnožila. Leta 1650 je bila vpeljana bratovšina sv. rešnjega Telesa, ktere udje so se v molitvah pred sv. rešnjim Telesom zbirali in ob določenih časih dali opravljati daritve sv. meše za pokojne brate; leta 1674 bratovšina umirajočega Zveličarja; 1682 sv. Florijana, varha zoper ogenj in povodenj. Nje udje so molili ali lavretanske litanije ali pa tri Očenaše z vero in so se po sredah vsakega tjedna pred altarjem tega svetnika k pobožnosti zbirali. L. 1700 se je začela obhajati devetdnevna pobožnost sv. Frančiška Ksaverijanskega; l. 1705 ona Jezusovega serca in l. 1716 se je

slovesno vpeljala toliko koristna in sloveča bratovšina žalostne matere božje, ktere imenik je štel včasih več tisoč udov. L. 1755 se je jela obhajati pustna pobožnost z duhovnimi vajami in popolnoma odpustki, in tri leta prej je bila slovesno vpeljana pobožnost obiskovanja sedmerih altarjev z odpustki sedmerih cerkev v Rimu. Leta 1726 so štirje duhovniki iz družbe Jezusove od 24. aprila do 4. maja sv. misijon tukaj imeli vpričo neštevilnega spokornega ljudstva.

Tako se je gojila na vso moč keršanska pobožnost, stavljala podlaga bogoljubnemu življenji. O da bi se stari verni časi povernili, prikazale bi se tudi drugoč prave keršanske čednosti, zveste prijateljce časne in večne sreče! Studenec Mariinih milost bi začel drugoč močneje tekati in čudežni dokazi Mariine mogočnosti se obilniše ponavljati. *)

Imamo zdaj pred seboj popis ruške cerkve in starodavne božje poti; ali pozabiti ne smemo *onih slavnih mož,* ki so bili nje oskerbniki in vodniki. Zato bomo semkaj tudi postavili versto vseh ruških farmeštrov z nekterimi prigodbami za njih čas. Tako sledijo eden za drugim:

I. *Janez Caharija žl. Wajsek* 905, brat ustanovnika cerkve. Dva duhovna pomočnika so na svoje stroške vzderžavali in 47 let Mariino čast goreče razširjevali.

II. *Jožef žl. Wajsek* 952, pervi sin ustanovnikov cerkve. Pobožna Irmengarda je že pred porodom svojega pervega sina duhovskemu stanu obljubila.

III. *Baltazar de Petris* 975, pobožen in moder mož. Sporočili so cerkvi sreberni kelih velike vrednosti.

---

*) Zares obžalovati je, da tako sloveče mesto, kakor so Ruše, skoraj sence prejšne slave več nima! Zaostali so zarojenci v pobožnosti do Marije za svojimi predniki; zaostale so pa tudi velike milosti, ki jih Marija svojim otrokom deli. Mila majka Ruška nam kaže pot, kamor se naj obernemo, ako hočemo srečno in v ljubem miru živeti: k njej nazaj, kraljici nebeški! Vzbujajmo zopet nekdajno vero, pobožnost in zaupanje do svoje matere nebeške! Vzvišujmo zopet božje pote v Ruše; vpeljujmo vnovič pozabljene svečanosti, pobožnosti in odpustke! Popravljajmo in kinčajmo spet Ruške matere božje sveti hram, pa ne, kakor nam kak rusač svetuje in narisuje, ampak kinč naj v tem obstoji, da starine prav skerbno preiščemo, popravimo ali ponaredimo! Slava Ruške majke božje bodi nam naj veči slava, n národ, ki Marijo časti, bode krepak ostal in srečen! — Opomba Vredn.

IV. *Edmund Korona* 1030, bistroumen gospod. Za njih čas so Slovenci l. 1063 pervi kamen za mesto Gradec položili in Wajsekova rodovina si je dala tamkaj pervo poslopje postaviti. *) Odsihdob se imenujo ruški duhovni pastirje *rektorji* ali *ravnatelji* in pervi s tim imenom so:

V. *Lovrenc Ksenofon* 1078, ponižni in pohlevni pastir.

VI. *André Konti* 1122. Za čas tega neutrudljivega delavca je bila cerkva 1140 blagoslovljena.

VII. *Alfonzij Marian* 1150, so že ukaželjne mladenče podučevali z pomočjo štirih duhovnih pomočnikov.

VIII. *Hermagor žl. Rosenthal* 1187.

IX. *Auguštin Lampl* 1210.

X. *Gabriel Bernardin* 1238. Ti trije so tudi mnogo zaslužnega storili za povzdigo Mariine časti.

XI. *Hartman Amiot* 1272, neprestrašen branitelj sv. cerkve.

XII. *Anton Malej* 1281, ki so perve cerkvene starašine postavili, in sicer za pervega izvolili svojèga lastnega brata Janeza.

XIII. *Jožef de Palma* 1301. Po 56 truda polnih letih svojega pastirovanja so si zaslužili palmo večnega veselja.

XIV. *Elija Tratnik* 1356, po gorečnosti pravi Elija.

XV. *Joahim Ebner* 1359, posebni častivec roženkranske molitve.

XVI. *Mihael Ceferin* 1367.

XVII. *Tomaž Kreul* 1368, rojen Rušanec, pridni duhovnik.

XVIII. *Tadej Kvimbernik* 1372. Tega gospoda prigovor, ki so si ga tudi na grobni kamen napisati dali, je bil: „Dobro delaj dokler imaš čas — Samo to sledí v večnost nas.“ **)

XIX. *Lovrenc France* 1380, tukaj rojeni in zastran svoje pohlevnosti vsem priljubljeni.

---

*) Tako poveda letopis; ali Gradec, čeravno se nja začetek prav ne ve, je vendar stareji, ker so že ob letu 900 Ogri ž njim opraviti imeli.
Opom. Vr.

**) Jam dum tempus habes, operare bonumque piumque:
Nil te post obitum, quam bona gesta manent.

XX. *Hieronim Obermajer* 1391 dober pastir v besedi in v djanju.

XXI. *Urban Kselman* 1408.

XXII. *Pavel Rajhard* 1419.

XXIII. *Rafael Valentič* 1420, Rušanec. Ob času teh treh posljednjih je vladal nek nemir med sosesko in duhovšino, kterega so vendar Valentič s svojo zgovornostjo srečno utolažili.

XXIV. *Blaž Emilian* 1427. Ta farmešter so s svojimi četerimi pomočniki po šegi menihov skupno življenje začeli in cerkvi po smerti 6000 gold. sporočili.

XXV. *Matija David* 1435, posebni častivec Mariin.

XXVI. *Ahac Vert* 1443.

XXVII. *Filip Švajgar* 1469, ki so romanje po priskerbi odpustkov iz Rima zeló povzdignili.

XXVIII. *Vid Jiperer* 1485, živ izgled keršanske poterpljivosti.

XXIX. *Arni Skoda* 1498, rojen Rušan, so bili samo pol leta za pastirja.

XXX. *Ambrož Neuhaus* 1498, ki so več boleni ko zdravi tudi hitro umerli in bili na starega leta dan 1499 na sredi cerkve pokopani.

XXXI. *Janez Marija žl. Lihtenhain* 1500. Kaže se, da so bili ta imenitni gospod rojeni Rušanec, ker se pervi dijak tukajšnje akademije Janez Lihtenhain imenuje. Ta marljivi gospod so postavili na svoje stroške celó iz novega turn l. 1519, in pripravili nov zvon. Leta 1529, 1530 in 1531 žalostno slovijo zastran kervavih turških vojsk. Tudi v Ruše so ti divjaki priderli, v cerkvi in soseski gerdo razsajali, hrabrega farmeštra vjeli, seboj vlekli in na kose razsekali. Vmerli so kot Mariin mučenik, naj bi tudi za svojo duhovnijo tam pri njej prosili!

XXXII. *Matevž Ganser* 1532. Za njih čas je bil l. 1550 tobak iz Amerike prinesen.

XXXIII. *Bolfanjk Pelikan* 1554.

XXXIV. *Peter Marin* 1566, rojeni v Rušah. Mnogo

so si ti trije prizadevali rane od turških vojsk zaceliti, sosebno so Marin veliko za cerkveno lepoto storili.

XXXV. *Nikolaj Šintler* 1569.

XXXVI. *Šimon Nunhard* 1598. Bila sta ta dva farmeštra goreča borivca zoper krivo luteransko vero, oborožena z resnico božjo in mogočno molitvijo sv. roženkranca. Po njujni neutrudljivi prizadevi ni krivoverstvo tukaj korenin pognalo.

XXXVII. *Marko Pavrič* 1607, iz imenitne ruške rodovine Pavričev, ki so bili veliki dobrotniki cerkve. Oni so pervi ime farmeštra ali stalnega vikarja sprejeli, in s svojim kaplanom Jurjem Kozina 38 let z velikim vspehom svojo duhovnijo vladali.

XXXVIII. *Juri Kozina* 1645, tudi rojen Rušan. Njih slavno ime dela Rušancem in sploh Slovencem posebno čast, ker so oni latinske šole v Rušah na novo oživili in tako ustanovnik tukajšnje učilnice postali.

Z vso marljivostjo se poprimejo podučevanja mladeži in si privzamejo za pomočnika Sebastijana Strempfelna, Rušanca, in Janeza Pilata iz Guštajna. Odsihdob je sloveti pričela ruška učilnica in zavolj tega tudi Ruše, zakaj veliko žlahtnikov se je tukaj učilo, in veliko delavcev za vinograd Gospodov izredilo. Z letom njih nastopka se začne imenik vseh učencev s pristavkom, od kod so doma in kaj so poznej postali, zraven tudi zapisnik sv. obhajil in meš, ktere so se skoz celo leto prejele in odslužile. Pokopani so bili ta skerbni duhovnik v cerkvi pod križem.

XXXIX. *Sebastijan Strempfl* 1650, tukaj rojeni, mož visoke učenosti, izgledne pobožnosti in neutrudljive gorečnosti.

XL. *Janez Juri Hauptman* 1672, Rušanec, ki so si za pomočnika v pastirstvu in za šole izvolili svojega lastnega brata Antona Hauptmana in Andreja Mejovšeka, oba Rušanca in več dobrega vpeljali.

XLI. *Luka Jamnik* 1676, rojeni v Rušah l. 1647. Imenitna rodovina Jamnikov zasluži z zlatimi pismenkami v ruško zgodovino zapisana biti; zato hočemo, poprej ko

Lukeževe zasluge popišemo, nekaj o tej rodovini povedati. Dva kolena rodovine sta znana, in sicer pervo od Blaža in Kristine, in drugo od Vida in Neže Jamnikove.

Pobožna zakonska Blaž in Kristina sta srečna roditelja Lukata in Štefana Jamnika, dveh nar imenitnejših ruških gospodov in nar večih dobrotnikov ruške cerkve. Oča Blaž so bili dolge leta marljivi cerkveni starašina, in kolikor jih je vse častilo, se je pokazalo pri njih pogrebu l. 1686, pri kterem se je štirnajst duhovnikov snidlo.

Kar se pa zeló redko nameri in je posebna milost iz nebes, to se nakloni Vidu in Neži, trikrat presrečnim starišem, da sta petero duhovnih sinov imela: Henrika, Jakoba, Matija, Janeza Audakta in Janeza Jurja. Henrik in Jakob sta bila v Rušah farmeštra; Matija mož visoke učenosti je postal kapucinar in bil pod imenom Dizma gvardijan (predstojnik) v več samostanih; Janez Audakt, bakalar (perva stopnja do doktorstva) je služil v Rušah za kaplana, in bil od l. 1729—1733 v Celju. Poslednji Janez Juri stopi tudi v red kapucinarjev, kder je ime Stefan sprejel. Akoravno oča Vid Jakobove nove meše več ne učakajo, ker so l. 1713 umerli, vendar so lehko mirno zaspali v presladkem predčutju večnega plačila, kterega jim bodo dobre dela, molitve in sv. daritve njih petero sinov v nebesih poviševale. — Vernimo se zdaj nazaj k *Lukežu Jamniku,* izverstnemu ruškemu farmeštru. Prav za prav zaslužijo ta pobožni, za Mariino čast vneti, za povzdigo šol neutrudljivi gospod, ime očeta Rušancev in učeče mladeži in prenovitelja cerkve. Za njih čas so bile prizidane vse štiri stranske kapele, spodnji del zvonika v žagreb spremenjen, altarja sv. Jožefa in sv. Ane pozlačena, nova predižnica, orgle, spovednice in stoli pripravljeni, kor povišan, cerkev od zunaj ponovljena in znotraj zmalana; pristavljena je bila tudi l. 1685 tik cerkve na zgornji strani nova kaplanija in l. 1689 nov farovž za duhovnike in učečo mladež. V hudih letih kuge, lakote in vojne od 1679 do 1686 so bili svojim ovčicam mili tolažnik in pomočnik; njih očetovsko serce je bilo vsem odperto, njih modra in zgovorna beseda vsim to-

lažba in veselje. Se škitom sv. roženkranca v rokah so zbirali strahu prepadle farane pred milostljivi tron Mariin, in v molitvi jih poterdovali v zaupanji do nebeške kraljice. Oni so vpeljali še dozdaj ohranjeno navado, se na predvečerih praznikov shajati k žegnu z lavretanskimi litanijami. Posebno skerb so obračali na mladino, upanje boljše prihodnosti; zato so spravili v navado popoldanski keršanski nauk posebno za mlade ljudi. Pa tudi telesnih potreb svojih ljubih faranov niso pozabili; dali so namreč na svoje stroške l. 1678 na veškem tergu studenec skopati. Da so jih Rušanci resnično kot svojega očeta ljubili, svedoči to, da so l. 1694 v farovži se zbrali in enoglasno jim in njihovim naslednikom bernjo dajati obljubili, naj bi laglje shajali ob romarskih shodih. Veliko veselje njihovo je bilo tudi dijaška mladež. Kupili so, naj bi se šola laglje vzderžala, neko Kresnjakovo posestvo in izprosili pravico, da se sme tretjina cerkvi darovanega denarja obračati za šolske potrebe. Razcvetela se je tedaj učilnica tako, da je v letu njihove smerti število novo sprejetih učencev naraslo na 220. Prebivali so večidel v farovži, in skorej bi se bila l. 1794 velika nesreča pripetila, ko je nek učenec sit strahú in učenja gorečo svečo v streho farovža potisnul, naj bi potem takem šole nehale; ali na vso srečo sosedje naglo na pomoč pribežijo in ogenj v pravem času pogasé.

Na vso moč so si prizadevali, mladenčem veselje do uka napraviti; zato so dali postaviti gledišče, kder se je ob koncu šolskega leta predstavljala kaka pobožna, ginljiva igra; po tem so nar pridniši zmed učencev med bobnanjem in trobentanjem darila sprejeli. Razumi se zatorej lehko, da ni samo farane, ampak tudi vso dijaško mladež njih prerana in nagla smert zeló pobila. Umerli so po osemdnevni bolezni 25. maja 1698 ob desetih zvečer. Med britkim žalovanjem zapuščenih ovčic in otožne mladeži so bili pokopani v cerkvi med altarjem sv. Ane in sv. Dizma, kder še se zdaj jih grobni kamen v steno vzidan nahaja. Na grobnem spomeniku se med drugim tole bere:

„Postoj tu duhovnik! pod to skalo je zakrit kinč mašnikov, ki je pod černim oblačilom nosil dušo snežnobeli liliji podobno.

Vstavi se tu častivec Marije! tu počiva on, ki ni sebi, temoč celó Mariji živel; vse karkoli zagledaš v ti hiši božji, te opominja na nja ljubezen do Marije.

Pomudi se tu mladež! in spoštuj pod to gomilo svojega učitelja, ki je iz tvoje neobdelane zemlje nažel nad tri sto snopov čednosti in vednosti.

Postoj tu popotnik! beri, žaluj in prosi zdaj tistemu večni pokoj, ki je nekdaj tebi dajal sladki mir.“ — Zdaj je ta grobni kamen z napisom vred pobeljen, tako da se težko stene loči in bere; pač bi zaslužil veliki dobrotnik cerkve in verli farmešter ruški, da se kamen spet očedi in napis s pozlačenimi pismenkami ponoví. — Lukata Jamnika vredni naslednik so bili:

XLII. *Frančišk Fabian* 1698, pridni in skerbni učenik. Po preteklih treh letih svojega pastirovanja se podajo na Koroško, kjer so kot Cistercian na več mestih za farmeštra služili.

XLIII. *Štefan Jamnik* 1703, rojeni v Rušah in Lukežev v vsem enaki brat. Ime Štefan Jamnik se med vsemi ruškimi farmeštri in med Jamniki nar svetlejše lesketa; venec njihovih zaslug za ruško cerkev ne bo nikdar zvenel; altarji in vse lepotije sten bodo njih hvalo oznanovale, dokler bodo obstale. Živeli in goreli so od konca do kraja celó za ruško cerkev in mater božjo, tudi še tistokrat, ko so v Vozenici nadfarmešter bili. Po njih je dobila ruška cerkev od znotraj zdajno krasoto, celo svoje premoženje so za njeno olepšanje in preskerbljenje obernili. Ako se njihov brat Luka po pravici smejo imenovati oča Rušancev in prenovitelj cerkve, se Štefanu po pravici sme prilastiti ime očeta ruške cerkve! V dvanajstih letih, dokler so v Rušah za farmeštra služili, je cerkva dobila nov kamnati tlak in obok nad duhovniščem; zvon sv. Dizma, naj bi se z njim po angelskem pozdravljenju kratko pozvonilo za umirajoče in terdovratne grešnike; bil je tudi l. 1714 nov farovž postavljen, ker je stari

leto prej pogorel. Po preselitvi v Vozenico niso pozabili ruške matere božje in nje svetega hrama; kajti po njihovi prizadevi in pripomoči je bil tudi kamnati tlak in obok v sredini cerkve l. 1721 napravljen in stene cerkvene in stropne z bogatimi arabeskami nakičene in z izverstnimi malarijami ozaljšane. V desetih letih od leta 1728 do 1738 so dali napraviti sami na svoje stroške zdajni veliki prednji altar, zdajna altarja sv. Jožefa in sv. Ane, Mariin tron na sredi cerkve in altar sv. Dizma. Za vse to so odrajtali nad 5000 gold. O pač solze radosti in veselja so dragi starček prelivali, ko so 18. decembra 1730 pervokrat pri novem prednjem altarji maševali in ruški materi svoj dar sporočevali. To je tudi na višini velikega altarja predstavljeno, kjer angelci v rokah deržijo zlat venec s tem napisom: „Pia virgo Deifera, suscipe hoc opus a servo tuo Steph. Jamnig.“ „Sveta devica mati božja, sprejmi to delo od svojega služebnika Štef. Jamnika.“ — Ne sme in tudi ne bo pozabila ruška cerkva tega svojega nar večega dobrotnika, zakaj zročili so še jej pri svoji smerti razun beneficiatovega hrama 12.000 gold., da bi se s tem vedno vzderžal en beneficiat in kaplan, in se za njih in njihovo žlahto služilo odločeno število sv. meš. Če se tedaj vse skupaj vzame, kar so cerkvi darovali, naraste znesek pri 20.000 gold. Marija jim naj vse obilno poverne!

Ali Štefan Jamnik niso samo zavolj svoje darovitnosti do ruške cerkve, ampak tudi zavolj svoje bistre glave in žlahtnega serca v slavnem spominu. Potem ko so l. 1690 novo mešo služili, postanejo skoraj farmešter v Bistrici; od tod pridejo v začetku l. 1703 v enako službo v svoj rojstni kraj Ruše. Leta 1704 dobijo od apostoljskega poslanika pismo, naj Vozeniškega nadfarmeštra Vilhelma grofa Leslie, ob enem generalvikarja in celjskega naddiakona, vmestijo ali inštalirajo. Zato so bili iz Rima s častnimi imeni poslavljeni. Sprejeli so namreč sledeči naslov: Apostoljski protonotar, grof Palatinski, in vitez sv. sedeža. Zavoljo svoje učenosti so bili povzdignjeni za doktorja sv. pisma in konzistorialnega svetovavca,

in viši diakon Vilhelm so si jih za svojega namestnika v tej službi izvolili. Kot namestovavec viši diakona so blagoslovili novo cerkev v Šetalah 1709. Ko Vilhelm l. 1715 vozeniško nadfaro zapustijo, in tri leta potem ljubljanski škof postanejo, pridejo Štefan Jamnik za nadfarmeštra v Vozenico, in tudi tu mnogo dobrega storijo.

Po svoji drugi novi meši l. 1740 hočejo starček od trudapolnega dela počiniti in se resneje na smert pripravljati. Kde bi pa bil za njih tolažljivši kraj počitka, ko zraven ruške matere božje in cerkve, za ktero so toliko storili in kder so vedno v duhu bivali? Zato si dajo še leta 1740 tu prebivališče postaviti, ktero so po svoji smerti beneficiatu namenili, in se drugo leto potem semkaj preselijo. Ali po volji viših se vernejo drugoč v Vozenico nazaj, kder od trudov in let posiljeni 24. sept. 1742 pobožno umerjejo. Pokopani so bili k velikim vratam vozeniške cerkve v nazočnosti 32 duhovnikov. Nagrobnica njihovim dobrim delom hvalo pôje in jih imenuje: „ljubljenca duhovnikov, prezvestega pastirja, milega očeta ubogih, izverstnega premagavca samega sebe, modrega učenika dijaške mladeži, služebnika Mariinega z dušo in telesom, moža na vse strani izverstnega in čednosti polnega i. t. d.“

Dostaviti še imamo, da je bila za njih čas birma v Rušah 1712, 1713, 1714. Pri drugem birmanju je bilo osem altarjev blagoslovljenih, kamor so vložili kosti sv. Krescencije in sv. Fauste, devic in mučenic. Leta 1709 12. jan. je bil neznano velik mraz tako, da so našli živino v hlevih in ptice pod streho mertve, in vino v kletih zmerznjeno, zraven je bil neslišano velik sneg, zmladletja pa huda slana. Te nesreče so storile, da je 16. sep. nad 600 beračev tukaj beračilo. — Za Štefanom nastopijo faro:

XLIV. *Henrik Jamnik* 1715, rojeni v Rušah. Že konec prihodnjega leta se ta gospod na faro lembaško preselijo in ruško svojemu bratu Jakobu zapustijo.

XLV. *Jakob Jamnik* 1717, rojeni v Rušah l. 1690. Ta Jamnik slovijo zastran svoje visoke učenosti in mo-

drosti. Osem let so ruško faro slavno vladali in učečo mladež skerbno učili, l. 1725 pa pridejo za svojim bratom Henrikom v Lembah za farmeštra. Tu ostanejo le eno leto, ker so bili 1726 izvoljeni za viši diakona celjskega. Zato jih celjska kronika imenuje od l. 1726 do 1731 med viši diakoni s tem naslovom: „Jākob Jamnik, doktor sv. pisma, apostoljski protonotar, vikši diakon savinske doline in dravskega polja, generalvikar v duhovskih zadevah oglejškega patriarhovstva, celjski župnik in beneficiat sv. Maksimiliana.“ Žalibog da so tako nagle smerti umerli. Našli so jih 13. avg. 1731 v Zaverčah, kjer so novega farmeštra vmestovali, zjutraj v postelji mertvih. Prenesli so jih odtod v Ruše, kder so v cerkvi poleg Lukeža Jamnika pokopani. Celjska kronika je tudi to žalostno prigodbo zaznamovala in toži, da je Celje na Jakobu Jamniku zgubilo razumnega, modrega in celo učenega moža.

XLVI. *Henrik Jamnik* 1726. Pobožni in bogaboječi Henrik pridejo z Lembaha drugoč v Ruše nazaj za farmeštra. Ob njihovih časih je bila vpeljana viši bratovšina sedem žalost D. M. in mnogo reči je bilo v cerkvi dodelanih. Skerbeli so z vso močjo za pobožno življenje in obhajali sv. misijon 1726. Ker so pa bili veliko več boleni, ko zdravi, so se drugoč 1731 fari odpovedali in tukaj le v pokoju živeli in nadbratovšino žalost matere božje ravnali do l. 1747, kedar so pobožno v Gospodu zaspali.

XLVII. *Adam Ignac Marinec* 1731, laški rojak. Leta 1731 so bili novi stoli v cerkvi napravljeni in leta 1733 turn povikšan. Po treh letih pridejo Marinec v svoj rojstni kraj v Laško za viši farmeštra, in jim sledijo v Rušah:

XLVIII. *Jožef Urner* 1734, rojeni v Slovenjem Gradcu. V dvajsetih letih njih pastirovanja se je mnogo reči v cerkvi oskerbelo, mnogo romarjev z bogatimi darovi semkaj priromalo in leta 1744 se z veliko slovesnostjo obhajala sedemstoletnica ruške cerkve.

XLIX. *Martin Hrapot* 1754, poslednji v kroniki imenovani farmešter. —

L. *Jakob Voldon* 1774.

LI. *Marko Goličnik*, rojeni v Mozirji, so 1779 faro nastopili. Ali ravno to leto 19. dec. je bil strašni ogenj v Rušah, ki je farovž, cerkvo od zunaj, in 19 hiš vpepelil. Neprestrašeni in neutrudljivi Goličnik se nesreče ne preplašijo; koj se lotijo mudnega dela, in v kratkem je bila cerkev popravljena, l. 1782 kaj lepo vbrani štirje novi zvonovi iz Celovca omišljeni, in l. 1783 je stal tudi zdajni veliki farovž. Nad štirdeset let so bili tukaj skerbni pastir, ljubljeni od svojih faranov; še zdaj marsiktera prediga med ljudstom živi, pa tudi mnogotera šala, ker so radi za kratek čas šale uganjali.

LII. *Janez Pukl* 1820.

LIII. *Janez Godina* 1828, rojeni pri sv. Jurju na Šavnici. Devet in dvajset let so to faro pridno ravnali, in zdaj tukaj v pokoju živijo. Zmernost jim je življenje podaljšala in telesne moči krepke ohranila, tako da so 15. vinotoka 1865 sekundicijo obhajali.

LIV. *Anton Misija* 1858, so se hitro v Sekavsko škofijo na faro sv. Janža preselili.

LV. *Valentin Vraz* 1860, so duhovnijo prepustili:

LVI. *Francu Fohnu* 1865.

Mat. Vurcer.

II.

Sorški razbojnik ali zamolčani smertni greh.

(Pravlica.)

Dežela brez pravlic
Je verteç brez cvetlic.

V nekdanjih časih, ko še ni bilo nobene ceste med Ljubljano in med Kranjem, so se ljudje po slabem kolovoznem potu sem ter tje vozarili, ali pa po krajših stezah koračili. Sovreška ali sorška hrastina je pa bila

dosti gostejša, kakor pa našo dobo. Gorje samemu, ki je skozi njo potoval; kajti če se mu hujšega pripetilo ni, je bil skoraj gotovo obropan, otepen in marsikrat tudi za smert ranjen. Zató pa, če so mestjani černega Kranja kako opravilo v beli Ljubljani imeli, se jih je več skupaj zbralo in z varnim orožjem preskerbelo. Pa pri vsem tem so le vender včasi napadeni in pa premagani bili. Zastran te napake se je sicer dolgo in dolgo, od gospôske do gospôske pisarilo, na zadnje pa le pri starem pustilo. Pa ljudstvo se praznih prošenj naveliča; zbere se več sosesk, ter malopridneže v hrastini zalezejo in zasačijo. Bili so pa večidel ali prav domači potepuhi ali pa iz bližnih okrajin, to je vojaški beguni, zmikavci, ki so pred pravico kopita pobirali, in pa lenuhi, ki jim je merzelo delati. Vjete v Ljubljano odpeljajo, ter jih pravici izročé. Kaj pa da je pravica ž njimi storila, nam ni znano; nadjamo se pa vender, da je spodobno oči zavezane in pa tehtnico in meč v rokah imela.

Ko so pa omenjene malopridneže zasačili, ni bilo po naključbi enega tovaršev med njimi. Ko ta zve, kaka da se je njegovim pajdašem pripetila, s pervega sam ne ve, kaj storiti. Razbojniku ostati mu več ne kaže; pošteno si svoj kruh služiti, se mu naj boljše zdi, pa je dela odvajen; se pravici v roke dati, ni varno in od zraka živeti nemogoče. Naposled sklene vender pošteno živeti. Podá se toraj k sorškemu gospod fajmeštru in jim reče, da bi rad ž njimi nekaj prav njujnega govoril. Priljudni duhovni pastir so radi k temu privravljeni in podata se v posebno sobico. Tu pade tujec na kolena, in gospoda pri vsem, kar jim je svetega, zaroti, se ga toliko več usmiliti, ker je tak grešnik, da ni vreden, da ga zemlja nosi. Gospod ga tolažijo, mu velijo vstati, ter jim odkrito povedati, kaj da mu serce teži. Tujec jim zdaj pove, da je tudi on eden izmed tistih razbojnikov, ki so jih v sorški hrastini polovili, da ga pa k sreči takrat ni bilo med njimi. Pristavi pa, da ima toliko manj strahú od vjetih izdan biti, ker so se s strašno prisego zavezali, tudi rajši umreti, kakor eden

druzega ovaditi; in da se nadja, da ga je rešila previdnost Božja osode njegovih pajdašev samo zato, naj bi se spokoril in tako dušo zveličal. Gospod duhovnik, ki jih ta očitna spoved zmotene ovčice serčno gane, nesrečnežu kot usmiljen oče svojemu bolanemu otroku upanje dajejo, da bode, če pri svojem namenu stanoviten ostane, gotovo zdravilo za svoje serčne rane našel, in ga tudi prav na tenko podučijo, kaj da mu je storiti. Ta je z vsem zadovoljen, in si tudi, kakor se je zdelo, vse prizadeva, rabiti pripomočke, ki mu jih gospod svetujejo. Ob kratkem, on stori dolgo spoved in tako pobožno živeti jame, da je lep zgled vsakemu.

To terpi nekoliko let, kar ga napade bolezen, in smert se mu s svojo neprizanesljivo koso naznani. Veli pozvati gospod fajmeštra, se v solzah plavajoč svojih grehov spove in presveto popotnico tako ponižno prejme, da nije le gospoda duhovnika, temuč tudi vse pričujoče do solz ganulo. Gospod do njegove smertne ure pri njem ostanejo, ter so polni sladkega upanja, da bo večnega življenja deležen. Milo sije solnce na dan njegovega pokopa, in nar manjši veterček ne ziblje mirnega zraka v prijaznem jesenskem času; sem ter tje še kak ptiček popeva pokopljencu, ki ga množica ljudstva zadnjo pot spremlja in neizrečeno srečnega šteje. Ob kratkem, zdelo se je, da ljudje in narava se poganjajo, kdo da bi bolj slovesno tisti dan obhajal.

Gospod fajmešter na večer tistega dnè svoje molitve opravijo, dušo umerlega spokornika Božji milosti priporočijo in se v posteljo podajo, ter prav sladko zaspijo. Kar na enkrat v spanji čudovito prikazen imajo. Vrata njih spavnice se iznenada same od sebe odpró in grôza! noter stopita: ves v plamenu nekdanji razbojnik in ž njim — Bog bodi z nami — ki ga zadej v zatilnik derži. Čeravno gospoda pri tej prikazni po vsih udih neka neznana merzlota spreletava, vender le pošast serčno zarotijo rekoč: „Vsak dober duh Boga hvali.“ — „Jaz na veke ne“, odverne pošast. „Nesrečnež! kako si v ta stan zabredel?“ vprašajo na dalje gospod. „Po strašni pravici

Božji" — odgovori oni, „ker sem ostal nepoboljšan grešnik." — „Pa poslušajte me; persiljen sem takó, vam vse na tenko razodeti. — Vi ste bili moj spovednik, ali še več, usmiljeni duhovni oče nevrednega sina. Znano vam je moje življenje; kajti nisem bil le tat in razbojnik, temveč tudi dušni in telesni morivec. Obupne solze umorjene nedolžnosti sem toliko čislal, kot mjilne pene; v nebo vpijoča kletvina zapeljanih in pa grozovito hropenje umirajočih ranjencev se mi je dozdevalo slavičevo petje; in pri vseh teh in še druzih grehih brez števila je moja zanemarjena vest tako mirna bila, kakor bi bil nar pravičniši človek na svetu. Vendar pa, ko slišim, da so moji pajdaši pravici v roke prišli, in ko pomislim, da že morebiti pred durmi neskončne večnosti stojé: prešine strašen občutek serce moje in mi potem noč in dan več pokoja ne da. Oh! bilo je milo klicanje nebeškega pastirja do njegove zgubljene ovčice! — Jez sklenem, ta notranji glas svoje vesti slušati, starega človeka sleči in se k Bogu vernuti. Pa moji sklepi niso bili terdni. Podajal sem se na pot, da bi se svojih grehov obtožil; pa „jutre, jutre, vsaj je še čas" mi nekaj pravi, in tako dan za dnevom mine, in jez ostanem stari grešnik; pa toliko hujše je tudi grizenje moje vesti. Naj bi se ga znebil, se na poslednje vzdignem in se na pot k vam podam. Bil je pa ta pot neizrečeno težaven. Kakor da bi bile mi noge iz zgol svinca, jih komaj premikam; počivam, premišljujem, se vojskujem sam s seboj in skoraj sam ne vem, kako da k vam prilezem. Vaš prijudni sprejem, mila tolažba, serčno usmiljenje z menoj in pa lepi nauki led mojega serca bolj in bolj raztopi, neka dobrotna gorkota ga vnemati začne — in jaz se vam spovem, in še večkrat spovedujem, in čeravno grizenje moje vesti ne neha, se vender le sam sebe tolažim, da sim pravici Božji dovolj storil, pa sem tako le samega sebe prevaril, — ob kratkem, moja spoved — ni bila nikdar popolnoma." —

„Samo eno, pa neizrečeno veliko hudobijo sim zamolčeval, in ona je vzrok mojega večnega pogubljenja.

Bilo je pred več leti, ko pridem nekega dne na mejo sorške hrastine, nesrečnega kraja, kder sem svoje hudobije vganjal. Tu sedi pastirček pri svoji živinci, mičen in vesel deček. Ta si žvergoli, pôje, vriska in piska, kakor da bi imel v svoji torbici zaklade vsega sveta; in enako veselo, bil je namreč ravno spomladni čas, pojó tudi ptičice po germovji okoli njega; sladek duh mnogoterih cvetlic napaja mili zrak; po njivah se veterček igra s kimajočim klasjem in čista kot srebern pas se vije Sora po svoji strugi. — Stvarjenje Božje se mi še nikdar takó veličansko zdelo ni! Ali černa misel: za-te ni nobenega veselja več, kajti si le smetlaka Božjega stvarjenja, — zaduši berž vsako čutenje moje lastne vrednosti, in vreden svojega mojstra se tisti hip vnamem divje kervoločnosti. Kot berkasti jastreb na nedolžno jagnje planem na brezskerbnega dečka, mu zatisnem ustica in ga s seboj v hrastovo šumo vlečem. Ali kaj ž njim, zdaj početi? Vbôd z nožem v serce, mahlej s pukšino batico po glavi, konopček okoli vrata — in mlado življenje je hipoma končano. — Tako bi bil navaden morivec, — pa nadahnjen od pekla hočem divji mučitelj biti. Z zobmi škripajé sam pri sebî godernjam: Ne! ne! tako dober kup mi ne uideš v nebesa! Oziram se in premišljujem, kakó da bi svojo ljutost do sitega napasel in zdajci zagledam blizo sebe poleg hrastiča zalo gomilo rudečkastih mravljinic. Moj sklep je dozorel. Vrežem nekolike ravno sočnatih mladik, jih ovijem, zagrabim dečka, ki sim ga med tem z nogo k zemlji tiščal, in ga vlečem k mravljišču, kteremu teme razmečem. Revče to videti, mi hoče uteči; ali sunem ga v žličico, da se pri priči kot mertvo na tla zgrudi. Že menim, da sem mu prenaglo v nebesa pomogel, ko ga vidim pojemati, in neko peklensko veselje me prešine. Potegnem ga za lase kviško, ter mu glavico v mravljišče potisnem, ročice in nožice terdno s tertami k hrastiču privežem in ker ga čujem ihteti, mu zarežim: Tiho paglovec! vesel bodi; kaj ne vidiš, da te v nebesa peljam; tam še le boš zopet žvižgal in piskal in popeval,

da bo kaj. — Grozovito delo je doveršeno, jez se pa prav merzlega serca vernem k svojim pajdašem.“

„Bilo je po tem tretji dan; tu me zgrabi vražja radovednost pogledat iti, kaj da se pri mravljišči godi? Pridem tje. O strašni pogled! da bi človeško serce grôze okamnelo! Še se ni ločila mučencu duša od telesa. In kakšno je truplice? Glava zabuhla, kot vodna goba; od oči drugega nič, razun dveh kervavih zarezkov; nosnice do košice oglodane; usta okoli in okoli razjedene in široko odperte; jezik kot drobna kervava nitka, in med čeljustimi gnjezdice žročih mravljinc. Ubogo dete! kaj si je vender prizadeti moralo, da bi bilo raztergalo tertice, s kterimi je privezano bilo; kajti priča tega so bile globoke proge na ročicah in nožicah, iz kterih so mravljince zasedeno kerv serkale! Zdi se mi, da mučenec glavo zasukne; stopim bliže, in prepričam se, kakor sem omenil, da je še pri življenji, da še serce slabo pojemlje in da se žilice skerčujejo. Lahko sem si mislil muke in tuge terpeče dušice, ki se je telesca ločiti želela; pa vse to me ne gane; kakor da imam nečlovečnež serce iz kamena, odidem merzel, kakor sem bil prišel.

Čez tri mesce grem zadnjič na omenjeno mesto svoje neizrečene hudobije. Tu najdem do belega oglodane in sem ter tje okoli mravljišča razvlečene košice in samo le mesa gole ročice in nožice še s terticami k drevesu privezane; ali mojega peklenskega dela še zdaj ni konec bil. Tudi prisiljeni trinogi, mravljince namreč, morajo mojo ljutost skusiti. Razrujem nekoliko mravljišče, poberem košice nedolžnega bitja, jih veržem na mravljinski razsip, naložim na-nj suhe praproti in na to še dračja, ter zapalim germado, da se plamen okoli hrastovega debla, k kteremu je pokojni privezan bil, ovija in praskljajé mah po skorji zažiga. To ognjeno maščevanje terpi kake pol ure. Mučenceve ostanke in mravljinsko družinico je pogoltnil ogenj, ki zdaj polagoma ugasne. — In moje v nebo vpijoče hudobije konec je zdaj — mali kupček sivega pepela! — Pa s tem vender ni vse končano; kajti zdelo se mi, da se vzdiguje iz

pepelovega kupčeka kervava podoba umorjenega dečka! Jez se podam v beg in dervim skozi germovje kot nastreljena zverina od vej in ternja kervavo opraskan in razdrapan k vredni svoji pajdašiji, pa kervavi deček kot vihar za menoj. Ko planem med pajdaše, se v omedlevci zgrudim. Nečlovečneži me zgrabijo in veržejo na navadno listno ležišče. Tu se čež nekoliko časa zopet zavém, spregledam; pa moj pervi pogled zadene kervavega dečka, ki potem noč in dan, ali bedim ali spim, pred meno stoji. Zastonj si prizadevam v mnogoterih novih hudobijah strašno podobo izpred oči spraviti; se hočem ustreliti, se zabôsti ali obesti; pa deček se mi žugaje ustavlja. Kaj mi je storiti? K sreči se spomnem nedolžnosti svojih otročjih let; sklenem svojo sadanjo življenje zapustiti in se ostre pokore poprijeti, in zdi se mi, da me dečkova podoba milo in prijazno gleda. Pa strašna prisega me na pajdaše veže. — Na zadnje pridejo vsi razun mene pravici v roke; jez sem svoje prisege prost — in bi zamogel neskončno srečen biti. — Vse drugo vam je tako znano. — Približuje se mi zadnja ura, spovém se vam med solzami, prepričan sem, da moram umreti; že mi je skrivni greh na jeziku in serce polno kesanja gorí; kot proseč angel se mi rajnki deček se solznimi očmi približuje, ali vse zastonj! — In usmiljenje Večnega je končano — na njegovo mesto stopi — neizprosljiva pravica Božja, in v njene roke pride moja nesrečna duša, ki jo v pekel pokopa.“ — „In da je to gola resnica“, zarjove pogubljeni duh — „zapustim to-le znamnje“ — ter zdajci udari s svojo roko na stolovo naslonilo, da se dlan s vsimi peterimi kremplji na njem pozna. — Na to prikazen zgine. —

Gospod fajmešter se prebudijo. Njih čelo poliva merzel pot, in tresejo se na celem životu; ko si pot obrišejo, sklenejo svoje rôke in iz serca za umerlega molijo, ga božji milosti zopet priporočijo, in še le čez dolgo s terdnim namenom, za-nj berž ko bo dan, dar svete maše Bogu darovati, zopet nekoliko zaspijo; ali njih spanje je tako nemirno, da komaj jutra pričakujejo,

in ko zarja napoči, že klečijo na svojem poklekniku v goreči molitvi. Ko se pa po molitvi vzdignejo, da bi se v cerkev podali in se primeroma na stol ozrejo, zagledajo tu, da se Bogu usmili! zlokobno znamnje in se z lastnimi očmi prepričajo, da njih strašne sanje niso bile prazne. Veržejo se na kolena in v gorkih solzah zdihujejo: „O Gospod! nedosegljivi so poti tvoje sodbe; ne sodi nas ubogih grešnikov po našem zasluženji, temuč le po svoji neskončni milosti in usmiljenji!

Jož. Kovačič.

III.

O zapovedanih postnih dnevih zderži se mesenih jedi.

„Poštuj očeta in mater“, pravi četerta božja zapoved, *„da ti bo dobro in boš dolgo živel na žemlji.“* Samemu Bogu dopada ubogljiv in pokoren otrok, nebeški sveti blagoslov ga sprevaja črez hribe in doline, kamor koli se napoti.

Naš pravi, pervi mili oče je Gospod Bog, vsi smo njegovi otroci, sini in hčere v njegovi hiši na zemlji. Njemu v vseh rečeh pokornim biti, mu lepo, brez greha služiti, je nas vseh perva in naj veči dolžnost. Naša dobra, ljuba mati pa je sveta katoliška cerkva: njo spoštovati, ljubiti, ubogati, njene zapovedi spolnovati smo dolžni ravno tako zvesto, kakor zapovedi božje. Kdor pa cerkve nima za mater, on Boga očeta imel ne bo. *„Kdor cerkve ne sluša, imej ga kakor nevernika in očitnega grešnika.“* (Mat. 18, 17.) Prazne so vse besede posvetnjakov, kteri cerkvenih zapovedi ne deržijo; nepokorni, sprideni otroci so, naj govorijo, kar hočejo. Oni cerkve za svojo mater ne spoznajo, Bog pa njih za svoje ljube otroke ne; pravici božji odišli ne bodo.

Otrokom se na zemlji dobro ne godi, ki svojega telesnega očeta ali matere ne spoštujejo. Hudobni *Kam,* ki je svojega očeta zasmehoval, je bil z celim svojim zarodom proklet; blagoslov nebeški je bežal pred njim. Prevzetni *Absalon,* ki je očeta z vojsko preganjal, se je v boju premagan se svojimi dolgimi lasmi bežê v hrastovo vejo zamotal, in v hudobno serce se sulico prebôdel, ter je žalostno končal svoje hudobno življenje. — Strupena kača ni tako huda, kakor nepokoršina do staršev. Že na zemlji grize in pika nemarne otroke huda vest, še hujša bo ž njimi v večnosti. Sreča časna beži pred hudobnimi otroci, ko ptica pred jastrebom. — Nič boljše se ne bode tistim kristjanom godilo, ki svoje duhovne matere, svete cerkve ne ubogajo in ne spoštujejo. Kako Bog zaničevavce svetih cerkvenih zapovedi že na zemlji dostikrat kaznuje, ti poveda sledeča resnična prigodba.

Bilo je leta 185—, žalibog v našem ljubem slovenskem Štajeru, ko pride pozimski večer v četertek nek človek v oštarijo. Vse je že poznalo gerdega pijanca. Zapil in zapravil je že skoro vse svoje premoženje; zapravil tudi sv. vero in vse, kar človeka pred Bogom in ljudmi častitljivega dela. Ni za kristjana tako nevarne reči, kakor pijančevanje. Človek oboža na telesu, še huje pa na duši. Kakor telo od prevelikega pitja slabi, tako duša pijančeva v dobrem peša. Terstika na vetru, in duša v pijanem telesu, sta enako močna. Toraj *„bratje trezni bodite“*, veleva sv. Peter. I. Pet. 5, 8.

Vsede se pijanče široko za mizo, ter potaka kozarec za kozarcem v posušeno gerlo. Pil in žehtal ga je, dokler mu omamljena glava ne zleze na terdo klop, kder je herčal do belega dnè. — Kako gerdo je pač veselje pijanca! Pod klopjo, kder psi kosti glodajo, ali kje za plotom je večkrat njegova postelja. Brez molitve zaspí. Ne zmisli na Boga, kedar zaspi, ne kedar vstane. Življenje brez molitve je pa prežalostno znamnje mertve, Bogu zoperne černe duše. — Drugi den se z klopi izvleče, ko je že solnce skoz okna v hišo svetilo, segne naj poprej v mošnjo, ter preiše, če še kaj v njej ima. Vnovič

počne že zarano vince v gerlo vlivati. Čenčal in pogovarjal se je sam seboj dopoldne. Nekaj obedvati je bilo potrebno. Pa kaj? Bil je petek. Domači so pri drugi mizi jedli grah, zelje in druge postne jedila; tudi njega so povabili. Ž njimi obedvati ni hotel. „Jaz hočem imeti mesa na mizo", je djal gospodinji; „idi in skuhaj mi klobaso." — „Nikarte tako, ljubi prijatelj!" mu poštena kerčmarica odgovori, „vsaj veste, da je dnes petek, in meso jesti prepovedano. Rada vam dam, kar premorem; mesa pa za noben denar ne." — „Nič druzega, ravno mesa hočem. Norec je, ki posluša take zapovedi; — kar je Bog človeku v živež odločil, mu gotovo ne bo vzel za greh, ako se tega tudi posluži. Le idi in skuhaj mi; ti ne boš grešila, jaz vzamem ves toti greh na svojo dušo." —

V nobeni kuhinji tako hitro belega oblačila ne umažeš, kakor zamažeš dušo svojo v gostivnici, kder sta gospodar in gospodinja brez strahú božjega. Slabe kerčme so dveri do pekla. Kerčmar in kerčmarica brez Boga, sta vabca satanova. Take oštarije se ogiblji bolj, ko bolnišnice, kužnih bolnikov polne, da ne nalezeš dušnega betega, — greha. Ne zastajaj v nobeni kerčmi; pred hudobnimi běži. Nikdar ne veruj brezbožnim izgovorom hudobnih ljudi, ki pravijo, da hočejo greh na se vzeti, kedar te v greh zapeljujejo. Smerdljive ribe in pa njih besede, je vse eno. Kar si storil, boš nesel sam pred večnega sodnika. Tudi kača zapeljevajé Evo je govorila: Nikar se ne bojta; le jejta: postaneta takó Bogu samemu ednaka. Zapeljana sta jedla; pa tudi grešila in strašni kazni zapadla.

Prideš po petkih, ali drugih zapovedanih postnih dnevih v mesto, in se nameriš v kako oštarijo, kder meso jedó: ne daj se zapeljati. Boljše bo, da greš gladen iz mesta domu, kakor da se mesa nadevaš, in dušo se smertnim grehom obložiš. Ne boj se ljudi, ne njihovega zasmehovanja; le greha se boj, ki žali Gospoda Boga, ki zamore tebe v peklenski brezden pahniti, ako nja sveto postavo zaničuješ. Kaj ti pa hudobni ljudje

storiti zamorejo? — Pridna gazdarica hudobnežu ni dala mesá za nič. Nagovarjal jo je, klel, gerdil; ali vse je bilo zastonj. „V moji kuhinji se v petek meso kuhalo ne bo“ — je djala, „dokler sem jaz pospodinja pod toto streho“, ter je odišla iz hiše v kuhinjo ognja spravljat.

Lepo cvetejo po letu v ogradih pisane rožice, ktere oskerbljuje, zaliva in pleve marljiv vertnar; pa še lepše cvete roža nebeške pobožnosti v tisti hiši, kder je pobožna gospodinja doma. Luč njenih lepih zgledov ogreva in rasvetljuje domačince, ter jih vodi k pobožnosti. Zlat zaklad pri hiši je poštena gospodinja. O, da bi nje pri nobeni hiši ne manjkalo!

Pil je tedaj oni pijanec celi den, jedel pa druzega ni, kakor malo kruha. Drugi den v saboto, ker še je bilo nekaj vinarjev v mošnji, gre dalje; zamerila se mu je pridna kerčmarica; odide tedaj v drugo kerčmo, kder je mislil bolje zadeti. Ravno je prav došel; kolino so imeli pri hiši. Zopet ga začne piti, ko bi že pol leta vinca videl ne bil. Pride poldnè. Domači sedejo za mizo, obedvali so in jedli meso, kar po sabotah v naši Lavantinski škofiji ni prepovedano, ako zmoliš 3 „Očenaše“ in „češena Marija“, pa apostolsko vero na čast Kristusovemu terpljenju. — Tudi svojega pijanega gosta so po lepi navadi Slovencev povabili, rekoč: „vsedite se k nam, prijatelj! in obedvajte z nami.“ Zarežal se je na vsa usta in ostal v svojem kotu. Kosilo je bilo dokončano, zahvalili so se Bogu in potem se podali drug za drugim iz hiše vsak za svojim opravilom. Vinski brat je čepel sam v hiši za mizo. Zaželelo se mu je po mésu, kterega koscev je ležalo na mizi, kar jih je domačim od obeda ostalo. Nagloma vstane z svoje klopi, zgrabi na drugi mizi, ko gladoven volk, kos mesá, ga v usta dene, in zdajci gospodinja odpre dveri in v hišo stopi. Sramota ga zgrabi, in da bi ne vedla, kaj je storil, hoče požreti na pol zežvekano mesó. Pa glej! zasedlo se mu je v požiralu in ga ne more pogoltnoti. Ves trepeče, zija, široko oči odpira; gospodinja zakliče moža, ki ga pograbi in iz hiše na čisti zrak vleče, zakaj vedel ni,

kaj da mu je. Komaj da ga do zunajnega praga pricuka, se mu zverne na zemljo in je bil mertev. Vračnikove preiskave so spričale, da mu je v požiralu košček mesá zastal in ga zadavil.

Resnično, strašen konec! Smerti se je najedel na mesu. Nas pa to uči, da se z Bogom šaliti ne sme, in da on sv. cerkve zaničevati ne pusti. In čeravno vsacega prestopnika božjih ali cerkvenih postav taka ne zadene, vender pravici božji odišli ne bodo. Vsaka hruška nekdaj dozori in pade. Jezus, ki pravi: *„Kdor vas zaničuje* (to je cerkvo), *mene zaničuje“* (Luk. 10, 16.) — se bo na den pravične sodbe vzdignil in z večnim ognjem kaznoval zaničevavce svoje sv. cerkve, zakaj ti so tudi *njegovi* zaničevavci. Toraj

Ubogaj cerkvo — derži post,
Da boš raja srečen gost.

Fr. Šrol.

D.

Prilike in basni

ali

zlate resnice v srebernih posodah.

Rajše včasi sprejme se resnica,
Če povè jo basen alj pravlica.

I.

Veselje in žalost.

Dve sestri, veselje in žalost, ste obhodile ves široki svet. Mnogo ste po zemlji si nagledale, veliko poskusile, za sebó povsodi vidljive znamenja svojih stopinj zapustile. Vedno ste iz pota druga drugi šle. Kedar je ena prišla v kako vès, se je že druga iz nje pobrala; in če je ena stopila pod streho kake hiše, je že druga bila čez prag. Enkrat se vendar snidete; mnogo druga drugi potožite, ter se pogovarjate o raznih stvareh. Dokler ste si serca izpraznile, so pretekli celi tjedni. Manjkalo pa tudi ni grenkih, ki ste jih druga drugi povedale. — Veselje žalosti oponaša, kako neusmiljenega serca da je, ker druga ne ve, kakor ljudi stiskati in žaliti, grenkost po svetu saditi. — *Pred tebo vse beží in se skriva, bodi mlad ali star, mož ali žena. Vsacemu si nepovoljen, terdoserčen gost. Jok je tvoj tovarš, grenke solze so ti pijače, kterih ti pa tudi nikoli dovolj ni. Kakor vodeničen človek bolj ko pije, bolj ga žeja: delaš žalost tudi ti. Več grenkosti storiš, boljše ti dé; huje človeka tlačiš, več si še grenkega domišljuješ. Mačeha terdoserčna si celemu svetu — vse te čerti;* tako je veselje žalosti oponašalo. Zdaj se žalost oglasi in tako govori: *Pometi prej pred lastnim pragom, kakor pred druzega greš; bruna v svojih očesih ne čutiš, pezdir pa v mojem vidiš! Več hudega kakor jaz, storiš po svetu ti. Ti ljudem vse možgane zmešaš in njim pamet celó zmotiš. Kjer ti svoj ogenj zakuriš, poskakuje jih mnogo okoli tebe, kakor muhe okoli plamena, dokler se na duši marsikdo opeče in v pravo nesrečo — v greh zabrêde. Kjer si ti doma, ljudje pogosto pozabijo Boga, v dobri volji se jih množica pokazí. Kar ti popačiš, moram jaz popravljati; ktere ti omažeš, jih le jaz osnažiti zamorem. Ti ljudi v prevzetijo vabiš in v napuh peljaš; jaz pa jih na pravo pot zavračam in ponižnosti*

učim. In ker si nikjer mesta ne najdeš, ampak kakor jaz, po svetu vedno se potikaš: sve si enake zares obe. Tukaj na zemlji sve minljivi; le v večnosti se spreminjale več ne bove: tam boš ti, sestrica vesela ostala, ko mene več ne bo; le tukaj sve si sestri.

Tako sta veselje in žalost se pomenkovala, se hudo skregala, v jezi in sovražtvu se ločila, in se še sovražita, ter po svetu preganjata do dnešnjega dne.

Veselje in žalost sta dekli božji; kamur on zapove ali dopusti, tje se podate. Kakor je vse pod milim Bogom nestanovitno in minljivo, sta tudi veselje in žalost. Den in noč, solnce in dež se menjata, veselje in žalost ravno tako!

Človek! neprevzemi se v veselji, ne boj se tudi terpljenja. Ako si vesel, ne žali Boga, ne stori greha; si žalosten, ne obupaj, ne mermraj — veselje in žalost na zemlji le kratko terpí, le v večnosti nima ne kraja ne konca. Toraj terpi voljno na zemlji po božji volji, da se boš vekomaj v nebesih veselil; — veseli se modro brez greha na svetu, da ne boš enkrat v peklu se jokal. Išči pravega veselja, ki ga pa svet dati ne more; varuj se le žalosti, ktera čaka grešnike na unem svetu. Nebo in zemlja bota prešla, ostala nam bo večnost, ostalo tudi vekomaj veselje ali žalost, kakor smo si zaslužili.

Fr. Šrol.

II.

Lisica in miš.

Izstradana lisica se zmuzne enkrat skoz ozko okence v kurnik, da bi se tam po volji gostila. *Ha!* se zareži, ko je že bila na zaželjenem mestu, *zdaj bo pa gostija, kakoršne že dolgo ni bilo.*

Izpod vogla priluka miš, ki je nekoga tujega v kurniku opazila, ter lisici govori: *Tatica! kaj te je sem pri-*

neslo, kje si tu noter prišla? Lisica, zaslišati glas, se kot blisk za mišjo ogleda, in ker se varno čuti, reče: *Skoz majheno okence sem zmuznila, ker sem od gladú tenka, kakor šivanka. Zadišala mi je dobra pečenka tukaj, in zdaj se bom mastila, če tudi črevo poči.* Še ji je slednja beseda na jeziku, ko že čapne za kuretom in ga naglo požre. Miš se nasmeje in tiho govori: *Le žeri le, vsaj boš to kratko gostijo se svojo kožo platila.* Miš se skrije v podzemeljsko hišico nazaj; lisica pa jé, da kosti prašijo. Tako je terpelo do belega dne. — Kedar v jutro hišni sluga v kurnik gledat pride, in ga lisica zvoha, hoče berž skoz luknjo; ali joj! ne more. Preveč se je nadevala; nabasani in napeti meh se skoz okence spraviti ne da. Sluga hitro priskoči in jo umori. Mišino prerokovanje se je dopolnilo: neumnica je požrešnost se smertjo platila.

Veliko jesti dela bolezni, požrešnost jih je že veliko pomorila; kdor pa vse po meri uživa, bo dočakal starih let. (Sir. 37, 33. 34.) Zmernost je mati dobrega zdravja in dolgega življenja; nezmernost je pa smertna kosa, kteri se tudi ne mili mladih kosti. Hočeš zdravo truplo imeti in priti do starih dni, ne bodi gladoven v jedi ali pijači. — Požeruh zapravi tudi dušo. — Evangeljski bogatin se je gostil vsak den; pil in jedel je, kolikor je hotel; njegova duša pa je od bogate mize padla v brezdno peklensko, kadar je umerl. Pazi, da tebe enaka nesreča ne doleti.

Fr. Šrol.

III.

Zajec in oroslan.

Zajec je prehodil svoje dni hribe in doline, polja in gaje; iskal je pokojno varno mestice za svoj dom, pa nikjer ga našel ni. Klavern in do serca žalosten se poda

do kralja zverine, do oroslana, da mu potoži svojo neprenesljivo nadlogo in od njega sprosi pomoči. Strežniki ga precej naglasijo, in oroslan dovoli, da sme pred njega. V solzah razlaga zajec svoje britkosti, milo pripoveda, kako žalostno se mu godi. *Vse me čerti,* je pravil, *vsakemu sem napoti, nikjer na svetu za mene mirú ni. Ako spim, očes zatisnoti ne smem, vedno trepetajé gledati moram, da me kak sovražnik ne zaleze. Komaj si kako tiho mestice poiščem, me že kak preganjavec iz zavetja prežene. Hujši reve od mene pač pod ljubim solncem ni.*

Prijatelj! mu zaverne oroslan, *s tako sitno tožbo pač svojemu stvarniku krivico delaš, kar bi nikdar od tebe pričakoval ne bil. Glej! tebi so dane urne pete, da odletiš čez hribe in doline, kakor hočeš, ako se ti kaka nevarnost grozi. Gibčnost ti je dana v obrambo, čuječnost pa za varhinjo; to si dobro zapomni, ter s tako tožbo več ne pridi pred me.* — Tako je kralj oroslan govoril, zajec pa serdito poslušal.

Nevoljen odide iz kraljevega poslopja in gondernja sam sebó, da nikjer na svetu več pravice ni; zapustila je že celó kralje! Premišljuje, prevdarja, kaj mu je storiti. Že vem, kaj bom počél, si misli; ker mi nikdo pravice ne spozna, si jo pa bom sam poiskal: branil se bom vsakemu sovražniku do slednje dlake; če se tudi vzdigne nad me sam oroslan, ne bom se mu udal.

Od dalnega potovanja oslabljen in vpehan si postelje v prah široke njive, ter sladko zadremlje. Kmalu v pervem snu ga predrami grozen krič. Vrane so ugledale zajčevo kosmato glavo, zagnale krokanje, da ni bilo prebiti. Kedar se mu že vidi zadosti drenja, se iz gnjezda zravna, in vrane se plahe razletijo. *Aha!* se zajec sladko nasmeja; *glej zadel sem pravo, kako begajo plahe pred meno, ker se braniti vem.*

Drugi den se vleže pod košat germ in zaspi. Ugledala ga je sraka, regetala nad njim, da ga zbudi; pa komaj se zajec nekoliko zraši, sraka daleko na stran poleti. *Vidiš,* si zopet misli; *pogodil sem jo; nisem ne*

revež, ako se le braniti hočem. — Tako se je zajec z dolgimi uhami, pa s kratko pametjo napihoval nekoliko dni.

Zopet si postelje v germovju in poišče tihi prostorček. Drugo jutro zarano pritrobijo lovci in spustijo pse po germovju. Zajec neprestrašen na svojem domu čepi in se šetini pripravljen, braniti se do slednje kaplje kervi. Kmalu ga psi zasledijo, urno bližej njega privohajo — on še pa vedno brez strahú počiva. *Naj mi le pride, pasja noga!* si misli, *pokazal mu bom, da zmisli na me; branil se bom, kar le morem, bežal pa ne.* — Ko bi trenil, pograbi zajca močen lovski pes z ostrimi čelustimi v zatilnik, ga stêpe in treši na tla, da je pete stegnil. Táko je plačilo terde glave.

Človek! modrega svêta ne zaverži nikoli. „*Iši vsakokrat svêta pri modrem*“ — uči sv. Duh. (Tob. 4, 19.) Kdor vselej po svoji glavi ravna, zablodi. Preučén ni nikdo na svetu, tudi premočen ne. Rad posluhni dobre nauke — prepirov in kavsanja se pa varuj. Če tudi enkrat zmagaš, boš lehko drugokrat s pobito glavo prikimal na dom. Beži pred nevarnostjo; ležej ji uideš, kakor jo premagaš.

Fr. Šrol.

IV.

Svinja in sôva.

Vojska je bila v deželi; po vaséh je vélik strah za kuretino, ki je sovražnim huzarjem dišala. V tej vesi so polovili gôske, v uni vse pišeta s kokljo vred; v tretji vsa plečeta, klobase in bôhe z néba. — Ravno skleše sovražni huzar kosmato kapo na glavi, kôžuh na ramah skoz kmetovo dvorišče memo gnojnega kupa, za kterim leži tolsta svinja, ki prav zadovoljna sama sebó se meni. Ko vidi svinja huzarja, reče zasmehljivo: *Lej,*

lej! kakó se štima ta huzar s svojo kosmato kapo in s svetlimi gumbiči na persih! Jez tudi imam kosmato kapo na glavi in še lepši kôžuh na herbtu in na trebuhu dvojno versto gumbic; jez sem tudi huzar! — To čuje sôva, ki je v starem orehu na dvorišču svoje zakotje imela, — čuje to in veruje; zakaj? — ker je sôva po dnevi slepa in nič prav videti ne more. — Še tisti dan so sovražnika zapodili, tudi huzarji so kopita pobrali; kteri so se pa predolgo mudili, so morali vse ukradene pečenke in slanino drago plačati: hudo so jim kmetje otepli kožuhe.

Po noči ustane sôva, si lepo oči izmije in se čedno nališpa, ter hoče ravno na svoje ponočne pota se podati; zdaj pa ji v misel pride, kar je po dnevu čula, in nje perva pot je do župana, ki je že dolgo terdo bil zaspal. Sôva terka na okno, župana zbudí in mu rahlo na uho pove: *Na Brencelnovem dvorišču za gnojnim kupom je še eden huzar. Turška sablja!* — si misli župan — *to niso muhe, kar sôva poveda; v drugi latinski šoli sem se učil, da je sôva podoba modrosti, zato so njo stari Gerki im Rimljani kot sveto tico jako v časti imeli.* — Župan se hitro obleče in hiti, sosedov budit; vsi oborožani z grabljami in vilami in kôsami derejo proti Brencelnu, zgrabijo svinjo, misleči, da je sam živi huzar; in bolj ko svinja se ustavlja in vreši, bolj tiščijo vanjo, dokler županova žena z lučjo priteče in se vidi grôzna pomota. Ko pa ljudje vidijo, da nije bil huzar, ampak je le tolsta svinja; so še bolj jezni, ter jih je sram. Toraj sklenejo, naj berž mesar pride in svinjo zakolje. Tudi ta mahoma pozna svinjo in jo brez usmiljenja zakolje.

Kdor si nespametno prisvojuje, kar mu ne gre, ta se gostokrat opeče in v hude zaderge zabrêde.

(Iz „flieg. Bl.“ Zv. 38. l. 5.)

V.

Pes in mačka.

Nek gospod imel je lepega psa in prav mično, snežnobelo mačko pri hiši. Pes je bil dober muželj, ki mu ni bilo poznati pasje nature, tako krotek in pohleven je bil; mačka se je pa tudi dobremu muželjnu prilizovala, kolikor le muhasta mačka ve, ker je bilo v skledici vedno kaj dobrega za psa pripravljenega, in se je toraj mucika zraven muželjna prav dobro počutila. Tako ste se te stvarci prav lepo druga druge privadile: skupaj sta igrala, muželj po svojem, mačka po svojem; skupaj sta jedla iz ene skledice; v eni hiši sta počivala, muželj v enem, mačka v drugem kotecu. — *Glej, glej* — reče nekega dne gospod svojemu prijatelju, ki ga je posétil (obiskal) — *kar bi šlovek nikdar ne verjel, to vidiš pri meni z lastnimi očmi: moj pes in mačka se tako zastopita, da ni treba bolj.* — *Res je res* — odverne prijatelj, ko gleda prijazno družbo — *pa le vkleni oba, mačko in psa, in boš videl, kako si bosta berž zobè pokazala.* — Prejde nekaj dni, in gospod hoče iti sprehajat se pod milo nebó. Že je dolj na dvorišču, žvižga in kliče svojega pèsa; ali pès se ne zmeni za gospoda, igral se je z muciko. Gospodu v misel pride ňasvêt prijateljev, in zdajci sklene, to poskusiti. S trakom zveže psa in mačko, česar se nobeno ne brani. Zdaj stopi k vratam, pokliče pèsa, ki berž skočiti hoče; ali mačka v tla potuknjena, grôno zasmerčí zobe kazajé, in tudi pes zdaj pokaže, da je pasje nature — proč je poprejšna zastopnost. —

Takov je dostikrat zakon po svetu. Kaj je tega krivo? Ker zakona ne sklepa sveta kristianska krepost, marveč ali dobičkarija ali slepo nagnjenje — ta vez pa le prerada in prehitro zakonskim nadležna postane. Le če pošten ženin, ki je skušen kristian, pošteno, pridno in pobožno nevesto naide, naj si je tudi uboga, bo zakonska sreča in zadovoljnost stanovitna ostala.

VI.

Golob in čbelica.

Divji golob je sedel na verbi poleg potoka in gledal v penečo vodico. Na enkrat zapazi čbelico, ktero so bili valovi zgrabili, jo dervili naprej, ter protili jo vtopiti. *Uboga živalica,* pravi golob, *kako se mi usmiliš! Čakaj le, hočem ti poslati ladjico na pomoč, da si rešiš življenje.* Reče in stori. Urno odkroji od bližnega germa s kljunčekom zeleno vejico, ter jo spusti v potočič pred čbelico. Veselo ta zdaj na vejico skobaca, in ko se ji perutničice osušijo, radostno brenčé proti čebelnjaku zleti. —

Čez nekoliko dni letala je ravno ta čbelica po gojzdu, naberajé sladkega medú po divjih cvetlicah. Naenkrat zapazi lovca, ki je ravnokar nategnil puško, ter pomeril na ravno taistega goloba, ki je uni dan njej življenje rešil. Imel je namreč blizo tam golob svoje gnjezdo, in iskal živeža za svoje mlade. — *Zdaj je prilika, da se svojemu rešeniku hvaležno skažem,* misli čbela. In glej! kakor urni blisk spusti se na lovčevo roko, da bi ga piknila; lovec se ji brani, napak ustreli; golob pa veselo perute razpre in sferči v varno zakotje svojega gnjezda.

Dobro storiti naj te veseli,
Za dobrim delom plačilo sledi! —

Posl. Jož. Levičnik.

VII.

Lesnika in cepljena jablan.

Stale ste lesnika in cepljena jablan v ograjenem vertu ena tik druge. Pride ljuba spomlad, in ogrelo je toplo solnce obe; oživele in ozelenele ste, da je bilo

veselo. Dojde čas cveta; lesnika vsa bela se povzdiguje v cvetni dišavi nad jablano, ki ni imela toliko cvetja, kakor lesnika. — *Pač si prostega rodú,* je govorila lesnika, *le mene poglej, kako lepo da cvetem in se sladko dišavo zrak napajam! Ozri se, kako bučelice po mojih pisanih vejicah veselo bučijo in nabirajo sladke sterdí. Vse se čudi nad obilnostjo mojega cveta.* — Tako je lesnika se gizdala in kolikorkrat je veter potegnil, je s ternastimi vejami zbôdla cepljeno jablan. — Poterpljivo je žlahtnica prenašala prazno blebetanje; napuhnjenki ni odgovorila besede.

Došla je jesen, in gospodar pride ogledat svoj drevesnik. Lesnike, ki je bila polna sadú, še gospodar pogledal ni. Jablan je menje jabelk donesla, ali za čuditi lepe so bile. Vesel se sprehaja gospodar krog nje, jo hvali in blagruje. Njeni lepi sad zapove skerbno pobrati in pazljivo shraniti, drevo očistiti in okopati; iz lesnike pa sad otresti, potem pa drevo posekati in kaj boljšega na nja mesto vsaditi.

Taka se na svetu godi. Grešnik se raduje in povzdiguje nad cvetom minljivega življenja, pobožnega zaničuje, za neumneža ga ima, v besedi in djanji o vsaki priložnosti ga zbada. Kedar pa dojde jesen vsega posvetnega, ter pride Gospod nebes in zemlje iskat sadú svetih čednost nad nami: takrat se bo pobožna duša v svoji dragi svetlobi pokazala. Shranjena v nebeški Sion se bo veselila vekomaj, grešnega djanja sad pa bo večno pokončanje.

Hudoben bo posekan kakor divje drevo, pahnjen bo v brezdno večnega ognja. — Grešnik pomisli to!

Fr. Šrol.

VIII.

Le ena je prava cerkev Kristusova — katoliška.

„Ktera je prava cerkev na svetu, ker jih je toliko po svetu, in vsaka hoče prava biti?“ vprašajo slabověrni. Kratki odgovor je: Kristus kakor Bog in človek ob enem je svet odrešil po svojem terpljenji in svoji smerti na križu, in je ustanovil sveto cerkev, družbo vseh pravověrnih, v kteri zamore vsak rešenja Kristusovega deležen biti, ter se zveličati, ako se posluži pomočkov, ktere je Kristus svoji sveti cerkvi v zveličanje naše sporočil. *Prava cerkev Kristusova mora tedaj biti najstareja, perva med vsemi,* ktere si to ime se ve po krivem prisvojujejo. In ktera je ta? Poslušaj!

Oča je umerl l. 1863. Imel je edinega sinú, ki je bil leta 1820. rojen, tedaj ob smerti očetovi 43 let star. Edini sin je vsled očetove oporoke dedič vsega imetka očetovega. V oporoki je zapisano ime sinovo, leto in dan nja rojstva kakor tudi rojstno mesto. Pa glej, po smerti očetovi se oglesé trije, ki hoče vsak dedino očetovo. Vsak zmed njih terdi, da je pravi sin pokojnega, da mu tedaj dédina po pravici gre. Pa to nemore biti, ker je oča le enega sinú imel. — Pravda pride do sodnika. Ta upraša vsacega za nja starost, ime in rojstno mesto. Pervi velí: „Jez štejem 18 let.“ „Kako ti je ime?“ Pove drugače, kakor je v oporoki zapisano. — Drugi odgovori: „Jez sem 25 let star.“ „Kako ti je ime?“ Pove tudi drugače, kakor se v oporoki glasi. Sodnik upraša tretjega: „Koliko si star?“ Odgovori: „43 let.“ „Kako ti je ime?“ Pove pravo ime. — „Kje si rojen?“ — Imenuje rojstno mesto, kakor je v oporoki napisano. — Sodnik zdaj upraša: „Ali je še kteri, ki misli pravico imeti do dedine?“ Ni ga nijednega več. — „Kako zamoreš spričati“ — upraša sodnik tretjega — „da si toliko star, da ti je takó ime in si v tem kraju rojen?“ „Tú imate spričala moje“ — reče ta in položi na mizó svoj

kerstni list. „Cela okolica to vě in zamore priterditi, da je res takó.“

V resnici, pravda je tako jasna, da njo zamore vsak kmečki župan brez dohtarja sklenuti. Pravi sin pokojnega mora biti 43 let star; zatoraj nista perva dva prava sinova, ker sta mlajša od tretjega, in ta je pravi sin, kteremu dédina po pravici gre.

Obernimo zdaj to na vprašanje: ktera da je prava cerkev Kristusova in pustimo poštenemu Turku razsoditi, ktera izmed treh cerkvâ: katoliška, protestantiška in takó imenovana pravoslavna je edino prava cerkev Kristusova?

Turek vpraša vse tri stranke: „Věrujete li, da je Kristus pravi Bog in da je nezmotljivo resnico učil?“ — Vsi trije odgovoré: „da, to verujemo!“ — „Věrujete li sosebno tudi to, kar je Kristus rekel, da je nja cerkev nepremagljiva, ter je oblast peklenska zmagati nemore?“ — „To věrujemo.“ — „Věrujete li tudi, da so apostoli, ktere je Kristus razposlal, le *eno* občo cerkev ustanovili, in da se toraj po pravici v apostolski věri pravi: „„věrujem v *eno,* sveto, katoliško cerkev?““ — „Da, to vse priterjamo.“ — „Kedaj je pa Kristus to edino cerkev ustanovil, ter ji to obljubo dal?“ — Odgovor: „Pred tisoč osemsto leti.“

„No, vi *protestantje!* povejte vi najpred: kakó dolgo ste pa že kot cerkvena družba na svetu?“ — „Tristo let“ — odgovoré. „Kje so pa bili protestantje pred tristo leti?“ — Odgovor: „Tačas jih še bilo ni.“ — „Kaj so pa bili vaši predniki v prejšnjih stoletjih?“ — Odgovor: „katoličani.“

„Kako stara je vaša cerkev, *staroverci?*“ — „Osemsto let“ — odgovoré. „Kako se imenujete?“ — „Pravoslavni.“ — „Kdo so bili pa vaši predniki celih tisoč let?“ — „Bili so katoličani.“

„Kako dolgo ste pa vi *katoličani* na svetu?“ „Osemnajststo let?“ — „Od kod ste prišli?“ „Iz Jeruzalema, mesta svetega.“ — „Kdo vas je pervi katoličane imenoval?“ „Sami sveti apostoli.“ — „Kdo vas še tako imenuje?“ „Celi svet od osemnajststo let sem!“ — „Kakó

zamorete spričati, da ste že osemnajststo let stari, in se takó zovete?“ — „Spričalo naše je zgodovina svetá in vseh národov, ki spričuje, da odkar je Kristusova cerkev skozi 18 sto let na zemlji, smo tudi mi katoličani, naslednniki slavnih prednikov, ki so jih apostoli Kristusovi učili in kerstili; spričalo naše je še posebno versta, po kterej sledijo svetega Petra nasledniki: Pij IX., Gregorij XVI., Pij VIII., Leon XII., Pij VII., Pij VI. in tako neprenehama nazaj do Lina, Klemena in svetega Petra, pervaka apostolov, vidnega poglavarja vesoljne cerkve katoliške, kterega je postavil sam Gospod naš Jezus Kristus!“ — Kaj bo zdaj Turčin, ki je vse to slišal in pretehtal, odgovoril? *„Ako je Kristus le eno edino cerkev ustanovil“* — tako mora razsoditi — *„in scer pred osemnajststo leti; in če nijedna druga cerkvena družba spričati nemore, da že takó dolgo obstoji in ravno to ime nosi, ktero ima od apostolskega veka sem perva cerkev: so le katoličani pravi kristjanje, ker le oni postavno starost in pravo ime nosijo!“*

(Po Weninger-ju D. J. Katoličanstvo, luteranstvo in nevěra.)

E.

Ogledalo

za šolo in národnost.

Dokler slovenski jezik vseh njemu dostojnih pravic pri vradnijah ne pridobí, prosti Slovenec slovenskih šol nikdar niti ljubil niti želel ne bode.

Vredništvo.

I.

Domača odreja otrok.

Opomin za starše.

Nič ni pri hiši, ne živina, ne polje, ne vinograd, ne lepi hram, ne denar, kar bi veče vrednosti bilo, kakor ljube otročiče dobro izrediti. Starši, ki svoje otroke dobro odredijo, si prihranijo veliko istino (kapital), ktere obresti bodo uživali celo večnost, med tem ko vse posvetno zapustiti morajo. — Brez pomoči in ves ubog pride otrok na svet; svoje ročice stega po materi in očetu, kakor bi je prosil, naj ga vodita v življenji; milo gleda očetu in materi v oči, kakor bi rekel, naj tudi ona dva svoje oči v njega obračata; tenjko posluša perve glasove, ki jih čuje in razodeva, da ima od Boga tenjke ušesa, poslušati modro besedo. Koga ne ganejo te perve prošnje nedolžnega otroka, kdo bi mu nebi rad voditelj in učitelj bil? V otrocih, ki so vašej skerbi, starši, izročeni, stoji pred vami prihodnji rod; pri odreji svojih otrok sejete ali dobro seme, ki bo žlahtni sad vam obrodilo, ali pa luliko, ki bo obrasla polje prihodnjega rodú, da ne bode poštenega sadú. Kakor se je sam Bog k pervima človekoma znižal, ter nju učil: tako ste vi starši svojim nevednim otrokom pravi namestniki božji, da jih odredite za Boga. Kako imenitno je tedaj delo, otroke odrejati! in kako težavno in nevarno ob enem! Hočete, starši, to čez vse imenitno delo srečno doveršiti, ga morate pred vsem *dobro poznati.* Ako nastopi sin gospodarstvo po svojem očetu, mora biti izurjen kmet, ali pa mora modre kmetovavce poslušati in posnemati, sicer bo v kratkih letih berač. Ali je mar menj vedeti potreba, da se dušno polje pri odreji otrok dobro in umno obdeluje? — Zatorej berite pridno, kar vam „Drobtinice“ nasvetujejo, da se tega deržite pri odreji svojih otrok.

1.

Mati, perva učiteljica otroška.

Srečen otrok, kteremu Bog dobro mater da; zakaj po materi se otrok naj prej oberne. Otrok mladih let je vedno okoli matere; kar vidi, kar čuje, to mu v serce se vsede in po tem otrok tudi dela — iz navade. Od matere dobiva hrane, pri njej počiva, njo in le njo naj rajše gleda in si njeno podobo globoko v serce vtisne. Otrok tedaj, ki je tako tesno na mater navezan, si prisvoji njene lastnosti, njene občutke. Vsak smehlaj matere zbudi veselje v otročjem sercu, vsaka mila besedica zdrami nja pamet in jezik, pa tudi vsaka gerda lastnost matere, bodisi jeza, čmernost ali kaka druga strast zasadi v otročje serce slabo seme, ki le prehitro pri otroku kal požene in ga hudo moti, da se veliko težje dobro odrediti da. — Trojno moč ima posebno serce materno, po kteri vse pri otroku zamore: *ljubezen, veselje* in *pobožnost.* — Bog sam je dal maternemu sercu *ljubezen* do otroka, in z ljubeznijo mati pri otroku vse premore. Kadar mati otroka na rokah ali na krilu imaš, ti je otrok čisto udan in celó na sebe pozabi; tedaj pa tudi ti z otrokom opraviš, kar hočeš, vse bo otrok v sercu ohranil. Tvoje krilo postane za otroka perva pridižnica; vsaka besedica, ki jo z otrokom govoriš, mu bo v serce segla. Če ga učiš, da to ali uno ni bilo prav, si bo to dobro zapomnil; če ga *ljubeznjivo* grajaš, ne bo togaten, marveč se bo berž kesal, svoj pogrešek očitno spovedal in — se poboljšal. Da, ljubeznjivo, kakor čuti dobro materno serce, z otrokom ravnati, ga učiti, svariti — to je ona čudovita moč, kterej se otrok ustavljati ne more, ktera še čez leta in dni v otročjem sercu živi. Poglejte, matere, kaj vaše serce pri otroku zamore! — Pobožna *Blanka,* mati sv. Ljudovika, francoskega kralja, je večkrat svojemu sinu rekla: „Rada te imam zares, dete moje, in te priserčno ljubim, kakor le materno serce ljubiti zamore; pa sto in stokrat rajši bi te vidila mertvega ležati pred meno, kakor živega, pa s smertnim grehom omadeževanega.“ Ker je Blanka

zavoljo Boga in prav po keršansko, ne pa, kakor marsiktera mesena mati, le po nasladnih nagonih, svojega sina ljubila: je tudi Bog kaj lepo ji povernil sveto ljubezen. Zadobila je milost, izrediti *svetnika* katoliški cerkvi, nebesam pa zveličanega dediča — gotovo naj lepše plačilo za mater keršansko. —

Druga moč maternega serca je *veselje.* Veselje, ki ga dobra mati tako lehko otroku pripravi, je za njega nebeški raj, je blaženi zrak, v kterem se vse dobre in lepe otročje lastnosti razcvetajo, zorijo. Mati ima naj več priložnosti, otroku veselja pripraviti. Zdaj z otrokom igra, ali mu s kako stvarjo igrati dá; zdaj stopi med otroke in jim zopet kaj novega pokaže in igračo drugače oberne. *Tako budi dušne moči,* ki še spijo in se pri nedolžni igrači nar prej razvijati začnó. Prava materna ljubezen je znajdena, ter ve, otroku vedno novega veselja napraviti. Gre mati na božjo pot, na sejem, v mesto, in prinese kako malo stvar za otroka damó; oj koliko veselje je to za otročiča! Pride veseli božični ali drug praznik, ali otrokovo godovno, mu zopet ljuba mati za kako veselje poskerbi. In take dneve si otrok v koledarček svojega nedolžnega serca z rudečo barvo zariše, in ti občutki nedolžnega, pobožnega veselja se tudi v poznejih letih iz otročjega serca izbrisati ne dajo. Tako je ljubeznjiva mati svojemu otroku mili angel božji; in otrok ostane materi tudi serčno vdan.

Tretja in naj veči moč serca maternega je pa prava, keršanska *pobožnost.* Pobožna, keršanska mati pri otroku več opravi, kakor vsi učitelji, ki otroka sučejo in dibljajo; kajti šola, če po sreči gre, otroku glavo razbistri, da kaj ve; ali pobožna mati mu serce napolne s pobožnostjo in bogaboječnostjo, kar je več vredno, ko vednost celega sveta brez bogaboječnosti. — Če otrok vidi, da mati pobožno proti nebesam pogleda, mu to več k pobožnosti pomaga, kakor dolgi nerazumljivi nauki. Če otrok čuje, da mati, postavim, kadar ljubo solnce prisije, ali se perva zvezdica na nebu prismehlja; kadar zvon „Zdravo Marii“ zapôje, ali tičica žvergoli; kadar mu

grižljej kruha podá ali mu kdo drugi česar potisne, — če otrok čuje, da mati pri takih priložnostih spoštljivo ime božje izgovori in pokaže ljubega Očeta v nebesih, od kterega vse dobro prihaja: koliko zlatega semena prave pobožnosti bo padlo na rahlo zemljico otroškega serca, in kako nevidama se bode otrok vnel ljubezni božje! Ko se otrok začenja spametovati, ima pobožna mati sto in sto lepih priložnost, otroku živo vero v serce zasajati.

Zdaj mu pove kako mično pripovedko, postavim, od malega Jezusa, od pohlevnega sina in očeta Tobija, od angela varha, ali od otrokovega patrona ali drugega svetnika; zdaj mu zopet lepo rokice sklene in ga kratke molitvice uči, ali ga z žegnano vodo poškropi in mu pokaže, kako se ob enem lepo pokrižati ima; zdaj mu razlaga to ali uno cerkveno navado, postavim, zakaj da po petkih ob devetih zvoni, kaj pomenja golobček v cerkvah, ali podobica Kristusova z banderico o vuzmu, ali jaslice o božiču, ali zakaj vsi pokleknejo v cerkvi pred sv. Rešnjim Telesom i. t. d. — Poglej, keršanska mati, koliko lepih priložnost imaš, svojega otročiča prave pobožnosti in sv. vere vneti, ako je le *tvoje lastno serce pobožno, verno!* Izgled pobožne matere je za otroka živ katekizem, kterega nikoli vse svoje žive dni pozabil ne bo; in naj bi se poznej ravno zgodilo, da se takov otrok spozabi in greši, oglasil se bode zopet božji strah, ki ga je pobožna mati v otročje serce zasadila.

Pa kolikor moči ima serce materno nad otrokom, tolika je tudi za njo nevarnost pregrešiti se; in pregreški serca maternega — oj koliko nesreč so že rodili! — Ljubezen do otroka se lehko preverže v neumno ljubkovanje in slepo prizanesljivost. Če mati otroku vse dovoli, karkoli čuti, da rad ima; če ga kermi in pita, da se otrok sam že komaj brani; če otroku vina ali kave daja, češ, da bode bolj rudeč in lep: če mati nespametna tako dela, si redi *slabčeka, mehkužneža,* ki ni za nobeno reč na svetu. — Če mati otroka preveč gládi in lišpa, in mu v lice poveda, kako „pipi“ da je; če ga za vsako reč hvali in bôža, ter ga pri vsakej priliki povzdiguje čez

otroka sosedovega: si izreja *napuhneža*, *gizdelina* in *gizdavko*, ki so v kratkih letih svojih staršev in učiteljev kervava šiba. — Če mati otroku vedno prizanaša in nja pregreške zmanjšuje in skriva rekoč: „da je še malo“ — si redí *škrateljna*, ki bo v kratkem nad materjo gospodoval, poznej pa lehko velik hudobnež postal. — Neki tat je zadnjo uro, preden so ga obesili, svojo mater še videti želel. Ko mati pristopi, se nesrečni sin matere oklene, kakor bi ji na uho kaj povedati hotel, in jo v lice vgrizne, da vse nad hudobnežem ostermi. On pa povzdigne svoj glas in reče, da mu je ravno mati kriva žalostnega konca, ker je njegove majhne tatvine, ko je še v šolo hodil, prikrivala in prizanašala.

Še nekaj je, v čemur se matere toliko rade pregrešé, in to je — *nedoslednost*. Kaj pa je to? Nedoslednost je, če se kaj začne, pa do konca ne izpelja. Mati otroku česar zapove ali prepove, in se grozi, da ga bo kaznovala, če se prepovedi ali zapovedi ne derži. In vendar je mati potem premehka, in napovedane kazni ne da, ker ji tega premehko serce ne dopušča. — Vse drugače dela pametna in v vsem dosledna mati, kakoršna je bila mati nekega častitega in verlega duhovna, ki še živijo. Deček je bil ves malopriden, in mati že ni vedla več, kako ga krotiti in zboljšati. Vnovič pri sosedu okno stére in materi v lice laže, da tega storil ni. Otrokova hudobija mater silno v serce bolí, in reva ne ve, kaj početi. Poklekne pred božjo martro in s povzdignjenimi rokami prosi križanega Zveličarja za razsvetljenje in pomoč v svoji britkosti. Od molitve ustane, pobere tihoma nekaj oblačilca otročjega, ga poveže in podá culico malopridnežu rekoč: „Tu imaš svoje reči, zgubljeni sin; pojdi kamor hočeš k drugim ljudém; jaz te ne spoznam več za svojega otroka; poberi se spred mene še nocoj, zdaj naenkrat odlazi!“ Dečka spêče silno materna beseda, pade na kolena, obstoji svojo pregreho, ter obljubi poboljšati se. Ali modra mati, ki si je do sedaj že tolikokrat skusila, da vse svarjenje in kaznovanje pri otroku nič ne pomaga, se omehčati in preprositi

ne da, marveč prime sineka za roko, ga pelja pred hišne vrata in potisnivši mu culico pod pazduho ga porine pred vrata in jih za njim zaklene. — Tukaj stoji zdaj v temni noči, v hudem mrazu — zgubljeni sinek — brez očeta (ki so mu že bili odmerli) in brez matere, brez domovine in brez strehe. Kam se hoče obernuti ubogi otrok, kje prenočišča, kje strehe najti? Leze zopet nazaj k vratam, pritiska kljuko; ali joj, vrata so zaklenjene; kliče skozi ključno luknico: „Oj mama, mama! odprite, ne bom nikolj več to storil!“ Ali ne oglasi se živa duša, in zdaj se tudi v hiši luč ugasne, oh žalosti in tuge! Curkoma tečejo otroku solzice po licu, serce se mu v žalosti topí. Zdaj čuti, kaj se pravi matere ne imeti več, pod milim nebom biti — zunaj ljubega dóma! Pa ravno zdaj, kakor poprej še nikolj, čuti serce otrokovo žalost, pravo *kesanje* nad hudobijo. O ko bi dobra mati le še enkrat me spreјeli — si misli — nikolj več jih žalil ne bom; ali joj — mati so ga izpodili iz hiše, prognali popolnoma od sebe, kar spričuje culica pod pazduho in — terdo zaperte vrata! V temni noči tava deček naprej ne vedé kam; pride do cerkve (v Friburgi), in zleze k stranskim vratam v predvežje, kder se v kotec stisne, joka in — moli. Bog sliši upitje skesanega otroškega serca in mu zopet materno serce odpre. Nek mož memo cerkve gre, čuje ihtenje, najde in tudi hitro spozna otroka in ga k materi damo pelja. Prosi mater odpuščenja, otrok pa joka, kakor da se mu je serce stopílo. Mati zdaj odpustí in vzame otroka zopet za svojega. Ni pa morebiti še nijeden otrok s tolikim kesanjem in s toliko ljubeznijo v materno krilo se povernil, kakor ta sinek. Je pa tudi od te ure ves spreobernjen bil: nikoli več materi nepokoren bil ni, marveč le miglej njenega očesa, in bilo je zadosti. — Tako je grenko sicer zdravilo bolno serce otroku ozdravilo, pa vsem materam ob enem skrivnost odkrilo, kako naj stanovitne in dosledne bodo pri otroški odreji. — Zopet drugokrat se otroku kaj naloži, in če se otrok ukvarja, nespametna mati od svoje tirjatve nekaj popusti, in še nekaj, dokler je samoglavni otrok popolnoma zma-

gal. — Danes, ko mati dobre volje ni, otroka hudo krega, da je pri sosedovem Francetu bil; jutre ga mati zavolj tega le nevoljno pogleda; pojutrajšnem ga pa še pohvali in je vsa vesela, ko njeni otrok od sosedovega Franceta damo pride. — In slednjič kako huda in nevarna nedoslednost je še le ta, ako začne mati očetu se zoperstavljati, kadar oča otroka v strah vzame ali mu česar velí. Zdaj vstane med obema prepir; otrok pa, ki se mu potuha daje, zgubi vse spoštovanje ne le do očeta, čigar beseda ni obveljala, ampak tudi do nespametne matere, ki si bo morala sama pripisati, da je se svojim premehkim sercem termoglavca izredila.

V kolikih nevarnostih, pregrešiti se, je tedaj ravno serce materno, in koliko hudega pride iz tega! Ker tedaj tvoje materno serce toliko dobrega, pa tudi toliko hudega storiti zamore, zapomni si dobro čveteri nauk, ki ti ga podamo:

1. *Uči otroka;* kajti perva in naj boljši učiteljica otrokova si ti, mati njegova. Otrok pride neveden na svet, in vsega, kar želiš, da bi storil, se mora še le učiti. Če tedaj vidiš, da otrok kaj narobe stori, ne bodi zavolj tega nevoljna: pa tudi vesela ne, ampak povej mu ljubeznjivo, kako naj stori, da bo prav. Če otrok drugokrat zopet pravo ne zadene, ga v drugič, in še tretjič, in če je potreba še večkrat poduči, kako naj dela. Moj Bog, kolikokrat mi odraščeni eno isto reč krivo obernemo; — in otrok bi naenkrat vse moral prav storiti, otrok pravim, ki še *nima zrele pameti,* in se toraj toliko laglje spozabi. Tedaj *učiti otroka, poterpežljivo, ljubeznjivo in dolgo učiti,* to je matere perva in toliko imenitna dolžnost, da se materam dosti priporočati nigdar ne more.

2. *Svaruj in zavračaj otroka,* če vidiš, da kaj *hudega* stori. Da se pri otroku hudobija prikaže, jeza, nevošljivost, termoglavost, lenoba . . ., temu se ni čuditi, ker ima, *kot nasledek izvirnega greha* slabosti na duši, čeravno je po sv. kerstu greha in grešnih kazni rešen. — To pa večidel matere pozabijo, in pa zavolj vsake napake, ki se pri otroku pokaže, otroka berž ali psovajo ali tepejo.

Tako delati je nespametno, pregrešno, ker vselej se mora prej svariti, preden se kaznuje. Večidel otrok še ne misli, da je hudo storil, ampak dela brez vsega pomislika, ker je k slabemu nagnjen. Toraj *svariti otroka, zavračati ga, če kaj hudega stori,* je druga, imetna dolžnost materna. Svaritev pa predolga naj ne bo; dolgega godenja se nihčer tako hitro ne naveliča, kakor otrok. Materna svaritev naj bo kratka, resna in pa ljubeznjiva; postavim: Jurče! to ni bilo prav, da si na tihoma sira si vzel *(ne „kradel")*; na tihem jemati Bog ne daj več, drugače te več rada nimam. Ali mi obljubiš, da tega nikoli več storil ne bodeš?

3. *Strahuj o pravem času;* to je *tédaj, kedar vidiš, da je otrok grešil.* Greh je pa otroku, če hodovoljno ravno to berž zopet stori, kar že ve, da je hudo. Zdaj še molčati, ali le kar mehko svariti, bi bilo greh in nespametno. *„Šiba in kazen daje modrost; deček pa, kteremu se volja pušča, svoji materi sramoto dela"* — govori sam sv. Duh. (Prigov. 29, 15.) Strahuj pa *po pravici,* ne preveč, pa tudi ne premalo, ampak kakor otrok zasluži. In če oča za šibo prime, nikar se ne ustavljaj, niti za otroka ne prosi; kajti tako usmiljenje ne o pravem času redí potuhnjence, razdira zastopnost med možem in ženo in je krivo, da otrok vso ljubezen in spoštovanje do očeta zgubí.

4. *Moli za otroka;* to je staršev sploh, posebno pa matere naj svetejši dolžnost. Brez molitve ni blagoslova pri otroški odreji. Bog ravna serca človeška, kakor potoke; pamet, modrost in za vse dobro vneta volja — so darovi sv. Duha, za ktere mati vsak den svojemu otroku prositi mora. In materina molitev, če pride iz pravičnega serca, je mogočna, ter oblake predere. Ne beremo zastonj v življenji Svetnikov, da so pobožnih staršev bili, in da so posebno matere otročiče svoje prej *Bogu* darovale, kakor na svet rodile. Ima pa zvesta molitev za otroke tudi to tolažbo, da, če izreja ne izide celó po sreči, si mati sme brez skerbi biti, ako je le po svoji najboljši pameti z otrokom ravnala. Toraj mólite, matere, za otroke

svoje, mólite stanovitno. Kar beseda in šiba ne premore, bo pobožna materna molitev opravila, kakor nam kaže *sv. Monika,* ktere izgled bi si naj vse matere globoko v serce vtisnile. Imela je sv. Monika sina, Avguština po imenu, kteri je pa, kakor nja oča, nevernik in poln napuha in sladnega poželjenja bil. Nesrečna mati uči, opominja z lepim in hudim; pa tudi moli neprestano in prosi Boga, naj bi sinu pravično pamet in voljo dal. Ko se Avguštin maternemu stráhu umakne in v Italiansko podá, gre ljuba mati za njim, ter si miru ne da, dokler sin na pravem potu ni. Vse to je že zdavnej opazil bil *sv. Ambrozij,* tedanji škof Milanski. Ko mu tedaj sv. Monika svoj križ potoži, ji reče sveti škof v duhu prerokovajé: „Bodi potolažena! Sin, za kterega ti pred Bogom toliko solz prelivaš, nemore biti zgubljen.“ — Prerokovanje se je spolnilo. Avguštin se spreoberne, postane škof in slaven cerkveni učenik. Večkrat je sam sv. Avguštin svoji preljubi materi djal: *„Mislim, da le tvojim molitvam se imam zahvaliti, da mi je Bog pravično pamet dal.“* — Posnemajte starši, posebno pa ve matere keršanske, kterim otroci veliko prizadevajo, posnemajte sv. Moniko, in bodite prepričani, da serčne in stanovitne molitve za blagor vaših otrok ne bodo zastonj; vsaj tudi tukaj velja beseda večne resnice: *„Prosite in bodete prejeli; iščite in bodete našli; terkajte in odperlo se vam bode.“*

2.

Otročja čutila, perva šola za starše.

Kako se serce človeško razveseli, ko v spomladi vse lepo zeleneti in se razcvetati začne! Kar je zelenje in cvetje pod milim solncem: to so *čutila* človeškega sercá. Kjer zelenja in cveta več ni, tam je vse odmerlo, naj tudi blagonosni solnčni žarki kraj obsijajo; in kjer živih čutil v sercu več ni, je tudi dušno življenje in delavnost odmerla. — Poglej suhobledega človeka, ki vedno spod brega gleda in nevoljno zareži, če mu prijazno besedo podaš. Njega ne veseli več ne zvonov mili glas,

ki v sabotah dan Gospodov napoveduje, niti ne prijazna družba znancev in prijateljev! Takov človek, mertev pri živem telesu, ni za ta svet, in svet ni za njega; kajti on nima serca, je čmernež brez blagih čutil, kterega se vse izogiba. — Kaj pa hočemo s temi besedami? Pokazati hočemo vam staršem, kako imenitno da je, *otrokom serčnih čutil ne zaduševati,* marveč jih buditi, povzdigovati, požlahnovati. Kakor donaša gospodarju gotov dobiček, če si vert pri hiši lepo obdeluje, sadje umno trebi, snaži in cepi: tako pripravljajo starši otrokom neizmerno veliko dobrega za celo življenje, ako vedó čutila otročjih serc modro ravnati. To je tedaj perva šola, v kteri se počenja prava odreja otroška: *otročje čutila modro buditi in ravnati.* Kako naj to starši storijo, jim hočemo povedati.

1. Pervo čutilo človeku prirojeno je *čutilo za vse, kar je lepo;* in pri otroku se to čutilo budí in požlahnuje, če otrok od svojih mladih dni ničesar gerdega, nesnažnega in nespodobnega ne vidi, ampak le, kar je lepo, snažno in pristojno. Tudi pod slamnato streho se da otrok za vse lepo in mično nagibati. Če otrok vidi, da se hiša vsak den lepo pomete in vse po hiši lepo pospravi; da se okna, mize in stoli čedno pobrišejo: se bo v otročjem sercu čutilo za snažnost in čednost močno zbudilo in vse nesnažno bo otroku postalo zoperno. — Kaj se pa otrok učiti zamore od staršev, ki snažnosti pri hiši ne poznajo; kterim se ne gnjusi, ako čunke in ljudje vkupaj prebivajo, ako se jéstvino orodje ravno tako malo snaži, kakor gnojne vile? — Ravno tako zamorejo posebno matere čutilo do vsega lepega pri otrocih buditi, ako jim oblačil po vsih kotih razmetati ne pustijo; ako ne terpijo, da otroci umazani, razkodrani, raztergani hodijo. Naj si ravno otroku drugih oblačilic, razun platnenih srajčk, omisliti nemoreš, zamoreš pa leté spirati, da je otrok vedno snažen. — Tudi dušnih marog nikar pri otroku ne terpite. Je otrok jezen, reci mu, da je kaj gerdo jeznim, čmernim biti; je pa otrok pokoren, voljen, reci mu, kako lepo je to in Bogu prijetno. Če se tako stanovitno ravna, bo otroku vsaka strast, vsaka dušna napačnost zoperna. Ravno tako se mora posebno gledati

na to, da otroci svoje lastne reči lepo varjejo in shranjujejo. Ne terpite, starši, da bi otroci bukvice in druge šolske reči marogaste imeli, ali da bi jih pridši iz šole kamorkoli zakadili, ampak naj bo za nje odločen kraj, kamor jih lepo spraviti imajo. Tako se v otroku budí ljubezen do lepega reda, kar je lepa, lepa lastnost!

Pojdimo iz hiše vunkaj pod milo nebo, na prosto polje, oj koliko priložnosti imate starši, tukaj učiti otroke in njih serca k vsemu lepemu nagibati! Utergaj ktero si bodi cvetličico in pokaži otroku, kako čudežno različno je perje pri raznih cvetlicah, pa vendar vsakej cvetličici ravno to, in nobeno drugo perje naj bolj sodi; kako lepo se barve zlivajo ena v drugo, kakor bi vsako posebej namalal! Zdaj uprašaj otroka: kdo da je to vse toliko lepo, modro in obilno po zemlji zasadil? — Greš z otrokom memo lepega križa ali mične podobe Mariine, ne zamudi, otroku pokazati podobe, naj se mu v serce vtisne. Ker že od podob govorimo, naj staršem prav živo priporočimo, da je kaj dobro, otrokom omisliti *lepih* podobic. Morajo pa biti take, kterih pomen otroci prav lehko umejo, postavim čedne podobice za jaslice postaviti. Starši in učitelji! naj vam živo priporočeno bo: zbujati pri otrocih čutila do lepote, da dobijo ukus in veselje do lepega! To jim bode v poznejih letih vir mnogoterega nedolžnega veselja, duši pa zdraviló zoper vse, kar je gerdo, nespodobno.

2. Drugo čutilo je *čutilo resnice,* zoper ktero starši naj večkrat grešijo v veliko škodo svojih otrok. Otroci se od mladih nog po nespametni odreji lagati naravnoč učijo. Ali je res taka? — Koliko je otrok pri 5 ali 6 letih, ki bi ne vedli še za laž? Starši in učitelji poterdujejo, kako radi da otroci lažejo. Kako pa to? Poslušajte. V pervih letih, ko otroci začnó blebetati, ne govorijo ne resnice ne laží, ker še njih pamet ni toliko zrela, da bi vselej o vidnih rečeh tako mislili in govorili, kakoršne so v resnici. Otroci le sodijo o rečeh, kakor se *njim* dozdeva, ne pa kakoršne so reči same na sebi. Če vprašaš otroka: „ali je kos velik tič?“ ti bo odgo-

voril: „tako velik, ko picika“; ker še prispodob in merila ne pozna. Nikar, za božjo voljo, ga ne zaverni rekoč: *„ne laži!“* Brez vse nevolje ali smeha opomni otroka, da se moti, in si naj še bolj na tanjko „kosa“ in „piciko“ pogleda, pa bo videl pomoto. In tako naj se pri vsaki reči z otrokom ravna, kedar kaj reče, kar res ni. Laží pa otrok še po imenu naj ne pozna, dokler godno ni, stvarí bolj razsojevati.

Nič pa otroka prej lagati ne nauči, kakor *sumljivost.* Če otrok tudi resnico pove, se mu dostikrat ne verjame, ampak se zbuja sum proti njemu rekoč: „Le čakaj, te bom že zalezel.“ Ako otrok do sedaj še lažnjiv ni bil, bo od slej, ker vidi, da ga zvitega in potuhnjenega imajo, in tako bo tudi stvar obernil, kolikorkrat v zadrego pride. Skušnja tudi uči, da terdi starši, kterim otrok nikolj zadosti ne pove, gerde lažnjivce izrejajo. — Zatorej, starši, *imejte do svojih otrok zaupanje;* dajte jim skusiti že v mladosti, kako srečno se skupaj živi, kder je ljubo zaupanje doma. — Tako se lažém pri otrocih v okom pride; pa to še ni zadosti, treba je tudi, da se jim resnica prav prikupi, naj bi vselej njih prijatljica bila. In kako se to zgodi? Celó lehko. Reci otroku, kedar iz njega česar zvedeti hočeš: „Pridi sem, dete moje, in povej mi, kako je bilo; pa lepo po versti mora vse biti, potem te imam rad (a), in pojdeš v nedeljo zopet z meno v cerkvo.“ Če tako ljubeznjivo in zaupljivo otroka nagovoriš, mu berž serce odkleneš in jezik odvežeš; če pa nad njim jezno zagromiš, in ga nagovoriš kot oster sodnik, mu serce zapreš in jezik zavežeš — otrok ti pa vse zamolči ali stvar tako zavije, kakor se mu primerno zdi, da bi šiba za stropom ostala. — Če se otroku kaj poveda, bo mnogokrat v besedo segel rekoč: „Pa ni res!“ ali pa drugače kaže, da tega prav ne verjame. To ni nič krivega, marveč je veselo znamenje, da je čutilo za resnico v otročjem sercu že živo; varvati se pa je, da se otroku nar menjši laž ne pove. Tudi za otroka ima laž „kratke noge“; in če otrok najde, da je bilo nalagano, zgubi oča ali mati, ali kdor si bodi

drug vse otročje spoštovanje, in hudo se je grešilo zoper čutilo resnice. Če otrok enkrat zapazi, da drugi lažejo, mu potem tudi laži prav gladko tečejo. In kolikokrat se v tem starši pregrešijo! Imajo nekteri gerdo navado, da pred otroci boljši jedi skrivajo, namesto da bi očitno rekli: to ni za vas, deca! Ko otrok zapazi, da so „ata“ ali „mama“ skrivaj jed zavžili, berž vpraša: „kaj pa jeste?“ in otroku se laž odgovorí: „škorjica kruha je“ — ko je vendar morebiti kosček svinine bil! In tako se otroci v sto drugih rečeh lagati od staršev učijo, ker so starši tako nespametni, ter mislijo, da otrok neumen stvari ne bo našel; pa hudo se goljufajo: otrok ima bistre oči, kot sivi sokol. Dostikrat otroci povedajo o druzih otrocih, kako da je ta in oni v šoli ali doma lagal. Ti pa, ki to čuješ, oča ali mati, nikar tega ne poterdi rekoč: „O sej je prav zvit muhavec! Je res tako storil?“ i. t. d. Laž je dušna bolezen, bodi si na tvojem lastnem ali pri otroku sosedovem. Bolenega človeka pa ne smemo zasmehovati, psovati, ampak ga moramo omilovati. Tako stori tudi ti, če tvoj otrok o lažeh druzih otrok poveda; omiluj otroka lažnjivega, in uči svojega otroka, kako gerdo je lagati, da bode studiti začel vsako laž. — In koliko se v tej reči greši! Nekteri starši tako neznano svojega otroka radi imajo, da jim vselej dobro dene, kedar čujejo, da so drugi otroci malopridni, in berž začnejo vpričo svojega otroka druge ogovarjati in psovati. Pa glej! Te besede so pravi strup za serce domačega otroka, kajti on se zdaj povzdiguje nad svojimi verstniki, napuh je pa oča vsega greha, tedaj tudi laží; in čuditi se ni, da Bog napuhnjenih staršev ošabne otroke zapustí!

3. Tretje čutilo je *čutilo ljubezni druzih stvari.* Tudi to blago čutilo se dostikrat po krivi odreji v otroku zaduši. Ko fantek pervokrat po stolecu udari, na kterem se je pobil; ko deklica svojo punčico pretepa, ktero si živo domišljuje: je otrok že odkril neusmiljenje, in le prehitro pride na tem potu do terdoserčnosti. To se gotovo zgodi, če starši in odgojitelji skerbno ne spravljajo

v kraj, kar otroka draži in žali. Če otroka kaka stvar draži in jezi, se scer utolaži, če ga božaš; ali v sercu mu ostane strup serditosti, ki se bo vselej zopet pokazala, kadar otroku kaj po volji ni. Ali se pa mora otroku v vseh rečeh streči? Bog varuj tega; zadosti je, če otroku stvari ne pokažeš, ki je imeti ne sme. Tako jokanju in vdelovanju v okom prideš. Vam posebno, matere, velja, da nikolj otroka dražiti ali strašiti ne pustite, ampak da ga, kolikor je le mogoče, veselega, zadovoljnega ohranite. Serd je nevaren strup za otročje serce, ki mu ljubezen zaduši.

Da se ljubezen do druzih stvari pri otroku ohrani, mu mora posebno vsaka živa stvarica ljuba biti. Otrok vidi červička lesti. Nikar ne pusti, da ga umori, ampak kaži otroku, kako uboga stvarica je červič, ki se ne more braniti, ne hitro uteči in tako lehko konec vzame, če kdo nevidoma na-nj stopi. — *Sveto mora biti otroku življenje vsake žive stvari;* če je pa le enej stvari že življenje vzel, naj si je le mušica ali červek bil, je ljubezni huda rana vsekana, in ne bo se otroku več mililo, terpinčiti in moriti, kar mu živega pod roke pride, *ker mu neka divja moč serčnost daje.* Zatorej ne dajo pametne matere otrokom nikolj blizo, ako se živad kolje; in miločutni otroci celó od hiše bežijo, kadar po zimi svinje koljejo. *Ljubezni korenina je blago sočutje;* je sočutje v sercu zadušeno, tudi ljubezen umerje. — Da ljubezen do ljubih živalic v otročjem sercu ohranite, pustite otrokom večkrat domačej živadi in živinici jesti davati; naj si otroci iz ljubezni do drugega včasi kaj malega pritergajo; naj otrok poda grižljej kruha ali krajcar beraču in pridéni ti oča ali mati k temu darcku iz otročjih rok milo besedico. Če v tem duhu svoje otroke redite, bodo postali ljubeznjivega in usmiljenega serca, prijatelji božji in ljubeji vsih tje do smerti.

4. Četerto čutilo, ki človeka prav za prav vsih druzih stvari na zemlji loči, ter ga čez vse povzdiguje, je *blago čutilo pobožnosti.* Prave pobožnosti se med denešnjim svetom redko najde, kakor deviških, čistih duš med

mladino. Kaj je tega krivo? Ali je pobožnost dar le posamesnim od Boga odločen? Nikakor ne; pobožnost je nebeška sestrica sv. vere, ki se človeku v svetem kerstu vlije, tako da se otrok toliko bolj pobožnosti vnema, kolikor bolj se resnic sv. vere zaveda. Hočeš tedaj pobožnega otroka izrediti, uči in krepčaj ga v sv. veri. Pa žalibog! ravno pri tem toliko imenitnem delu se naj več zamudí, in ta zamuda v otročjih letih se težko težko več poznej popravi, razun če Bog posebne priložnosti človeku podá, česar jih pa le malo ljudí deležnih postane. — Krivo je, otroku, preden še popolnoma zrelo pamet ima, veliko in pa dolgih molitev v glavo zabijati, kterih ne razume; ravno tako krivo je, otroka negodnega siliti, da cele roženkrance z odraščenimi moliti, v nedeljah in praznikih pri celi božji službi, dostikrat v gnječi in soparci biti mora. — *Ko otrok sedmo leto doverši,* je obvezan o petkih in zapovedanih postih mesenih jedi se zderžati, ne pa, le enkrat do sitega se najesti; in *tedaj* še le je čas za otroka, da mora ob nedeljah in praznikih, če ga doma za varha potreba ni, pri božji službi biti. Pred tem časom se otrok v cerkev siliti ne sme, ampak zadosti je, če mu k večernicam ali ob posebnih priložnostih k predpopoldanski službi božji včasih iti pustite. Mali otrok se z nobeno stvarjo dolgo pečati ne more; nja oko in serce, kakor metuljček, naglo od ene stvari k drugej hiti: zatorej mu otročja gibčnost ne pušča dolgo moliti ali v cerkvi pri miru biti. Treba bi ga bilo toraj vedno svariti in kregati; — in kaj se s tim doseže? Nič dobrega, veliko pa hudega. Otroku se svete reči pristudijo, in iz strahu postane — hinavec! Zatorej starši, le vse po meri in počasi! *Otrok rad moli;* pa učite ga od kraja kratkih, celó prostih, otročjih molitvic, ki jih naj moli o pravem času, v jutru in na večer, pred jedjo in po jedi; pozneje, ko se že bolj zmodri, tudi, kadar angelovo počešenje zvoní. Če otrok pri 5 letih zna prav sv. križ napraviti, Očenaš in zdravo Marija moliti, in zraven še kratko molitvico v čast angela varha, — je zadosti; potem naj drugo sledí: sv. vera, 6 ker-

šanskih resnic; in naj bolj na zadnje zapovedi božje in cerkvene. Pa, dragi starši, nikar ne mislite, da je s tim, ako otroka moliti naučite, ves navod k pobožnosti doveršen! Ostane še *poglavitna reč: vaš lastni izgled prave pobožnosti,* po kterem se otrok več nauči, kakor če si zapomne vse molitve, ki jih vi sami znate. *V čem obstoji prava pobožnost?* Prava pobožnost še ni, če kdo veliko moli in v cerkev hodi, ali če pogosto zakramente prejema; prava pobožnost tudi ni, če se človek očitnih in velikih grehov skerbno varje — vse to še ne stori človeka v resnici pobožnega, marveč pri vsem tem in verh vsega tega zamore človek takega serca biti, v kterem še ni sledú prave pobožnosti. *Prava pobožnost je popolnoma vdanost v presveto voljo božjo,* tako da človek pri vsem, kar se njemu zgodí, voljo božjo spozna, in je toraj pripravljen, vsakemu človeku se radovoljno podvreči, vsako nezgodo voljno poterpeti, ravno zato, ker v vseh rečeh voljo božjo spozna in — častí.

In te prave pobožnosti zglede dajajte starši svojim otrokom! Bolj, kakor če dolgo molitev otrok gladko moli, mu k pobožnosti pomaga, če vidi, da oča in mati ob svojem času vselej prav pobožno molita; ako otrok čuje, da starši pogosto, v veselih kakor žalostnih prigodkih Boga v misel jemljejo in vse na Boga obračajo. Duh pobožnosti se pri otroku vnema, če se oča ali mati pogosto in prav prijazno z otrokom o Bogu ali božjih rečeh pomenkva; če se otroku postavim ob hudem vremenu, kadar bliska in gromi, ali kadar velika voda pridere, hud vihar razsaja, kaže, kako mogočen je Bog, ki vse te nevihte v svojih rokah ima, da delajo po njegovi volji; če starši, kadar se pri hiši ali na polji nesreča prigodí, vpričo otrok nigdar zoper Boga ne mermrajo, marveč iz serca se vselej vdajo z Jobom rekši: „Bog je dal, Bog je vzel; naj bo volja božja v vsem češena in hvaljena.“ Glejte starši, to so zlate zernca prave pobožnosti, ki jih lehko v otročje serca sadite. Izgled take pobožnosti bo tudi otroke storil pobožne, pa tudi srečne za vse žive dni! Kolikor pa opravijo pri otrocih starši,

ki sicer modro in lepo učijo, pa slabo živijo, vam naj eden namesto sto izgledov povė. — Nek oča svari svojega sina zavolj laží rekoč: „Lagati je gerdo in greh, ki Boga žali, kteri je večna resnica in le resnico ljubi. Bog pa tudi vselej čuje, kedar se laže, ker je povsod pričujoč in vsevedoč; kaznuje tudi laž, ker je svet in pravičen.“ — Zares lepa pridiga za otroka — ko bi le tudi oča sam bil vselej po teh večnih resnicah se ravnal! Ali bil je eden tistih, ki živijo, kakor bi nekterih božjih zapoved ne bilo. — Čez nekaj časa vpraša *sinek* svojega očeta: „Ata! ali res Bog vse vidi?“ Oča mu zaverne: „Se vĕ, da Bog vse vidi.“ Sin pa reče: „To je pa za *vas* prav hŭdo; *zakaj Bog je po tem takem tudi videl, ko ste vi v nedeljo čisto pijani damo prišli.*“ —

Starši! poglejte, kaj delajo vaši slabi izgledi: vse dobre in lepe navke zadušijo pri otrocih; jemljejo vam vso veljavnost, da ničesar ne premorete pri otrocih; kar je pa naj bolj hudo, vaši slabi izgledi naravnoč učijo in mikajo otroke, vas v hudem posnemati. In tako postanete otrokom v pogubo, ki bi jim imeli biti v zveličanje!

Pokazale so vam zdaj, dragi starši in odgojitelji, „Drobtinice“ pervo šolo, v kterej vi naj več opraviti imate in tudi zamorete, namreč *čutila otročjih serc modro buditi, vzviševati in ravnati.* Berite to večkrat in storite tako; nądjati se smete, da bote tako otroku poskerbeli veliko veselja in ljubi mir dušni za celo življenje. Ko vas že dolgo več ne bo, bode otrok povsod se vedel obnašati, in blage čutila njegovega serca ga bodo varovale pregreškov, mu bodo vir veselja, zadovoljnosti v vsih težavah tega življenja.

3.

Bedarije pri otroški reji, ki pa žalostne nasledke imajo.

Kakor se zemlja zemlje loči in terta terte: takošen in še veliko veči je razloček med otrokom in odraščenim človekom — otrok je posebno bitje, ki ga le malokdo prav

pozna in dostojno obračati ve. Zato pa tudi pri nobeni stvari toliko bedastega se ne skuša, kakor pri otroški reji, ravno ker ljudje otroške nature ne poznajo in žalostnih nasledkov ne pomislijo, ki iz tacih bedarij izvirajo. Naštejmo le nekaj teh bedarij.

1. *Otroka za kratek čas dražiti.* Pesterna ima majhnega otroka na rokah in mu da kako stvar, da se moti. Berž otroku to reč zopet vzeti hoče; otrok jo pa dobro derží. „Daj meni, hitro daj; čakaj, čakaj, ne boš dalo?“ Tako norí pesterna, in bolj ko se otrok brani in jezi, bolj je abotna pesterna vesela. To se večkrat čez den, večkrat v letu zdaj z eno zdaj z drugo rečjo pri otroku ponavlja. Sčasoma se otrok prepira in kavsanja navadi, da se tudi pri tem rado kratkočasi; *pa kaj bode iz tega?* Takó se otrok *terdoglavosti* uči. Otrok ne ve, da je to le šala, ker ne ve ločiti še resnice od šale. Otrok vse rado ima, kar ga mika; in če ga veseli, drugim se ustavljati, se čisto na tihem duh upornosti serca prime, ki z leti tako močen postane, da se odpraviti več ne da — in tako priraste *terdoglavec,* brez da starši vedó, kedaj in kako. Le poglejte, kako so nekteri otroci doma in v šoli termasti, nepokorni proti vsemu, kar jim starši in učitelji velevajo; in to brez da bi sami vedli, zakaj, *ker jih žene duh uporni,* ki je v pervih letih v serce se jim vsedel, in je zdaj toliko bolj rogát, kolikor bolj se zavedajo lastne moči in nasprotne volje staršev ali učiteljev. Abotná pesterna je otroka pokvarila. — Kaj je tedaj storiti? Pomnite starši, da ne prepustite nikolj otroka ženski, ki je togotna, gizdava, nepoterpljiva in še premlada; zakaj taka potrebuje še sama varučke, ter do otroka veselja nima, in ga toraj rada draži. Pesterna naj bo *ženka dobrega serca,* ljubeznjiva in krotka, ki otroke ljubi. Če pa take ni pri hiši, naj se otrok na varnem kraji sam moti, in naj mati večkrat za njim gledat gre.

2. Druga bedarija je: *otroka strašiti.* Imajo ljudje nespametno navado, da otroka, če se drugače utolažiti ne da, plašijo rekoč: *čakaj, čakaj, bo pa černi ded, ali*

veliki pés i. t. d. prišel! Pri tem se straševec še gerdo pači in zvija, ter strašilo prav živo otroku popisuje, in — otrok v velikih strahéh res umolkne. Pa joj otroku, ki se s pošastimi plaši in muči. Ne le da je strah že sam ob sebi nevarna stvar, po kterej otrok lehko zbolí; je tudi duši škodljiv, ker človeka overa v dušnem razvitku. Takov človek je v vseh rečeh plah in omahljiv, in ne bode nikolj korenjak, ki se težavnega posla moško prime in ga doverši. Splašen človek nikolj stanoviten ne bo, ker se strašljivo serce povsod težav bojí, ter si jih vselej veče domišljuje, kakor so v resnici. Ali ni reva takov človek v življenji? — Strašiti otroka je pa tudi iz druge strani nevarno. Če namreč pošasti ni, s ktero se otrok plaši; če po večkratnem plašenji otrok spozna, da se to *le nalašč* godí in po zvijači: se otrok strašila več ne zbojí, pa tudi vsega druzega ne, karkoli se poskuša, otroka v strah spraviti. Otrok vso vero in spoštovanje zgubí, če vidi, da ga odraščeni goljufajo; in plaši ga potem s vsemi peklenskimi pošastimi, se ga nič več prijelo ne bo — otrok ne mara za nič več. In kako težko je z nemarnim otrokom! Zatorej še enkrat: *nikar ne plašite otrok* z neumnimi, praznimi strašili; *otroka sveti strah naj bode Bog in pa šiba za tramom,* če je zasluži!

3. Tretja bedarija je: *otroka pred časom modriti.* To se posebno pri igrah godí. Otroci imajo svoje igre, v kterih ponarejajo razne opravila različnih stanov. Zdaj hiše stavijo ali cerkve; zdaj zopet božjo službo ali procesijo obhajajo. Dekleta kuhajo, fantje kakov môški posel posnemajo. In vse to otroci tako resno in pazljivo delajo, da nič druga ne vidijo in ne čujejo, razun česar so se lotili. — Odraščeni otrokom radi pustijo igrati se; ko pride pa černi oblak nejevolje in čmérnosti, dostikrat otrokom igro skalijo rekoč: *pojdite nôrasti otroci s temi bedarijami,* — in otroci vsi kakor oparjeni precej nedolžno igro popustijo. Ali je ta *prerana modrost* pri otrocih prav? Nikakor ne: po takem neumnem obnašanji se v otroku veselje in zaupanje vniči; se pa tudi *kalí in moti* brez vse potrebe *nja posebni značaj,* kajti v igračah

se razodeva in vterjuje vsacega otroka posebni značaj. — Neka deklica je dobila majhno metilnico za igro, in stara mamica ji pusti prav pridno mesti, in ko se deklica vtrudi, ji mamica pokaže, kaj je napravila. O koliko veselje je imelo dete nad metenim mlekom! Nekega dne obišče staro mamico več gospâ, in deklica prosi mamico, naj ji pomaga mesti, da pokaže gospêm, kako da sirovo maslo (putar) delati zna. Ena zmed pričujočih gospâ reče detetu, da se v tako majhni posodvici ne dá maslo delati, in da je to le igrača. Od tiste ure si je deklica domišljevala, da si vsak iz nje bebco dela, in proč je bila poprejšna vdanost in zaupljivost do mamice. — Zatorej, ali otroka rajši ne motiti, ali mu pa pustiti, naj se moti, in ga ne pred časom modriti! Otrok se sčasoma sam zmodrí in berž tudi igračo tako popustí, pa ob enem tudi — nedolžno, zaupljivo serce obderži.

4. Ceterta bedarija pri otroški odreji je: *otročje pogreške preostro soditi.* — Otroci marsikaj početnjajo, kar se graja in celó kaznuje, kar pa vendar tega ne zasluži, *ker ni hudobija, ampak le zgol otroška slabost ali nepopolnost.* Otrok marsikaj narobe pove, kar pa ni laž, ampak izvira le iz tega, ker se otrok moti, ali pa ker rado govori in poveda, brez da bi še vsako besedico pretehtati vedel. Kar se odraščenemu sitnežu pri otrocih napačno dozdeva, je večidel celó hvalevredno; postavim, popevati, skakati, plezati — v tem razodeva otrok moči, ki se dajo v dobro obernuti, ako se vě z otrokom prav ravnati. — Zdravi in čerstvi otroci so radi neporedni; pa to je znamenje terdne, krepke volje, ki vse premore. — Da se otroci radi dražijo in drug druzemu nagajajo, pride večidel od tod, ker otroka to, kar pri drugem vidi, zeló mika; in to je znamenje bistrega uma. Kaj je tedaj pri tacih in enacih napačnostih storiti? Dveh reči se je skerbno varvati: *ne premalo, pa tudi ne preveč tacih otroških pregreškov zarajtati.* Nekteri v svoje otroke preveč zaljubljeni starši vse napake otrokom pripuščajo, ter se smejé, ako je otrok prav neporeden. Kaj bode iz tacih otrok, smo že prej omenili. Mlado drevo, ki se ne obrezuje in privezuje,

ostane divjak. — Pa ravno tako krivo je tudi, take otroške pregreške preostro zarajtati. Nekteri opazujejo prav skerbljivo vsako še tako majhno napako pri otrocih, se jezijo in žalujejo, ter ubozega majhnega grešnika kregajo, mu vse očitajo, in otrok — se vendar ne poboljša, marveč od dne do dne hujši prihaja. Kako to? *Ker je ta pot, otroka boljšati,celó kriva.* Kaj pomaga, otroku dolgo na ušesa klepetati, mu na drobno razlagati hude nasledke tega in unega pregreška, ter mu naštevati celo versto napak, ki jih je storil in ne? Otrok oči pobesi, tiho posluša; ko je pa pridiga pri koncu, odleti in — vse pozabi; kajti serce otroško še ne more tacih resnih ogovorov ceniti in zatorej ostane očitanje beseda v veter govorjena. — Po zmérjanji in vednem očitanji se otrok nigdar ne poboljša, ampak le še bolj spridi; in vse te žerke besede in psovke, ki jih otrok leto za letom slišati mora, bodo enkrat še gerši iz njegovih ust se čule. — O zatorej, starši in odgojitelji! dajte se svariti, in *pustite vso hudo očitanje, zmérjanje pri otrocih!* S tim nič ne opravite, lehko pa veliko pokvarite. Kaj je tedaj storiti, če so otroci malopridni, če počenjajo, kar se vam ne dopada? *Pomagati otroku, da pustí, kar ni prav, in stori, ker je prav, brez da se veliko govori,* — to je edino prava pot, otroka zboljšati. Ako vidiš, da otroku protí kaka nevarnost za *teló,* postavim če spleže na nevaren kraj, ali jé nezrel sad: pojdi tje, in odpelji otroka iz nevarnega kraja, in vzemi mu sad nezreli, rekoč: „ne smeš več tu gor iti, vidiš bi padel in bi te hudo bolelo“; — „tega ne smeš jesti, vidiš, kako je kiselo.“ — Ako pa otroku protí *dušna* nevarnost: zamaši izvirek hudega brez dolge pridige, pomagaj otroku poboljšati se in skušaj, kar le zamoreš, da bode *veselo svojega poboljšanja.* Ne tirjaj *preveč* od otroka; kar pa mu veliš, to mora vselej na tanjko doveršiti. Je otrok iz lenobe delo nezgotovljeno pustil, naj ga berž dogotovi; je nemiren in druge draži, primi ga za roko in pelji iz družbe, da pri tebi bo; ako se je v resnici že večkrat zlagal, nikar ga z „lažnjivcem“ ne pitaj, ampak gledaj skerbno za njim, kaj dela, tako da

te nikolj ukaniti nemore; in če ga potem izprašuješ, in zopet lažnjivo govori, hitro mu povej, kakor si videl sam, da je reč bila; če pa drugokrat resnico pove, naj si je ravno njemu v škodo, pohvali ga in pokaži, kako lepo je, ako se po resnici govori. Prav dobro je pa tudi, da se lažnjivemu otroku v *djanji* pokaže, kako huda reč da je laž. — Če otrok pravi, da je moral v šoli pisati in je zato tako pozno damo prišel, po druzih otrocih pa za gotovo zveš, da je bil zapert: pojdi ob priložnem času z otrokom k gosp. učitelju, da otrok iz njegovih ust resnico čuje in se osramotí.

Ako je treba otroka kaznovati in ob enem tudi posvariti, naj bo svarjenje *kratko,* ker že šibe dosti čuti. Se potem otrok zares poboljša, oserči ga za dobro in pohvali, da bo z veseljem v dobrem ostal. O kako redko vendar otrok hvale dobí! Naj si ravno še toliko si prizadeva, prav storiti, mu k večemu betvico hvale vemo, rekoč: je že prav, le tako naprej; pa to in to bi še moralo boljše biti. Zakaj mu *veselja popolnega* ne storimo, pohvalê ga rekoč: „tako je prav, dete moje; to si zdaj čisto dobro napravil (a); zdaj te imam rad (a), ker si priden (a) bil!“ — *Otroka tedaj pregreškov varovati, k čednosti mu pomagati in veselje delati; očitovanja pa, zmérjanja in vednega kreganja se pri otrocih ogibati, kolikor le mogoče:* to je zlato ravnilo vsake dobre otroške odreje, ki bi si ga vsi starši naj z neizbrisljivimi pismenkami v serce zapisali!

5. Peta bedarija pri otroški odreji je: *otroke preostro kaznovati.* — *Strahú* in *šibe* je pri otroški odreji ravno tako potreba, kakor vsakdenjega kruha; tisti ljudomileži, ki hočejo šibo iz hiš in šol spraviti, češ, da je tepenje za človeka nedostojna stvar, pač ne poznajo človeške nature, niti božje volje o tej reči. Človek je in ostane po grehu pokvarjen, k slabemu nagnjen, za dobro pa mlačen; zato se pri njem *brez strahú in kazni* ravno tako malo kaj opravi, kakor pri divjaku (drevesu) brez noža ali vinjeka. — Bog je tudi človeku dal *občutljivo* teló, da namreč čuti dobro in hudo, zdravje in bolezen, radost

in tugo. Občutki telesni pa segajo v dušo, tako da se tudi duša dobro počuti, če je telesu dobro; da tudi duša tegobe ima, če je teló v bolečini. Duša in telo sta tedaj v naj ožji zvezi med sebo; eno zamore veliko nad drugim. — In zakaj je neskončno modri Bog takó ustvaril človeško naturo? Zato ravno, naj bi teló duši, duša pa telesu pomagala; naj bi bolečine telesne tudi v duši rodile žalost, kesanje, upanje. Zatorej pa tudi Bog sam mnogokrat naše teló po bolezni, lakoti, žeji, in drugih nadlogah pokorí, naj bi se duša zmodrila in kar je nad nami, v nebesih, iskala. Kdo se zdaj še prederzne terditi, da kazen telesnih treba ni, ali da se za človeka ne spodobijo? Nič tedaj bolj nekristijanko in človeški naturi nasprotno ni, kakor ona oblizana mehkužnost, ki hoče kazni pri otročji odreji odpraviti in z otroci ravnati, kakor bi že popolni angelci bili, med tem ko jih prava odreja še le v angelce spremeniti ima.

Bog sam je šibo rabiti ukazal. Čujte modrijani posvetni, kar Bog zapoveduje. V bukvah prigovorov (13, 24.) se bere: „*Komur se šibe mili, sovraži svojega sina; kdor ga pa ljubi, ga ima vedno v strahu.*“ Na dalje govori sv. Duh: „*Ne krati otroku šibe; kajti če ga s šibo tepeš, ne bode umerl*“, (ravno tam 23, 13.), kakor si domišljujejo premehki starši in odgojitelji misleči, da tepenje škoduje otroku na zdravji. — Zopet uči sv. Duh: „*Kdor svojega sina* (prav) *ljubi, ima vedno za-nj pripravljeno šibo, da* (sin) *veselje na zadnje najde in mu treba ne bo, terkat hoditi na vrata drugih ljudí.*“ (Ecclesti. 30, 1.) — Kaj poreče k temu vsemu posvetna modrost, ki noče več slišati o kaznovanji otrok? Neumneži so, ki mladosti nalagajo težko breme vsakoverstnih nadlog in kazen, ker njo hočejo šibe rešiti. Bog varuj mladino tacih mehkužnih prijateljev in zagovornikov. Mi podajemo staršem in učiteljem *častito šibo* v roke in jih le svarimo, da je krivo ne rabijo. *Šiba mora biti zadnji pomoček,* otroke v strah vzeti, če namreč nijeden drug pomoček več ne zda; mora se pa tudi *pametno* dati, da otroka zboljša, ne pa raztogoti in še hujšega stori.

To se rado zgodi, ako otroka *nespametno* kaznuješ, ter hočeš, da otrok verh šibe, ki že sama dovolj pêče, še ostro pokoro dostoji. Tako delajo, ki otroka silijo, da potem, ko je tepen bil, še šibo poljubi, ali jo sam shrane, ali se zahvali, da je dobil. Ali ni to preveč in toraj nespametno? Tepenje otroku tako do živega sega, da vse kuha v njem; zdaj pa še od njega tirjati, da se za to zahvali, ali pa šibo častí, je neumno in trinoško, in kdor tako otroka draži, si redi kujavca, ki se bode v kratkih letih nad svojim trinogom maščeval. Tako nespametno ravnanje v otroškem sercu vse spoštovanje do staršev zaduši. — Še hujši je pa in naj veči neumnost, otroka v *jezi* kaznovati. Jeza ne pride iz serca, ne iz ljubezni do otroka, ampak iz samega žolča, ker se pregrešek otroški vzame kot razžaljenje, ktero serd in togoto rodi, pa tudi — otroka raztogóti, namesto ga zboljšati. Iz jeze pride potem psovanje, kletva — greh; kar se pa v grehu dela, temu Bog svojega blagoslova ne da, toraj tudi kazen, ki se v jezi otroku měri, vspeha imeti nemore. Iz jeze slednjič pride, da se v kaznovanji tako lahko pravična měra prestopi in se otrok lahko za vse svoje žive dni pohabi. — Nekdaj je mati vsa razkačena nad ubogo hčer planila, ki se je v neki stvari pregrešila, ter ji goreč ogorek v lice zakadi. Ogorek po nesreči zadene otroka v okó; bila je deklica na pol slepa in tudi na drugem očesü bolana od tistega dne. — In koliko je tacih žalostnih prigodkov po svetu se že zgodilo! Koliko je popolnama ali na pol gluhih, ker so jim grozoviti starši sluh zatolkli! Koliko jih je gerbastih, sključenih, škerbavih, kterim se je v mladosti zdravo telo poterlo! Koliko jih je terdoglavih, trapastih, v duhu in sercu pobitih, da ne opraviš ničesar ž njimi, suči jih takó ali takó; zakaj? zavolj neumnega strahovanja v mladosti.

To bo pa enkrat težek odgovor pri Bógu za nespametne starše ali odgojitelje! *Bog* vam je otroke izročil, da jih v njegovem imenu in namesto njega za večno življenje izredite. Kako hočete tedaj Bogu odgovor dati, ako ste otroka na duši ali na telesu pokvarili, ter ga

spravili ob moči, ktere mu je ljubi Bog bil podal, da si ž njimi nebeško veselje pridobi? O ne bodite toraj krivični; ne zatirajte po nespametnem kaznovanji telesnih in dušnih močí, od Boga vašim otrokom danih! — Ako otroka kaznovati moraš, stori to brez jeze, brez serda, takó da bode otrok tvoj čutil, *da ga Bog skoz tebe têpe,* da ga ti iz ljubezni strahuješ, ker ga hočeš zboljšati, greha odvaditi, pekla ovarovati. —

Neka gospa žlahtnega rodú, ki je skoz in skoz v božjem stráhu svoje ljube otroke odgojevala, hoče nekega dne kaznovati sineka, ki je bil kazni zapadel. Fantek trepeče pred šibo in prosi mater, naj mu prizanese, ter obeta, poboljšati se in tega nikoli več storiti. — Kaj bi bila zdaj *ti* keršanska mati namestu one gospé storila? Berž ko ne bi se bila dala preprositi otroku, in mu prizanesla šibe, ker je tako lepo obljubil poboljšati se? — Ali bi pa bila še bolj razkačila se nad otrokom in ga hudo v strah vzela? Pa eno kot drugo bi bilo krivo; modra stanovitnost le pravo pot pogodi. Kadar se zaslužena šiba otroku pokaže, se mora tudi vdariti; pa kako? Poslušaj, kako je storila ona gospa! — Mati vzame sineka za roko in ga pelja pred podobo na steni, ki je kazala poslednjo sodbo. „*Poglej, dete moje*“ — reče sinku — „*na sodbi božji bo tvoja mama Bogu odgovor dati morala, ali te je kristiansko izredila in tvoje grehe kaznovala. Iz mojih rok bo tirjal Bog dušo tvojo, sinek moj! Če te ne kaznem, kakor zaslužiš, bom zato enkrat od Boga kaznovana jez! Ali bi ti, ljubo dete, rad imel, da bi tvoja mama zavolj tebe enkrat pogubljena bila?*“ — „*Ne, ne, ljuba mamica*“ — vzklikne fantič — „*vi ne smete biti kaznovani! Le mene kaznujte, ker sem kazen zaslužil; prav dobro mi dajte, da vi kaznovani ne bodete!*“

Glejte starši, pomnite učitelji! takó se ravna, ako hočete, da se šiba ne le telesa, marveč tudi serca in duše otrokove prime! Kaznujte vselej kot *božji namestniki,* kterim je *Bog* sam oblast čez otroke odstopil; dajte to otrokom spoznati, naj vidijo, da jih iz ljubezni in strahú

dó Boga kaznujete: in prepričali se boste, da ne bo treba velikokrat šibe v roko vzeti. —

To so naj navadniši bedarije pri otroški odreji. Po njih se mnogo otrok domá že pokvari, da pozneje za pravi poduk niso; kajti drevó, ki izperva krivo rase, se zravnati več ne da. Pomislite toraj dobro, kristianski starši, kakó imenitno, pa tudi težavno in nevarno da je delo otroške odreje! In ako najdete, da ste v tej ali uni stvari do zdaj krivo ravnali, popravite, dokler še prepozno ni. *Bog je pravi Oča vaših otrok; bodite vi njegovi modri in zvesti namestniki pri otrocih,* ktere vam je v varstvo izročil.

Ulaga.

II.

Nekdanje šole v Rušah.

Ker v popisu slavne božje poti Ruške Matere Božje prostora pravega ni bilo, podajemo pa tu kratek pregled tukajšnih latinskih šol, za kterih del so Ruše nekdaj posebno slovele. Kakor smo prej v popisu Ruš omenili, so šole osnovali in vzderževali domači dušni pastirje, večidel rojeni Rušanci; med njimi naj veči podpiratelji in naj modreji učeniki so bili *Jamniki.* Bil je teh pridnih gospodov blagi namén, naj bi vinograd gospodov dobival vedno novih delavcev, in naj bi se pod roko zvedenih duhovnikov mladenči tudi za druge viši stanove modro izučili in keršansko izredili. Šola brez prave izreje ne rodí nič prida; le tista šola kaj velja, kjer se glava modri, serce pa požlahnuje, kder se družijo učenosti s keršanskimi čednostimi. Taka šola je bila v Rušah, kterih naturna lega je tudi vednostim mirno zavetje pred nekdanjimi sovražniki ponujala. Učeči mladenči so prebivali večidel v farovžu in so bili pod skerbjo svojih duhovnih učenikov. Od farovža v cerkev je bil napravljen mostovž, da so se zamogli učenci ob odloče-

nem času k sv. meši shajati, in so si tako pridobljene znanosti z blagoslovom božjim množili. Dobroto keršanskega izrejenja je nekdanji verni svet znal bolj ceniti, ko sedajni neverni; zato se nam ni čuditi, akoravno je bilo vseučelišče v Gradcu že leta 1583. vstanovljeno, da mende ni nobene grofovske ali druge žlahtne rodovine na Štajarskem, ktere sinovi bi ne bili ruških šol obiskovali. Od leta 1645 do 1760 je študiralo tukaj 6820 učencev, med njimi jih je bilo 635 žlahtnega rodu. V letu 1698 jih je bilo naj več, namreč: 21 žlahtnikov in 199 drugih na novo sprejetih. Nar več jih je prihajalo iz mest, kakor iz Maribora, Gradca, potem iz Ptuja, Radgone, Slovenjega Gradca, Bistrice; nadalje iz celjske okolice, celo iz Koroškega, Kranjskega, Furlanskega in Horvaškega. Da je Rušancev veliko jih šole domače obiskovalo, se ve; in med drugimi bolj domačimi kraji jih je bilo mnogo iz Selnice, Vozenice, Kance, Jarenine, Lotmerga, Ormuža itd. Tudi ni stanú, v kterem bi se učenci ruške učilnice ne našli. Iz nje je priraslo 3 viših škofov kakor: *Bolfank pl. Šrotenbah,* knezoškof olomuški in kardinal; *Sigismud pl. Šrotenbah,* nadškof solnograški; *Rajnar,* nadškof iberiški; dalje več škofov; dva teržaška, *Marenc* in *Petaci;* dva ljubljanska, *Feliks Šrotenbah* in *Ernest Atems;* en lavantinski, *Jožef Atems;* dva zagrebška, *Patačič Anton* in *Ivanovič David* i. t. d. Nadalje mnogo opatov, samostanskih prednikov, doktarjev, umetnikov, deželnih poglavarjev; horvaški ban *Anton Draškovič* je l. 1670 tudi tukaj se šolal. Med mnogimi misijonarji imenujemo le žl. *Avguština Halersteina,* ki je poznej v kineškem cesarstvu bil. Od njega se je še dolgo kazalo pismo, kterega je iz Pekinga v Ruše pisal, ali po profesorju Zupančiču je nek pogubilo se.

Tako so bile Ruše rodovitno sadišče, od kodar se je širila keršanska omika in izrastlo veliko delavcev za vinograd Gospodov. Vsako leto so bile v Rušah nove meše, ki so jih deloma domači, deloma drugi iz posebne pobožnosti do Marije tukaj služili. Radi so viši gospodje Ruše obiskovali veselivši se toliko nadepolnih mladenčev.

Leta 1751 pridejo novoizvoljeni nadškof goriški *Karl Mihael* iz Dunaja naravnost v Ruše, pervo faro svoje nadškofije za Dravo; birmajo tu 3635 birmancev in posvetijo 40 mladenčev v duhovni stan in sicer: 6 mašnikov, 14 diakonov, 18 poddiakonov in dva nižja. Tri leta slej pridejo drugoč sem birmat. — Po takem se je tudi božja pot v Rušah pomnoževala; posebno so ljudí mikale tudi igre, ki so jih dijaki vsako ruško soboto predstavljali. Za to je bilo posebno gledišče postavljeno in igre so obsegale kaj pobožnega in ginljivega. Tako so predstavljali 1682 ruško mater pomočnico revnih; 1684 zmago keršanske vojske nad Turki pred Bečem; 1699 spokornjenega Dizma; 1700 napravijo slovensko deklamacijo, ki je prej nemški se govorila i. t. d. Ljudstva se je brez števila zbiralo; leta 1701 se reče nad 20000; večkrat so med celo igro v solzah plavali, in na koncu se je nabralo po 200 do 300 gold. mende za šolske potrebe.

Za čas Luka in Štefana Jamnika je ta učilnica naj bolj cvetela; ali po njujni smerti je začela hirati, in od leta 1743 je le po 6 do 9 učencev štela; leta 1759 in 1760 le samo po enega. Ker so bile v Mariboru 1758 latinske šole vpeljane, so se dijaki tje preselili, in Rušam se je zvezda njih imenitnosti vternila, njih učilnica je propala. —

M. Vurcer.

III.

Računska igra.

Mladini se mora včasih v šoli kak kratek čas napraviti, naj si bo že s petjem, ali s kako podučno pripovedko i. t. d. Se ve, da vsaka reč mora svojo pravo mero imeti; preveč medú tudi škoduje. Tudi pri računanji ima učitelj priliko, otrokom, zlasti bolj odraščenim kako veselje napraviti. Računska igra: vganiti številko,

ktero si je kdo mislil, bi jim vtegnila prav mikavna biti. Osnuje se tako-le: Šolarček naj si misli sam pri sebi káko manjši številko, in naj si jo skrivaj na tablico zapiše, postavim 4, 9, 12, 18 i. t. d. — To številko naj šolarček z 2 pomnoži; k tej množini naj 4 došteje; znesek zopet z 5 pomnoži; k množini 12 došteje; znesek zopet z 10 pomnoži in sedaj od množine 320 odvzame. Daj si zdaj, učenik, od šolarčka celi znesek povedati, ki ga je zračunal; odbriši proč enote in desetice, kar pa čez ostane, je številka, ktero si je učenec mislil. Vzemimo v izgled številko 8. —

$8 \times 2 = 16 + 4 = 20 \times 5 = 100 + 12 = 112.$ $112 \times 10 = 1120 - 320 = 800 = 8.$ —

Jož. Levičnik.

IV.

Slovenščina v sodnijah.

Menda ste, dragi rojaki, že brali v „Novicah“ in drugih slovenskih časnikih, da so milostivni cesar in c. kr. naj višje oblasti (ali ministerstva) slovenskemu jeziku neke nove pravice zavolj rabe v uradnijah, posebno v sodnijah podelili. Če pa niste brali, ste vsaj nekaj čuli o tem govoriti. Meni se pa zdi, da gotovo večina slovenskega národa še ne zapopada, kar je zadobila, in čemu bi to bilo? Na to vprašanje se težko ob kratkem zadosti odgovori; naj toraj v „Drobtinicah“ bolj na drobno to reč Slovencem razjasnemo. Bodite prepričani, dragi rojaki, da je v vaš veliki hasen, kar govorimo.

Če je dosihmal Slovenec pri sodniji kaj opraviti imel, vprašali so ga gospodje dostikrat v slabi slovenščini, kaj da hoče. Dolgo časa je večkrat terpelo, dokler sta se sodnik in stranka porazumela. Če sta vender do tega prišla, so gospodje nemški zapisovali, kar se je slovenski povedalo. Le malokdo se je znal po nemški z gospôdo pogovoriti. Se vě, da potem se zapisnik Slovencu

nije mogel prebrati; temoč gospodje so Slovencu, kakor so vedli in znali, dostikrat le slabo, zopet slovenski rekli, kar je prej bilo nemški zapisano. Slovenec pa je podpisal, kar je bilo zapisano.

Drugokrat pa so gospodje od Slovenca nekaj tirjali, ali jemu kaj naložili. Dopisali so njemu nemški list, da Slovenec ni znal, kaj ima v rokah, čeravno bi dobro bil znal slovenski brati. Tedaj je bilo treba, včasi list daleč nesti možu, ki je znal nemški jezik brati in slovenski govoriti. Tak mož je pa dostikrat tudi hotel za trud plačan biti.

Te so še bile naj manje težave, ki jih je nemščina v sodnijah Slovencu delala; takošne je skoraj vsak Slovenec občutil. Bilo jih je pa še hujših.

Gospodje so Slovenca dostikrat *krivo* razumeli, in so nemški zapisali, kar se nije bilo slovenski govorilo. Ko so potem Slovencu zopet slovenski rekli, kar je nemški zapisano, so pa zopet rabili besede, ki so jih pred od Slovenca slišali, in tako je zmota v zapisniku ostaal. Ker pa je zapisnik bil od Slovenca, in sicer vpričo uradnije, podpisan, je tudi za ves prihodnji čas proti njemu dokazoval, da je pred sodnijo govoril, česar ni govoril, in da ni govoril, kar je za res bil govoril. Ako je bila taka zmota v kakej pogodbi ali v kakem drugem pismu, smel se je krivo razumljeni Slovenec še pritožiti, in po pravdi dokazati, kar je resnica. Proti sodniškemu zapisniku pa nič ni pomagalo, ker po postavah vsak za sodnika imenovan mož tudi priseže, da bo v zapisnike samo to in vse to dal zapisati, kar se bo pred njim govorilo, in ker so takovi prisegi vse uradnije zaupati dolžne.

Pisavcu tega sostavka je znana pravda, v kteri se je stranka (Slovenec) potožila, da jo je nemški sodnik krivo razumel; vender pa sodnika še za pričo niso zaslišati hoteli čez to, jeli zna slovenski, in ali je stranka pred njim slovenski govorila ali nemški. Tolike moči je bila jegova, že pred petimi leti storjena prisega. Tudi vem za pravdo, da se je iz nemškega zapisnika na dru-

gem listu očitno vidilo, da slovenska stranka tega ni mogla govoriti, kar je bilo na pervem listu zapisano, ker sta si bila obadva lista navskriž. In čeravno med Slovenci še le šesto leto pisarim, vem za 4 druge pravde, v kterih Slovenci pravijo: v tej nemški pogodbi ni to ali uno prav zapisano; midva sva inače govorila. In dostikrat mi je slovensk toženec razsodbo prinesel, ki ga je obsodila na plačo, in jaz sem mu po pregledanem sodniškem zapisniku rekel, da mu ne morem pomagati, ker je *razsodba po zapisniku* pravično sklenjena. Toženec me vpraša, kako bi mogla biti razsodba pravična, če je reč taka in taka; in odgovorim mu, da tako ni zapisana v sodniškem zapisniku. „Sej sem tako govoril pred sodnijo“, mi reče; ali ne morem za njega nič storiti, ker je inače v nemškem zapisniku zapisano, kakor je mislil slovenski rojak, in bi se bilo tudi zapisalo prav, *ko bi sodnik dobro slovenski umel in pisati znal.*

Drugih enacih zmotnjav ste že morebiti sami brali v časnikih. Brali smo, kako se je nek Slovenec pritožil, da je svojo pravico zgubil, ker niso mogli pri sodniji razločiti, kaj je „glihati“ in kaj „zglihati.“ Brali smo, da je neka mati skorom bila zavolj umorstva svojega otroka obsojena, ker je bila pripovedala, kako se je vse zgodilo, in je pristavila: „in na to sem se vlegla.“ Sodnik pa je razumel in nemški zapisal, da se je mati na otroka vlegla, da ga umori. V Celovcu je bila obravnava pred kratkim zoper neko mater, ki je tudi bila obtožena zavolj umorstva svojega otroka; le eden sodnik je dobro znal slovenski; tedaj so imeli tolmača, ki je pod prisego moral slovenske besede obtožene matere nemški razlagati, in zopet sodnikove besede obtóženki poslovenjati. Sodnik pa je moral tolmača zavernoti, rekoč, da nezna dobro slovenski. Pokazalo se je tudi, da celó preiskovanje ni bilo zanesljivo ponemčeno; tedaj je jenjala cela obravnava, in preiskovanje se je iz novega začelo. Se druge težave so prihajale iz nemških pisem, ktere so bile Slovencem od sodnij poslane. Če je bilo kaj od sodnije naloženo, se je dostikrat zamudilo, ker se ni razumilo,

kaj sodnija hoče; če je bila kaka tožba, se Slovenec ni mogel pripravljati, da se pri sodniški razpravi dobro brani, kadar je dan bil odločen. Sicer ne terdim, da je bila *vsakokrat* taka velika zmota; ali da se je večidel godila, to se pa vender ne da tajiti; da se je marsiktera pravica zgubila, in marsiktera krivica zgodila, ker so sodnije in druge uradnije, notarji in odvokati nemški tudi za Slovenca pisali. Tedaj ni resnica, če vam nemškutarji rečejo: „Vsaj je dozdaj bilo vse dobro.“ *Dozdaj ni bilo vse dobro; temoč je bilo dostikrat prav slabo.*

Kdor sam v sebi božjo podobo spoštuje in vě, da ima kakor otrok božji, *enake pravice* kakor vsak drug deržavljan, naj si je Nemec, Lah ali Madjar; kdor svoj materni jezik za božji dar spozna, po kterem serce in dušo k Bogu povzdigovati, in s celim drugim svetom v zvezi živeti zamore: tega bo žalilo, če se njegov materni jezik tako zaničuje. Zaničevanje slovenskega jezika je že dosta naših rojakov in drugih mož razžalilo, ki so se z vso močjo trudili in napenjali, to krivico odstraniti. Po dolgem prepiru sta nam leta 1861 naša dva izverstna poslanca v deržavnem zboru: gospod Dr. *Toman* in *Černe* dosegla, da je minister pravosodja obema nadsodnijama za slovenske dežele v Gradcu in v Terstu novo naredbo izdal, *kako naj se rabi slovenščina v sodnijah.* Kolikor je nam znano, ta naredba do zdaj še nikjer ni bila razglašena po načinu drugih postav, tudi še v nobenem deželnem zakoniku ne; kakor so pa gosp. minister dne 17. sušca 1862 v deržavnem zboru izrekli, se naredba takole glasi:

1. Sodnije, ki imajo obravnovati z ljudmi, ki samo slovanski jezik znajo, naj zapišujejo v slovanskem jeziku, karkoli je mogoče, vprašanja in odgovore obdolžencev in prič v kazenkih rečeh.

2. Če slovanske stranke v slovanskem jeziku prisegajo, naj se to po mogočnosti vselej slovanski zapišuje, ali vsaj prisega bodi slovanski zapisana.

3. Naj se náto gleda, da so *popolnoma zmožne slovanskega jezika* one sodniške osebe z deržavno-pravniškimi uradniki in zagovorniki vred, ki imajo pri kazenskih in končnih obravnavah opraviti z obdolženci, ki samo slovanski jezik znajo; da se tedaj obravnuje v slovanskem jeziku, ter razsôdba in po mogočnosti tudi razsodni nagibi v tem jeziku razglašajo.

4. (Ako bi se potrebno vidilo) je dovoljeno priskerbeti potrebnih natisnjenih obrazkov (formularov) v slovanskem jeziku za povabila vsake verste, za varstvene dekrete, s kterimi se gerof postavi, za obljubne zapisnike, v ktere se zapisuje varuhova obljuba, da hoče po postavi vse storiti za svojega varovanca; zapise za merliče, oglase, in za manjši vedno enake odloke, in odpisovati po teh obrazcih slovanskim strankam v slovanskem jeziku. —

Te naredbe so se izdale podstavljenim sodnijam, da po njih ravnajo, in ob enem se je zaukazalo, da naj se pri podeljevanju služeb v slovenskih krajih posebno ozira na znanje slovenskega jezika, in da naj v ta namen tudi pripravne može nasvetujejo za službe, ki so pravosodnemu ministerstvu prideržane. V naj novejšem času so tudi cesarske politične oblasti dobile blezo enak ukaz, kakor sodniške; brali smo to po časnikih.

Toliko smo leta 1862 za slovenščino v sodnijah dosegli, in to je za njo poglavitna postava. Ali že prej smo imeli nekaj postav, po kterih bi se bile morale slovenščini sodniške vrata odpreti. Žalibog da smo jih malokaj poznali, rabili pa še manj. Taka je n. pr. postava za občno sodno postopanje ali za sojenje od leta 1781., ki se glasi v sledečih paragrafih:

§. 13. Naj se obe stranki kakor tudi njujna pravna namestnika poslužita v svojih govorih jezika v deželi navadnega.

§. 165. Izreke svedokove je treba, kolikor je mogoče, zapisovati se svedokovimi lastnimi besedami, in vsakemu svedoku po skončanih odgovorih dati, da jih sam prebere, ali se pa mu naj preberejo, ter jih naj

podpiše. Red kazenske pravde od leta 1853 zapoveduje:

§. 123. Svedok, ki ne zna sodniškega jezika, se sme samo takrat brez tolmača izpraševati, kadar sodnik preiskovavec kakor tudi zapisovavec zadostno znata tisti jezik, kterega svedok govori. V takem primerljeju je pa treba spisom priložiti poverjeno prestavo zapisnika v sodnem jeziku. Razun tega primerljeja naj se pokliče prisežen tolmač k izpraševanju, in vsako vprašanje in vsak odgovor naj se zapiše v jeziku, v kterem se izprašuje svedok, kakor tudi prestavljen v sodnem jeziku.

§. 184. Čez vsako izpraševanje naj se naredi zapisnik. Če obdolženec ne zna sodnega jezika, ali kadar je gluh ali něm, je treba ravnati po predpisih §. 123 in 124. Če se tolmač pridruži, je treba najpred zapisovati vprašanje v sodnem jeziku, in precej spodej prestavo od besede do besede, in ravno tako odgovor najprej v jeziku izprašanca, in precej spodej v besedni prestavi. —

Bivša c. kr. predsodnija v Celovcu je 6. julija 1848. leta podložnim sodnijam mariborskega in celjskega okroga zapovedala vsled ukaza od 26. junija 1848, ki ga je dobila od pravosodnega ministerstva tako-le: Dokazna pisma za stranke naj se spišujejo v slovenskem jeziku, če stranke zahtevajo; sodniške odloke naj se sicer v nemškem jeziku spišujejo kakor do zdaj; vender je pa treba izdajati strankam zahtevajočim slovensko prestavo brez vseh stroškov. Ta postava se najde v 30. zvezku zbirke štajarskih deželnih postav. Že ta postava je omenila take pisma, kakoršne dajajo previdni ljudje narediti, ne le samo za sodnijo, ampak za sodniško rabo, kedar jih *bo* ali *bi bilo* potreba za dokazanje resnice, tedaj *dokaznice.* Tako n. pr. dolžna pisma, oporoke, pogodbe, pobotnice, juternje i. t. d.; teh ni bilo nikdar prepovedano slovenski sostavljati. Naj bolj se to vidi iz cesarskega ukaza od 27. Aprila 1835., ki je zapovedal: Vsakemu pismu, ki se rabi pri sodniji v prepirnih in neprepirnih rečeh, ako ni spisano v sodniškem ali *v kterem izmed deželnih jezikov,* mora stranka priložiti

poverjeno prestavo v sodniškem ali v kterem izmed deželnih jezikov.

Dragi rojaki! Pravica nam je spoznana, samo da jo premalo rabite! Vi ste na eni strani predobri, na drugi so pa nekteri izmed vas preleni, da bi se *krepko za svojo pravico potegovali.* Če vam nemški gospodje nemški zapisujejo in dopisujejo, nič ne rečete, in si mislite: Kaj bi gospôdo se svojo slovenščino žalil? Marsikter pa celó nič ne misli in si po starem kopitu svoje pisma narejati daje. To ni več dobrota, ampak sramota. Nikjer v celi Evropi se tako ne godi, kakor pri nas. Prašajte Francoza, naj si bode zadnji potepuh, ali bi kaj nemškega podpisal, česar ne razumi? Kaj mislite, ali bi morebiti Nemec kakošno slovensko pismo podpisal? — Zakaj pa *vi* ne tirjate svoje pravice? Vi hodite k dohtarjem in k notarjem, jih pošteno in včasi še preveč plačujete, in si daste pisma izdelovati, kterih ne razumete. Dokazano je že s početka, kako je to nevarno in za vas neprilično. Tirjajte svojo pravico! Vi obiskujete sodne pisarnice, stojite v kotu, nekteri gospodje so še vas kregali zavolj tega, da nemški ne govorite, in terdili, da nemški znate, pa govoriti nočete! Oh kako malo ti gospodje vaš težavni stan poznajo! Vi pa molčite, ali na pol nemški nekaj berbljate, samo da ste gospodom po volji. Zakaj pa rajše ne tirjate, kar vam gre? Ali ni domača gospôska dolžna, poslušati vas v domačem jeziku, ali ne dobiva plače z vaših davkov, ter je za vaše potrebe postavljena? Ali niso svetli cesar nam Slovencem pravice zagotovili? Kaj bi se toraj bali takošnih pisarjev, kterim ni všeč, kadar v pisarnici slovenski govoriti čujejo ali slovensko pismo zagledajo! Nikar se jih ne bojte; zakaj gospôska služi cesarju, mora tedaj pravico dati podložnim, ktero so jim cesar dovolili.

Kodarkoli se vam kdo zavolj slovenske besede ali slovenskega pisma obregne, le lepo pametno in mirno recite, da vi nemški dosti ne razumete, in torej po domače svojo reč opraviti želite, in če bi se vam to zabranilo, si hočete pri višji oblastniji pravice iskati in našli jo tudi bodete. Pervokrat še bo teško kaj iz tega; kajti

pervi, ki se pri gospôski za slovenščino potegne, malo doseže; deseti pa bo vse, in potem tudi pervi, če drugokrat pride. Na nemške dopise tirjajte slovenske prestave, in kar si sami delate, pišite vselej slovenski. V ta namen se vam živo priporoča *„Slovenski pravnik“* bukvice izdelane po g. dohtarju *Razlagu*, našem slavnem rojaku in verlem branivcu vaših pravic na deželnem zboru v Gradci. To knjigo lahko dobite od pisatelja v Brežcah ali v Kienreich-ovi tiskarnici v Gradcu. Od domačega župana v srenji in odbornikov tirjajte pa sploh slovensko pisavo! Kakova sramota, ako domači župan se svojimi slovenskimi rojaki in sosedi *nemški* opravlja srenjske poslove! Če je kteri škricar v srenji, ki žvonec nosi, in vam nemščino priporoča in vriva, le recite mu, da niste *vi* zavolj njega v srenji, ampak *on* zavolj *vas*, in se toraj po vas ravnati ima, ne pa vi po njem.

Le tirjajte svoje pravice, in potem nekteri vradniki gotovo se ne bodo več mogli s tim zgovarjati, da slovenščine nobeden ne tirja, da je toraj treba ni. Če neprenehoma terkate, vrata se gotovo vam odpró; in marsikteremu nemarnežu v pisarnici bo vendar le ljubše, vam pravico dati, kakor pa zmiraj vaše pravične pritožbe poslušati. Potem bodo tudi gospodje začeli spoznavati, da je slovenski jezik dosti oglajen in bogat za vradniško poslovanje, ter se več ne bodo mogli opirati na ugovore, slovenskemu jeziku nasprotne, ki so pa že zastareli in le za tiste ljudi dosti dobri in veljavni, ki iz gole nemarnosti po starem kopitu vedno delati hočejo. Ko bi Slovenci povsod pravico terjali svojemu slovenskemu jeziku po vradnijah, hitro bi se gospodje počeli dobro slovensko učiti, in v kratkem bi njim prav gladko slovenska pisava tekla. Ker pa mnogi Slovenci spijo, ter si ne upajo, eni pa tudi nočejo tirjati svojih národnih pravic: tudi vradnikom mar ni, se slovenskega jezika naučiti, in tako smo si sami krivi, da se naša pravična reč po nekterih pisarnicah zaničuje. Lenemu in zaspanemu se povsod pravica gubi.

Tedaj še enkrat: *Tirjajte Slovenci svojo pravico!*

Dr. Srnec.

V.

Od kod pri slovenskih kmetih želja po nemških šolah na deželi?

Resnica je, da mnogi prav modri in pošteni kmetje želé, naj bi se v šolah na kmetih kolikor le mogoče, nemščina učila, in da dušne pastirje in šolske učitelje zlasti to pri sercu boli, da pri svojem prizadevanji, naj bi se ljudske šole na čisto národni podlogi presnovale, pogosto sicer prav modre in poštene možé za nasprotnike imajo. — Kje tičí tedaj vzrok te na videz nerazumljive prikazni? Kaj tudi modrim kmetom pogled takó kalí in misli tako meša, da menijo dobiček najti tam, kjer jih čaka gotova škoda?

Več je videznih vzrokov — pravi vzrok je pa le eden edini. Premislimo obojne.

So, kteri menijo, da kmetje zató nemščino v šolah želijo, *ker človek pred svetom več veljá, ako nemški zna.* Pa taka misel zamore le *bahače* slepiti in tepce premotiti, nikakor pa modrih in prebrisanih glav. Da si veče hvale in časti vreden, ako svoj materni jezik dobro in pravilno govoriti in pisati znaš, poleg njega pa še tudi enega ali več tujih jezikov uméš, je gotovo in nihče ne oporeka. Kmetje! ali pa zamorete reči, da se je le eden zmed vas v *domači* šoli *dobro* nemškega naučil? Če pa ne, ali je morebiti to čast, da marsikdo od nemščine komaj tolko ve, da za silo svoje ime nemški podpiše? Ali je to čast za tebe, ki si po 6 let po šolskih klopeh dersal, da ko si odrasel, nemških bukev nič več brati in umeti ne moreš; pri slovenskem branji pa tudi takó jecaš in se spodtikaš, kakor otrok, ki se še le čerke sostavljati uči? Ali si šteješ to v čast, da materni jezik govoriš popačeno, nepravilno in sirovo, nemškega pa tako lomiš, da vsakega smeh sili, kdorkoli te sliši. Vsak omikani národ ljubi svoj jezik in v njem lepoglasno in pravilno govoriti si šteje v veselje in čast; le Slovenec meni, da postane imenitnejši, ako jezik svoje matere zaničuje in si nemško šemo na lice vleče!

Pa prav taka bedasta baharija dela nas Slovence pred drugimi narodi zasmehljive in zaničljive. Kdo bo tega spoštoval, kteri sam sebe zaničuje? in kdo nam bo branil našo národnost, ako jo sami zateramo? — Ta plitvi vzrok tedaj nikakor ne more modrih in poštenih kmetov nagibati, da se za nemščino v šolah potegujejo.

So drugi, ki menijo, da se tudi modri kmetje zatō za nemščino v šolah potegujejo, *da bi tisti kmečki fantiči, ki želijo v više šolę prestopiti, toliko ležej shajali, ako se že v domači šoli nemščine privadijo.* Ta razlog je imel nekdaj v resnici veliko veljavnost, ko so še mestne šole skoz in skoz nemške bile. Zdaj pa se je obėrnilo tudi za nas Slovence na bolje. Slovenščina ima zdaj v vseh mestnih šolah že častito mesto in v vsaki šoli se več ali manj uči in piše tudi v slovenskem jeziku in priprave se delajo, da bo v naših mestnih šolah kakor tudi v latinskih zadobil slovenski jezik vse pravice, ki mu grejo: v nižih šolah se bo učilo več v slovenskem kakor v nemškem jeziku; v viših šolah pa v obeh jezikih enako, ker v resnici sta v naših krajih *učenemu* človeku oba jezika skoraj enako potrebna. Zdāj je tedaj zadosti, ako fantič le za eno leto poprej v mestno šolo stopi, kakor je sicer potreba, in privadil se bo nemščine zadosti, da bo zamogel shajati ob začetku tako imenovanih srednih (latinskih) šol. Lehko tudi take otroke domači učitelj v posebnih urah nemščine uči, da jih za mestne šole pripravi, kar pride staršem še bolji kup. — Vprašamo vas pa vėrh tega še, kmetje! koliko veških otrok pa prestopi vsako leto v mestne šole? K večemu eden ali dva; prav pogosto pa preteče pri marskteri šoli po več let, da nijeden šolar v mestne šole ne prestopi. Ali se vam pa dozdeva modro in pravično, da se po 100 otrok brez prida in dobička z nemščino ubija, da bota eden ali dva zmed njih v mestni šoli ležej shajala? — Tedaj tudi ta razlog modrih kmetov gotovo ne more slepariti.

So še drugi, ki pravijo: „*Pa ni v škodo, ako se tudi drugi otroci nemščine učé, vsaj utegnejo dnes ali jutre iti križem sveta, eni po službah, drugi po rokodelstvu, tretji v*

vojaškem stanu, in vsem bo nemščina prav hodila." Mislijo, da zlasti to je vzrok, če se tudi modri kmetje za nemščino poganjajo. Mi pa odgovorimo: Da nemški, kakor tudi vsak drugi jezik, ako ga znajo, onim ne bo v škodo, ki po svetu pojdejo, radi priterdimo; da bi pa *vsi* ravno *nemškega* potrebovali, to, kmetje! pa sami veste, da ni res. Kar vaše hčere zadeva, pač le po redkem grejo čez slovensko mejo. Tedaj vidite, da polovica šolarjev, blezo vse dekleta namreč, si skoraj celó zastonj z nemščino belijo glavo, ki jo bodo še veliko hitreje pozabile, kakor so se je naučile. In rokodelci in vojšaki ali gredo *vsi* na nemško? Ako pa ostanejo na Slovenskem, ali ako si dela iščejo po Horvaškem, Madjarskem in Českem ali Laškem, koliko pa jim bode pomagala nemščina? Vidite, kmetje! da je tedaj tudi ta ugovor prazen in nespameten.

Nespameten je, smo rekli. Ako imaš ti kmetič dve potrebi pri hiši, pa ne zmoreš ob enem za obé, kaj boš storil? Kakor moder mož mi odgovoriš: „Ako ne zmorem za obé, bom preskerbel naj poprej tisto stvar, ki je *bolj potrebna,* ono pa bom odložil za drugikrat, ki je *manj potrebna.*" Tvoj odgovor je celó moder; obernimo ga pa zdaj na domače šole. Vsega, kar bodo otroci kedaj potrebovali, še manj pa vsega, kar bo le eden ali drugi zmed njih potreboval, se otroci v domači šoli nikakor ne morejo naučiti, toliko gotovo previdiš. Modrost tedaj tirja, da uprašamo: kteri nauki so za vse otroke *bolj potrebni,* kteri so za vse *manj potrebni,* in kteri so le kar za nektere otroke potrebni?

Nauki, ko so ali biti utegnejo le nekterim otrokom potrebni, ne spadajo nikakor v domačo farno šolo. — Pa tudi vsem naukom, kteri so vsem otrokom potrebni, farna šola ni kos; enkrat ker je um otrok še premalo izbujen in tudi njih skušnja še prepičla, ter mnogih stvari umeti ne morejo, akoravno jim bodo pozneje silno potrebne; drugič ker otroci le malo časa šoli darujejo, ker jo navadno le enkrat na den obiskujejo; tretjič ker je število šolarjev večidel preveliko in tedaj učitelju nemogoče, se z vsakim posebej zadostno pečati, in poslednič, ker otroci domá premalo časa, prilike, návoda in príganjanja imajo, šolske nauke pridno

ponavljati. Modrost tedaj tirja, da se nauki, vsem otrokom poprek *manj potrebni,* odstranijo, in se za domačo šolo le nauki vsem otrokom *bolj potrebni,* odločijo. Ali tedaj nemščino šteješ k naukom, ki so le nekterim otrokom potrebni, ali k naukom, ki so vsem otrokom manj potrebni; vsakako vidiš, da zanjo v domači farni šoli ni prostora.

Kteri nauki pa so vsem otrokom brez različka spôla in posebnih domačih opravil silno potrebni?

Pred vsim *kerš. nauk,* potem *branje, pisanje* in *navadno števílstvo* ali rajtanje; nadalje návod za *ohranjenje zdravja,* za *poljedelstvo, vertnarstvo, živinorejo,* za fantiče *hišno gospodarstvo* in za dekleta *hišno gospodinstvo.* Ako domača šola otroke v vseh teh vednostih izuri, je izverstna in vse hvale vredna šola, in denar, ki ga vi starši za šolanje svojih otrok izdate, je naj boljša dedšina ktero jim zapustite. Ker so pa vsi ti nauki za kratki čas domače šole preobširni in deloma otrokom še nerazumljivi, je pred vsim treba, da si otroci v šoli pridobijo dobrega in temeljitega znanja *maternega,* tedaj pri nas *slovenskega jezika, da zamorejo pozneje tudi bukve brati in razumeti, ktere te nauke bolj globoko in natanjčno razlagajo in se do konca življenja naprej učiti.*

Tako in po teh načelih vravnavajo domače začetne šole vsi naši sosedni bolj izobraženi narodi; zato pa tudi nahajaš med njimi veliko izobraženih kmetov, kteri so s spisi in knjigami za svoj poklic dobro prevideni, ter si vejo vse nove znajdbe in nove pomočke pri gospodarstvu v prid in dobiček obračati. Le pri nas nesrečnih Slovencih se je mislilo in terdilo, in se še misli in terdi, da *nemščina* je tudi v naj bolj odročni veški šoli pervi in naj poglavitnejši predmet! In zares, povejte mi, kmetje! s kterim naukom so vas pa učitelji toliko mučili, kakor z nemščino? In koliko ste se pa v šoli učili od poljedelstva, vertnarstva, živinoreje, gospodarstva in gospodinstva? Vi mi odgovorite: „Celó nič se nismo od vsega tega naučili, pa tudi ne učili.“ — Glejte, pa to še ni naj veča škoda. Nemškutarska šola vam je kriva, da tudi zdaj zamujenega dostaviti in se sami naprej učiti ne mo-

rete. In zakaj ne? Nemškega jezika se niste toliko privadili, da bi nemške knjige in spise razumeli, ki vam lepe nauke za vaš stan razlagajo. Ako se vam podajo „Kmetijske novice“ ali „Živinozdravilske bukve“ ali Vértovčeva „kemija“ ali „vinoreja“: odgovorite, da teh bukev ne zastopite. In zakaj ne? Edino zató ne, ker se v šoli maternega jezika niste temeljito učili, in si zadostnega zaklada slovenskih besed in izrazov za te nabrali. Glejte, kmetje! to je žalostni sad naših dosedanjih nemškutarskih šol na kmetih, da — ako branje molitevskih bukvic izvzameš, — je naše ljudstvo v obče še ravno tako nevedno, kakor pred 80 leti, ko so se začele te po nemško osnovane šole vpeljavati. Sosedni národi, po národno in modro osnovanih ljudskih šolah omikani, lepo napredujejo, se pri kmetijstvu in obértnijstvu novih znajdeb poslužujejo in s tem bogatijo; za slovenske kmete pa je vse zgubljeno, kar so umni in prebrisani možje znašli in spisali, da bi jim njih stan polajšali in življenje oslajšali in požlahtnili. Slovenski kmetje v obče delajo in ravnajo pri svojih poslih še vedno takó, kakor njih očetje pred sto leti, prav tako, kakor da bi se ves ta čas nebi bilo po svetu nič spremenilo in napredovalo. Kako obdeluje vinograde kmet na Avstrijanskem, kako pa kmet na Dolenskem; — kako žitne polja kmet Saksonski, kako pa kmet slovenski; — kakošna je sadjoreja po Českem, kjer so skoraj vse ceste in poti s sadunosnim drevjem obsajeni, slovenski kmet pa rajše s svojo družino kruha strada, kakor da bi duhtal in premišljeval, kje bi bil še prostorček za kako sadunosno drevesce! Prav zato pa je delež Slovenca ubožtvo in vérh tega še zaničevanje od vseh sosedov.

Prepričani smo, da vi modri kmetje, ki „Drobtinice“ berete, porečete: „Grenke so sicer te besede za nas Slovence, pa resnične so. Res je, da naše šole otroke premalo brihtajo za njih domači poklic, pa nemščina v naših šolah vender le mora biti.“ — Pa zakaj še mora biti nemščina, ker toliko dragega časa krade naukom bolj potrebnim? Po našem prepričanji je le eden edini vzrok, ki tudi

vas modre kmete slepari, da za memščino vpijete, in ta vzrok so naše *zgol nemške uradnije in sodnije in njih nemške pisarnice.* Nemški so vsi ukazi, ki jih sprejemate; nemški vse povabila, priti pred gosposko; nemške vse pogodbe, — ali kakor vi pravite: vsi kontrokti, ki zapopadajo vaše pravice; — nemški vsi zapisniki, ki obsegajo vaše pritožbe; — in nemške vse razsodbe, ki vaše pravice določujejo. Kdo bi se tedaj čudil, da tudi naj modrejši kmet v takih žalostnih okolšinah tako modruje: „Res je, da bi bilo mojim otrokom marsikaj treba, se v šoli učiti; pa za zdaj je vender naj bolj potrebna nemščina, da si vsaj nekoliko vrajtamo, kaj to ali ono gosposkino pismo pomeni, in ktere pisma je treba dnes, ktere pa jutre v pisarnico seboj zveti, da te kakor bedaka domu zagnali ne bodo."

Takó je in drugače za zdaj ne more biti. Pa ljubi kmetje! nikakor ni treba, da bi tudi za naprej tako ostalo. Svitli cesar so določno in ostro zapovedali, da morajo vse naše gosposke slovenski obravnati z vsemi, kterikoli to zahtevajo. Tedaj je zdaj le na vas, kmetje! ležeče, da se vse to spolne. Tirjajte mirno pa resnobno, kakor vam pravica gre, da se vam pri gospôski vse po slovensko vraduje, in prepričani smo, da potem ne eden izmed vas modrih kmetov nemščine v domačih šolah tirjal ne bode. Potem bodo vaše šole še le zamogle biti to, kar bi imele biti, namreč šole, v kterih se vaši otroci učijo pobožno, čedno, srečno in veselo živeti; sini modro gospodariti in hčere previdno gospodiniti, kar gotovo vi kmetje pri svojih otrocih doživeti bolj želite, kakor pa da bi se znali nemško bahati, slovensko pa zapravljati.

Dokler pa vi kmetje svojih narodnih pravic ne spoštujete in ne tirjate, in dokler naše prisarnice nemške ostanejo, tako dolgo ostanejo pa tudi „Drobtinice" pri svojih besedah, ki so jih letošnjemu šolskemu oddelku (str. 236) predpisale: „Dokler slovenski jezik vseh njemu dostojnih pravic *pri vradnijah* ne pridobi, prosti Slovenec *slovenskih šol* nikdar niti ljubil, niti želel ne bode."

Kosar.

F.
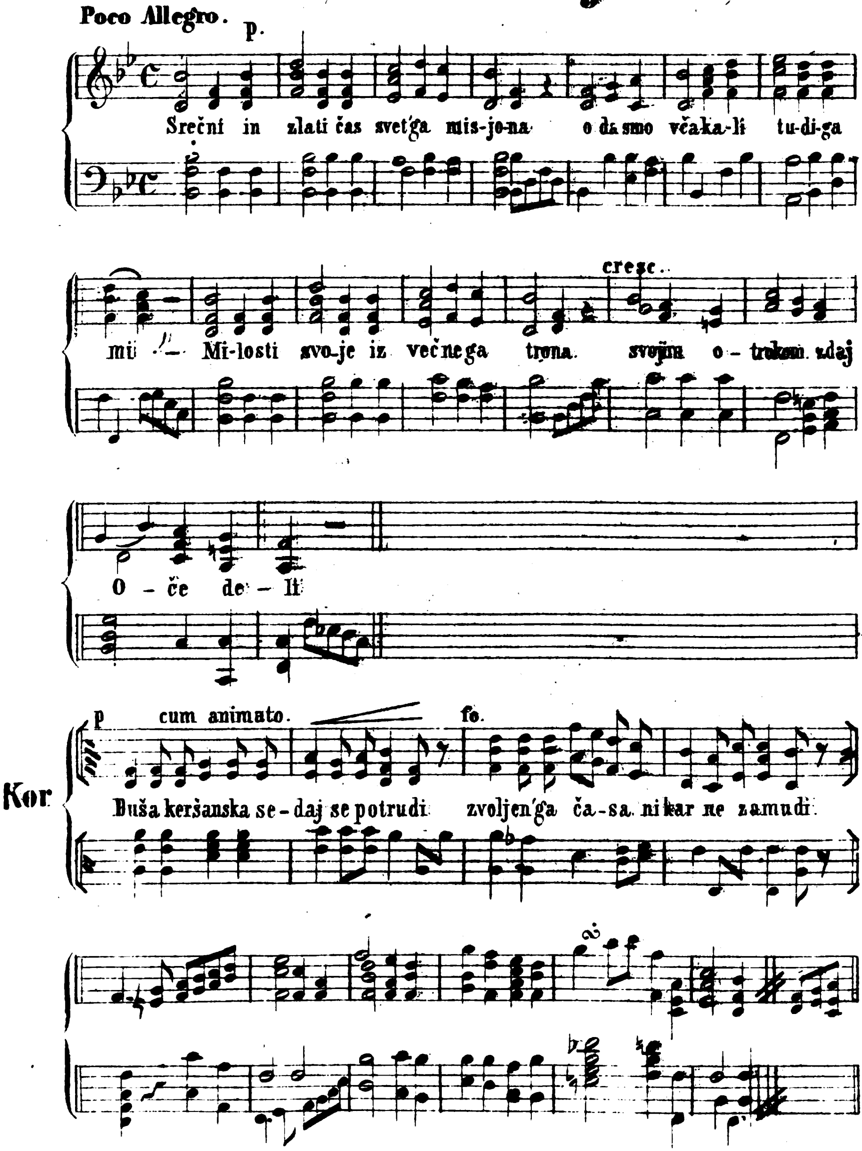
Slovenska gerlica.

Peti je Slovencu raj;
Dajte mu le pesmi kaj.

Napev od Slomšeka .

I.

Sveti misijon .

2. Ljudstvo, oj ljudstvo izdrami se 'z spanja,
Dnevi zveličanja zdaj so za-te,
Zdaj je čas tvojega obiskovanja;
O da b' spoznalo, kaj v srečo ti gre!
Ták še zdaj vsmiljeni Jezus zdihuje,
Ko se na sveti misjon ogleduje.

3. Pridite toraj vi starši keršanski,
Tukaj si zlajšali bote sercé;
Teške dolžnosti in križi vsakdanjski
Stiskajo vas in otroci skerbé.
Kaj bi storili, kakó bi ravnali,
V svetem misjonu to bote spoznali.

4. Vi gospodarji in ve gospodinje,
Ojstra na sodbi bo tudi za vas;
Berž obernite sem svoje stopinje,
Hitro poteče ta zvoljeni čas. —
Káko skerbite, kak modro hišujte,
Sebe in svoje zveličat', — tu čujte.

5. Pridi keršanska mladina ti tudi,
Sini in hčere in posli vi vsi;
V zanjke dobit' vas svet spačen se trudi,
Bodite serčni, da vas ne vloví;
Oh poslušájte glas svet'ga misjona:
Vojska je kratka, pa večna je krona.

6. Teci k misjonu zagrešena duša,
Gnade studenci zdaj tukaj tekó.
Tukaj zastarani greh se odpuša,
Glej spovednico, poklekni pred njo.
Rane skeleče se tukaj celijo,
Žalostne serca se tu ohladijo.

7. Oh ne zamudi, keršanka dušica,
Z Bogom se spraviti, dans je tvoj čas;
Dans se vtolažit' da božja pravica,
Jutre je lahko že sodba za nas.
Danes je lahko še vse pridobljeno,
Jutre prepozno in vse zamujeno.

8. Glej, jaz sem blizo, sam Jezus nam kliče,
Kdor mene iše dnes, našel me bo;
Kdor se pa danes od mene pomiče,
Bode me iskal, pa našel teškó.
Toraj Gospoda zdaj zvesto išímo,
Svet'ga misjona kar ne zamudimo.
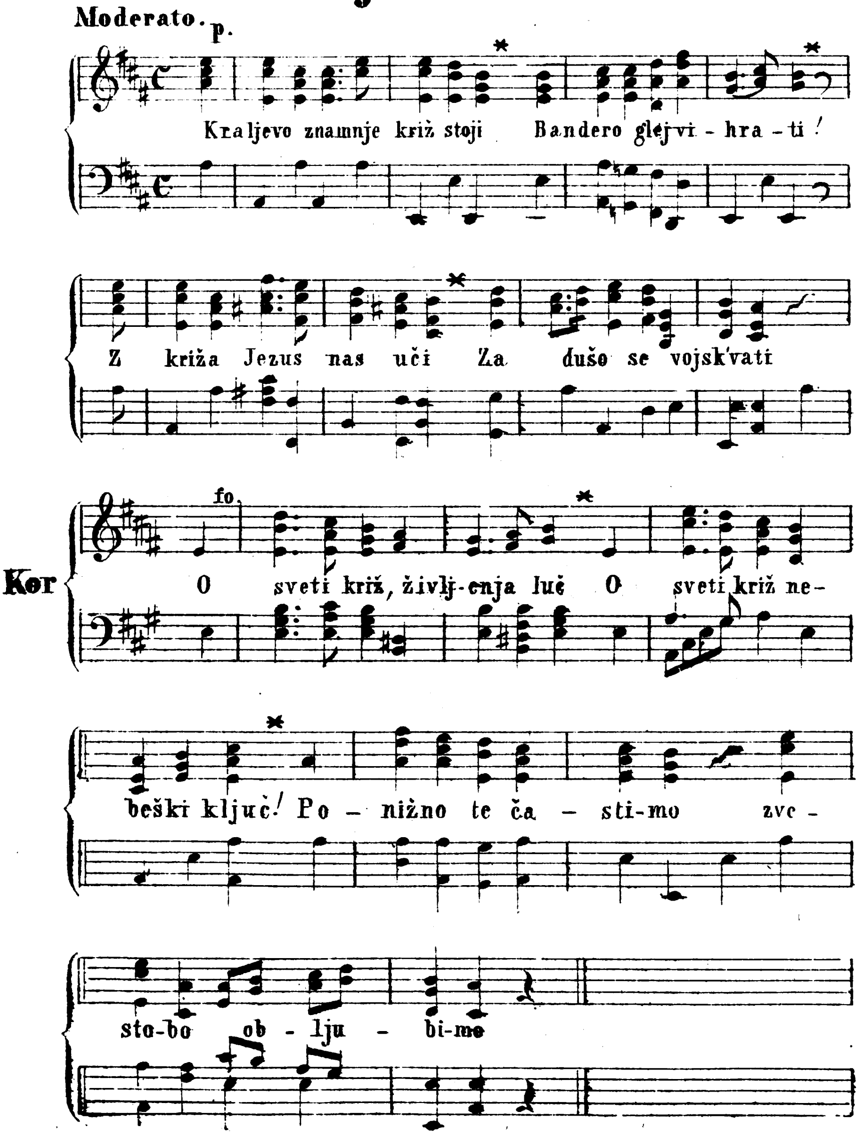
9. Kar pa obetamo, zvesto deržímo,
Gola obljuba saj nič ne veljá;
Vsmiljen'ga Boga goreče prosimo:
Da stanovitnosti milost nam da.
Oh naj spominja in vselej nas viža
Posihmal znamnje misjonskega križa!

Slomšek.

Napev od Slomšeka.

II.

Misijonski križ.

2.

O križ, izvoljeno drevó
Z rešno kervjo polito
Nosilo Jezusa teló,
Oh bodi nam častito!

Kor: O sveti križ itd.

3.

'Z svet'ga križa božji Sin
Črez zvoljen svet kraljuje;
Svet križ, terpljenja lep spomin
Nam milost oznanjuje.

Kor: O sveti križ itd.

4.

'Z križa Jezus vabi nas
Zvestó za njim hoditi,
Svoj križ zadeti vsaki čas,
In ga za njim nositi.

Kor: O sveti križ itd.

5.

Svet križ bandero naše je,
Premagati skušnjave,
Odverniti sovražnike,
Prenesti vse težave.

Kor: O sveti križ itd.

6.

O križ na smertni postelji
Prijatelj naš edini!
Na grobu pot nam kažeš ti
K nebeški domovini.

Kor: O sveti križ itd.

7.

O križ, ti znamnje usmiljenja
Spokornim tol'ko milo!
Prihod sodnika ojstrega
Nam bodeš oznanilo.

Kor: O sveti križ itd.

8.

O sveti križ, ti boš spomin
Nam svetega misjona:
Spominjaj nas, kar božji Sin
Uči nas 'z svojga trona:
Molite ino čujte vsi,
Ostan'te vselej zvesti mi,
In vam gotova krona
Bo svetega misjona.

Slomšek.

III.

Jezus in vinska terta.

1. Po gorci Jezus hodil
Je sladko vince sjal,
Vinograd blagoslovil,
Kder je spod tersom spal.

2. Pa milo se razjoče
Črez nehvaležni svet,
In trojne solze toči
Na vinske terte cvet:

3. Perve solze mu tekó
Črez žene in možé,
Ker jim po sladko vince
Serce pokvarilo.

4. Druge solze pa tekó
Črez lepi samski stan,
Ker mu bo vince krivo
Nebrojnih dušnih ran.

5. Tretje solze je točil,
Ker vidil je ljudi,
Ki bodo vince pili,
Pa njega križali.

6. In z Jezusom razjoka
Tud vinska terta se;
Pa solze spremenijo
Se v grojzda jagode.

7. Jezus pa grojzd poljubi
In ga blagoslovi,
In z grojzda vince teče
Za sveto rešnjo kri.

8. Zdaj vino vir je sprave
In božje milosti;
Nobena sveta maša
Brez vina brana ni.

9. Zatorej vince pijmo
Poštenega sercá;
Pa le ne pozabimo
Na solze Jezusa!

J. Virk.

IV.

Venček,

spleten in posvečen sv. Frančišku Ksaverijanu.

Pristopimo,
Počastimo,
Dnes Frančiška svetega!
Pesme svete
Naj mu pete
Bodo z serca vnetega.

Rojen v slavi
In blišavi,
Grad Ksaverski dom mu bil;
Lepih čednost
Ino vednost
Se od staršev je učil.

Zgodaj žene
Hrepenenje
Tje v Pariz mladenčika;
Se učiti
In bistriti
Je veselje nja sercá.

Med učenci
In rejenci
Je Frančišek pervi bil;
Al škodljivi,
Zapeljivi,
Mu napuh je kmal protil.

V tej nemili
Dušni sili
Svet Ignacij prihiti;
Svetu odmreti,
Hrepeneti
Le po Bogu, ga uči.

Spoznovati,
Zanič'vati
Čast svetá je zdaj začel;
Za kreposti,
Kinč svetosti,
Ves se je Frančišek vnel.

Preslavljati,
Povzdig'vati,
Ime Božje le želi;
Duš iskati,
K Bogu zvati,
Serce sveto hrepeni.

Na Indjansko
In Japansko
Kot apostol vnet hiti;
Ne vročine,
Ne zmerzljine
Se Frančišek ne boji.

Podučuje
In keršuje
Noč in dan nevercev rod;
Čedo zbera,
Ji odpera
Prot' nebesam pravo pot.

Brez števila
Pridobila
Duš njegova vnetost je;
V očetnjavo,
Rajsko slavo,
Le še več njih spravit če.

Prerediti,
Posvetiti
Tud' Kitajsko še želi;
Že v bližavi *)
Smert ga vstavi,
V sveti raj ga preseli.

Tam v blišavi,
Večni slavi,
Sv. Frančišek zdaj živiš!
V slednji sili
Se nas vsmili,
In nam sprosi paradiž! —

Jož. Levičnik.

---

*) Prišel je bil sv. Frančišek do otoka Sancion, od kodar je že gledal, kakor nekdaj Mojzes v obljubljeno deželo, v neizmerno králjestvo Kitajsko. Portugalci na otoku bivajoči so svetcu odsvetovali, podati se v velike nevarnosti; pa sv. Frančišek jim odgovori: „Če je Bog z nami, kdo je zoper nas?“ — Pa Bog je svojega svetega služebnika tukaj vstavil, in sv. Frančišek od svetá zapuščen, pa poln nebeške tolažbe v borni kolibici svojo sveto dušo izdihne dne 2. grudna 1552, v 46. letu svoje starosti. Vredn.

V.

Sirota na materni gomili.

1. Mila, mila lunica:
Kje je moja mamica,
Kje je zlata mamica
Serca milega?
Ali tam prepeva
V rajski domovini,
Alj pa omedleva
V britki bolečini?

2. Mile, mile rožice
Na gomili mamice,
Lepo se razcvetajte
V krasne venčike!
Jes pa vas močila
S svoj'mi bom solzami,
Serce tolažila
Tukaj si pri mami.

3. Sijej, sijej, solnčice
In migljajte zvezdice
V rajskem vencu krog glavé
Zlate mamice!
Oh da skorej bila
Ura bi vesela,
Da bi, mama mila!
V raju me objela!

J. Virk.

VI.

Godovnica.

1. Zadonite glasi blagi,
Bog Te živi . . . dragi!
Srečen bodi vsaki čas,
Ljubljeni prijatelj naš!

2. Za vezilo vence krasne
Naj pleto ti zvezde jasne,
In prijateljev sercé
Bije zvesto naj za té!

3. Naj ti Slava vence plête,
Národ pôje pesme vnete,
Ker za dom serce gori,
Za očestvo duh živi.

4. Toraj daje domovina
Ti slovenski dar spomina,
In z cvetlic slovenskih trat
Spletam Tebi venec zlat.

5. Vince Štajerske gorice
Naj prepeva ti zdravice:
Bog te živi ljubeja,
Čast in slavo naroda!

6. Zdaj zapojmo bratje blagi:
Bog Te živi . . . dragi!
Bog te živi vsaki čas
Ljubljeni prijatelj naš!

J. Virk.

VII.

Leseni križ.

(Amerikanska haitiškega otoka.)

1. Kacik. a)

Na gorovji Boaruko
Naslonjen na živo skalo
V mislih gleda na ravnino
Hrabri vodja indijanski.
Pa naenkrat se zavedši
Kot iz spanja kviško plane
In iz pers globoko zdihne,
Z roko seže v sive lasi,
Z belimi zobmi zaškriplje
Kakor naja — strašna kača,
Z jezo šopek las izpuli,
Ter mermra besede take:

„Ha! popolnoma že sivi
„Ste postali, kinč nekdajni
„Moje glave v dneh prostosti,
„Sivi, sivi ste postali. —
„Kaj pa? — Vi še niste sivi,
„Češnje cvetu ste enaki,
„Ki po cvetu sad obilni
„Vale veže in poganja.
„Siva glava! ti podoba
„Si snežnika, ki pod kapo
„Belo u poserčji svojem
„Skriva le ognjenik strašni.

„O Haiti! o Haiti! b)
„Ti nar lepši raj vsih rajev,
„V kterem mene je povila
„Rajnka moja mîla mati
„Sicer le u nizki koči,
„Vender pa ne siromaka;
„Kajti oče moj in dedi
„Bili tvoji so pervaki,
„Vladali so te v modrosti
„Po prirojeni postavi,
„Bili tebi so očetje,
„Vojskovodje in junaki.

„Kaj pa jez sim vnuk in dedič
Slavnih dedov in junakov? —
„Vile c) mojih hrabrih dedov!
„Smem li sina njih se zvati?
„Jez, ki sem prognan in pahnjen
„Iz nekdajne hiše svoje,
„Iz premile domovine,
„Iz planjave rodovitne,
„Na gorovje to samotno;
„Veržen 'z pomladanske sape
„Pod nemilo, tuje nébo
„Sem med dolgočasne skale!

„Sem li vreden vnuk vaš biti? —
„In zakaj ne, Vile drage?
„Vaša kerv je v mojih žilah,
„Vaša umnost v moji glavi,
„Vaših moč pestí je v mojih,
„Serčnost vaša mene vnema!
„Vile mojih hrabrih dedov!
„Vidili se bomo kmali;
„Prej pa, ko vas vidim, hočem
„Nad nevsmiljenim kristjanom d)
„Maščevati se s vso jezo
„In togoto leoparda!“

a) Kacik se zove poglavar amerikanskih indijancev.
b) Otok Haiti je našel Kristof Kolomb leta 1492.
c) Vile (latinsko manes) so v basnoslovji duše umerlih.
d) Strašno je brati, kako da so ravnali nekteri španski trinogi s podjarmljenimi Indijanci.

2. Skupščina.

Po gorovji Boaruko
Drugo jutro prav zarano
Bobna glas se krog razlega,
Vabi v skupščino junake.
Vsi popadejo orožje
In od vseh strani hitijo,
Ter obstopijo kacika;
Gledajé v obraz mu pazno,
Pričakujejo molčeči,
Kaj da bode jim ukazal.
Ta pa skoči zdaj na kviško
In germi besede take:

„Svoje geslo mi povejte,
„Ste možje li ali babe?“
Vsi pogledajo ga ostro
In z orožjem zarožljajo.
„Dobro! dobro! vas zastopim,
„Moji ljubljeni tovarši.
„Čujte!“ — dalje beseduje,
„Al se spomnete še časa,
„Ko smo prosto še živeli?“
Vsi z orožjem zarožljajo.
„Ko nas nihčer tlačil nije?“
Vsi z orožjem zarožljajo.

„Kdo pa tamkej zdaj vladuje?
„Kdo se pita v našem raju,
„In v železo težko kuje
„Tužne sužnje — naše brate?
„Kdo prederzno oskrunjuje
„Cvet deviški — sester naših,
„Ne li belkasti bogovi?“
Vsi z orožjem zarožljajo.
„Kdo je semkaj nas iztiral,
„In nas hoče pogubiti —
„Ne li belkasti bogovi?“
Vsi z orožjem zarožljajo.

„In kako smo jih sprejeli?
„Gostoljubno in prijazno;
„Čislali jih kot bogove,
„Zlatoželne ljute vrage!
„In v plačilo smo dobili? —
„Mesto vam pove Saragva, a)
„Priča smert Anakaone, b)
„Pevke in kraljice blage;
„Priča dvanajst naših bratov c)
„Okrog kola na germadi,
„In pa še več tisoč drugih!“
Vsi z orožjem zarožljajo.

„Ali čujte bratje! storil
„Sem prisego, jih vkončati!“
„Smert jim bodi“ vsi kričijo
In z orožjem zarožljajo.
„Da, vsi morajo umreti!
„Le poglejte na Šentjago,
„Tje na oni križ leseni,
„To je bog njih — on naj pade
„Že koj jutre —; ž njim vred tudi
„Vsi do zadnjega kristiani!“
„Tako bodi!“ vsi germijo
In z orožjem zarožljajo.

3. Leseni križ.

Raz gorovja Boaruko
Tretje jutro prav za rano
Leze po zavitih stezah
Domorodna vsa armada
Za prekanjenim kacikom
Proti mestu Šentijago
In leseni križ obsuje.
„Hajda! moji hrabri bratje“,
Grozovit kacik zavpije,
„Berž s sekirami raz rame,
„Mahnite v ta križ leseni,
„Da se zverne bog kristjanov!“

---

a) Mesto Saragvo (Xaragua) so Španci razdjali in ljudi pomorili, kar jih je bilo ostalo, so zbežali v goro Boaruko.

b) Anakaona modra kraljica in pevka bila je obešena.

c) Španci so jih dvanajst apostelov psovali.

Zdaj zablisnejo sekire,
In kot strašna strela naglo
V križni les takó gredó,
Da letijo na vse strani
Koj od debla drobne treske.
Vender delo vse je prazno;
Kajti v hipu, ko od debla
Pade treska, se že rana
Čudovitno spet zarase.
Indijance strah sprehaja,
'Z rok jim padajo sekire.
Plahi vsi odstopijo!

Pa kacik se zdaj zadere:
„Stojte Indijanske babe!
„In bodite vsaj mi pričc,
„Kaj zamore moč junaška!“
Zgrabi mahoma sekiro
In ž njo seka mah za mahom
S vso togoto križa deblo.
Vender delo vse je prazno;
Kajti v hipu, ko od njega
Pade treska, se že rana
Čudovitno spet zarase.
Vsi stojé kot ukopani!

„Z mesta naj se mi ne gane,
„Komur je življenje drago“
Preserdit' kacik veleva.
„Kar ne more pokončati
„Sila čverstega železa,
„Storil bo vkončavni plamen.
„Hajda! hitro vkupaj derva
„Naložite za germado
„Krog in krog okoli križa!“
Berž je zložena germada,
In kacik pred njo poklekne,
Ter skladavnico zapali.

Plamen švigne, derva vname,
Vžiga že se križa deblo.
„Pravo!“ zdaj kacik zavpije,
„Moja, glejte, zdaj je zmaga!“
Pa naenkrat ogenj vgasne,
Križ stoji v svetlobi krasni
In iz njega glas se čuje:
„Vse zastonj se ti poganjaš;
„Ne železo in ne ogenj
„Mene Boga ne premaga,
„Niti vere božje, svete
„Tebi zopernih kristjanov!“

4. Kerst.

Na gorovje Boaruko
Verne se kacik prestrašen.
Tu več dni v svoji koči
Brez jedi in brez pijače
Ves zamišljen stermo gleda
In ne da od sebe glasa.
Pa nobeden se ne upa
Mu pregnati strašne misli,
Kajti v svoji silni pesti
Ternovo derži gerjačo;
In gorje mu, kdor bi derzno
Njemu bližal se, ga dražil!

Tédaj pride v Boaruko,
Mož, ki po kaciku vpraša.
Prec pokaže se mu koča;
Mož v njo stopi in pozdravi:
„Mir ti bodi knez junaški!“
Ta povzdigne kar gerjačo

In zavpije: „Proč od mene,
„Če ti je življenje drago!“
„Mir ti bodi“ mož ponavlja,
„Pošlje mene Bog kristjanov,
„Naj bi serce ti ozdravil,
„Tvojo dušo potolažil.“

„Bog kristjanov tebe pošlje? —
„Kdo pa je ta Bog kristjanov? —
„Ni li trinog, kot kristjani?
„Molči — jaz za nja nemaram!“
Tak odverne in v poprejšne
Misli se kacik zatópi.
Mož ponižno zdaj poklekne —
Bil mis'jonar je pobožen —
In Bogá priserčno prosi,
Naj bi moč mu dal in milost,
Delo srečno dokončati,
Dušo zgubljeno oteti.

Vstane, bliža se kaciku,
Roko dene mu na ramo,
Po imenu ga zazove
In ga miloserčno vpraša:
„Hočeš li odrešen biti?“ —
Kakor zmaj, ki glas piskača
Slušajé se berž ukroča:
Tak ves krotek in pohleven
Zdaj kacik se vdá, ter reče:
„Oh, odreši me nadloge,
Ki mi tare serce v persih,
Me preganja, muči, trapi!“

Čudna moč je gnade božje,
Ki nevercu serce strese;
Čudna moč resnice božje,
Ki mu zdaj temoto ’zganja,
Ko posluša nauke svete!
Več ko sliši od ljubezni,
Od ljubezni tam na križu;
Bolj se tudi plamen vnema,
Plamen serčne mu ljubezni.
Dan presrečni kersta pride;
Mašnik ga z vodó oblije,
In kacik kristjan postane.

5. Smert.

Proti gori Boaruko
Jaha na konjiču mašnik,
Nese sveto obhajilo
In poslednje olje s sabo;
V kočo krene jo kacika,
Ki bolan ga željno čaka.
„Mir ti bodi“ — ga pozdravi,
Mu podá nebeško hrano,
Pomazili s svetim oljem,
Ga tolaži ljubeznjivo
S svetim naukom in pripravi
Na poslednjo teško vojsko.

„Oh moj Jezus ti preljubi!
„Bodi hvala ti preserčna,
„Da si hotel k meni priti,
„Meni grešniku se dati!
„Bodi z menoj zadnjo uro,
„O moj Jezus ti presladki!“
Tak kacik pobožno moli;
In na to povzdigne glavo,
Mašniku poljubi roko,
Od družine slovo vzame,
Prosi vse za odpuščenje,
Ter prerokovati začne:

„Čujte bratje in kristjani!
„Kmalu me ne bo med vami,
„Grem damó, kjer Jezus biva;
„Tam za vas bom molil bratje.
„Vi pa Bógu zvesti bod’te,
„Naj ste v sreči al’ težavi.
„Ostanite tu na gôri,
„Doli v plan se ne vernite, a)
„Ako vam je prostost ljuba
„In želite v miru biti;
„Tam vas čaka sužnost ljuta
„In prepad za malo časa.

„Čujte dalje moji bratje!
„Prišli bodo strašni časi:
„Černo ljudstvo od poldneva,
„Sito sužnosti težavne,
„Bode vstalo in vkončalo
„Bele vse nevsmiljenike. b)
„Prosti suženj bo gospoda
„Vpregel v jarem kot živino;
„In gospe in gospodične
„Onečastil v divji strasti.
„Bog v nebesih je pravičen,
„Bodi slava mu na veke!“

---

a) Se je zgodilo pod kacikom Henrikom leta 1528.

b) O francoski prikucii so se vzdignili tudi na otoku Haiti ali San Domingo sužnji zamorci in so pomorili skorej ves beli národ.

„Pa zamorcev grozna vlada
„Tud' minula bode s časom,
„Kajti belci bolj kristjanski
„Bodo zopet kraljevali;
„Vse na zemlji se spreminja.
„Zdaj pa z Bogom moji dragi!
„Hvala vam duhovni oče!
„Zvesta žena bodi zdrava;
„Sporočim ti ljubo dete, a)
„Da rediš ga v božjem strahu.
„Bog ohrani vas prijatli,
„Dokler vid'mo se spet v raju!"

Jož. Kovačič.

---

a) Gori omenjeni Henrik, ki se je podvergel s svojim ljudstvom Spancem, se ž njimi v okolico mesta Santjaga preseli, kjer so v miru živeli, pa v malih letih vsi pomerli.